

UCHWAŁA NR XXIX/204/2022
RADY GMINY KIJEWÓ KRÓLEWSKIE

z dnia 30 marca 2022 r.

**w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
Gminy Kijewo Królewskie.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2022 r. poz. 559 i 583), w związku z art. 11 pkt 9 oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2022 r. poz. 503), w nawiązaniu do Uchwały Rady Gminy Kijewo Królewskie Nr XVI/125/2020 z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kijewo Królewskie, uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kijewo Królewskie, uchwalonego uchwałą numer XXIV/191/2018 Rady Gminy Kijewo Królewskiej z dnia 26 lutego 2018 r.

§ 2. Na zmianę studium składają się ujednolicone:

1. Załącznik nr 1 - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego,
2. Załącznik nr 1A - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego – rysunek studium,
3. Załącznik nr 2 - Kierunki zagospodarowania przestrzennego,
4. Załącznik nr 2A - Kierunki zagospodarowania przestrzennego – rysunek studium,
5. Załącznik nr 3 - Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz synteza ustaleń projektu studium,
6. Załącznik nr 4 - Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do studium,
7. Załącznik nr 5 - dane przestrzenne, o których mowa w art. 67a ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kijewo Królewskie.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty na terenie gminy.

Przewodnicząca Rady Gminy

Ewa Tyżaj

GMINA
KIJEWO
KRÓLEWSKIE

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XXIX/204/2022
Rady Gminy Kijewo Królewskie
z dnia 30 marca 2022 r.

SPIS TREŚCI

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE.....	7
PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE	8
CEL, ZAKRES I METODY OPRACOWANIA	9
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU	11
1.1. Ogólna charakterystyka gminy	11
1.2. Struktura użytkowania i przeznaczenie terenów.....	16
1.3. Charakterystyka poszczególnych miejscowości w gminie	20
2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY.....	34
2.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	34
2.2. Zagospodarowanie przestrzenne Gminy Kijewo Królewskie na tle powiatu chełmińskiego.	36
2.3. Decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	38
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....	40
3.1. Położenie fizyczno-geograficzne.....	40
3.2. Obszary i obiekty chronione prawem	41
3.3. Rzeźba terenu.....	41
3.4. Budowa geologiczna	41
3.5. Gleby.....	42
3.6. Wody powierzchniowe.....	44
3.7. Wody podziemne	45
3.8. Fauna i flora	46
3.9. Klimat.....	48
3.10. Złóża i obszary górnicze.....	49
3.11. Walory turystyczne	49
3.12. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna	51
13.2.1. Rolnictwo.....	51
13.2.2. Leśnictwo.....	56
4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	61
4.1. Rys historyczny	62

4.2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	62
4.3. Zespoły dworskie i parkowe dworsko-parkowe, pałacowo-parkowe, folwarczno-parkowe i parki dworskie.....	66
4.4. Obiekty techniki i kultury materialnej	72
4.5. Nieruchome zabytki archeologiczne.....	78
4.6. Obiekty sakralne	87
4.7. Wsie o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach kulturowych	89
5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z REKOMENDACJI I WNIOSKÓW ZAWARTYCH W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM LUB OKREŚLENIA PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANIC KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH	90
6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA.....	90
6.1. Gospodarka mieszkaniowa	90
6.2. Infrastruktura społeczna	93
6.2.1. Oświata.....	94
6.2.2. Ochrona zdrowia	97
6.2.3. Opieka społeczna.....	97
6.2.4. Stan bezpieczeństwa	97
6.2.5. Biblioteki.....	98
6.2.6. Świetlice wiejskie.....	98
6.2.7. Koło Gospodyń Wiejskich.....	98
6.2.8. Sport i rekreacja	98
6.2.9. Obiekty sakralne	99
7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	100
8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	102
8.1. Analiza ekonomiczna	102
8.1.1. Rynek pracy	102
8.1.2. Działalność gospodarcza	104
8.1.3. Budżet gminy	107
8.2. Analiza środowiskowa	112
8.3. Analiza społeczna	114
8.3.1. Potencjał demograficzny	114
8.3.2. Ruch migracyjny.....	117
8.3.3. Struktura wieku i płci	118

8.3.4. Aktywność społeczna mieszkańców gminy	119
8.4. Prognoza demograficzna	120
8.5. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.....	127
8.6. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.....	128
8.6.1. Zapotrzebowanie na nową zabudowę	129
8.6.2. Analiza chłonności terenów rozwoju funkcji zabudowy względem zapotrzebowania na nową zabudowę	130
8.6.3. Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy oraz możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej wynikającej z zapotrzebowania na nową zabudowę	133
9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU PRAWNEGO GRUNTÓW.....	136
10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	137
10.1. Obszary i obiekty chronione prawem	137
10.1.1. Chełmiński Park Krajobrazowy.....	137
10.1.2. Rezerwat Przyrody Zbocza Płutowskie	139
10.1.3. Rezerwat Przyrody Płutowo	140
10.1.4. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH040040 Zbocza Płutowskie.....	141
10.1.5. Pomniki przyrody.....	142
10.2. Strefy ochronne wokół ujęć wód podziemnych.....	143
10.3. Strefa ochronna wód powierzchniowych	144
10.4. Strefy ochrony sanitarnej cmentarzy czynnych	144
10.5. Pasy technologiczne linii elektroenergetycznych.....	144
10.6. Tereny zamknięte.....	144
11. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.....	145
12. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH	149
12.1. Złóża i obszary górnictwa.....	149
12.2. Wody podziemne	150
13. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	153
14. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.....	155

14.1. Komunikacja i transport.....	155
14.2. Komunikacja kolejowa.....	158
14.3. Komunikacja pasażerska	158
14.4. Urządzenia komunikacyjne	158
14.5. Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków i ich oczyszczanie.....	159
14.5.1. Zaopatrzenie w wodę	159
14.5.2. Odprowadzanie ścieków	160
14.6. Energetyka	162
14.7. Odnawialne źródła energii.....	163
14.8. Gazownictwo.....	164
14.9. Ciepłownictwo	165
14.10. Telekomunikacja	165
14.11. Gospodarka odpadami	166
14.12. Lotnisko rekreacyjno – sportowe.....	168
15. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	169
15.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla krajowego i wojewódzkiego	169
15.1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.....	169
15.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego z 2003 r.	169
15.1.3. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego	174
15.1.4. Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Kujawsko-Pomorskim	174
15.1.5. Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012 - 2017 z perspektywą na lata 2018 - 2023	175
15.1.6. Krajowy Program Zwiększania Lesistości	176
15.2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla powiatowego i lokalnego.....	178
15.2.1. Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 – 2025.....	178
15.2.2. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego.....	179
16. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYMAGAŃ DOTYCZĄCYCH OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	181

INFORMACJE WPROWADZAJĄCE

Pierwsze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie przyjęto uchwałą nr XIV/75/99 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Kijewo Królewskie”, zmienione uchwałą nr XXIII/152/2013 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 21 czerwca 2013 r.

W zmieniającej się sytuacji społecznej i gospodarczej gminy, zaistniała potrzeba aktualizacji treści zawartych w dotychczasowym studium oraz wyznaczenia nowych kierunków rozwoju gminy. W tym celu Rada Gminy Kijewo Królewskie przyjęła uchwałę nr VII/56/2015 z dnia 14 września 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie.

Przy sporządzeniu zmiany studium wykorzystano informacje z obowiązującego dotychczas dokumentu, jednakże w wyniku zmiany uwarunkowań przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, zdecydowana większość danych została zaktualizowana. Wprowadzono nowe dane, jednocześnie wykorzystując informacje i statystyki z lat ubiegłych. Dostosowano również zapisy zmiany studium do obowiązujących przepisów prawa, co pozwoliło na trafne dokonanie oceny zmian badanych zjawisk we wskazanych przedziałach czasowych.

O przystąpieniu do zmiany studium zdecydowało ujawnienie na terenie Gminy Kijewo Królewskie złoża gazu ziemnego Bajerze. Zgodnie z art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U.2020.1064 t.j. z dnia 2020.06.19), „w terminie do 2 lat od dnia zatwierdzenia dokumentacji geologicznej przez właściwy organ administracji geologicznej obszar udokumentowanego złoża kopaliny oraz obszar udokumentowanego kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla obowiązkowo wprowadza się do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.”

Mając powyższe na uwadze Rada Gminy Kijewo Królewskie podjęła uchwałę Nr XVI/125/2020 z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kijewo Królewskie.

Zmiany wprowadzone są kursywą, czcionka Arial w kolorze czerwonym na żółtym tle.

PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie zostało opracowane na podstawie:

- art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.);
- art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.);
- Uchwała nr VII/56/2015 z dnia 14 września 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie.
- *Uchwała Rady Gminy Kijewo Królewskie Nr XVI/125/2020 z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kijewo Królewskie.*

CEL, ZAKRES I METODY OPRACOWANIA

Głównym celem opracowania zmiany Studium jest aktualizacja uwarunkowań i wyznaczenie aktualnych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie. Pierwsze „Studium” uchwalono w 1999 roku. Zmiana tego studium nastąpiła w 2013 r. Od tego czasu zmieniła się zarówno sytuacja społeczna i gospodarcza gminy, jak i struktura przestrzenna tej jednostki administracyjnej. Aktualizacja i określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego polega na ustaleniu lokalnych zasad organizacji struktury przestrzennej gminy przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej oraz uwzględnieniu podstawowych elementów sieci osadniczej.

Ustalenia zmiany Studium winny być rozumiane jako świadome działanie władz gminy Kijewo Królewskie zmierzające do optymalnego wykorzystania uwarunkowań przestrzennych gminy w celu osiągnięcia wyznaczonych kierunków rozwoju. Generalną zasadą kształtowania i zagospodarowania przestrzeni gminy winny być reguły określające jej zrównoważony rozwój. Pojęcie to określa rozwój przestrzenny, gospodarczy, społeczny i kulturowy, który harmonizuje z uwarunkowaniami przyrodniczymi ograniczając jednocześnie degradację przyrody, nie naruszając możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń.

Zakres przestrzenny zmiany Studium obejmuje cały obszar gminy Kijewo Królewskie w jej granicach administracyjnych.

Pierwszym etapem opracowania była inwentaryzacja oraz aktualizacja uwarunkowań w zakresie środowiska przyrodniczego, kulturowego, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, sytuacji społeczno – demograficznej oraz infrastruktury technicznej.

Następnym etapem było uwzględnienie ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, uchwalonego uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. oraz rozpatrzenie wniosków do Studium.

Ostatnim etapem było wyznaczenie aktualnych kierunków rozwoju przestrzennego gminy Kijewo Królewskie.

Na Studium składa się:

1. Załącznik nr 1 - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego,
2. Załącznik nr 1A - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego – rysunek studium,
3. Załącznik nr 2 - Kierunki zagospodarowania przestrzennego,
4. Załącznik nr 2A - Kierunki zagospodarowania przestrzennego – rysunek studium,
5. Załącznik nr 3 - Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz synteza ustaleń projektu studium,
6. Załącznik nr 4 - Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do studium.

7. Załącznik nr 5 - dane przestrzenne, o których mowa w art. 67a ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Uchwaleniu nie podlegają:

- opracowanie ekofizjograficzne do projektu zmiany Studium;
- prognoza oddziaływania na środowisko do projektu zmiany Studium, **wraz z uzupełnieniem do prognozy wykonanym na potrzeby zmiany studium.**
- część formalno-prawna, dokumentująca tryb sporządzania i uchwalenia zmiany Studium, określona w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA, ZAGOSPODAROWANIA I UZBROJENIA TERENU

1.1. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Kijewo Królewskie położona jest w środkowej części województwa kujawsko – pomorskiego, w powiecie chełmińskim. Obszar gminy leży w obrębie dwóch mezoregionów. Wschodnia część położona jest w obszarze Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego (mezoregion Pojezierze Chełmińskie), zaś zachodnia w obszarze Doliny Dolnej Wisły (mezoregion - Dolina Fordońska). Według podziału fizyczno-geograficznego cała powierzchnia gminy położona jest na obszarze Pojezierza Chełmińskiego (w ujęciu historycznym Ziemi Chełmińskiej).

Rysunek 1. Mapa powiatu chełmińskiego

Źródło: www.osp.org.pl

W gminie Kijewo Królewskie funkcjonuje 11 sołectw złożonych z jednej lub dwóch miejscowości. Do wsi, które pełnią rolę sołectw zaliczono następujące miejscowości: Bajerze, Bagart, Brzozowo, Dorposz Szlachecki, Kiełp, Kijewo Królewskie, Kijewo Szlacheckie, Szymborno, Trzebcz Królewski, Trzebcz Szlachecki i Watorowo. Ponadto w obrębie gminy położone są miejscowości, które nie pełnią roli wsi sołeckich. Zaliczono do nich wsie: Kosowizna, Napole, Płutowo i Trzebczyk.

Tabela 1. Sołectwa w gminie Kijewo Królewskie

L.p.	Sołectwo	Wsie wchodzące w skład sołectwa
1.	Bajerze	Bajerze, Trzebczyk
2.	Bagart	Bagart
3.	Brzozowo	Brzozowo
4.	Dorposz Szlachecki	Dorposz Szlachecki
5.	Kiełp	Kiełp
6.	Kijewo Królewskie	Kijewo Królewskie, Kosowizna
7.	Kijewo Szlacheckie	Kijewo Szlacheckie, Napole
8.	Szymborno	Szymborno, Płutowo
9.	Trzebcz Królewskie	Trzebcz Królewski
10.	Trzebcz Szlachecki	Trzebcz Szlachecki
11.	Watorowo	Watorowo

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kijewo Królewskie

Poniższa tabela przedstawia liczbę ludności w poszczególnych miejscowościach. Najwięcej mieszkańców w 2015 r. liczy miejscowość Kijewo Królewskie, której liczba ludności wynosiła 666 osób, zaś najmniejszą liczbę ludności zamieszkuje Trzebczyk – 77 osób.

Tabela 2. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Kijewo Królewskie w 2016 roku

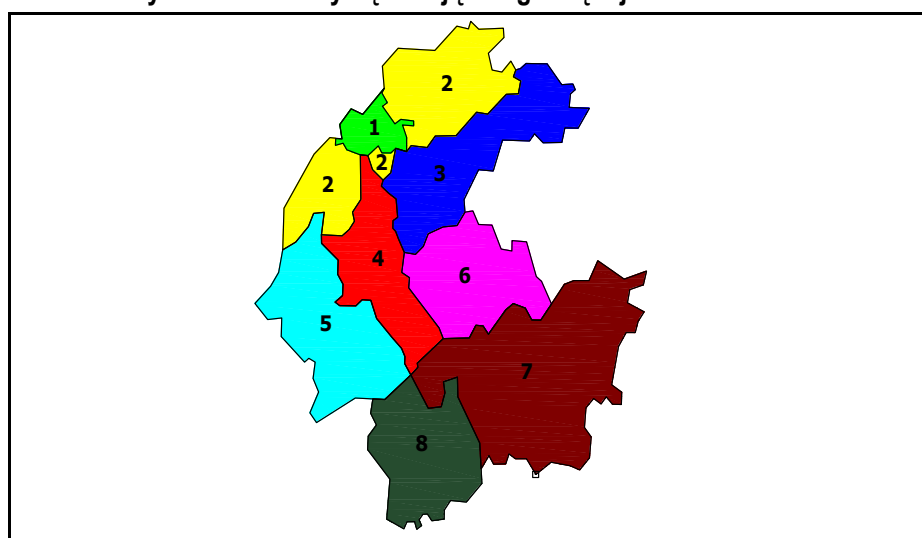
I.p.	Miejscowość	Liczba ludności
1	Bajerze	399
2	Bagart	177
3	Brzozowo	651
4	Dorposz Szlachecki	128
5	Kiełp	248
6	Kijewo Królewskie	666
7	Kijewo Szlacheckie	269
8	Kosowizna	331
9	Napole	112
10	Płutowo	347
11	Szymborno	228
12	Trzebczyk	77
13	Trzebcz Królewski	192
14	Trzebcz Szlachecki	471
15	Watorowo	206

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie, stan na 21.04.2016 r.

Od roku 1991 gmina jest członkiem Regionalnego Związku Gmin Ziemi Chełmińskiej, w skład którego wchodzi oprócz niej następujące gminy: Papowo Biskupie, miasto Chełmno, gmina Chełmno, Lisewo, Stolno i Unisław.

Kijewo Królewskie sąsiaduje od północy z miastem i gminą Chełmno, od wschodu z gminami Stolno i Papowo Biskupie, od południowego – zachodu z gminą Unisław, od południowego – wschodu z gminą Chełmża, zaś od południa z gminą Łubianka, położoną w powiecie toruńskim. Poniżej zamieszczono rysunek, na którym przedstawiono położenie gminy Kijewo Królewskie względem gmin sąsiednich.

Rysunek 2. Gminy sąsiadujące z gminą Kijewo Królewskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie podziału administracyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego

- 1 gmina miejska Chełmno
- 2 gmina wiejska Chełmno
- 3 gmina wiejska Stolno
- 4 gmina wiejska Kijewo Królewskie
- 5 gmina wiejska Unisław
- 6 gmina wiejska Papowo Biskupie
- 7 gmina wiejska Chełmża
- 8 gmina wiejska Łubianka

Na poniższym rysunku przedstawiono położenie gminy Kijewo Królewskie na tle województwa kujawsko – pomorskiego.

Rysunek 3. Gmina Kijewo Królewskie na tle województwa kujawsko - pomorskiego

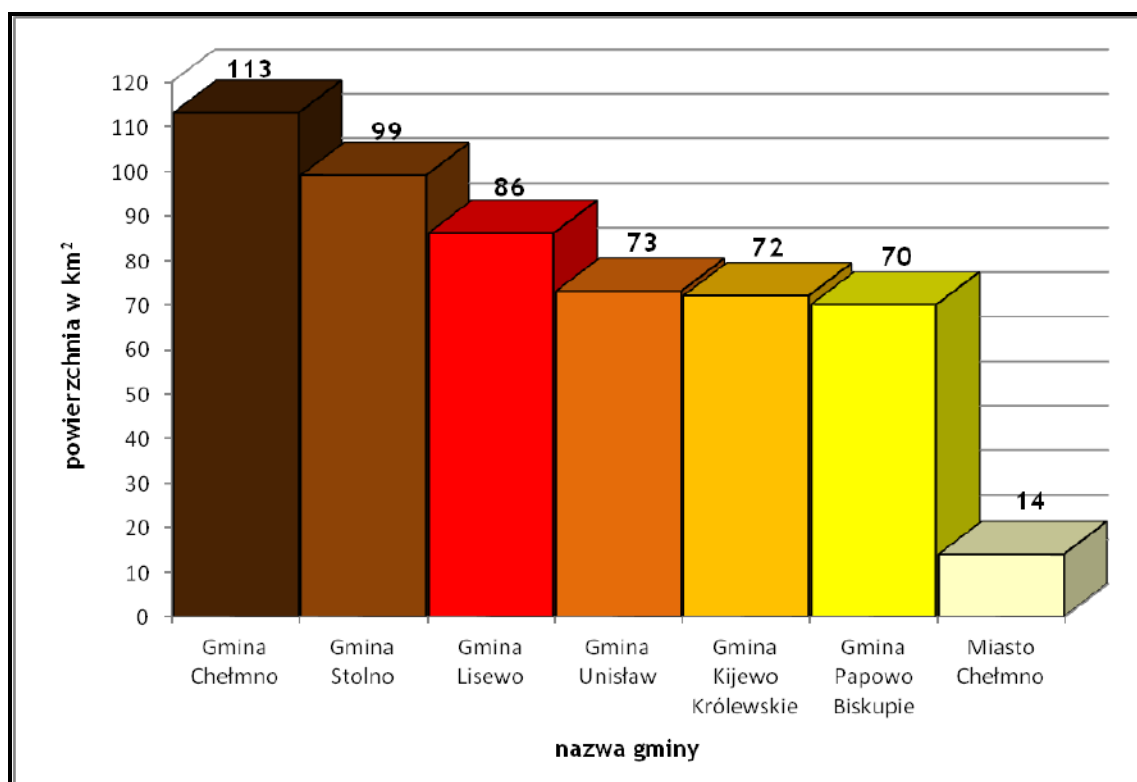

Źródło: http://www.kpzmiuw.bip-e.pl/portal/zmu/12/7/Caly_teren_KP_ZMiUW.html

 - Gmina Kijewo Królewskie

Gmina Kijewo Królewskie zajmuje powierzchnię 71,8 km². Na poniższym wykresie zobrazowano powierzchnie wszystkich gmin powiatu chełmińskiego.

Wykres 1. Powierzchnia gmin powiatu chełmińskiego w 2014 roku

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Gmina Kijewo Królewskie zajmuje piąte miejsce, pod względem wielkości, wśród gmin powiatu chełmińskiego, po gminach wiejskich: Chełmno – 113 km², Stolno – 99 km², Lisewo – 86 km² i Unisław – 73 km².

Gmina Kijewo Królewskie zajmują powierzchnię 7 179 ha, na którą składają się użytki rolne – 6641 ha, lasy – 162 ha, pozostałe – 381 ha. Obszar gminy w 92,44 % pokrywają użytki rolne. Lasy i grunty zadrzewione stanowią 2,63 %, zaś pozostałe grunty 4,93 %.

Tabela 3. Miejsce gminy Kijewo Królewskie na tle powiatu chełmińskiego według wybranych cech w 2014 roku

L.p.	Główne wskaźniki	Województwo Kujawsko-Pomorskie	Powiat chełmiński	Gmina Kijewo Królewskie
1	Powierzchnia ogółem w km ²	17 972	527	72
2	Ludność	2 089 992	52 559	4 458
3	Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)	116	100	62
4	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w %	18,3	19,7	21,3

5	Ludność w wieku produkcyjnym w %	63,3	63,8	64,1
6	Ludność w wieku poprodukcyjnym w %	18,4	16,5	14,6
7	Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności	95,2	98,0	91,9
8	Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	69,1	59,9	41,5
9	Korzystający z gazu w % ogółu ludności	43,0	32,7	0,0
10	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³	33,2	31,6	28,2
11	Powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	69,4	72,4	91,4

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

Gmina Kijewo Królewskie wypada niekorzystnie na tle powiatu chełmińskiego i województwa kujawsko – pomorskiego pod względem dostępu do infrastruktury technicznej. Przede wszystkim, należy zwrócić uwagę na odsetek osób korzystających z gazu, gdzie w powiecie wskaźnik ten wynosi 32,7%, natomiast w gminie - 0,0 %. W województwie wskaźnik ten wynosi 43,0 %. Niezadowolający jest wskaźnik dotyczący procentowego udziału osób korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej, wynoszący 41,5 % przy wartościach dla powiatu i województwa wynoszących odpowiednio 59,9% i 69,1%. Jeden z czynników działających na korzyść gminy to powierzchnia użytkowa mieszkania wyrażona w metrach kwadratowych. Według danych zawartych w powyższej tabeli wskaźnik ten osiągnął wartość 91,4 m². Dla powiatu i województwa odpowiednio oscylował w granicach 72,4 m² i 69,4 m².

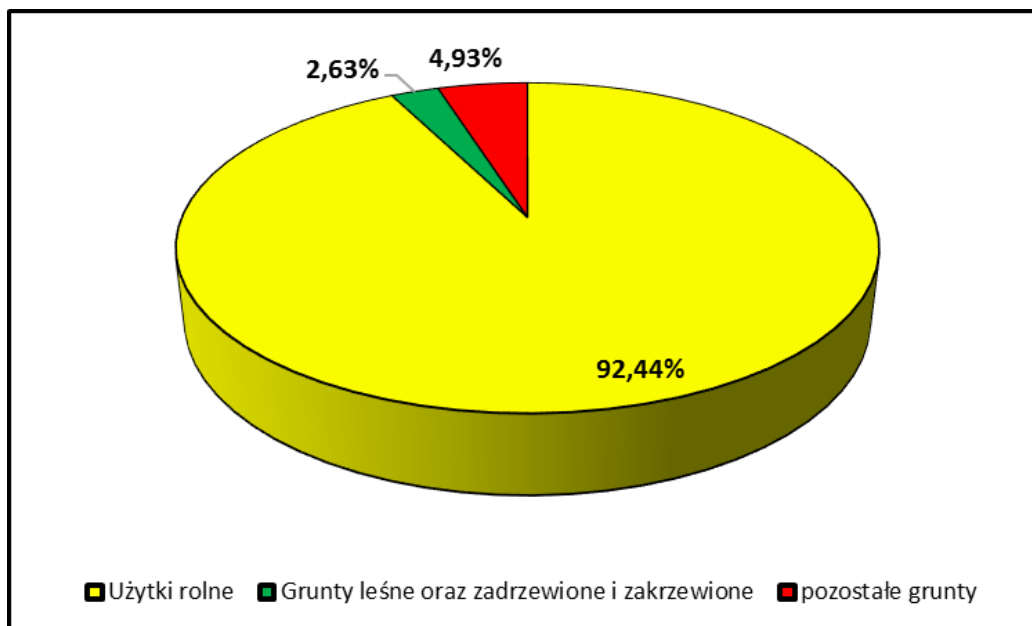
Najmniejsze zużycie wody na jednego mieszkańca występuje w gminie, potem w powiecie, zaś największe dotyczy województwa. Jest to ściśle związane z procentową ilością korzystających z instalacji wodociągowej. Podobnie jest z ilością korzystających z kanalizacji.

Ludność w wieku produkcyjnym w gminie wynosi 64,1 %, co przewyższa średnią osób w powiecie (63,8 %) i województwie (63,3 %). Największy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym występuje w gminie – 21,3%, a najmniejszy w województwie –18,3%. Odwrotnie natomiast jest w kwestii ludności w wieku poprodukcyjnym. W województwie kujawsko - pomorskim jej udział wyniósł 18,4 %i jest to najwyższy wskaźnik wśród omawianych zagadnień. Dla gminy wynosi 14,6%.

1.2. Struktura użytkowania i przeznaczenie terenów

W gminie Kijewo Królewskie powierzchnia użytków rolnych wynosi 6 632 ha. W poniższej tabeli przedstawiono użytki i ich powierzchnie oraz wykres obrazujący procentowy skład powierzchni użytków rolnych. W strukturze użytków rolnych grunty orne stanowią 91,39 %, natomiast najmniej jest sadów – 0,18 %.

Wykres 2. Struktura użytkowania gruntów w ogólnej powierzchni gruntów w gminie Kijewo Królewskie (stan na dzień 01.01.2016 r.)

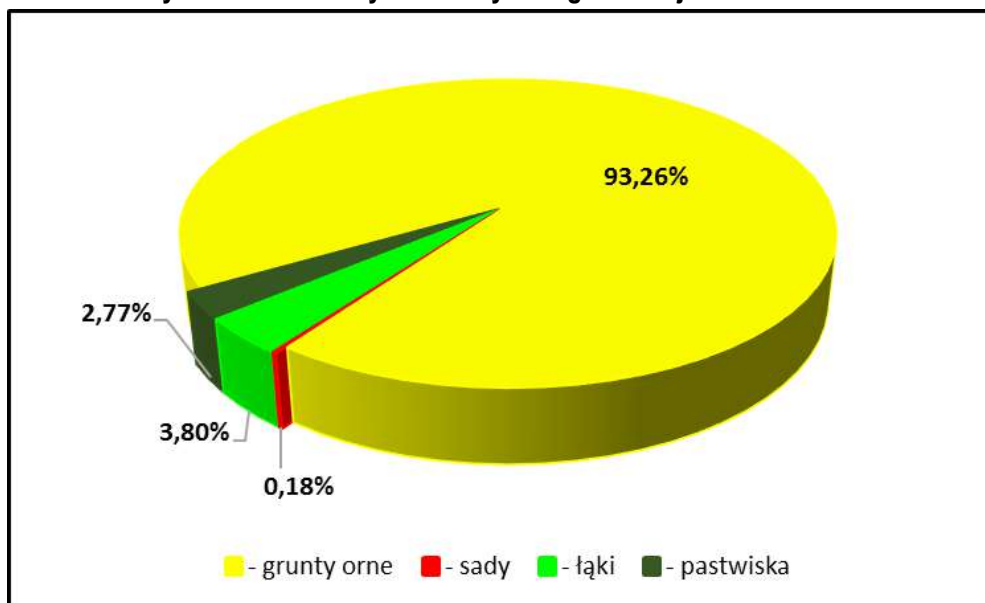
Źródło: opracowano na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie

Tabela 4. Powierzchnia użytków rolnych w 2015 r.

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia geodezyjna w ha
Użytki rolne, w tym:	6641
- grunty orne	6069
- sady	12
- łąki	247
- pastwiska	180

Źródło: Opracowano na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie.
Stan na 01.01.2016 r.

Wykres 3. Udział użytków rolnych w gminie Kijewo Królewskie

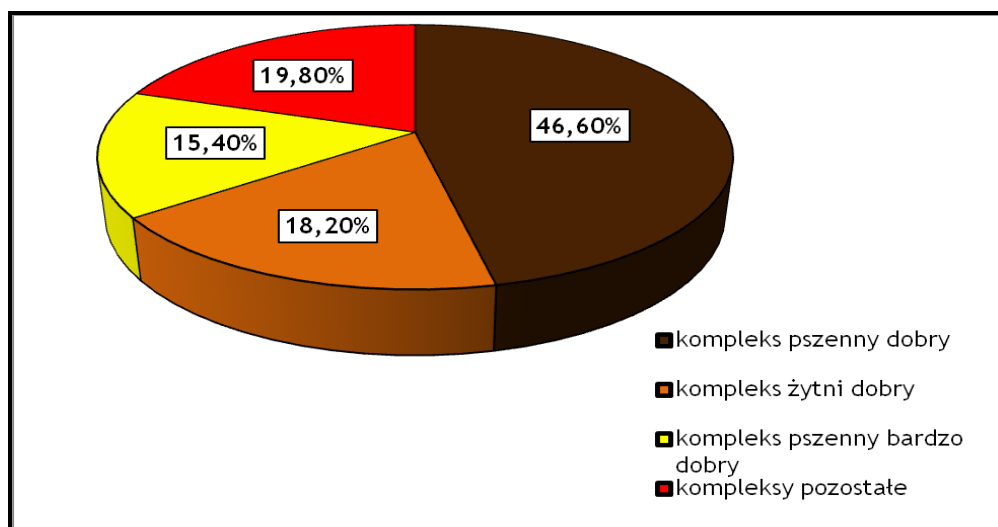

Źródło: Opracowano na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie.
Stan na 01.01.2016 r.

Gmina może poszczycić się dużą ilością gleb o wysokiej przydatności rolniczej, należą one przede wszystkim do kompleksów pszenno dobrego, żytniego dobrego, pszenno bardzo dobrego.

Poniżej przedstawiono udziały poszczególnych kompleksów. Prawie połowę stanowi pszenno dobry - 46,6% powierzchni gruntów ornyc, następnie żytni dobry - 18,2% oraz pszenno bardzo dobry - 15,4 %.

Wykres 4. Udział kompleksów w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Gmina Kijewo Królewskie zajęła 9 miejsce wśród 144 gmin województwa kujawsko – pomorskiego, pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Świadczy o tym wskaźnik, który wynosi 85,3 punktów na 100 możliwych.

Lasy w gminie zajmują 162 ha. Kompleksy leśne znajdują w strefie krawędziowej Doliny Wisły, położonej w zachodniej części gminy.

Według danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie, powierzchnia ewidencyjna gminy Kijewo Królewskie zajmuje obszar 7 179 ha, zaś powierzchnia geodezyjna gminy wynosi 7 184 ha. Szczegółowe zestawienie dotyczące powierzchni użytkowania gruntów według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 5. Powierzchnia ewidencyjna i geodezyjna gruntów w gminie Kijewo Królewskie

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia geodezyjna w ha	% udział w poszczególnych strukturach użytków	% udział w ogólnej liczbie gruntów
Użytki rolne, w tym:	6641	100	92,44
- grunty orne	6069	91,39	84,48
- sady	12	0,18	0,17
- łąki i pastwiska	427	6,43	5,94
- grunty rolne zabudowane	97	1,46	1,35
- grunty pod rowami	36	0,54	0,50
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, w tym:	189	100	2,63
- lasy	162	85,71	2,25
- grunty zadrzewione i zakrzewione	27	14,29	0,38
Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	260	100	3,62
- tereny mieszkaniowe	39	15,00	0,54
- tereny przemysłowe	9	3,46	0,12
- inne tereny zabudowane	20	7,69	0,28
- zurbanizowane tereny niezabudowane	1	0,38	0,01
- tereny rekreacji i wypoczynku	2	0,77	0,03
- drogi	184	70,77	2,56
- tereny kolejowe	5	1,92	0,07
Grunty pod wodami, w tym:	12	100	0,17
- wody powierzchniowe płynące	12	100	0,17
Nie użytki	63	100	0,88
Tereny różne	19	100	0,26
Razem	7184	XXX	100

*Źródło: Opracowano na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie.
Stan na 01.01.2016 r.*

Udział procentowy poszczególnych rodzajów gruntów według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej przedstawia się następująco:

- użytki rolne według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej stanowią 92,44% ogólnej powierzchni gruntów w gminie;
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej stanowią 2,63 %;
- grunty pod wodami według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej stanowią 0,17 %;
- grunty zabudowane i zurbanizowane według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej stanowią 3,62 %;
- nieużytki według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej stanowią 0,88 %;
- najmniejszą grupę stanowią tereny różne, których wskaźnik procentowy według powierzchni ewidencyjnej i geodezyjnej wynosi 0,26 %.

W strukturze użytków rolnych najwięcej jest gruntów ornych – 91,39 %, najmniej zaś gruntów pod rowami – 0,54%. Lasy stanowią większość gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych – 85,71%. W grupie gruntów zabudowanych i zurbanizowanych najwięcej jest dróg – 70,77 %.

1.3. Charakterystyka poszczególnych miejscowości w gminie

Kijewo Królewskie

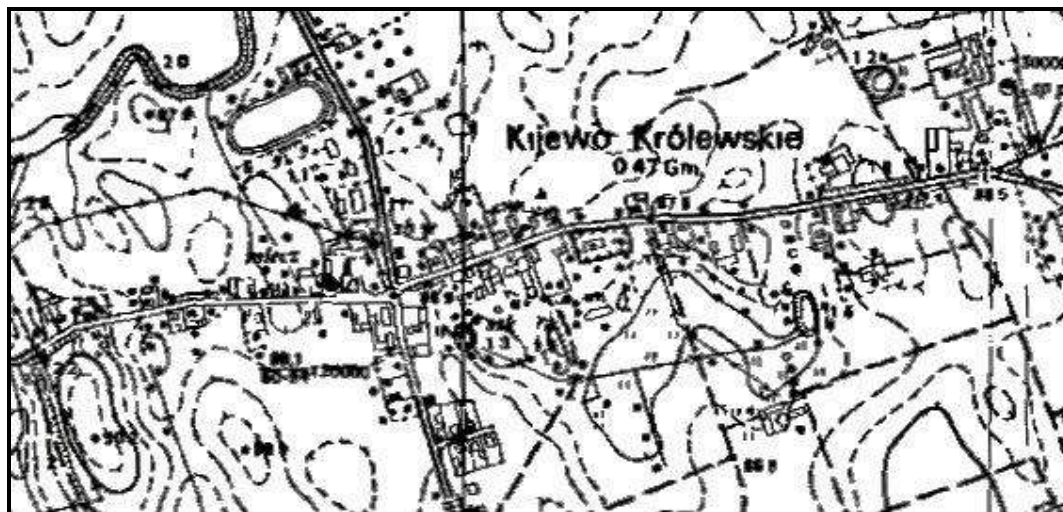
Miejscowość Kijewo Królewskie jest siedzibą gminy. Pierwsze wzmianki świadczą o istnieniu wsi już ok. 1220 r. W miejscowości znajdują się: placówki oświatowe – przedszkole, Zespół Publicznych Szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum), ośrodek zdrowia – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz ośrodki handlowe – sklepy spożywczo-przemysłowe oraz apteka. Na terenie Kijewa Królewskiego funkcjonuje jedna placówka biblioteczna. Miejscowość, wg stanu na 21 kwietnia 2016 r. zamieszkała była przez 666 osób.

We wsi znajduje się gotycki kościół pw. św. Wawrzyńca z prosto zamkniętym prezbiterium. Kościół pierwotnie zbudowano w XIII w., ale został zniszczony przez pożar w 1616 roku. W 1674 r. został odbudowany przez dominikanów z Chelмна. W kościele znajduje się późnobarokowy ołtarz główny z obrazem świętego Wawrzyńca oraz gotyckie rzeźby: Pieta z 1380 roku i Matka Boska z Dzieciątkiem z XV w.

Miejscowość w średniowieczu (XIV wiek) przeszła na własność prokuratora papowskiego (z Papowa Biskupiego).

Typ układu: przydrożnica o skupionej zabudowie usytuowanej o po obu stronach drogi, z kościołem parafialnym pośrodku wsi i folwarkiem na wschodnim krańcu wsi. W miejscu tym stoi murowany, okazały budynek mieszkalny z około 1900 roku z relikdami zabudowań gospodarczych dawnego majątku.

Rysunek 4. Układ wsi Kijewo Królewskie

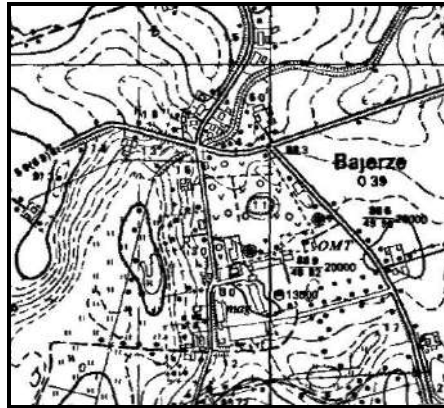
*Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

Bajerze

Miejscowość Bajerze – wieś sołecka, położona jest około 14 km na południe od Chełmna, przy drodze z Torunia do Chełmna przez Nawrę. Wzmiankowana w 1789 r. jako folwark i dwór z karczmą, należące do majątku Bolumin. Z miejscowością związany jest Mikołaj z Bajerza (Bajerski), członek Związku Pruskiego od 1450 r., później starosta w Radzynie Chełmińskim, bronił w 1456 r. tamtejszego zamku, gdzie w czasie wojny 13-letniej schroniła się wierna Polsce szlachta chełmińska.

Typ układu: osada folwarczna złożona z trzech kompleksów: pałac murowany z XIX wieku, zespół zabudowań gospodarczych, zespół czworaków oraz zespół pałacowo – parkowy.

Rysunek 5. Układ wsi Bajerze

*Źródło: Wrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

Bagart

Wieś sołecka, 12,5 km na południowy wschód od Chelmina, przy drodze z Unisławia do Żyglądu przez Stabilewice.

W danych z lat 1905 i 1921 Bagart występuje jako obszar dworski spisany łącznie ze stacją kolejową Bagart przy linii z Unisławia do Chelmina, otwartej 2 września 1901 roku.

Typ układu: nie zachowały się zabudowania dawnego folwarku, ani relikty założenia ogrodowego. Jediną pozostałością są trzy murowane czworaki z początku XX wieku.

Rysunek 6. Układ wsi Bagart

*Źródło: Wrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

Brzozowo

Wieś sołecka, położona 3 km od Chełmna przy drodze z Torunia przez Narwę i odchodzącej od niej, w kierunku wschodnim, drodze do Stolna przez Zakrzewo. Została założona w końcu XVIII wieku. W ramach akcji kolonizacyjnej (tzw. Fryderycjańskiej) sprowadzono tu osadników niemieckich. W 1880 roku do wsi należało 2 580 mórg, znajdowały się w niej: urząd gminy i stanu cywilnego oraz szkoła. Ze względu na bliskie położenie Chełmna, w Brzozowie rozwija się budownictwo mieszkaniowe. W miejscowości znajdują się również silosy zbożowe, w których przechowywane są plony z okolicznych powiatów. We wsi znajduje się szkoła podstawowa i kaplica należąca do parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Chełmnie.

Typ układu: rzędówka liniowa z zagrodami usytuowanymi w pewnej odległości od siebie po obu stronach drogi do Chełmna oraz Zakrzewa.

Rysunek 7. Układ wsi Brzozowo

*Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

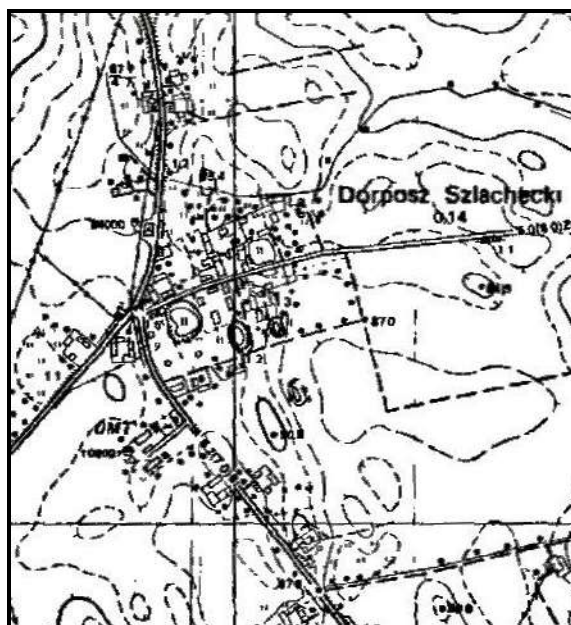
Dorposz Szlachecki

Wieś sołecka, położona 7 km na południe od Chełmna, przy drodze z Torunia przez Narwę. Stanowiła dobra rycerskie i wieś czynszowa, zaś w czasach krzyżackich własność zakonu w komturstwie starogrodzkim. W 1438 r. pojawiła się wzmianka w księgach czynszowych zakonu o czynszu od włościan, wynoszącym po 6 korcy czterech zbóż.

We wsi znajdują się zabudowania XIX-wiecznego dworu. Na budynku obok dworu umieszczona jest tablica o treści: *Miejsce kaźni i męczeństwa Polaków ofiar terroru hitlerowskiego. Rok 1939. Cześć ich pamięci.*

Typ układu: pierwotnie przydrożnica z folwarkiem na północnym krańcu wsi, po jego rozbudowie przekształcona w osadę folwarczną złożoną z trzech kompleksów: dworu z ogrodami i parkiem, czworoboku zabudowań gospodarczych, zespołu czworaków.

Rysunek 8. Układ wsi Dorposz Szlachecki

Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego

Kielc

Wieś sołecka, położona około 9 km na południowy zachód od Chełmna, na wysoczyźnie w strefie krawędziowej doliny Wisły. Wieś nadana w 1222 roku biskupowi Chrystianowi przez Konrada Mazowieckiego. W czasach krzyżackich wieś czynszowa i folwark zakonny w komturstwie starogrodzkim. Co roku odbywała się Biesiada Królewska, gdzie smażono powidła. Znajduje się tu dworek z końca XIX wieku oraz schrony piechoty Twierdzy Chełmno pochodzące z 1914 roku.

Typ układu: owalnica z zagrodami usytuowanymi po zewnętrznej stronie dróg obiegających plac – łąkę w kształcie wrzeciona z płynącym przez środek strumieniem oraz wzdłuż dróg wylotowych w kierunku północnym i południowym

Rysunek 9. Układ wsi Kiełp

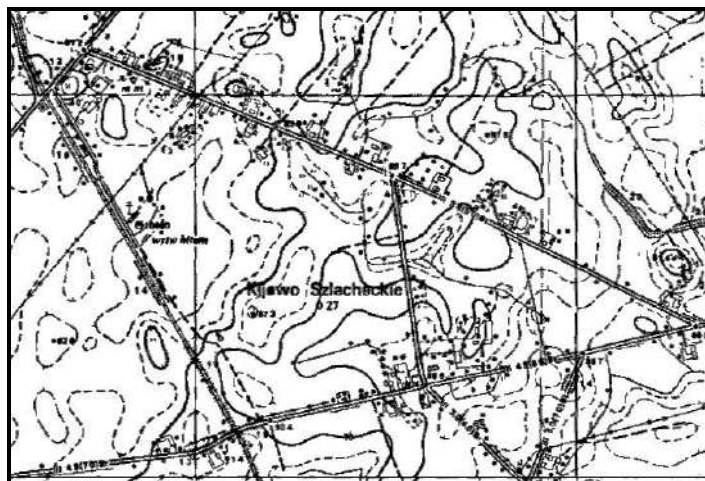
Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego

Kijewo Szlacheckie

Wieś sołecka, według danych spisowych z lat 1883, 1905 i 1921 występuje jako gmina wiejska.

Typ układu: wieś w zabudowie rozproszonej, zagrody usytuowane wzdłuż dróg, w regularnych odstępach. W centrum znajduje się dawna szkoła podstawowa oraz pozostałości dawnego Folwarku Kijewskiego w postaci murowanego dworu z końca XIX wieku oraz założenia ogrodowego. W 1901 roku na zachód od wsi zbudowano linię kolejową z Unisławia do Chełmna wraz ze stacją Płutowo. W 1902 roku obok stacji powstał młyn o napędzie parowym, jeden z nowocześniejszych wówczas w powiecie chełmińskim. W miejscowości znajduje się zespół pałacowo – parkowy będący prywatną własnością.

Rysunek 10. Układ wsi Kijewo Szlacheckie

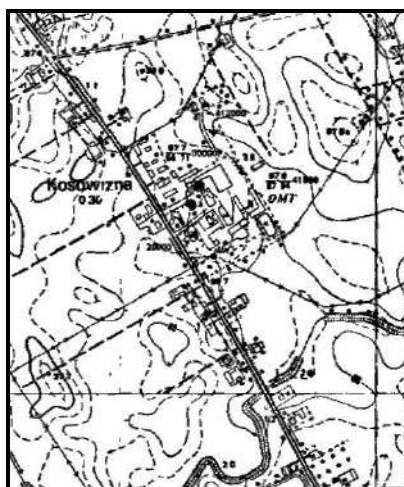

Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego

Kosowizna

Wieś położona 8 km na południe od Chełmna, przy drodze z Torunia przez Nawrę. Dobra rycerskie, prawdopodobnie jeden z działów Kijewa. Pierwszym właścicielem majątku był Paul v. Koss. Z założenia składającego się z dworu i przylegającego parku oraz czworoboku zabudowań gospodarczych zachowały się: dwór murowany z XIX w. przebudowany współcześnie oraz część parku. W pozostałej części parku, po likwidacji drzewostanu oraz w miejsce dawnych budynków gospodarczych – wzniesiono współczesne zabudowania, takie jak budynek dyrekcji, warsztaty i budynki gospodarcze.

Rysunek 11. Układ wsi Kosowizna

Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego

Napole

Wieś położona jest około 10 km w kierunku południowo – wschodnim od Chełmna, przy drodze z Torunia do Chełmna, prowadzącej przez Nawrę. W 1570 roku miejscowość była własnością szlachecką Jana Napolskiego, który miał w Napolu i Kijewie 11 łąnów, karczmę, kuźnię, 4 zagrodników i 1 komornicę. W danych spisowych z lat 1868, 1905, 1921 Napole występowało jako obszar dworski.

Założenie składało się z dworu z niewielkim parkiem i kompleksu budynków gospodarczych zgrupowanych wokół prostokątnego podwórza.

Rysunek 12. Układ wsi Napole

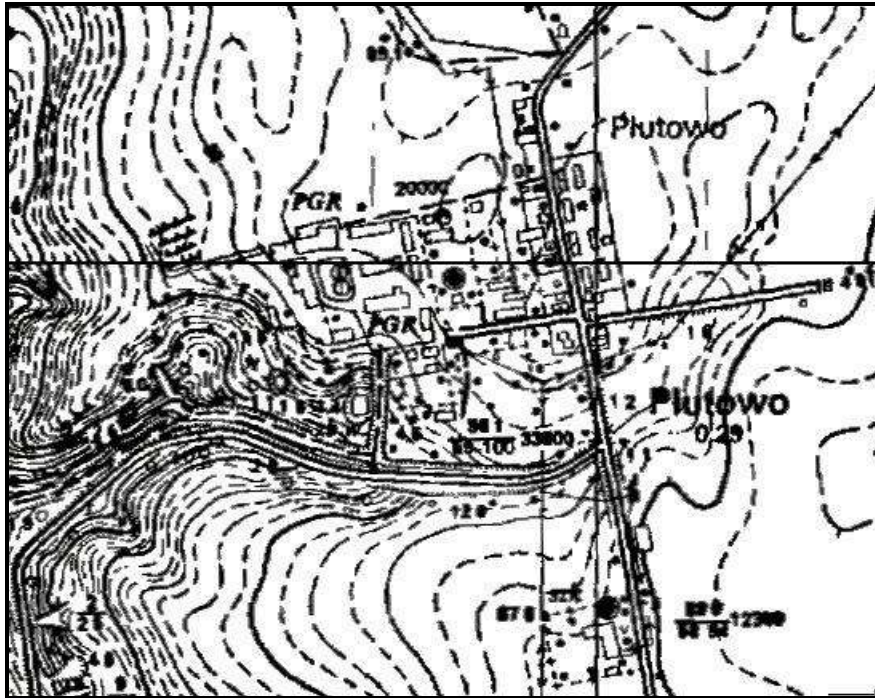
Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego

Płutowo

Wieś znajduje się w atrakcyjnej lokalizacji, 9 km na zachód od Chełmna, na wysoczyźnie w strefie przykrawędziowej Doliny Wisły, przy drodze z Unisławia do Chełmna. Znajduje się tu dwór z XIX wieku wzniesiony przez von Kocherów, kuźnia i spichlerz folwarczny. Jesienią 1939 r. w dworze należącym niegdyś do rodziny Alvensleben niemieccy okupanci utworzyli prowizoryczny obóz koncentracyjny dla mieszkańców Ziemi Chełmińskiej. Ponad 200 więźniów zostało zamordowanych przez bojówkarzy *Selbstschutzu* w pobliskim leśnym parowie, usytuowanym wzdłuż drogi prowadzącej do Szymborna.

Typ układu: osada folwarczna złożona z trzech kompleksów: dworu z przylegającym parkiem, kompleksu zabudowań gospodarczych oraz zespół czworaków. Na terenie przylegającym do drogi wewnętrznej umiejscowiony był kościół ewangelicki, zaś obok kościoła w Trzebczyku – świątynia gminy ewangelickiej Płutowo-Trzebczyk, wzniesiona około 1832 roku i rozebrana w 1956 roku.

Rysunek 13. Układ wsi Płutowo

Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego

Szyborno

To wieś sołecka położona około 10 km na zachód od Chełmna, na wysoczyźnie w strefie przykrawędziowej wzdłuż Doliny Wisły, przy drodze prowadzącej z Unisławia do Chełmna. Pierwsza wzmianka o dobrach Szyborno pochodzi z 1408 roku. W latach 1423-1424 miejscowość była własnością rycerską w komturstwie starogrodzkim. Na terenie miejscowości znajduje się zespół dworski, należący niegdyś do rodziny Kauffmanów, z którego zachował się skromny dwór klasycystyczny, oficyna, gołębnik i kuźnia.

Typ układu: osada folwarczna – założenie dworskie w typie wykształconym w drugiej połowie XVI wieku. Części składowe założenia nie są kompozycyjnie podporządkowane głównej dominancie, czyli budynkowi dworu, wtopionemu w całość złożenia, podobnie jak inne elementy. Elementami składowymi kompozycji przestrzennej są: zespół zabudowań gospodarczych wokół prostokątnego dziedzińca z dworem murowanym z połowy XIX wieku i oficyną murowaną z drugiej połowy XIX wieku oraz przylegającymi ogrodami użytkowymi. Drugi zespół zabudowań gospodarczych stanowią przebudowane i zastąpione współczesnymi budynkami z przylegającym parkiem, oddzielonym od zespołu dworsko – parkowego murowanym ogrodzeniem, a także zespół czworaków murowanych.

Rysunek 14. Układ wsi Szymborno

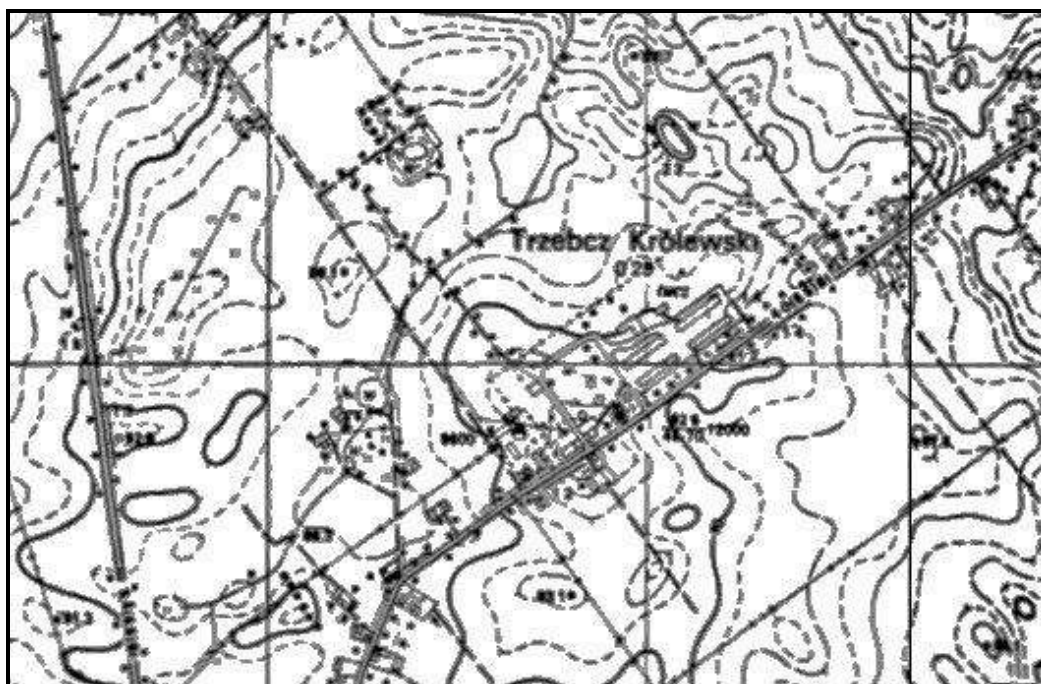
*Źródło: Wrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

Trzebcz Królewski

Wieś sołecka, położona około 14,5 km w kierunku północno – zachodnim od miasta Chełmno, przy drodze biegnącej z Torunia do Chełmna przez Nawrę. W 1222 roku Konrad Mazowiecki nadał biskupowi Chrystianowi wieś Cerebche, którą posiadał niegdyś koło Chełmna komes Żyra. W czasach krzyżackich miejscowość była wsią czynszową o 27 łanach i własnością zakonu w prokuratorii papowskiej.

Typ układu: przydrożnica o zabudowie skupionej po obu stronach drogi z Papowa Biskupiego. Na wschodnim krańcu wsi usytuowany jest dawny folwark Trzebskie Pole.

Rysunek 15. Układ wsi Trzebcz Królewski

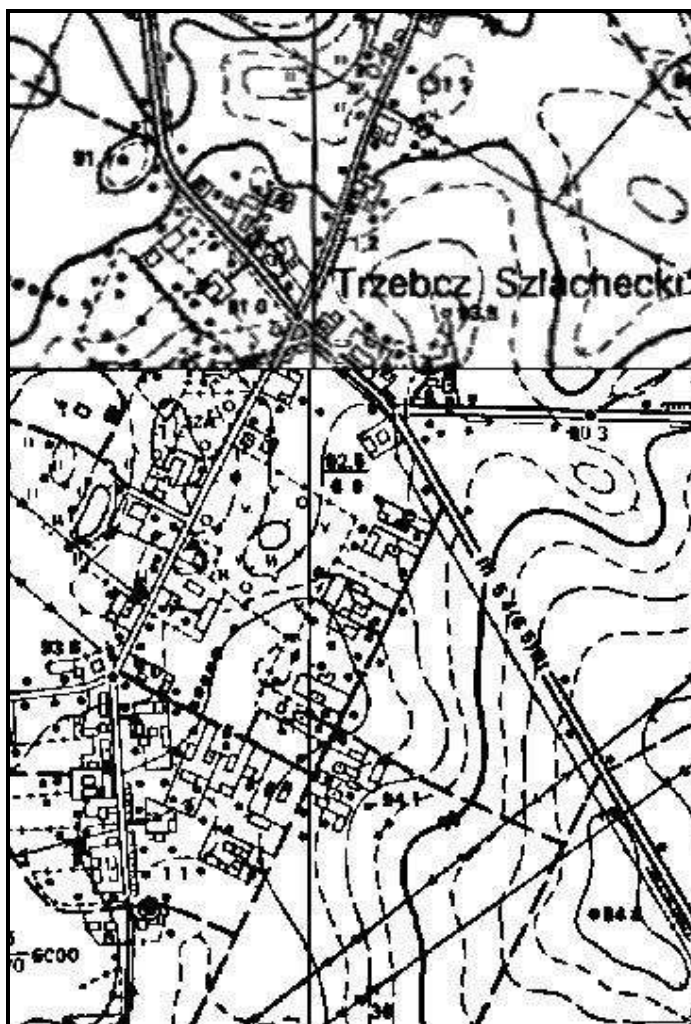
Źródło: Wrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego

Trzebcz Szlachecki

Wieś sołecka, położona około 17 km w kierunku południowym od miasta Chełmna. W 1222 r. wraz z wieloma innymi miejscowościami została przekazana (staropolskie nadana) biskupowi pruskiemu Chrystianowi przez Konrada Mazowieckiego. W 1293 r. stanowiła dziedziczne dobra rycerskie i gniazdo rodowe Trzebskich, w których posiadaniu pozostaje w XVI w. i później, zaś następnie przekazana została na własność biskupów chełmińskich. W 2 połowie XIX w. miejscowość była własnością rodziny Ślaskich. We wsi znajduje się szkoła podstawowa oraz gotycki kościół pw. Wniebowzięcia NMP, zbudowany na początku XIV w. Elewacja kościoła jest kamienno-ceglana, układ jednonawowy z prosto zamkniętym prezbiterium, wewnątrz nakryte pozorną kolebką. Część wystroju pochodzi z okresu późnego baroku (XVIII w.). W kościele znajdują się obraz Matki Boskiej z końca XVI w. W miejscowości, poza kościołem, godnym uwagi jest dawny pałac z 2 połowie XIX w.

Typ układu: osada folwarczna złożona z trzech kompleksów: pałacu murowanego z 2 połowie XIX w. z murowaną oficyną i przylegającym parkiem, zespołem zabudowań gospodarczych i czworaków murowanych.

Rysunek 16. Układ wsi Trzebcz Szlachecki

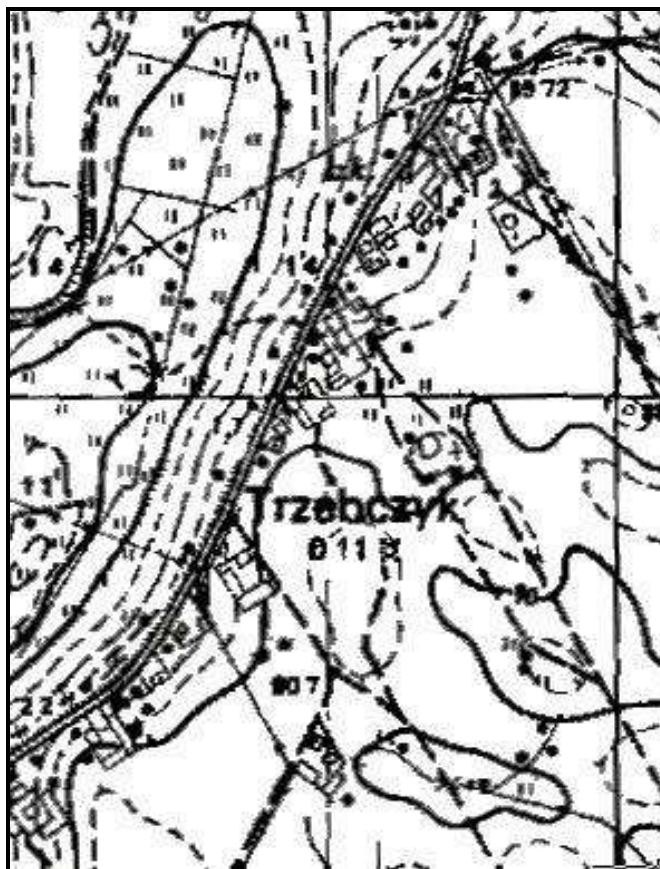
*Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

Trzebczyk

Wieś położona przy drodze prowadzącej z Trzebca do Bajerza, w odległości około 2 km od wsi sołeckiej Trzebcz Szlachecki. Wieś założono w okresie kolonizacji pruskiej w końcu XVIII w. W 1892 roku wieś zajmowała powierzchnię 431 ha. Na miejscu była szkoła ewangelicka. W 1885 roku zbudowano kościół ewangelicki i założono cmentarz, po czym zbudowano agencję pocztową.

Typ układu: przydrożnica z zagrodami usytuowanymi po jednej, wschodniej stronie drogi. Miejscowość odznacza się walorami krajoznawczymi.

Rysunek 17. Układ wsi Trzebczyk

Źródło: Wyrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego

Watorowo

Wieś sołecka, położona 5,5 km od Chełmna, przy drodze prowadzącej z Torunia do Chełmna przez Narwę. W 1893 roku wieś zajmowała powierzchnię 384 ha. W miejscowości znajdowała się szkoła ewangelicka i agencja pocztowa. We wsi funkcjonuje lądowisko należące do zakładu ADRIANA S.A.. W Watorowie usytuowane są forty, zbudowane w 1901 roku.

Typ układu: przydrożnica o zwartej zabudowie usytuowanej po obu stronach drogi prowadzącej z Torunia do Chełmna. Najstarsza zabudowa zagrodowa o elewacji murowanej pochodzi z przełomu XIX i XX wieku.

Rysunek 18. Układ wsi Watorowo

*Źródło: Wrys z mapy topograficznej pochodzącej z Wojewódzkiego Zasobu
Geodezyjnego i Kartograficznego*

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

2.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Gmina Kijewo Królewskie posiada opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Poniżej przedstawiono ich wykaz.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym:

- Uchwała nr XVIII/98/96 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 31 października 1996 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu pod przemysł we wsi Szymborno:
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa przemysłowa;
- Uchwała nr XVIII/99/96 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 31 października 1996 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod budownictwo jednorodzinne we wsi Watorowo:
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna;
- Uchwała nr XVIII/100/96 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 31 października 1996 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod oczyszczalnię ścieków w Napolu:
  - przedmiot ustaleń planu: tereny infrastruktury technicznej – oczyszczalnia ścieków;
- Uchwała nr XXXI/171/98 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 26 maja 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu pod przemysł we wsi Płutowo:
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa przemysłowa.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym:

- Uchwała nr VII/45/03 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 31 marca 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lotniska sportowo – rekreacyjnego w Watorowie i Kielpiu:
  - przedmiot ustaleń planu: teren lotniska, zabudowy zagrodowej, tereny rolne i komunikacji publicznej;
- Uchwała nr VII/49/03 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 30 czerwca 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu usług rzemiosła produkcyjnego we wsi Watorowo:
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa usługowa (rzemiosło produkcyjne);

- Uchwała nr X/73/3 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 30 października 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zaplecza noclegowego w lotniczym ośrodku szkoleniowym w Watorowie:
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa usługowa;
- Uchwała nr XXI/122/05 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 15 lutego 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części dotyczącej wsi Brzozowo (Br1):
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa mieszkaniowa, przemysłowo – usługowa oraz usługowa;
- Uchwała nr XXVI/175/05 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 25 listopada 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części wsi Kijewo Królewskie (K.K.-1):
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa mieszkaniowa i usługowa
- Uchwała nr XXXIII/219/06 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 20 października 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Brzozowo (Br-2):
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa mieszkaniowa, usługowa i przemysłowa;
- Uchwała nr XIII/89/2008 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 30 czerwca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Brzozowo (Br-3):
  - przedmiot ustaleń planu: zabudowa mieszkaniowo – usługowa;
- Uchwała nr XIII/97/2016 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru, obejmującego część wsi Trzebcz Szlachecki:
  - przedmiot ustaleń planu: lokalizacja inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym polegającej na budowie linii elektroenergetycznej 400 kV.
- Uchwała nr Xxi/170/2017 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 28 września 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębu Trzebcz Szlachecki:
  - przedmiot ustaleń planu: lokalizacja inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym polegającej na budowie linii elektroenergetycznej 400 kV.

Obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym oraz na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennych na terenie gminy jest trzynaście, w tym cztery sporządzone na podstawie ustawy 1994 roku.

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne Gminy Kijewo Królewskie na tle powiatu chełmińskiego.

Poniżej przedstawiono tabele dotyczące zagospodarowania przestrzennego w gminie Kijewo Królewskie oraz innych gmin wchodzących w skład powiatu chełmińskiego.

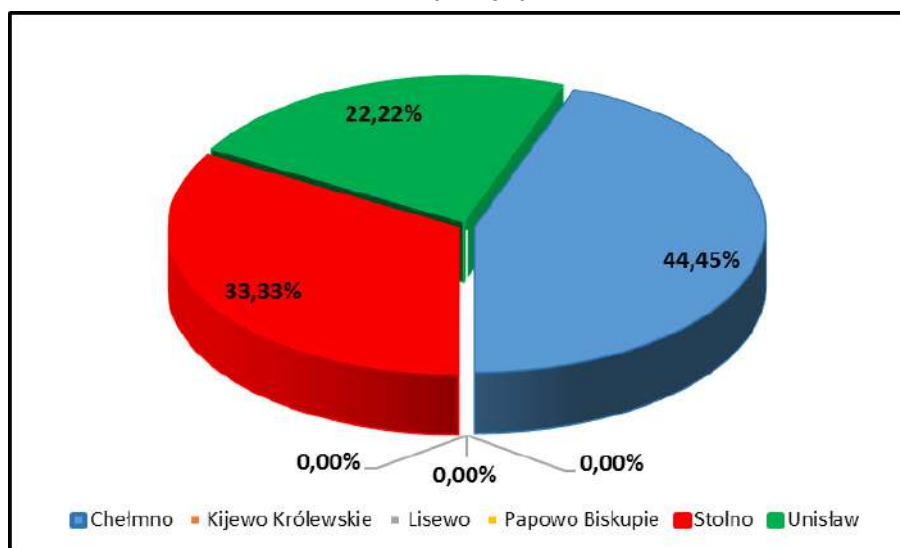
Sytuację bardziej szczegółowo obrazuje zamieszczony poniższy wykres. Najwięcej decyzji wydano w gminie Chełmno – 4 i stanowi to 44% wszystkich decyzji wydanych w powiecie chełmińskim. O jedną mniej wydano w gminie Stolno, następnie 2 w gminie Unisław. W gminach Kijewo Królewskie, Lisewo i Papowo Biskupie nie wydano wówczas ani jednej takiej decyzji.

Tabela 6. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w 2014 roku

Nazwa gminy	Wydane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
	Wydane ostateczne decyzje ogółem 2014 rok
Powiat chełmiński	9
Chełmno	4
Kijewo Królewskie	0
Lisewo	0
Papowo Biskupie	0
Stolno	3
Unisław	2

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 22.12.2015 r.

Wykres 5. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w powiecie chełmińskim w 2014 roku

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 22.12.2015 r.

W 2014 r. gmina Kijewo Królewskie również miała sporządzone 4 obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Plany sporządzone w gminie zajmowały 235 ha, co w 2014 r. stanowiło 10,23 % wszystkich obowiązujących miejscowych planów w powiecie chełmińskim. Spadek procentowego udziału obowiązujących planów w gminie Kijewo Królewskie w stosunku do powiatu chełmińskiego wiąże się ze znacznym wzrostem liczby sporządzonych i obowiązujących planów miejscowych oraz powierzchni gminy objętej miejscowymi planami w mieście Chełmno i gminie Stolno.

Tabela 7. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminach powiatu chełmińskiego w 2014 r

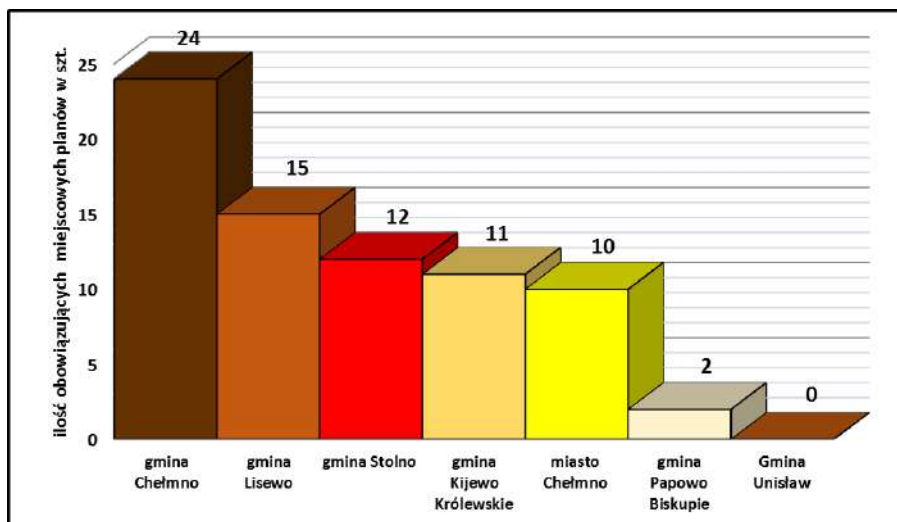
Nazwa gminy	plany obowiązujące ogółem	powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami miejscowymi ogółem [ha]
	2014	
miasto Chełmno	10	1196
gmina Chełmno	24	297
gmina Kijewo Królewskie	11	235
gmina Lisewo	15	15
gmina Stolno	12	554
gmina Papowo Biskupie	2	1
Gmina Unisław	0	0

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. GUS stan na 12.01.2016 r.

Gmina wiejska Chełmno posiada 24 plany miejscowe, które zajmują 297 ha powierzchni gminy. Jest to największa liczba w powiecie chełmińskim. Najwięcej powierzchni objętej miejscowymi planami posiadało w 2014 r. miasto Chełmno – 1196 ha, dla których sporządzone było zaledwie 10 obowiązujących planów. Gmina Stolno uplasowała się na drugim miejscu pod względem powierzchni gminy objętej obowiązującymi planami miejscowymi – 554 ha, zaś pod względem liczby obowiązujących planów zajmuje trzecie miejsce z 15 obowiązującymi miejscowymi planami. Bardzo niekorzystnie z gminą wiejską Chełmno wypada gmina Papowo Biskupie. Obowiązują tam tylko 2 plany miejscowe o powierzchni zaledwie 1 ha, stanowiąc bardzo znikomy procent powierzchni całej gminy.

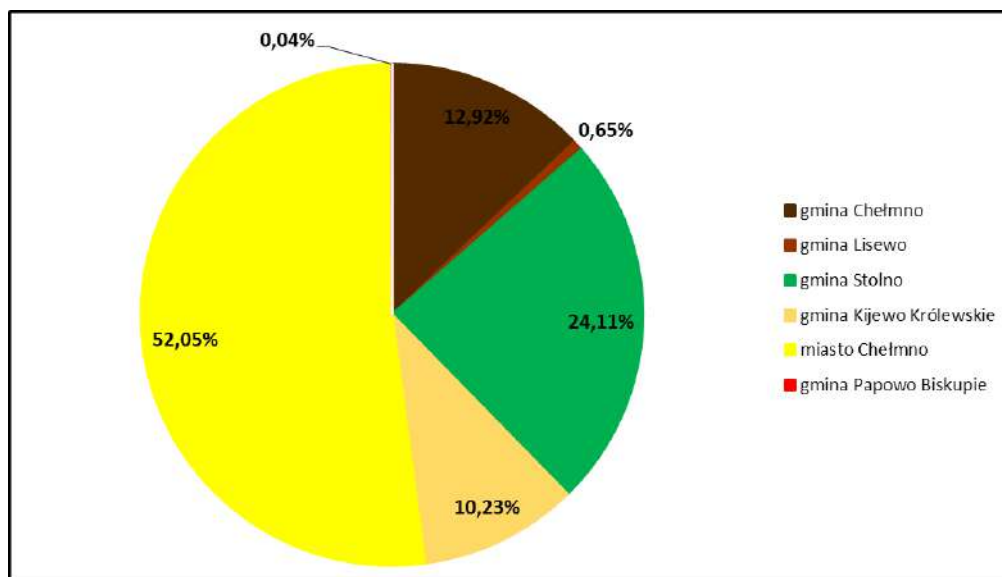
Należy zauważyć że w całym powiecie chełmińskim tylko gmina Unisław nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy.

Wykres 6. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Kijewo Królewskie na tle powiatu chełmińskiego – stan na 2014 r.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

Wykres 7. Udział powierzchni zagospodarowanej miejscowymi planami w powiecie chełmińskim – stan na 2014 r.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

2.3. Decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o ustaleniu warunków zabudowy mają wpływ na kształtowanie ładu przestrzennego. Z każdym rokiem oba rodzaje decyzji są

wydawane w coraz większych ilościach. Poniższe tabele potwierdzają opisaną sytuację. W gminie Kijewo Królewskie znacznie mniej wydawanych jest decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. W 2007 roku wydano 4 decyzje, a w 2008 roku 7, później zaś nastąpił znaczny spadek wydanych decyzji, gdzie w latach 2013 – 2014 nie wydano ani jednej takiej decyzji.

Tabela 8. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wydane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Wydane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym				
Wydane ostateczne decyzje ogółem				
2011	2012	2013	2014	2015
4	5	0	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Gminy Kijewo Królewskie, stan na 31.12.2015 r.

W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące decyzji o ustaleniu warunków zabudowy. W latach 2011 – 2015 w gminie Kijewo Królewskie wydano łącznie 158 decyzji o warunkach zabudowy. W analizowanym okresie najwięcej decyzji wydano w 2013 r. - 41 decyzji. W pozostałych latach liczba wydanych decyzji kształtowała się na podobnym poziomie – w 2012, 2014 i 2015 r. ich liczba wyniosła 29 decyzji, a w 2011 r. wydano 30 decyzji. Ostatecznych decyzji o ustaleniu warunków dla zabudowy mieszkaniowej w 2013 r. było wydanych 12, najmniej zaś zostało wydanych w roku 2014 – 5 decyzji.

Tabela 9. Decyzje o ustaleniu warunków zabudowy wydane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Wydane na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym									
Wydane ostateczne decyzje ogółem					Wydane ostateczne decyzje o ustaleniu warunków dla zabudowy mieszkaniowej				
2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
30	29	41	29	29	9	11	12	5	7

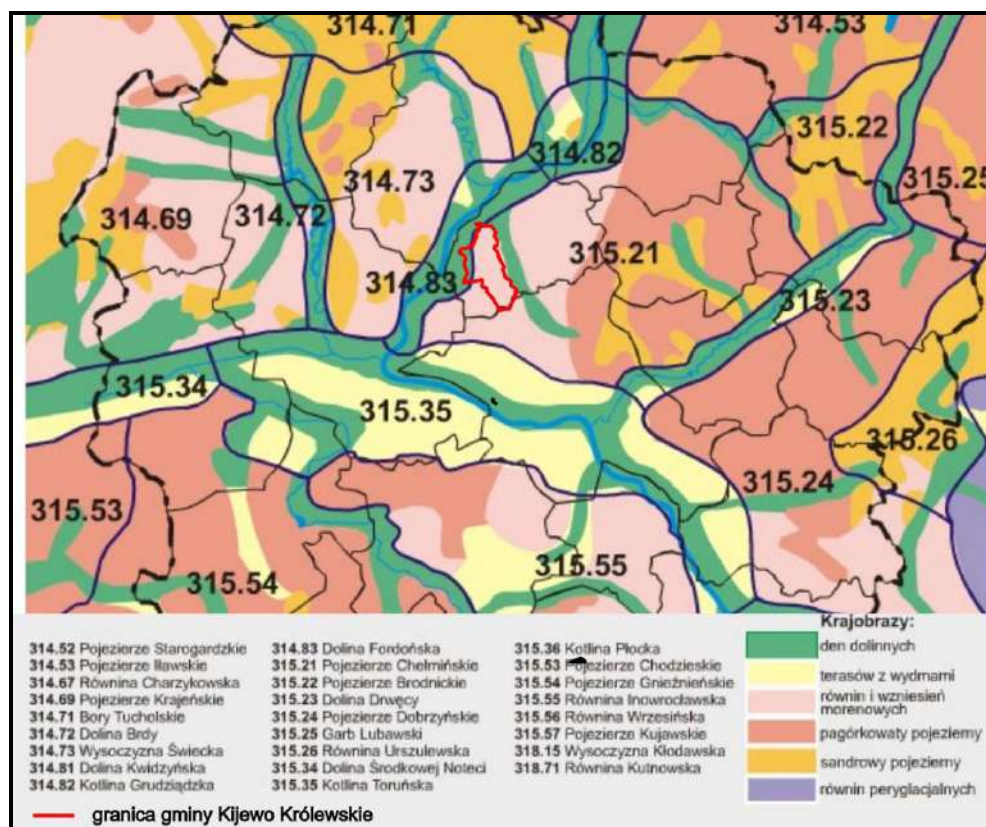
Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Gminy Kijewo Królewskie, stan na 31.12.2015 r.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

3.1. Położenie fizyczno-geograficzne

Gmina Kijewo Królewskie położona jest w środkowej części województwa kujawsko – pomorskiego, w zachodniej części powiatu chełmińskiego, w kierunku południowym od siedziby powiatu, znajdującej się w Chełmnie. Pod względem fizyczno – geograficznego podziału Polski (Kondracki, 2009), obszar gminy Kijewo Królewskie zlokalizowany jest w obrębie dwóch makroregionów: Pojezierza Chełmińskiego (środkowa i wschodnia część gminy) oraz Doliny Fordońskiej (zachodnia część gminy).

Rysunek 19. Jednostki fizyczno-geograficzne według Kondrackiego

Źródło: Geografia Regionalna Polski, Kondracki 2009.

3.2. Obszary i obiekty chronione prawem

W granicach gminy wiejskiej Kijewo Królewskie znajdują się następujące tereny (lub ich fragmenty) objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.):

- Chelmiński Park Krajobrazowy;
- rezerwat przyrody „Płutowo”;
- rezerwat przyrody Zbocza Płutowskie;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH040040 Zbocza Płutowskie,- mający znaczenie dla Wspólnoty;
- pomniki przyrody.

3.3. Rzeźba terenu

Zgodnie z podziałem J. Kondrackiego teren gminy położony jest w dwóch mezoregionach: wschodnia i środkowa część na Pojezierzu Chelmińskim, zaś zachodnia w Dolinie Fordońskiej. Pojezierze Chelmińskie jest wysoczyzną morenową. Formy terenu związane są z fazą poznańską oraz subfazami kujawską i krajeńsko-wąbrzeską ostatniego zlodowacenia. Deniwelacje terenu sięgają około 20 m. Dolina Fordońska powstała w związku ze zmianą kierunku spływu Prawisły z kierunku zachodniego w Pradolinie Toruńsko – Eberswalskiej na kierunek północno – wschodni. Na terenie gminy wyróżniono mikroregion brucki, na wyższym stopniu tarasowym w łuku skarpy unisławskiej. Zbocza doliny osiągają wysokość względną oscylującą w przedziale 40 – 70 m.

3.4. Budowa geologiczna

Obszar gminy położony jest w strefie tektonicznej Teisseyre’a- Tornquista. Skały paleozoiczne tworzą tzw. obniżenie toruńskie. Bezpośrednio na dewonie górnym zalegają osady czerwonego spagowca. Są one reprezentowane przez wapień, piaskowce i mułowce. Utwory triasu i jury to piaskowce, łowce, wapień, margle i łowce marginalne. Osady czwartorzędowe o miąższości od kilkunastu do 110 m pokrywają cały obszar gminy. Utwory zlodowaceń północnopolskich reprezentują na terenie gminy głównie piaski i piaski ze żwirami wodnolodowcowymi. Iły, mulki i piaski zastoiskowe fazy poznańskiej stwierdzono w odsłonięciach w wąwozach w okolicach Płutowa. Między Grubnem położonym w sąsiedniej gminie Stolno a Trzebczem Królewskim, dno i krawędzie rynny wyścielają piaski i żwiry wodnolodowcowe.

W gminie Kijewo Królewskie zlokalizowane są obszary predysponowane do występowania ruchów masowych. Są to tereny zlokalizowane w obszarze Zboczy Płutowskich. Ponadto, na terenie

gminy występuje kilka osuwisk, z których tylko jedno znajduje się w Rejestrze Naturalnych Zagrożeń Geologicznych. Wyżej wymienione osuwisko znajduje się w miejscowości Kiełp (numer ewidencyjny-n-34-97-b-b/2), na zboczu pradoliny Wisły. Nachylenie zbocz, na którym wystąpiło to 40°. W wyniku infiltracji wód opadowych osunął się materiał gruntowy (czwartorzędu). W rejonie osuwiska zalegają piaski i gliny morenowe. W wyniku osunięcia materiału, nastąpiło zniszczenie upraw leśnych. Osuwisko jest aktywne. Corocznie występują na nim zmiany.

W celu zabezpieczenia osuwiska wskazane jest zapewnienie właściwego odprowadzania wody opadowej z pól uprawnych leżących powyżej niszy tego osuwiska oraz obsadzenie roślinnością odkrytych połaci tego obiektu.

3.5. Gleby

Teren gminy charakteryzuje się wskaźnikiem o bardzo wysokiej przydatności rolniczej przestrzeni produkcyjnej sięgającym 85,5 pkt., co jest wynikiem o ponad 10 pkt. większym niż dla województwa kujawsko – pomorskiego i o prawie 20 pkt. większym niż dla kraju.

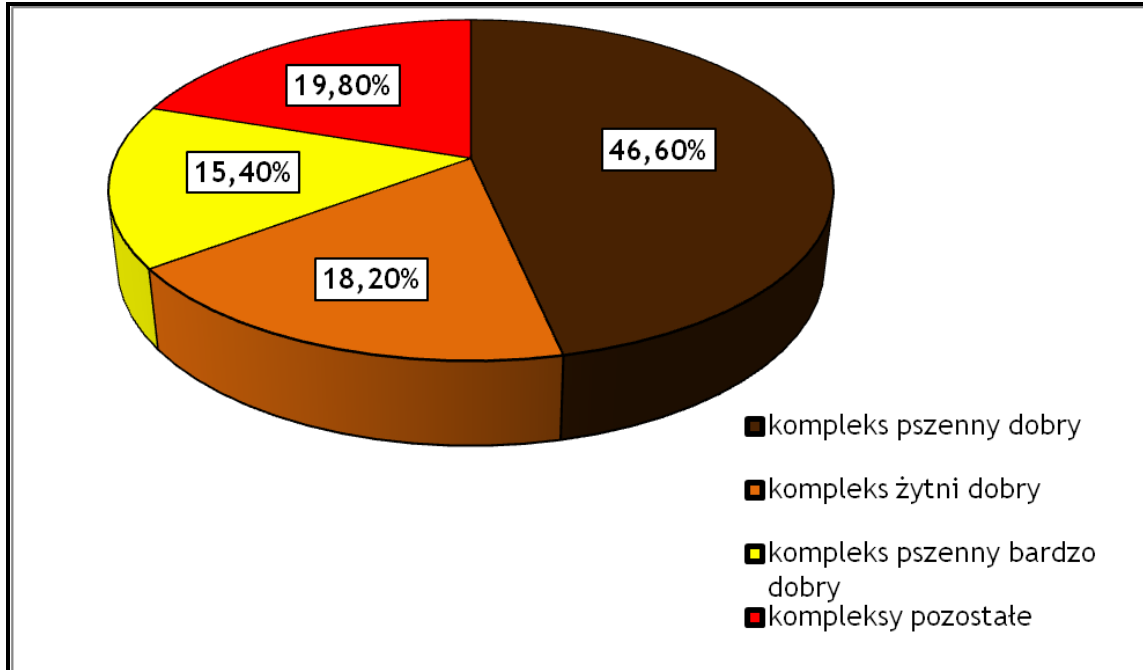
Tabela 10. Rolnicza przydatność gleb gminy na tle województwa i kraju

Jednostki	Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
	Jakości i przydatności rolniczej gleb	Agroklimatu	Rzeźby terenu	Warunków wodnych	
Kijewo Królewskie	8,8	8,6	3,8	4,3	85,5
Woj. Kujawsko-pomorskie	54,4	9,2	4,0	3,4	71,0
Polska	49,5	9,9	3,9	3,3	66,6

Źródło: IUNiG w Puławy 2011

Jak wskazuje poniższy wykres, na terenie gminy przeważają gleby o najwyższej przydatności rolniczej, należące do kompleksu pszennego dobrego – około 47% udziału, pszennego bardzo dobrego – około 15% udziału, żytniego dobrego – około 18% udziału. Pozostałe 20% udziału stanowią gleby słabszych kompleksów.

Wykres 8. Udział kompleksów przydatności rolniczej gleb

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach

Kompleks najwyższy pszenno-bardzo-dobry zajmujący 1% powierzchni gminy tworzony jest przez najlepsze gleby w kraju. Gleby te cechują się wysoką zawartością składników pokarmowych, dobrą strukturą oraz zdolnością do magazynowania dużej ilości wody, przy dobrym przewietrzeniu. W klasyfikacji bonitacyjnej są to gleby klasy I i II. Na terenie gminy zlokalizowane są w okolicach Kijewa Królewskiego, Brzozowa, Watorowa, Dorposza Szlacheckiego, Kielpa oraz południowej granicy z rezerwatem przyrody „Płutowo”. Są to głównie czarne ziemie, wytworzone z piasków gliniastych lekkich, gleby brunatne właściwe wytworzone z piasków gliniastych lekkich lub pyłów zwykłych przechodzących na głębokości do 50 cm w gliny.

Gleby należące do kompleksu 2 – pszenno-dobrego zlokalizowane są prawie na połowie obszaru gminy. Są to gleby mniej urodzajnie od kompleksu opisanego powyżej. Głównie na terenach, gdzie poziom wód ulega wahaniom, gleby są okresowo mniej przewietrzone oraz występują nieznaczne niedobory wilgoci. W klasyfikacji bonitacyjnej są to gleby należące do klasy IIIa i IIIb. Gleby te występują na całym obszarze gminy obok pozostałych kompleksów. Są to głównie czarne ziemie wytworzone z glin pylastych.

Kompleks 3 – pszenno-wadliwy to gleby klas IIIb, IVa, IVb. Są glebami okresowo suchymi. W kompleksie tym w latach suchych przedwcześnie „dojrzewają” zboża. Zlokalizowane są w Dolinie Fryby w kierunku północno – wschodnim od Brzozowa oraz wschodnim od Kijewa Królewskiego. Są to gleby brunatne wylugowane i kwaśne wytworzone z glin pylastych i brunatnych właściwych.

Kompleks żytni bardzo dobry tworzą gleby strukturalne z dobrze wykształconym poziomem próchnicznym oraz właściwymi stosunkami wodnymi. Zlokalizowane są w rejonie Kielpa, w sąsiedztwie rezerwatu „Płutowo”, w kierunku północnym od wsi Bagart oraz od Napola do Trzebca Królewskiego. Występują tu głównie gleby płowe wytworzone z piasków gliniastych mocnych, przechodzących na głębokości 50-100cm w glinę.

Kompleks żytni dobry obejmuje gleby lżejsze oraz mniej urodzajne. Występują tu gleby wytworzone z piasków gliniastych lekkich zalegających na zwięźlejszych podłożach oraz gleby wytworzone z piasków gliniastych. W klasyfikacji bonitacyjnej zaliczane są do kompleksu IVa i IVb. Tereny zaliczane do tego kompleksu zlokalizowane są w kierunku południowo – wschodnim od Kijewa Królewskiego, Trzebca Królewskiego oraz Brzozowa. Występują tu głównie gleby płowe wytworzone z piasków gliniastych lekkich, przechodzących na głębokości 50 – 100 cm w glinę oraz gleb brunatnych wylugowanych i kwaśnych, przechodzących na głębokości 50-100cm w glinę.

Kompleks 6 – żytni słaby zajmuje niewielkie fragmenty położone w kierunku północno – wschodnim od Kijewa Szlacheckiego, w dolinie Fryby w okolicy miejscowości Bajerze oraz przy drodze Brzozowo – Zakrzewo (miejscowość położona w gminie Stolno). Występują tam gleby piaskowe różnych typów genetycznych wytworzone z piasków słabo gliniastych przechodzących na głębokości 50 – 100cm w glinę. W okolicy Brzozowa występują również gleby brunatne wylugowane i kwaśne wytworzone z piasków słabo gliniastych.

Na terenie gminy scharakteryzowano 2 kompleksy trwałych użytków zielonych. W dolinie Wisły występują użytki zielone średnie, do których zaliczono mady, gleby mułowo torfowe. W kierunku zachodnim od Trzebzyka. Na terenach podmokłych występują gleby mułowo – torfowe, należące do kompleksu użytków zielonych średnich, zaś na północ od niego na granicy gminy czarne ziemie wytworzone z pyłów zwykłych. W kierunku wschodnim od wsi Watorowo na granicy gminy występują użytki zielone średnie z glebami brunatnymi właściwymi utworzonymi z glin lekkich.

Kolejnym kompleksem trwałych użytków zielonych zlokalizowanych na terenie gminy są użytki zielone słabe i bardzo słabe. Zaliczono do nich gleby brunatne właściwe wytworzone z glin lekkich. Występują one w rejonie Zbocz Płutowskich.

3.6. Wody powierzchniowe

Jak podano już wcześniej wg podziału na regiony fizjogeograficzne S. Pietkiewicza (1947) gmina leży w Pasie Wielkich Dolin (IV), Wysoczyzn Jeziornych (IVB), Wysoczyźnie Chełmińskiej (IVB6) (J. Kondracki, 2009). Gmina w całości położona jest w dorzeczu Wisły. Odwadniana jest przez jej prawobrzeżny dopływ Frybę (Borowiną). W jej zlewni można wyróżnić zlewnie III rzędu: Fryby od dopływu z Chełmży do dopływu z Bajerzy, Fryby od dopływu z Bajerzy do dopływu spod Kijewa

Szlacheckiego, Fryby od dopływu spod Kijewa Szlacheckiego do dopływu z jeziora Papowskiego, Fryby od dopływu z jeziora Papowskiego do Trynki, dopływu z Bajerzy, dopływu spod Kijewa Szlacheckiego, oraz dopływu z jeziora Papowskiego.

Fryba często nazywana Borowiną to potok nizinny piaszczysty o długości 40,7 km. Przepływa w całości przez Pojezierze Chełmińskie. Powierzchnia jej zlewni wynosi 354,6 km². Stan chemiczny wód powierzchniowych, według danych z 2009 roku w punkcie kontrolnym w Chełmnie (0,1km), sklasyfikowano jako dobry oraz umiarkowany (III klasa). Przez teren gminy Fryba przepływa na odcinku 10,05 km i jest ciekim wodnym nieuregulowanym.

Na terenie gminy znajduje się również Kanał Boczny Fryby, który w całości jest uregulowany. Kanał Bajerze o długości 1,74km jest uregulowanym prawobrzeżnym dopływem Fryby.

Program Ochrony Środowiska wskazuje możliwość odtworzenia zbiornika we wsi Trzebczyk, jednakże należałoby w tym celu przeprowadzić specjalistyczną ekspertyzę pozwalającą określić m.in. techniczne możliwości retencji wody w obniżeniu. Odnowa akwenu, poza bezsprzecznym zwiększeniem znaczenia ekologicznego, spowodowałaby możliwość rozwoju na tych terenach turystyki i rekreacji.

Na terenie gminy brak jest większych zbiorników wodnych oraz oczek wodnych.

Zabiegi melioracyjne wykonywane na terenie gminy polegają głównie na osuszaniu terenów. W wodach płynących zlokalizowane są urządzenia piętrzące wodę w celu nawodnień niezbędnych dla rolnictwa. Biorąc pod uwagę warunki agroklimatyczne i glebowe, zagrożenie suszami i poziom agrotechniki i produkcji rolniczej, gminę zakwalifikowano do strefy II o potencjalnie największych potrzebach nawodnień. Jednakże gmina nie została włączona do Programu Nawodnień Rolnych w Województwie Kujawsko – Pomorskim.

3.7. Wody podziemne

Na terenie północnej części gminy został wydzielony Główny Zbiornik Wód Podziemnych – obszar o numerze 131 "Zbiornik międzymorenowy Chełmno". Zbiornik stanowią wody czwartorzędowe wysokiej ochrony (OWO) o ogólnej powierzchni 76 km². Średnia głębokość ujęcia wynosi 10 – 60 m. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne oscylują na poziomie 31 tys.m³/dobę. Południowo - zachodnia część gminy znajduje się w zasięgu GZWP 141 Dolna Wisła – zbiornik stanowią wody czwartorzędowe o wydajności potencjalnej 50-70 a nawet >70. Granice Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr 131 i 141 zostały przedstawione w części graficznej niemniejszego dokumentu. Szczegółowe informacje dotyczące występowania wód podziemnych na terenie gminy zamieszczono w dalszej części niniejszego dokumentu, w rozdziale 11. *Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.*

3.8. Fauna i flora

Znaczna ilość obszarów i obiektów chronionych na terenie gminy sprawia, że obszar gminy jest różnorodny pod względem występowania zwierząt, jak i również zbiorowisk roślinnych. Fauna i flora tych terenów została szerzej opisana w podrozdziałach poświęconych poszczególnym obszarom chronionym.

Wśród owadów liczne są trzmiele, motyle, karłatek ryska, dostojka, bielinek kapustnik, mrówki rudnice i ważki. Występują głównie w pobliżu terenów leśnych i zbiorników wodnych.

Gady reprezentowane są głównie przez żmije zygzakowate, zaskrońce i jaszczurki zwinki. Na wysoczyźnie oprócz drobnych ssaków licznie reprezentowana jest ornitofauna. W trakcie inwentaryzacji przeprowadzonych na potrzeby Planu Ochrony Rezerwatu Przyrody Płutowo, na terenach użytkowanych rolniczo sąsiadujących z rezerwatem, zaobserwowano liczne ptaki drapieżne. W okresie zimowym w pobliżu lasu na otwartych terenach rolniczych rozpoznano żerującego bielika. Ponadto w rejonie skarpy Płutowskiej zaobserwowano kobuzy oraz krogulca żerujące w rolniczym krajobrazie Doliny Wisły. Wszystkie wymienione wyżej gatunki awifauny objęte są ochroną ścisłą. Głównym zagrożeniem dla tych gatunków jest brak miejsc lęgowych, osuszanie cieków i oczek wodnych. Rezerwaty przyrody, jak i również pobliskie lasy, są dogodnym miejscem dla tych gatunków. Należy pamiętać, iż dla bielika obowiązuje strefa ochrony ostoi i miejsc rozrodu. W okresie od 1 stycznia do 31 lipca wynosi 500 m, zaś całoroczna – 200 m.

Z racji tego, że w gminie prowadzona jest intensywna gospodarka rolna, tereny pól uprawnych są miejscem schronienia dla drobnych gryzoni: myszy polnej i kreta. Lasy są schronieniem zwierzyny płowej, psowatych, wychodzących pod osłoną nocy na tereny wysoczyzny lub Doliny Wisły w poszukiwaniu pożywienia.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 6 gniazd bociana białego. Po jednym gnieździe w Kijewie Królewskim, Kijewie Szlacheckim, Trzebczu Królewskim, Trzebczyku oraz dwa w miejscowości Trzebcz Szlachecki. W obszarach między, nieużytków, osad ludzkich i dróg występuje roślinność segetalna i ruderalna. Są to synantropijne zbiorowiska roślin jednorocznych i wieloletnich. Zbiorowiska segetalne występujące zwykle na obrzeżach pól, przydrożach i miedzach, reprezentowane są głównie przez: komosy, wierzbówki, babki i bylice. Roślinność łąkową tworzą cykoria podróżnik, chaber bławatek, maruna bezwonna, świerzbnica polna, marchew zwyczajna, wyka ptasia, wiechlina łąkowa, kostrzewa czerwona i rajgras wyniosły. Na łąkach zlokalizowanych na zboczach rosną samosiejki sosen. Na miedzach mamy pojedyncze dzikie grusze, jabłonie i bez czarny.

Uprawom zbożowym najczęściej towarzyszy mak piaskowy (*Papaver argemone L.*), maruna bezwonna (*Tripleurospermum inodorum*) i chaber bławatek (*Centaurea cyanus L.*).

Najbardziej rozpowszechnionymi zbiorowiskiem ruderalnym jest zespół bylicy pospolitej i wrotczyca zwyczajnego. Jego płaty wykształcają się na zasobnych w biogeny nieużytkach, przydrożach, gruzowiskach i przypłociach. Zbudowane są przeważnie z bylicy pospolitej, wrotczyca zwyczajnego, perzu właściwego i krwawnika pospolitego. Na żyznych zasobnych w próchnicę siedliskach śmietników i pod płotami rosną: pokrzywa zwyczajna, śláz, rdest ptasi, szarłat biały i inne. Na podwórkach i pastwiskach dominuje babka zwyczajna i mniszek pospolity.

Wokół zabudowań gospodarskich, prywatnych posesji, instytucji, a także wzdłuż ulic rosną: świerk pospolity i srebrny, żywotniki, cyprysy, wierzyby, topole, bez lilak, kasztanowce zwyczajne, brzozy, klony zwyczajne i jawory, jesiony pospolite, jarzębiny zwyczajne oraz drzewa owocowe. Żywopłoty najczęściej wykonane są z ligustru pospolitego i śnieguliczki. W ogródkach rosną kwiaty ozdobne.

Na terenie gminy występuje 9 parków podworskich. Usytuowane są w miejscowościach: Bajerze, Dorposz Szlachecki, Kijewo Szlacheckie, Kosowizna, Napole, Płutowo, Szymborno, Trzebcz Królewski i Trzebcz Szlachecki. Trzy parki tj. w Bajerzu, Kijewie Szlacheckim, Kosowiznie są wpisane do rejestru zabytków, zaś pozostałe zgodnie z przepisami o ochronie środowiska podlegają ochronie środowiska na mocy Uchwały nr V/33/85 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Toruniu z dnia 29 sierpnia 1985 r. w sprawie uznania terenów zadrzewionych na obszarach wsi za parki wiejskie. Ochrona parków polega na:

- zakazie wykonywania wszelkich zmian naruszających układ przestrzenny parku;
- zakazie wznoszenia na terenie parku budowli i wykonywania robót szkodliwych dla parku;
- niezbędnej pielęgnacji roślin i urządzeń parkowych.

Parki, poza funkcją kulturową, pełnią ważną funkcję. Pełnią one funkcje biocenotyczne, ochronne. Są miejscem schronienia w trakcie migracji fauny oraz estetycznie urozmaicając monotony krajobraz. Podobnie jak parki wiejskie, poza funkcją historyczną, funkcje ekologiczną pełnią cmentarze. Często rośnie na ich terenie bogaty starodrzew, który jest schronieniem dla awifauny. Istotne z punktu widzenia przyrodniczego oraz krajobrazowego są również ciągi szpalerowe wzdłuż dróg.

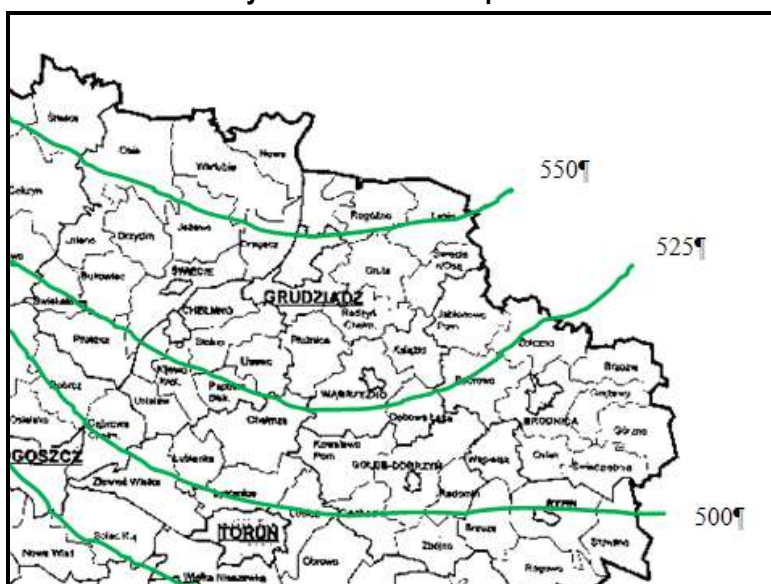
W celu ochrony bioróżnorodności powinno się:

- dążyć, w miarę możliwości do zachowania w stanie niezmienionym istniejące stosunki wodne poprzez utrzymanie i konserwację istniejących urządzeń melioracyjnych;
- w ramach dolesiania luk i przerzedzeń zaleca się wprowadzać gatunki biocenotyczne;
- zaleca się pozostawiać śródleśne łąki, polany i nieużytki w stanie nienaruszonym.

3.9. Klimat

Charakterystyczną cechą klimatu obszaru opracowania jest jego przejściowość i zmienność wyrażana zmiennymi warunkami temperatury, ciśnienia, opadów, wiatru oraz zachmurzenia. Gmina Kijewo Królewskie położona jest pomorsko – warmińskim regionie klimatycznym. Cechą charakterystyczną dla tego regionu jest niska ilość opadów – do około 550 mm na wysoczyźnie, zaś w dolinie Wisły 500 mm. Na terenie gminy ilość opadów maleje ku północy, co zobrazowano poniższym rysunku.

Rysunek 20. Izolinie opadów

Średnia roczna temperatura powietrza w roku 2014 w województwie kujawsko-pomorskim przekroczyła $+9^{\circ}\text{C}$. Liczba dni gorących na terenie całego województwa, w odróżnieniu do dni upalnych (9-22 dni), była mało zróżnicowana i wahała się od 44 – 58 dni. Natomiast w 2014 r. dni mroźnych była na wszystkich stacjach podobna i wynosiła 25-30 dni, zaś dni z przymrozkami było 73-100. Pod względem agroklimatycznym, teren posiada agroklimat umiarkowanie wilgotny, umiarkowanie ciepły i umiarkowanie słoneczny.

W okresie wegetacyjnym, na podstawie pomiarów opadów w latach 1861 – 2006 w Bydgoszczy, w latach średnich ($p = 50\%$) suma opadów wynosiła 305 mm. W latach suchych uzyskano odpowiednio: dla $p = 20\%$ - 249 mm, $p = 10\%$ - 220 mm, $p = 5\%$ - 198 mm, $p = 1\%$ - 161 mm. Dla przykładu tak suchy, jak w 1989 r. okres wegetacyjny z sumą opadów wynoszącą 105 mm, pojawia się z częstotliwością mniejszą niż 1 raz na 100 lat.

3.10. Złóża i obszary górnicze

Na terenie gminy Kijewo Królewskie zlokalizowano 7 złóż piasków. Wzdłuż rzeki Fryby w rejonie miejscowości Bajerze, Brzozowo, Kijewo Królewskie, wydobywane są piaski głównie na potrzeby budowlane. Szczegółowy wykaz złóż kruszyw oraz obszarów górniczych występujących na terenie gminy zamieszczony został w dalszej części niniejszego dokumentu, w rozdziale 11. *Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych*. Granice obszarów występowania złóż kopalin oraz obszarów górniczych zostały przedstawione w części graficznej niniejszego opracowania.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie zlokalizowany jest obszar perspektywistyczny występowania piasków i żwirów. Rozciąga się wzdłuż rzeki Fryby oraz w rynn timer Jeziora Czyste między miejscowościami: Żygląd, Zaroślak, Brzozowo i Grubno.

3.11. Walory turystyczne

Gmina Kijewo Królewskie, pomimo małej powierzchni, posiada znaczne walory turystyczne. Do atrakcyjnych turystycznie obiektów zaliczyć można obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków, obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków i tereny cenne przyrodniczo. Zachodnia część gminy objęta jest licznymi formami ochrony przyrody. Na terenie gminy wytyczono dwa szlaki turystyczne:

- **Szlak pieszy Rezerwatów Chełmińskich** (żółty o długości 48,4 km) – jeden z najciekawszych i najatrakcyjniejszych pieszych szlaków turystycznych na Pojezierzu Chełmińskim, prowadzący brzegiem nadwiślańskich wylewisk oraz stromych osuwisk z Bydgoszczy do Chełmna; na całej trasie zahacza o liczne rezerваты przyrody, jak i pełne przeszkód krzaczaste ostępy.
- **Szlak rowerowy z Chełmna do Torunia** (czerwony o długości 55,7 km) – rozpoczyna się na trasie czarnego szlaku rowerowego prowadzącego z Tczewa i międzynarodowej trasy rowerowej EuroRout R-1 w Chełmnie; przebiega przez zachodnią część gminy w okolicach miejscowości Kiełp, Płutowo i Szymborno;
- **Szlak rowerowy Po Dolinie Wisły** (czary o długości 480km) – jest jednym z najdłuższych szlaków rowerowych w Polsce. Rozpoczyna się na lewym brzegu Wisły w Cierpicach pod Toruniem i prowadzi w okolicach Doliny Dolnej Wisły do Tczewa. Tam szlak przekracza Wisłę i wraca prawym brzegiem do Zamku Bierzglowskiiego koło Torunia. Przebiega przez zachodnią część gminy w okolicach miejscowości Kiełp i Płutowo.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Obiekty te podkreślają walory turystyczne gminy Kijewo Królewskie.

Tabela 11. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU
Bajerze	Zespół pałacowo – parkowy, w skład którego wchodzi: <ul style="list-style-type: none"> • pałac; • park typu krajobrazowego. 	A/942
Brzozowo	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chelmno, w skład której wchodzi: <ul style="list-style-type: none"> • schron amunicyjny M-3; • schron amunicyjny M-4; • schron amunicyjny M-5. 	A/1511
Dorposz Szlachecki	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chelmno, w skład której wchodzi: <ul style="list-style-type: none"> • fort I • fort II 	A/1511
Kiełp	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chelmno, w skład której wchodzi: <ul style="list-style-type: none"> • schron piechoty IR-1; • schron piechoty IR-2. 	A/1511
Kijewo Królewskie	kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca	A/389
Kijewo Szlacheckie	Zespół pałacowo – parkowy, którego części składowe stanowią: <ul style="list-style-type: none"> • pałac; • park; • młyn. 	A/175
Kosowizna	park dworski	A/617
Plutowo, ob. część miejscowości Szymborno	spichlerz folwarczny	A/1163
Szymborno – Plutowo	grodzisko	C/156
Trzebcz Szlachecki	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	A/386
	Zespół dworsko-parkowy, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • dwór z oficyną; • park; • rządówka; • spichlerz; • kuźnia; • podwórze gospodarcze. 	A/70
Watorowo	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chelmno, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • schron piechoty UR-1; • schron amunicyjny M-2. 	A/1511

Ponadto szansą rozwoju turystyki na terenie gminy jest funkcjonujący Ośrodek Szkolenia Lotniczego w Watorowie, który dysponuje:

- własnym lądowiskiem ze stałym oświetleniem pasa;
- stacją Obsługi Samolotów AMO;

- organizacją zarządzania ciągłą zdadnością do lotu CAMO;
- hotelem;
- samolotami jednosilnikowymi i wielosilnikowymi;
- symulatorami lotów.

3.12. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

13.2.1. Rolnictwo

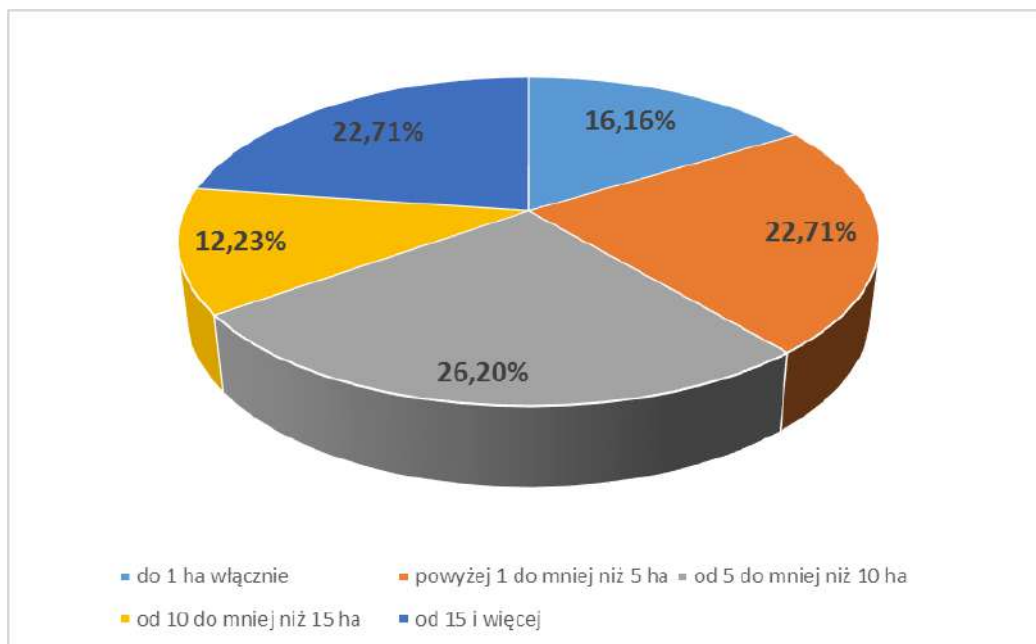
Z danych pochodzących z Narodowego Spisu Rolnego wynika, że w 2010 roku w gminie Kijewo Królewskie było ogółem 458 gospodarstw rolnych. Największy udział stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni w przedziale powyżej 1 ha do 5 ha oraz te z przedziału od 5 do 10 ha. Szczególną strukturę agrarną przedstawia wykres poniżej. Poniższa tabela oraz wykres przedstawia szczegółową strukturę wielkościową gospodarstw w gminie, dotyczącą liczby gospodarstw wg klas wielkościowych.

Tabela 12. Struktura wielkościowa – liczba i udział gospodarstw wg klas wielkościowych

Wielkość gospodarstw	Liczba gospodarstw
do 1 ha włącznie	74
powyżej 1 do mniej niż 5 ha	104
od 5 do mniej niż 10 ha	120
od 10 do mniej niż 15 ha	56
od 15 i więcej	104

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Wykres 9. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2010

Gospodarstwa rolne o powierzchni w przedziale od 5 do 10 ha stanowią 26,2 % wszystkich gospodarstw rolnych w gminie Kijewo Królewskie. Zbliżonym udziałem charakteryzują się gospodarstwa rolne o powierzchni w przedziale powyżej 1 ha do 5 ha oraz w przedziale od 15 ha i więcej. Najmniejszy udział we wszystkich gospodarstwa gminy stanowią gospodarstwa rolne o powierzchni w przedziale od 10 do 15 ha – 12,2 %.

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę wielkościową gospodarstw rolnych, dotyczącą powierzchni gruntów wg klas wielkościowych. Największą powierzchnię zajmują gospodarstwa o powierzchni wynoszącej ponad 15 ha. Powierzchnia zajmowana przez te gospodarstwa stanowi 66,6% powierzchni zajmowanej przez wszystkie gospodarstwa w gminie. Najmniejszą powierzchnię zajmują gospodarstwa poniżej 1 ha, stanowiąc 0,7 %.

Tabela 13. Struktura wielkościowa - powierzchnia gruntów i udział gospodarstw wg klas wielkościowych

Wielkość gospodarstw	Powierzchnia gruntów [ha]	% udział w ogólnej powierzchni gruntów
ogółem	5929,27	100
poniżej 1 ha	39,23	0,7
1,01 do 5,00 ha	286,55	4,8
5,01 do 10,00 ha	944,88	15,9
10,01 do 15,00 ha	709,19	12,0
ponad 15 ha	3 949,42	66,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych PSR 2010 r.

Analizując strukturę dochodów należy zwrócić uwagę na fakt, iż tylko jedno gospodarstwo utrzymuje się bez dochodów z działalności rolniczej. Dochody 70% gospodarstw rolnych uwzględniają również dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej. Szczegółową strukturę dochodów gospodarstw rolnych w gminie przedstawia tabela poniżej.

Tabela 14. Gospodarstwa domowe wg struktury dochodów

Rodzaj dochodów	liczba gospodarstw	%
ogółem	458	100
z dochodem z działalności rolniczej	457	99,8
z dochodem z pracy najemnej	183	40,0
z dochodem z emerytury i renty	144	31,4
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	70	15,3
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł utrzymania (poza emeryturą i rentą)	74	16,2
bez dochodów z działalności rolniczej	1	0,2
bez dochodów z emerytury i renty	314	68,6
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	388	84,7
bez dochodów z pracy najemnej	275	60,0
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	384	83,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych PSR 2010 r.

Analizując strukturę zasiewów można stwierdzić, iż największą powierzchnię zajmują zboża, które stanowią 54,3% wszystkich zasiewów oraz uprawy przemysłowe – 35,2%. Wśród zbóż największy udział stanowi pszenica ozima, natomiast uprawy przemysłowe dotyczą głównie rzepaku i rzepiku. Niewielką powierzchnię w strukturze zasiewów zajmują: kukurydza na ziarno (0,4%), rośliny strączkowe jadalne (0,7%), warzywa gruntowe (0,9%) oraz ziemniaki (1,6%). Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę zasiewów w gminie.

Tabela 15. Kierunki produkcji roślinnej w gminie.

Kierunki produkcji	Powierzchnia zasiewów (ha)	Udział zasiewów w ogólnej powierzchni zasiewów (%)
ogółem	5142,50	100
zboża razem	2791,45	54,3
zboża podstawowe z mieszankami	2772,69	53,9
pszenica ozima	2026,90	39,4
pszenica jara	48,45	0,9
żyto	15,60	0,3
jęczmień ozimy	101,48	2,0
jęczmień jary	367,85	7,2
owies	19,23	0,4
pszenżyto ozime	145,92	2,8
pszenżyto jare	6,80	0,1
mieszanki zbożowe ozime	13,80	0,3
mieszanki zbożowe jare	26,72	0,5
kukurydza na ziarno	18,76	0,4
ziemniaki	84,59	1,6
uprawy przemysłowe	1809,92	35,2
buraki cukrowe	380,83	7,4
rzepak i rzepik razem	1429,09	27,8
strączkowe jadalne	37,90	0,7
warzywa gruntowe	47,14	0,9

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Ponad 60% gospodarstw rolnych w gminie Kijewo Królewskie utrzymuje zwierzęta gospodarskie. Pogłowie zwierząt w sztukach dużych dla gminy wynosi 3206. Najpopularniejszy kierunek produkcji zwierzęcej w gminie dotyczy drobiu, w tym w szczególności drobiu kurzego. Poniższe tabele przedstawiają szczegółowe zestawienie danych dotyczące produkcji zwierzęcej w gminie.

Tabela 16. Produkcja zwierzęca w gminie

Gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie	Pogłowie zwierząt w sztukach dużych
281	3206

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Tabela 17. Kierunki produkcji zwierzęcej w gminie

Kierunki produkcji	Liczba gospodarstw	Liczba sztuk
bydło razem	135	2164
krowy	98	751
trzoda chlewna razem	153	6304
trzoda chlewna lochy	141	740
konie	25	66
drób ogółem razem	251	11296
drób ogółem drób kurzy	245	9191

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Ponad 60% gospodarstw rolnych w gminie Kijewo królewskie wyposażonych jest w ciągniki, a ich ogólna liczba w gminie wynosi 544 sztuk.

Tabela 18. Wyposażenie gospodarstw w gminie

Gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	Ciągniki w gospodarstwach rolnych
303	544

Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

Odpowiednie nawożenie w dużej mierze wpływa na jakość i wielkość plonów. W celu wzbogacenia gleby w składniki pokarmowe niezbędne dla rozwoju roślin i polepszenie jej właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych gospodarstwa stosują nawozy mineralne. Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane dotyczące stosowania wyżej wymienionych nawozów na terenie gminy.

Tabela 19. Gospodarstwa stosujące nawozy mineralne

Nawozy	Liczba gospodarstw	zużycie na 1 ha użytków rolnych (kg)	zużycie w dt czystego składnika
mineralne	391	189,1	10 755
azotowe	368	100,4	5 710
fosforowe	47	42,9	2 440
potasowe	47	45,8	2 605
wieloskładnikowe	311	-	-
wapniowe	79	25,8	1 467

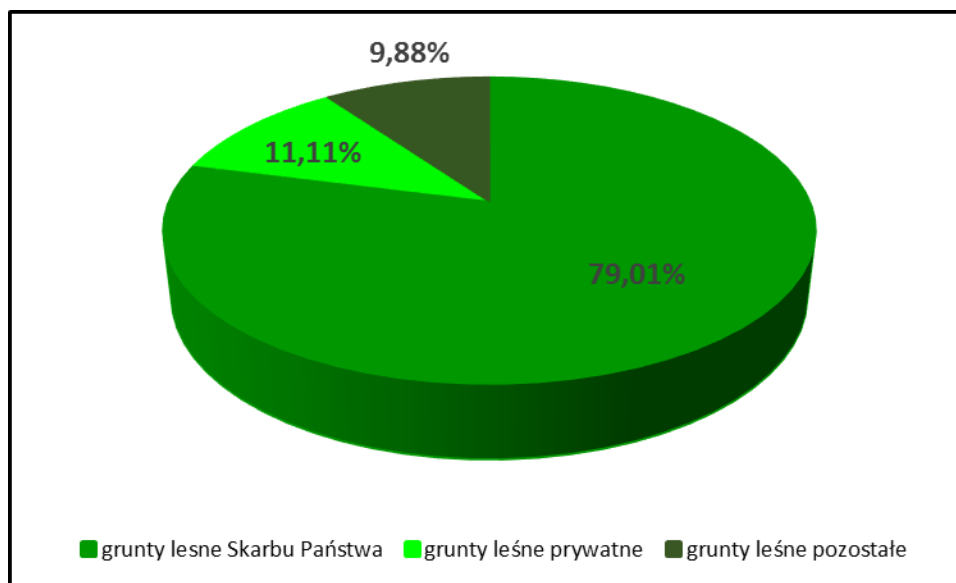
Źródło: Powszechny Spis Rolny z 2010 r.

13.2.2. Leśnictwo

Gmina Kijewo Królewskie położona jest w nadleśnictwie Toruń. Należy do obrębu Ostromecko i leśnictwa Raciniewo.

Lesistość gminy wynosi 2,63 % (189 ha, w tym lasy 162 ha). Przeważająca część lasów stanowi własność Skarbu Państwa - 128 ha (118 ha znajduje się w zarządzie Lasów Państwowych). Łączna powierzchnia lasów prywatnych wynosi 18 ha. Należy zaznaczyć, iż lesistość gminy Kijewo Królewskie praktycznie nie ulega zmianie i waha się w przedziale 2,1 – 2,63 %.

Wykres 10. Własność gruntów leśnych

*Źródło: Opracowano na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmnie.
Stan na 01.01.2016 r.*

Lasy rozmieszczone są głównie w zachodniej części gminy. Znajdują się w strefie krawędziowej w okolicy Kiełpia, Płutowa i Szymborna. Niewielkie kompleksy można zauważyć w obrębie rynny połodowcowej, w której biegnie rzeka Fryba. W większości lasy pełnią funkcję ochronną. Wyjątek stanowią tereny rezerwatów przyrody. Na terenie gminy występują lasy wodochronne, glebochronne zajmujące części lub całości oddziałów 282, 283. Lasy pełniące funkcje gospodarcze zlokalizowane są w oddziałach 284, 285i położonych w rejonie Gołoty, w kierunku zachodnim od wsi Szymborna.

Pod względem podziału Polski na krainy i dzielnice przyrodniczo – leśne („Przyrodniczo-leśna regionalizacja Polski” - Trampler i in. 1990 r.), obszar omawianego nadleśnictwa położony jest w Krainie III Wielkopolsko – Pomorskiej, Dzielnicy 3 Pojezierza Chełmińsko – Dobrzyńskiego, Mezoregionie C Wysoczyzny Dobrzyńsko – Chełmińskiej.

Zagrożenia dla ekosystemów leśnych

Degenerację ekosystemu leśnego w Nadleśnictwie Toruń oceniono biorąc pod uwagę następujące elementy:

- aktualny stan siedliska;
- stopień neofityzacji.

W celu poprawy stanu środowiska przyrodniczego na terenie Nadleśnictwa, gospodarka leśna jest prowadzona zgodnie z Zasadami Hodowli Lasu (Warszawa 2003).

Podstawowe wytyczne i zasady prowadzenia gospodarki leśnej wynikające z wyżej wymienionego dokumentu można przedstawić w następujących punktach:

- zachowanie, w miarę możliwości ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego;
- restytucja zdegradowanych i zniekształconych zbiorowisk metodami hodowli i ochrony lasu;
- utrzymanie i wzmożenie produkcyjnych funkcji lasu poprzez racjonalne użytkowanie główne i uboczne;
- ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego dziko żyjących roślin i zwierząt;
- utrzymanie i wzmożenie funkcji ochronnych lasów, a w szczególności funkcji wodochronnych;
- utrzymanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych.

Jednostką przestrzenną krajobrazu, ważną z punktu widzenia gospodarki leśnej jest kompleks leśny. Racjonalna gospodarka leśna i ochrona przyrody ściśle związane są z jego wielkością i kształtem. Z tego też względu dąży się do zwiększania powierzchni kompleksów leśnych oraz wyrównywania ich granic (Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kijewo Królewskie, 2010). Czynniki mające wpływ na stan drzewostanów:

1) czynniki biotyczne:

- struktura drzewostanów:
  - skład gatunkowy (monotypizacja, pinetyzacja, jednowiekowość),
  - niezgodność składu gatunkowego drzewostanu z siedliskiem;
- szkodniki owadzie (pierwotne i wtórne);
- choroby grzybowe (liści, pędów, pni i korzeni);
- zwierzyna (głównie roślinożercy i gryzonie);

2) czynniki abiotyczne:

- czynniki atmosferyczne:
  - anomalie pogodowe (ciepłe zimy, mrozy, przymrozki późne i wczesne, upały, obfite opady, huragany i szadź),
  - czynniki wilgotnościowe (susze, powodzie),
  - wiatr (dominujący kierunek, siła);
- właściwości gleby:
  - wilgotnościowe (niski lub wysoki poziom wód gruntowych oraz zbyt silne jego wahania),
  - troficzne (gleby piaszczyste, grunty porolne);
- warunki fizjograficzne (ukształtowanie terenu);

3) czynniki antropogeniczne:

- zanieczyszczenia powietrza (energetyka, gospodarka komunalna, transport);
- zanieczyszczenia wód i gleb (przemysł, gospodarka komunalna, rolnictwo);

- przekształcenia powierzchni ziemi (górnictwo);
- pożary lasu;
- szkodnictwo leśne (kłusownictwo i kradzieże, pozyskiwanie konwalii majowej, nadmierna penetracja, wyrzucanie śmieci do lasu, zagrożeniem mogą być dzikie wysypiska powstające na terenach nieczynnych obszarach leśnych);
- niewłaściwa gospodarka leśna (schematyzm postępowania, nadmierne użytkowanie, zaniechanie pielęgnacji).

Ważniejsze działania w zakresie ochrony przyrody walorów krajobrazowych w stosunku do:

- stanowiska roślin chronionych:
  - w miejscach występowania tych gatunków odpowiednio planować prace związane z pozyskaniem drewna i jego zrywką, zabiegi te konsultować na bieżąco z kadrą inżynierską Nadleśnictwa,
  - zaleca się opracować, powielić i rozpowszechnić wśród służby leśnej zestaw ilustracji ułatwiających rozpoznanie tych gatunków,
  - na bieżąco inwentaryzować nowe i aktualizować zasięg istniejących stanowisk tych roślin;
- ostoje:
  - w trakcie wykonywania prac leśnych postępować zgodnie z aktualnym w tej dziedzinie prawodawstwem,
  - rozważyć możliwość odpowiedniego oznakowania (w sposób czytelny jedynie dla służby leśnej) stref celem uniknięcia ewentualnych pomyłek podczas prowadzenia prac leśnych,
  - zaleca się aby w planowanym okresie gospodarczym przynajmniej raz przeprowadzić kontrolę stref ochronnych ze specjalistą w celu,
  - ewentualnej weryfikacji ich granic;
- ptaki:
  - pozostawić drzewa dziuplaste, które nie stwarzają zagrożenia przy pracach leśnych,
  - sukcesywnie uzupełniać inwentaryzację drzew z gniazdami ptaków drapieżnych;
- nietoperze:
  - zaleca się na bieżąco inwentaryzować miejsca kolonii letnich i zimowych (strychy zabudowań, piwnice, budki rozrodcze);
- żmija zygzakowata i zaskroniec zwyczajny:
  - zaleca się pozostawiać w miejscach obserwacji uformowane w stosy gałęzie;

- naturalne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie:
  - dążyć, w miarę możliwości do zachowania w stanie niezmienionym istniejące stosunki wodne,
  - postępować zgodnie z obowiązującym planem urządzenia lasu;
- drzewa o wymiarach zbliżonych do pomnikowych:
  - zaleca się na bieżąco rejestrować takie drzewa,
  - zaleca się nie składować odpadów zrębowych w pobliżu zarejestrowanych drzew,
  - w przypadku, gdy drzewa nie stanowią zagrożenia przy pracach leśnych zaleca się pozostawić je do naturalnego rozkładu.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Ochronie prawnej podlegają zasoby dziedzictwa kulturowego rozumiane jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru bądź struktury przestrzennej o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych lub artystycznych. Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Zabytek - według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) to rzecz (nieruchomość, np. budynek, cmentarz lub krajobraz kulturowy albo rzecz ruchoma, np. dzieło sztuki użytkowej, obraz, rzeźba, znalezisko archeologiczne) lub zespół rzeczy, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, a które powinny być zachowane ze względu na swoją wartość artystyczną, naukową i historyczną.

Zabytkami nieruchomymi są krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki i kultury materialnej, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zieleni zaprojektowanej, także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Zabytkami są także nieruchome zabytki archeologiczne.

Formami ochrony prawnej zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Obecnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne - zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień

kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią zasoby dziedzictwa kulturowego.

4.1. Rys historyczny

Gmina Kijewo Królewskie leży na Ziemi Chełmińskiej. Jest to obszar o dużym znaczeniu historycznym zarówno dla województwa kujawsko-pomorskiego jak i całej Polski. Jest ona rdzennym terytorium początków państwa krzyżackiego. Jest ponadto najbogatszą w zabytki częścią województwa. Ziemia Chełmińska w X – XII wieku należała do państwa Piastów. Zamieszkiwała ją etniczna ludność Chełmińców, którzy jeszcze w XII wieku tworzyli wspólnotę etniczną z Kujawianami. Na powstanie chełmińskiej kultury ludowej oddziaływało, zwłaszcza w drugiej połowie XIX wieku, środowisko szlacheckie i mieszczańskie. Jednak naśladowanie wzorów miejskich przyspieszyło zanik stroju ludowego i obrzędów.

Pierwsze wzmianki o Kijewie Królewskim świadczą o jego istnieniu już ok. 1220 r. Należy ono obok Płutowa, Kiełpia i Trzebcza Królewskiego do najstarszych miejscowości gminy. W średniowieczu, tereny te, zostały wydzierżawione Krzyżakom przez księcia Konrada Mazowieckiego. Do Rzeczypospolitej powróciły dopiero po II Pokoju Toruńskim w 1466 r. Pierwszy kościół wybudowano tu w 1227 r., zaś w 1445 r. Krzyżacy założyli parafię. Do II wojny światowej do wsi Kijewo Królewskie należały majątki leżące w jej pobliżu: Zaroślak i Sztokowo. Po wojnie majątki te zostały rozparcelowane. Przez następne 40 lat Kijewo Królewskie było królewszczyzną i stąd jego nazwa. Na początku XVI w. przekazane zostało biskupom chełmińskim i podlegało pod zarząd dóbr w Starogrodzie.

4.2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Wykaz obiektów uznanych za zabytki można znaleźć w rejestrze zabytków. Wpis do rejestru zabytków jest jedną z form ochrony zabytków w Polsce. Rejestr zabytków dla obiektów z terenu danego województwa prowadzi właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Wpis do rejestru jest działaniem administracyjnym prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek strony – właściciela obiektu, lub z urzędu – bez wniosku strony ani też zadeklarowanej jego zgody. Przed dokonaniem wpisu prowadzone jest postępowanie przygotowawcze polegające na gromadzeniu informacji i materiałów dokumentacyjnych, które potwierdzają wartość danego obiektu m.in. w wyniku oględzin obiektu. Postępowanie to zakończone jest wydaniem przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji, która – o ile strony nie wnoszą

sprzeciwu czy uwag – nabiera mocy prawnej i zabytek otrzymuje numer rejestru zgodny z kolejnym zapisem w księdze rejestru zabytków.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz obiektów wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 20. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

MIJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU
Bajerze	Zespół pałacowo – parkowy: <ul style="list-style-type: none"> • Pałac; • Park typu krajobrazowego. 	A/942
Brzozowo	Zespół fortyfikacji twierdzy Chełmno: <ul style="list-style-type: none"> • Schron amunicyjny M-3; • Schron amunicyjny M-4; • Schron amunicyjny M-5. 	A/1511
Dorposz Szlachecki	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno: <ul style="list-style-type: none"> • Fort I; • Fort II; • Zob. też Klamary, Starogród, Brzozowo, Małe Czyste, Rybienice, Stolno. 	A/1511
Kielp	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno: <ul style="list-style-type: none"> • Schron piechoty IP-1; • Schron piechoty IP-2; • Zob. też Klamary, Starogród, Brzozowo, Dorposz Szlachecki, Watorowo, Małe Czyste, Rybienice, Stolno. 	A/1511
Kijewo Królewskie	Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca	A/389
Kijewo Szlacheckie	Zespół pałacowo – parkowy: <ul style="list-style-type: none"> • Pałac; • Park; • Młyn. 	A/175
Kosowizna	Park dworski	A/617
Płutowo, ob. część miejscowości Szymborno	Spichlerz folwarczny	A/1163
Szymborno- Płutowo	Grodzisko	C/156
Trzebcz Szlachecki	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	A/386
	Zespół dworsko-parkowy: <ul style="list-style-type: none"> • Dwór z oficyną; • Park; • Rządówka; • Spichlerz; • Kuźnia; • Podwórze gospodarcze. 	A/70
Watorowo	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno: <ul style="list-style-type: none"> • Schron piechoty UR-1 • Schron amunicyjny M-2 ➤ Zob. też Klamary, Starogród, Brzozowo, Dorposz Szlachecki, Kielp, Małe Czyste, Rybienice, Stolno 	A/1511

Twierdza Chełmno

Jest najmniejszą i najmłodszą twierdzą, wybudowaną jako obrona, jedynej pomiędzy Fordonem a Grudziądem, przeprawy promowej przez Wisłę. Była wzmocnieniem twierdz w Gdańsku, Malborku, Grudziądzu i Toruniu. W 1918 r. twierdze przejęła armia polska, która w okresie międzywojennym

dobudowała kilka małych schronów piechoty. Po zakończeniu drugiej wojny światowej forty opustoszały. Stanowią przykład niewykorzystanej militarnie sztuki fortyfikacyjnej z początku XX wieku. Obiekty nie są znane i rozpowszechnione. Utrzymane są w dobrym stanie technicznym. Twierdza Chełmno rozciąga się łukiem w promieniu 5 – 8 km od dawnej przeprawy promowej przez Wisłę. Do zagospodarowanych i udostępnionych obiektów należą schron piechoty UR – 1 w Kiełpiu, Fort II umiejscowiony we wsi Dorposz Szlachecki.

Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno:

Fort I im. Zielińskiego

Fort usytuowany jest na grzbiecie rozległego, łagodnego wzniesienia, około 0,7 km w kierunku południowo – zachodnim od skrzyżowania dróg we wsi Watorowo. Wzniesiony został według projektu niemieckiej służby fortyfikacyjnej w latach 1903 – 1914. Jest przystosowany do obrony okrężnej. To typowy fort w zespole twierdzy Chełmno. Od pozostałych fortów różni się jedynie narysem wału, usytuowaniem schronu pogotowia i wjazdu oraz szczegółami w obrębie schronu koszarowego. Ziemny wał o kubaturze 1728+60m³ otacza betonowy, monolityczny schron koszarowy o ceglanej ścianie wejściowej, ukryty pod nasypem ziemnym. Założony został na planie wydłużonego wieloboku. Wydzielone dziedzińce pod schronami, schron koszarowy jednotraktowy, ma osiem sklepionych odcinkowo pomieszczeń: kuchnię ze studnią, sześć komór koszarowych i latrynę, pod którą jest szambo. Posiada siedem wejść na zewnątrz i osiem otworów okiennych. Elewacja zwieńczona jest gzymsem i skośną ścianką betonową, będąca czołem płyty stropodachowej i jest przebita regularnie rozmieszczonymi otworami drzwiowymi i okiennymi przykrytymi odcinkowo. Pierwotne przeznaczenie było wojskowo – obronne. Obecnie użytkowany jest jako magazyn środków ochrony roślin, pastwisko i grunt orny. Fort zachował się w stanie dobrym. Bryła budowli zachowała się w pełni. Przeciwskarpa fosy jest gęsto porośnięta krzewami. Schron pogotowia został zdewastowany. W ścianie wejściowej schronu koszarowego pierwsze, drugie, czwarte i szóste otwory drzwiowe są zamurowane, ósme zlikwidowane, pozostałe drzwi obite blachą. Okna pozbawione są stolarki, zabezpieczone jedynie siatką drucianą. We wnętrzu przecieka część sklepień. Skarpa wału i fosy została lekko zniekształcona przez orkę.

Fort II im. Szeptyckiego

Fort usytuowany jest na pofalowanym terenie, na grzbiecie wzgórza, około 0,5 km od brzegu rzeki Fryby i około 1,6 km w kierunku wschodnim od wsi Watorowo i Dorposz Szlachecki. Wzniesiony został w 1904 r. według projektu niemieckiej służby fortyfikacyjnej. Przystosowany był do obrony okrężnej. Jest to fort typowy w zespole twierdzy Chełmno. Od pozostałych fortów różni się jedynie

narysem wału, usytuowaniem schronu pogotowia i wjazdu oraz szczegółami w obrębie schronu koszarowego. W okresie okupacji, na przedpolu fortu hitlerowcy rozstrzelali 800 Polaków. Ziemny wał o kubaturze 1795+120 m³ otacza betonowy, monolityczny schron koszarowy o ceglanej ścianie wejściowej, ukryty pod nasypem ziemnym. Założony został na planie wydłużonego trapezoidalnego wieloboku. Wydzielone dziedzince pod schronami, schron koszarowy jednotraktowy, ma osiem sklepionych odcinkowo pomieszczeń: kuchnię ze studnią, sześć komór koszarowych i latrynę, pod którą jest szambo, cztery wejścia z zewnątrz, osiem otworów okiennych i cztery strzelnie broniące wjazdu. Elewacja zwieńczona jest gzymsem i skośną ścianką betonową, będąca czołem płyty stropodachowej, przebitą regularnie rozmieszczonymi otworami drzwiowymi i okiennymi przykrytymi odcinkowo. Pierwotnie fort służył w celach wojskowo – obronnych. Obecnie użytkowany jest jako ferma hodowlana. Zachował się w stanie dobrym. Bryła zachowała się w pełni. Wały i przeciwskarpa fosi są gęsto porośnięte drzewami i krzewami. Schrony pogotowia zostały zdewastowane. W schronie koszarowym, w ścianach oddzielających komory od korytarza wybito otwory doświetlające wnętrza komór.

Młyn w zespole podworskim w Kijewie Szlacheckim

Dwór powstał około 1909 r. Budynek gospodarczy wraz z młynem zbudowano w latach 1910 – 1915. W pierwotnej formie młyn był mniejszych rozmiarów, obejmował obszar dzisiejszego młyna właściwego. Po I wojnie światowej nastąpiła jego rozbudowa, która najprawdopodobniej związana była z pożarami w okresie międzywojennym lub skutkami wojny. Po II wojnie światowej przekazany został na własność Skarbu Państwa. Obecnie jest siedzibą Młyna Zbożowego i Magazynu Gminnej Spółdzielni. Młyn ma kubaturę wielkości 5468 m³. Powierzchnia użytkowa wynosi 1800 m². Budowlę usytuowano w północnej części dawnego parku podworskiego, w kierunku wschodnim od stawu, około 100 m od budynku dworu. Elewacją frontową zwrócony jest w kierunku drogi relacji Bydgoszcz – Chełmno. Od wschodu teren ograniczony jest drogą prowadzącą do Kijewa Królewskiego. Z kierunku północnego znajdują się podjazd dla samochodów, od południa podwórko z budynkiem gospodarczym z czasów budowy młyna. Teren nie jest w całości ogrodzony. Jedynie zachowały się fragmenty siatki w części wschodniej.

Spichlerz folwarczny w Płutowie

Spichlerz zbożowy powstał w 1887 r. Na przestrzeni lat obiekt nie był przebudowany. W latach 80-tych zmienił funkcję i obecnie mieści się tu magazyn części zamiennych. Spichlerz ma kubaturę wielkości 1595 m³. Powierzchnia użytkowa wynosi 725 m². Usytuowany został we wschodniej pierzei podwórza gospodarczego, w sąsiedztwie głównej bramy wjazdowej, na osi północ – południe. Jest budynkiem wolnostojącym. Teren, na którym znajduje się spichlerz pozbawiony jest ogrodzenia.

Spichlerz w zespole folwarcznym w Trzebczu Szlacheckim

Spichlerz zbożowy powstał w 1938 roku. Początkowo służył jako spichlerz, ale również jako magazyn na węgiel. Po 1946 roku użytkowany był przez Szkołę dla Głuchoniemych w Ostromecku. W latach 1965 – 1988 użytkowany był przez Państwowe Gospodarstwo Rolne. Położony jest w kierunku zachodnim od drogi prowadzącej od Trzebcza Szlacheckiego do Grzybna. Bezpośrednio za bramą wjazdową na folwark, po jej prawej stronie naprzeciwko budynku mieszkalnego, znajdują się rządcówki. Zachodnia elewacja spichlerza wychodzi na podwórze gospodarcze folwarku. Elewacja północna przylega do budynku dawnej służbówki, zaś północno – wschodni narożnik natomiast do dawnego pałacu.

Rządcówka w Trzebczu Szlacheckim

Rządcówka w majątku Trzebcz Szlachecki wzniesiona została w 2 połowie XIX w. W latach 90 –tych poszczególne mieszkania zostały wykupione przez lokatorów. Rządcówka wznosi się w zespole dworskim. Położona jest po południowej stronie dworu, naprzeciwko spichlerza połączonego ze skrzydłem dworu. Ustawiona jest szczytowo do drogi biegnącej przez zespół. Do elewacji południowej rządcówki przylegają dwa budynki: gospodarczy i inwentarski. We wnętrzu zachował się piec kaflowy oraz częściowo stolarka drzewiana. Układ wnętrza został zasadniczo zachowany. Rządcówka jest własnością prywatną mieszkańców.

4.3. Zespoły dworskie i parkowe dworsko-parkowe, pałacowo-parkowe, folwarczno-parkowe i parki dworskie

Charakterystyczną cechą osadnictwa na terenie gminy jest to, że występują tu osiedla dworskie. Ponadto występują różne typy osad pochodzących z czasów przedkrzyżackich oraz te powstałe w wyniku kolonizacji w okresie zaboru pruskiego. Zespoły podworskie będące charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego gminy dzielą się na te wpisane do rejestru zabytków, które znajdują się w miejscowościach: Bajerze, Kijewo Szlacheckie, Kosowizna i Trzebcz Szlachecki oraz zespoły ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, zlokalizowane w miejscowościach: Dorposz Szlachecki, Napole, Płutowo, Szymborno i Trzebcz Królewski. Składają się z trzech kompleksów tworzących powiązaną funkcjonalnie i przestrzennie całość, tj. pałacu lub dworu z przylegającym do niego parkiem, zespołem zabudowań gospodarczych oraz zespołu budynków mieszkalnych tzw. czworaków. Najokazalsze założenia znajdują się w miejscowości Bajerze.

Zespół pałacowo – parkowy w Bajerzu

We wsi ocalał zabytkowy zespół pałacowo-parkowy z XIX w. ogrodzony okazałym murem. Pałac jest w stylu eklektyczny, zbudowany z cegły na planie nieregularnym, dwuskrzydłowy, dwukondygnacyjny z trzykondygnacyjną wieżą w części północnej, przylegającą do niższego skrzydła. Posiada dwie parterowe przybudówki, z których południową pokrywa duży taras. Dachy pałacu są czterospadowe, kryte łupkiem i blachą. Pierwszym właścicielem pałacu był Ernst Antal. W okresie międzywojennym właścicielem był Henryk Hoffman, członek wolnomularstwa. W 1945 r. pałac przeszedł na własność Skarbu Państwa Polskiego. Podczas wyzwania uległ poważnej dewastacji. Po wojnie w pałacu mieściła się szkoła dla dziewcząt, potem szkoła rolnicza, a następnie Spółdzielnia Kółek Rolniczych. Część pałacu zajmuje Towarzystwo Apostolskich Pomocnic, a jedno z większych pomieszczeń zajmuje kaplica będąca pod opieką księży związanych z lefebrystami. Park krajobrazowy z 1 poł. XIX w. ma powierzchnię 3,4 ha, w tym wody powierzchniowe zajmują 0,12 ha. Granice parku od początku XX wieku nie zostały zmienione, układ jest czytelny. Cały obszar ogrodzony był siatką. Przy granicy północnej i zachodniej postawiono murowany parkan, który zachował się do dziś. Przebieg głównych dróg w parku pozostał w zasadzie niezmieniony. Zachowała się fragmentarycznie aleja lipowa. Stary drzewostan reprezentują popularne parkowe gatunki: jesiony wyniosłe, dęby szypułkowe, lipy, buki i wiązy. Rośnie tu też wiele okazów o rozmiarach zbliżonych do pomnikowych.

Fotografia 1. Pałac Bajerze

Źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/901/Bajerze/>

Zespół dworsko – parkowo w Dorposzu Szlacheckim

Od 1570 roku wieś należała do Macieja Dorpowskiego. We wsi zachował się dwór z XIX w. i dobrze utrzymany park z tego samego okresu. Dwór został zbudowany w stylu neogotyckim. Wewnątrz znajdują się drzwi płycinowe z supraportami. Jest to budynek murowany, parterowy, w części środkowej piętrowy. Dach pokryty jest dachówką. Na budynku obok dworu umieszczono tablicę upamiętniającą ofiary hitlerowskiego terroru w 1939 r. Z XIX – wiecznego układu kompozycyjnego założenia do chwili obecnej zachowały się murowany budynek dworu, dom ogrodnika, kuźnia oraz budynki dwóch stajni, owczarni i magazynu. Park krajobrazowy z okazałymi dębami zajmują powierzchnię 1,88 ha. Pochodzi z 2 połowy XIX wieku. Staw w parku ma powierzchnię 0,7 ha. Zniszczony został po wprowadzeniu ujścia kanału melioracyjnego ze ściekami komunalnymi. Wiek drzewostanu określono na wiek około 150 lat z pojedynczymi, starszymi egzemplarzami. Występują tu pomniki przyrody: 5 dębów szypułkowatych o obwodach 351 cm. W 1991 r. Urząd Gminy w Kijewie Królewskim rozpoczął prace porządkowe na terenie parku. Założenie dworsko – parkowe pozostało w pierwotnych granicach. Wpływ parcelacji majątku i gospodarowanie na terenie założenia wielu gospodarzy, doprowadziło do powstania nowych budynków, co spowodowało zatarcie w znacznym stopniu układu kompozycyjnego.

Fotografia 2. Dwór w Dorposzu Szlacheckim

Źródło: <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl>

Zespół pałacowo – parkowy w Kijewie Szlacheckim

We wsi znajduje się zespół pałacowo-parkowy z początku XX w. Składa się z pałacu z 1908 r. i parku w stylu krajobrazowym o powierzchni 1,87 ha oraz młyna z około 1910 r. Pałac jest budynkiem dwukondygnacyjnym z czterokondygnacyjną wieżą postawioną w jednym z narożników. Wieża wyróżnia się czterema okrągłymi wykuszami w narożnikach i piramidalnym dachem krytym dachówką z lukarnami zwróconymi na wszystkie strony świata. Powyżej wznosi się oryginalna latarnia z własnym daszkiem w kształcie małej piramidy. Od wielu lat zwieńczeniem wieży jest wielkie bocianie gniazdo, którego ciężar zagraża jej trwałości. Budynek jest dostępny do zwiedzania po uzgodnieniu. Park położony jest po lewej stronie drogi prowadzącej z Kijewa do Płutowa. Położony jest na granicy dwóch wsi: Kijewa Szlacheckiego i Płutowa. Główną część parku stanowi las. Pozostałe powierzchnie to teren zabudowany tj. pałac, przy którym pozostało część drzew owocowych, dawny ogród będący częścią parku oraz staw o powierzchni 0,34 ha. Prawie w całości otoczony jest szpalerem drzew liściastych. Obok parku ocalały zabudowania dawnej stacji kolejowej w Płutowie i ślad torowiska rozebranej linii kolejowej prowadzącej z Chełmna do Unisławia.

Fotografia 3. Dwór w Kijewie Szlacheckim

Źródło: <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl>

Dwór w Kosowiźnie

Dwór usytuowany jest na północnym-wschodzie, poza obszarem parku. Jest to budynek dwukondygnacyjny, murowany, tynkowany, frontem zwrócony w kierunku północno – wschodnim. Pojawiały się w nim funkcje administracyjne i mieszkalne. Park dworski pochodzi z końca XIX wieku, datowany na podstawie drzewostanu. Zajmują powierzchnię 0,65 ha. Zachował się w bardzo złym stanie o niewielkich walorach jego kompozycji. Park ma kształt prostokąta wydłużonego w kierunku północno – wschodnim. Na początku XX wieku zajmował obszar dwa razy większy niż aktualnie. Całe wnętrze zajmuje polana, w jej centralnej części rośnie okaz dębu czerwonego, przy południowym skraju buk pospolity, zaś na północnym krańcu znajduje się kilka brzoź. Cechuje się małą liczbą gatunków drzew – 10 i krzewów – 3. Z układu komunikacyjnego zachowała się jedynie lipowa aleja dojazdowa. Park dworski wpisany jest do rejestru zabytków.

Dwór w Płutowie

Dwór usytuowany jest z południowo – zachodniej strony sektora gospodarczego. Stanowi własność prywatną. Park pochodzi z końca XIX w. Zajmuje powierzchnię 5,5 ha, w tym wody mają około 0,083 ha. Dzięki uwarunkowaniom naturalnym położenia, nadzwyczaj zróżnicowanej rzeźbie terenu, układowi wodnemu i naturalnemu zadrzewieniu posiada wysokie walory krajobrazowe. Stanowi oprawę dworu i dobrze zachowanej zabudowy folwarcznej. Południową i zachodnią część parku stanowi głęboki wąwóz o zadrzewionych, stromych zboczach. Dnem wąwozu biegnie jedyna uczęszczana droga. Druga niemal nie jest używana, obsadzona szpalerowo lipami. Południowe zbocze jaru przecina dalej płynący potok.

Dwór w Szymbornie

Dwór Kauffmanów pochodzi z XIX w. Budynek posiada skromne cechy stylu klasycystycznego. Założony został na planie prostokąta. Jest parterowy, częściowo podpiwniczony, dwutraktowy z sienią na osi poprzedzoną werandą. Od strony tylnej posiada nadbudowane piętro. Dach jest naczółkowy, kryty dachówką. Druga część dworu usytuowana jest przy wschodnim boku dziedzińca gospodarczego (w katalogu zabytków sztuki polskiej figuruje jako oficyna). Park dworski z 1 połowy XIX wieku zajmuje powierzchnię 1,9 ha, w tym wody ok. 0,055 ha. Rozciąga się w kierunku zachodnim zajmując obszar o niezwykle zróżnicowanej rzeźbie terenu. Główna ścieżka przecina park na osi wschód – zachód. Wzdłuż ścieżki, z jej południowej strony płynie potok stanowiący walor krajobrazowy. Najważniejsze kompozycje, z dwoma stawami, straciły dawne znaczenie, ponieważ stawy zarosły, a urządzenia przepompowni są nieczynne.

Fotografia 4. Dwór Szymborno

Źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/7679/Szymborno/>

Założenie dworsko – parkowe w Trzebczu Szlacheckim

We wsi znajduje się założenie dworsko-parkowe z połowy XIX w. z licznymi drzewami o pomnikowych rozmiarach. Dwór zbudowany został wybudowany przez rodzinę Ślaskich. Usytuowano go w miejscu wcześniejszego dworu z XVIII w., gdy wsią władała rodzina Samplawskich. Pierwotny dwór był parterowy z facjată. W końcu XIX w. od południa dobudowano oficynę. Obecnie po wielu modernizacjach dwór jest piętrowy. W holu zachowała się mała ceramiczna płytka z rytem jelenia i orła wskazująca podobieństwo do innych tego rodzaju przedstawień z XVI w. Obecnie w budynku mieści się szkoła podstawowa. Park krajobrazowy zachował się w złym stanie. Zajmuje powierzchnię około 2,40 ha. Znajdują się w nim 2 stawy o powierzchni 0,14 ha. Historia założenia sięga pierwszej ćwierci XIX w. W parku rosną pomnikowe dęby oraz 35 innych gatunków drzew rodzimych i aklimatyzowanych. Park jest atrakcyjny ze względu na starodrzew. W stanie murowanym zachowały się rządcówka, spichlerz, kuźnia oraz czworaki – wybudowane około 1900 r.

Fotografia 5. Dwór Trzebcz Szlachecki

Źródło: http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1483/Trzebcz_Szlachecki/

4.4. Obiekty techniki i kultury materialnej

Obiekty kolejnictwa, młyny, kuźnie, mleczarnie itd. jako związane z historią techniki i cywilizacji – podlegają ochronie konserwatorskiej. Winny być zachowane w dobrym stanie technicznym. Wszelkie działania jak: remonty, modernizacje, adaptacje winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Na terenie gminy znajduje się ślad dawnej stacji kolejowej Płutowo – Młyn i ślad torowiska rozebranej linii kolejowej relacji Chełmno – Unisław. Wymienione poniżej zabytki kolejnictwa tj. budynki stacyjne i strażnice drogowe, podlegają ochronie konserwatorskiej. Winny być zachowane w dobrym stanie przez właścicieli bądź użytkowników. Wszelkie remonty, modernizacje i adaptacje muszą być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Budynki gospodarcze stodoły, obory i inne charakterystyczne dla danego regionu budowle inżynierskie i przemysłowo - techniczne (mleczarnie, wieże, młyny mechaniczne, kuźnie) podlegają ochronie jako trwałe element krajobrazu kulturowego gminy. Dopuszcza się wymianę zabudowy, której stan techniczny zagraża bezpieczeństwu ludzi i mienia pod warunkiem uzyskania uzgodnienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Przy odtwarzaniu zabudowy należy kierować się zasadą, że nowy budynek powinien swoim usytuowaniem, gabarytem kształtem i pokryciem dachu, nawiązywać do poprzedniego wzoru. Przy lokalizacji nowej zabudowy powinno się uwzględniać sąsiedztwo obiektów

o wartości kulturowej. Nowe budynki nie powinny być sytuowane w taki sposób by degradowały istniejącą tradycyjną zabudowę. Ich forma architektoniczna powinna być dostosowana do otaczającej zabudowy i tworzyć miejscowy krajobraz kulturowy.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz zabytków architektury i budownictwa, które ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tabela 21. Zabytki architektury i budownictwa ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

L.P.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR EWID DZ	DATOWANIE
1	Bagart	Budynek toalety kolejowej	53/5	Ok. 1902 r.
2	Bagart	Budynek stacji kolejowej	53/5	1902 r.
3	Bagart	Budynek kolejowej strażnicy drogowej	5	1902r.
4	Bagart	Czworak	18, 16/1	1914r. przebudowany
5	Bagart	Czworak	20/2, 20/3	1914r. przebudowany
6	Bagart	Czworak	32,33	przebudowany
7	Bagart	Budynek toalety kolejowej		1902 r.
7	Brzozowo	Młyn mechaniczny	73/1 KW 9192	1927 r.
8	Brzozowo	Remiza straży pożarnej	174/2 KW 13885	Ok. 1900 r.
9	Brzozowo	Mleczarnia	29/5, 26/6	Ok. 1900r.
10	Brzozowo	Zespół stacji kolejowej- dom mieszkalny tornistrzów	52/9, 52/10	Ok. 1902r.
11	Brzozowo	Zespół stacji kolejowej- dom kolejowy	40/16	1903 r.
12	Brzozowo	Zespół stacji kolejowej- budynek stacji kolejowej	40/17	Ok. 1902 r.
13	Brzozowo	Dom	24/1	Początek XX w.
14	Brzozowo	Dom	148/1	Połowa XX w.
15	Brzozowo	Budynek inwentarski	148/1	1936 r.
16	Brzozowo	Dom	39/1	Początek XX w.
17	Brzozowo	Kuźnia przy szkole	174/2	Początek XX w.
18	Brzozowo	Dom	43/9	Początek XX w.
19	Brzozowo	Dom	3/3	XIX/XX w, przebudowa XX w.
20	Brzozowo	Dom	150/3	Przełom XIX/XX w., przebudowany
21	Brzozowo	Dom	164/3	Poł. XX w.

22	Brzozowo	Kapliczka przy drodze do Osnowa	60/1	1 ćw. XX w.
23	Dorposz Szlachecki	Dwór	90	Pocz. XX w.
24	Dorposz Szlachecki	Dom z zespołu folwarcznego	14/3	XIX/XX w., rozbudowany
25	Dorposz Szlachecki	Kuźnia z zespołu folwarcznego	17	XIX/XX w., rozbudowana
26	Dorposz Szachecki	Stajnia z zespołu folwarcznego	15	XIX/XX w., przebudowany
27	Dorposz Szlachecki	Dom	85	Pocz. XX w.
28	Dorposz Szlachecki	Obora z zespołu folwarcznego	47	Pocz. XX w.
29	Dorposz Szlachecki	Dom	11	Przełom XIX/XX w.
30	Kielc	Dom	209	Koniec XIX w.
31	Kielc	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
32	Kielc	Dom wraz budynkiem gospodarskim	214/2	Pocz. XX w.
33	Kielc	Dom	180	Koniec XIX w., przebudowany
34	Kielc	Budynek inwentarski	180	Koniec XIX w.,
35	Kielc	Zajazd	194	1Cw. XX., rozbudowany
36	Kielc	Dom	196, 197	1906 r.
37	Kijewo Królewskie	Zespół mleczarni- budynek mleczarni	23/3 KW 16742	1898 r.
38	Kijewo Królewskie	Zespół mleczarni- budynek magazynowo- biurowy	23/3 KW 16742	1898 r.
39	Kijewo Królewskie	Dawna poczta ob. Budynek mieszkalny	49 KW 7707	Koniec XIX w.
40	Kijewo Królewskie	Szkoła	60 KW 20807	Koniec XIX w., rozbudowa lata 30. XX w.
41	Kijewo Królewskie	Dom	122	Pocz. XX w.
42	Kijewo Królewskie	Plebania	63/4	Pocz. XX w.
43	Kijewo Królewskie	Dom	30/6	Ok. 1900 r.
44	Kijewo Królewskie	Dom	53	Ok. 1911 r.
45	Kijewo Królewskie	Brama wjazdowa	58/36	

46	Kijewo Szlacheckie	Szkoła	50	Ok. 1905 r.
47	Kijewo Szlacheckie	Dom	148	Pocz. XX w.
48	Kijewo Szlacheckie	Dom	167/1	1906 r.
49	Napole	Zespół dworsko-parkowo-folwarczny		
50	Napole	Dwór	2/19	2 poł. XIX w. – 3 dekada XX w.
51	Napole	Obora w zespole folwarcznym	2/21	kon. XIX w., przebudowana w XX w.
52	Napole	Kurnik w zespole folwarcznym	2/20	Kon. XIX w.
53	Napole	Obora w zespole folwarcznym	2/21	Kon. XIX w.
54	Napole	Piwnica ziemna w zespole folwarcznym	2/21	Poł. XIX w.
55	Napole	Chlewnia w zespole folwarcznym	2/21	Poł XIX w.
56	Napole	Dom robotników w zespole folwarcznym	2/7	k. XIX w., przeb. XX w.
57	Napole	Dom robotników w zespole folwarcznym	4/20	k. XIX w., przeb. XX w.
58	Napole	Dom robotników w zespole folwarcznym	4/3	k. XIX w., przeb. XX w.
59	Napole	Budynek inwentarski, ob. dom mieszkalny w zespole folwarcznym	2/17	Kon. XIX w.
60	Płutowo	Zespół dworsko-parkowo-folwarczny		
61	Płutowo	Układ przestrzenny zespołu dworsko-parkowo-folwarczny		
62	Płutowo	Budynek stacji kolejowej	143/12	Ok. 1902 r.
63	Płutowo	Budynek kolejowej strażnicy drogowej	143/10	Ok. 1902 r., 1931 r.
64	Płutowo	Zespół szkoły- budynek gospodarczy	301 KW 19962	1885 r.
65	Płutowo	Punkt nadzoru rampy kolejowej	143/17	Ok. 1902 r.
66	Płutowo	Ewangelicki dom modlitwy i zebrań, dawna szkoła	301 KW 19962	1885 r.
67	Płutowo	Stodoła i magazyn w zespole folwarcznym	235/2	1920 r.
68	Płutowo	Kuźnia w zespole folwarcznym	306/1	1887 r.

69	Plutowo	Chlewnia w zespole folwarcznym	235/2	1910 r.
70	Plutowo	Chlewnia w zespole folwarcznym	235/2	1910 r.
71	Plutowo	Dom mieszkalny w zespole folwarcznym	282	XIX/XX w.
72	Plutowo	Dom mieszkalny w zespole folwarcznym	273	XIX/XX w.
73	Plutowo	Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	304	XIX/XX w.
74	Plutowo	Dom mieszkalny w zespole folwarcznym	289	XIX/XX w.
75	Plutowo	Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	282	XIX/XX w.
76	Plutowo	Stodoła polna w zespole folwarcznym	299	XIX/XX w.
77	Plutowo	Rządówka w zespole folwarcznym	304	I dek. XX w.
78	Plutowo	Figura Matki Bożej w zespole folwarcznym	301	k. XIX w.
79	Plutowo	Budynek inwentarski w zespole folwarcznym (stajnia)	235/2	1 dek. XX w.
80	Plutowo	Stacja transformatorowa w zespole folwarcznym	303	Lata 30-te XX w.
81	Szymborno	Zespół dworsko-parkowo-folwarczny		
82	Szymborno	Kurnik w zespole folwarcznym	5/15	Przełom XIX/XX w.
83	Szymborno	Dwór w zespole folwarcznym	5/15	XIX/XX w., rozbudowany
84	Szymborno	Dom	120	Pocz. XX w.
85	Szymborno	Czworak	11/5	ok. 1913 r.
86	Szymborno	Obora w zespole folwarcznym		1909 r.
87	Szymborno	Obora w zespole folwarcznym	5/16	1910 r.
88	Szymborno	Kołodziejnia w zespole folwarcznym	5/16	1909 r.
89	Szymborno	Dom mieszkalny w zespole folwarcznym	5/6	1912 r.
90	Szymborno	Budynek gospodarczy w	5/6	Pocz. XX w.

		zespole folwarcznym		
91	Szymborno	Przepompownia	11/10	Pocz. XX w.
92	Trzebcz Królewski	zespół parkowo-folwarczny		
93	Trzebcz Królewski	Dom	36/1	Pocz. XX w.
94	Trzebcz Królewski	Dom	52	Pocz. XX w., przebudowany
95	Trzebcz Królewski	Dom	43/1	Koniec XIX w.
96	Trzebcz Królewski	Dom	42	Pocz. XX w., przebudowany
97	Trzebcz Królewski	Dom w zespole folwarcznym	28/5	Pocz. XX w.
98	Trzebcz Królewski	Obora i stajnia ob. budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	28/5	Ok. 1890 r.
99	Trzebcz Królewski	Stodoła w zespole folwarcznym	28/5	Ok. 1900 r.
100	Trzebcz Królewski	Dom	40/2	Ok. 1900 r.
101	Trzebcz Królewski	Kapliczka	20/1	Ok. 1900 r.
102	Trzebcz Szlachecki	Plebania	13/3	1914 r.
103	Trzebcz Szlachecki	Dom	76/1	Przełom XIX/ XX w.
104	Trzebcz Szlachecki	Czworaki	77/3	Ok. 1900 r.
105	Trzebcz Szlachecki	Kapliczka	167/2	Ok. XIX w.
106	Trzebcz Szlachecki	Krzyż przydrożny	336	Ok. 1900 r.
107	Trzebczyk	Poczta	21	Ok. 1905 r.
108	Trzebczyk	Kościół ewangelicki ob. Rzym.- kat. Filialny p.w. Józefa Robotnika	23/3	1892 r.
109	Watorowo	Twierdza Chełmno, zespół fortyfikacji polowych z 1944 roku – obiekt nr 4 schron typ RINGSTAND RS 58C „Tobruk”	22	1944 r.
110	Watorowo	Twierdza Chełmno, zespół fortyfikacji polowych z 1944 roku – obiekt nr 5 schron typ RINGSTAND RS 58C „Tobruk”	28/2	1944 r.
111	Watorowo	Twierdza Chełmno, zespół fortyfikacji polowych z 1944 roku – obiekt nr 6 schron typ RINGSTAND RS 58C „Tobruk”	33/6	1944 r.
112	Watorowo	Twierdza Chełmno, zespół fortyfikacji polowych z 1944 roku	54/6	1944 r.

		– obiekt nr 7 schron typ RINGSTAND RS 58C „Tobruk”		
113	Watorowo	Twierdza Chełmno, zespół fortyfikacji polowych z 1944 roku – obiekt nr 8 schron typ RINGSTAND RS 58C „Tobruk”	54/6	1944 r.
114	Watorowo	Budynek stacji kolejowej	78/6 KW 20169	Ok. 1902 r.
115	Watorowo	Budynek kolejowej strażnicy drogowej	78/2	Ok. 1902 r.
116	Watorowo	Budynek toalety kolejowej	78/6	Ok. 1902 r.
117	Watorowo	Dom	8/3, 9/1	Koniec XIX w.
118	Watorowo	Budynek inwentarski	14/3	Przełom XIX/XX w.

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków, Stan na 2016 r.

4.5. Nieruchome zabytki archeologiczne

Nieruchome zabytki archeologiczne to ślady materialnej działalności ludzkiej w przeszłości. Terminem tym określa się zwarty, oddzielony od innych, podobnych wycinek przestrzeni w obrębie którego występują źródła archeologiczne wraz z otaczającym je kontekstem. W obszarze nieruchomych zabytków archeologicznych obowiązuje strefa ochrony archeologicznej „OW” (tzw. strefa obserwacji archeologicznych) i strefa ochrony archeologicznej „W” w obrębie grodziska wczesnośredniowiecznego w Płutowie. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz nieruchomych zabytków archeologicznych gminy Kijewo Królewskie.

Tabela 22. Nieruchome zabytki archeologiczne

Nr nieruchomego zabytku archeologicznego w miejscowości	Nr nieruchomego zabytku archeologicznego na obszarze/ nr obszaru AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski)	Nazwa miejscowości	Funkcja obiektu	Kultura	Blizsza chronologia
001	9/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy	Przeworska	OR WŚ
009	10/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy osada	KAK Łużycka- pomorska Brak danych	Nowożytność Neolit Neolit Ha-La Pradzieje WŚ Brak danych

010	11/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada	KPL KAK	Epoka kamienia Ha-La OR Nowożytność Neolit
011	12/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy	Łużycka KAK KPL	WŚ OR PŚ Ha C/D Neolit
012	13/35-42	Bajerze	Osada	pomorska	Ha-La
013	14/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada	Łużycka	PŚ Ha C/D Neolit OR
002	23/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada	Pomorska KPL KAK KCWR	Ha C/D OR Neolit WŚ X- XII W. Epoka kamienia
004	28/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada		WŚ OR Epoka kamienia Ha-La
005	29/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada	Łużycka KPL	Neolit WŚXII- XIII w. OR Ha D
006	30/35-42	Bajerze	Osada		PŚ XIV- XV w.
007	31/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy	Łużycka KPL	Nowożytność PŚ XIV- XV w. OR Ha C/D Neolit WŚ
008	40/35-42	Bajerze	Cment.	Łuż.- Pom.	LA
014	41/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Brak danych
015	46/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Nowożytność Ha- La
053	48/35-42	Bajerze	Osada	KPL	Nowożytność Neolit
016	49/35-42	Bajerze	Osada		Nowożytność
017	50/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL	Nowożytność Neolit Pradzieje
052	91/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL	Neolit
054	92/35-42	Bajerze	Osada		Ha- La
018	93/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Pradzieje PŚ
019	100/35-42	Bajerze	Osada		OR
020	101/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy		PŚ
					OR
					Nowożytność
021	102/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy	KPL	Nowożytność Neolit Ha- La PŚ
022	103/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Nowożytność Ha- La
023	104/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy		Nowożytność PŚ
024	105/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KAK	Ha- La Neolit
025	106/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada	KPL	PŚ Neolit OR

026	107/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Nowożytność PŚ pradzieje
027	108/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		pradzieje Nowożytność
028	109/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy		Neolit Nowożytność PŚ
029	110/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Ha- La Nowożytność PŚ
030	111/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		SchN PŚ
031	112/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada		PŚ Ha-La
032	113/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		OR Ha-La
033	114/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL	WŚ PŚ Neolit Nowożytność
034	115/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Nowożytność PŚ OR
035	127/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Pradzieje
036	132/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL	Neolit Pradzieje PŚ
037	165/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL KAK	Neolit Ha-La PŚ
038	166/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	?	?
039	167/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Nowożytność OR Neolit
040	168/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KCWR	Neolit Nowożytność Pradzieje
041	169/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		PŚ WŚ
042	170/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		WŚ Nowożytność
043	172/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		OR
044	177/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL	Neolit OR
045	178/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy	KPL	Neolit
046	179/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Nowożytność PŚ Neolit
047	180/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Ha-La
048	181/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		OR
049	182/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy Osada		PŚ Ha-La WŚ
050	183/35-42	Bajerze	Punkt osadniczy		Pradzieje
051	184/35-42	Bajerze	Osada Punkt osadniczy		OR Ha-La
004	19/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada	Przeworska	Epoka kamienia Ha-La Pla Nowożytność
005	20/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada	Brak danych	Neolit Ha-La PŚ XIV- XV w. WŚ IX- XII w. OR Brak danych

006	21/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada		PŚ XIV- XV w. WŚ IX- XII w. OR SchN
002	24/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada	Łużycka KPL	OR PŚ XIV- XV w. Ha Neolit WŚ IX-XI
007	25/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada	Łużycka	WŚ X-XII w. Ha-La PŚ XIV-XV w.
008	26/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada		Epoka kamienia Brak danych Nowożytność WŚ X-XII w. Ha-La Neolit OR
010	185/35-42	Bagart	Osada		WŚ OR
011	186/35-42	Bagart	Punkt osadniczy Osada		Neolit WŚ OR
012	187/35-42	Bagart	Osada		Pla
002	8/33-42	Brzozowo	Osada		Ha-La
003	11/33-42	Brzozowo	Osada Ślad os.		Neolit
004	12/33-42	Brzozowo	Osada		Ha- La Neolit
005	13/33-42	Brzozowo	Ślad os.		OR
006	14/33-42	Brzozowo	Ślad os. Osada		Neolit Ha-La
007	17/33-42	Brzozowo	Ślad os.		Brak danych Epoka kamienia
008	18/33-42	Brzozowo	Ślad os.		Ha-La Brak danych
009	19/33-42	Brzozowo	Ślad os.		WEB
010	20/33-42	Brzozowo	Ślad os.		Brak danych
011	21/33-42	Brzozowo	Ślad os.		Brak danych
012	22/33-42	Brzozowo	Osada		Ha-La
013	32/33-42	Brzozowo	Osada		Ha-La
014	33/33-42	Brzozowo	Osada		Ha-La
001	62/33-42	Brzozowo	Osada Obozowisko		Ha-La Web
000	76/33-42	Brzozowo	Znal. Luźne		Neolit
016	136/33-42	Brzozowo	Punkt osadniczy		Nowożytność Epoka kamienna
017	137/33-42	Brzozowo	Punkt osadniczy		Nowożytność
018	138/33-42	Brzozowo	Punkt osadniczy		Nowożytność
022	139/33-42	Brzozowo	Punkt osadniczy		Nowożytność
019	140/33-42	Brzozowo	Punkt osadniczy		Nowożytność
020	141/33-42	Brzozowo	Punkt osadniczy		PŚ
015	49/34-42	Brzozowo	Ślad os.		WŚ
000	119/34-42	Dorposz	Znal. Luźne		Neolit
001	57/34-42	Dorposz Szlachecki	Ślad os.		SCHN
002	58/34-42	Dorposz Szlachecki	Ślad os.	KCWK KAK	Neolit
003	59/34-42	Dorposz Szlachecki	Ślad os.	KPL KAK	Neolit
001	37/34-41	Kielc	Osada		Neolit
002	38/34-41	Kielc	Ślad os.		Epoka kamienna
003	39/34-41	Kielc	Ślad os.		Epoka kamienna
004	40/34-41	Kielc	Ślad os.		Epoka kamienna
005	41/34-41	Kielc	Osada Ślad os.		PŚ SCHN
006	42/34-41	Kielc	Ślad os.		Neolit
007	43/34-41	Kielc	eŚlad os.		WŚ X-XII w.

010	70/34-41	Kielc	Punkt osadniczy		Ha
011	71/34-41	Kielc	Punkt osadniczy Osada		Neolit La
012	72/34-41	Kielc	Punkt osadniczy		I OEB Ha Neolit SchN OR
013	73/34-41	Kielc	Punkt osadniczy Osada	KPL	Neolit WŚ XI/ XIIw.
014	74/34-41	Kielc	Punkt osadniczy		Nowozytność
015	75/34-41	Kielc	Punkt osadniczy		WŚ
008	109/34-42	Kielc	Ślad os.		Ha-La
009	110/34-42	Kielc	Ślad os.		Ha-La
001	87/34-42	Kijewo Królewskie	Osada	KAK	Neolit OR PŚXIV/XV w.
002	88/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os. Osada	Brak danych	Brak danych PŚXIV/XV w
003	89/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.		WŚ
004	90/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.		WŚ
005	91/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os. Osada		Epoka kamienia Ha-La WŚ IX-XI w.
006	92/34-42	Kijewo Królewskie	Osada Cment.	KCWK	Neolit WŚ
007	95/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.	KAK	Neolit
008	96/34-42	Kijewo Królewskie	Osada		PŚ Ha- La
009	97/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.		Ha- La
010	98/34-42	Kijewo Królewskie	Osada Ślad os.		PŚ Ha- La
011	99/34-42	Kijewo Królewskie	Osada Ślad os.	KAK KPL	Neolit PŚ XIV-XV w. Ha- La
012	100/34-42	Kijewo Królewskie	Osada	KPL	Neolit WEB WŚ
013	101/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.	KPL	Neolit
014	102/34-42	Kijewo Królewskie	Osada	KPL	Neolit PŚ XIV-XV w. HA-LA SCHN
015	103/34-42	Kijewo Królewskie	Osada Ślad os.	KPL	NEOLIT PŚ HA-LA
016	104/34-42	Kijewo Królewskie	Osada	KPL ŁUŻ	Neolit PŚ
017	105/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.	KPL	Neolit
018	106/34-42	Kijewo Królewskie	Ślad os.	KPL	Neolit
019	43/34-42	Kijewo Królewskie	Punkt osadniczy		OR
020	44/34-42	Kijewo Królewskie	Punkt osadniczy		NEOLIT
021	45/34-42	Kijewo Królewskie	Punkt osadniczy	KPL	Neolit HA-LA
001	50/34-42	Kijewo Szlacheckie	Ślad os. Osada	KPL	OR Neolit
002	51/34-42	Kijewo Szlacheckie	Ślad os. Osada	KL ŁUŻ	Neolit
003	52/34-42	Kijewo Szlacheckie	Osada Ślad os.		PŚ SCHN
004	53/34-42	Kijewo Szlacheckie	Osada		PŚ XV-XVI w.
005	54/34-42	Kijewo Szlacheckie	Ślad os.	KAK	
006	55/34-42	Kijewo Szlacheckie	Osada		PŚXIV- XV w.
007	56/34-42	Kijewo Szlacheckie	Ślad os. Osada	KPL KL	Neolit Neolit
008	93/34-42	Kijewo Szlacheckie	Osada	KL	HA-LA Neolit
009	94/34-42	Kijewo Szlacheckie	Osada		OR
000	120/34-42	Kijewo Szlacheckie	Znal. luźne	KCSZ	Neolit

	121/34-42		Znal. luźne		Neolit
	122/34-42		CMENT.		LA
	123/34-42		CMENT.	ŁUŻ	
	124/34-42		Grób skrzyn.		HA
	125/34-42		Cment.		OR
010	42/35-42		Punkt osadniczy		epoka kamienia
011	47/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy	KPL	Neolit Pradzieje
012	52/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy		epoka kamienia Pradzieje
019	64/35-42	Kijewo Szlacheckie	Osada	KPL	Neolit
020	65/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy Osada	KPL	Neolit HA-LA
021	66/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy	KPL	Neolit HA-LA
022	67/35-42	Kijewo Szlacheckie	Osada		OR
023	68/35-42	Kijewo Szlacheckie	Osada		WŚ OR
024	69/35-42	Kijewo Szlacheckie	Osada Punkt osadniczy	KPL	OR Neolit SCHL
013	94/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy		Pradzieje
014	95/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy	KAK	Neolit
015	96/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy		OR
016	97/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy		Epoka kamienia PŚ Nowożytność
017	98/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy		Pradzieje
018	99/35-42	Kijewo Szlacheckie	Punkt osadniczy		Epoka kamienia
001	44/34-41	Plutowo	GRODZ.		WŚ IX-XII w.
002	45/34-41	Plutowo	Osada podgr.		WŚ IX
004	46/34-41	Plutowo	Ślad os.		WŚ IX
005	47/34-41	Plutowo	Ślad os.		WŚ IX
006	48/34-41	Plutowo	Ślad os.		WŚ IX
003	49/34-41	Plutowo	Osada Ślad os.	ŁUŻ KCWR	LA OR Neolit
007	50/34-41	Plutowo	Ślad os.		WŚ X-XII w.
008	51/34-41	Plutowo	Osada		WŚ X-XII w.
009	52/34-41	Plutowo	Osada		WŚ X-XII w.
010	53/34-41	Plutowo	Ślad os.		WŚ X-XII w.
011	54/34-41	Plutowo	Ślad os.		WŚ X-XII w.
012	107/34-42	Plutowo	Ślad os.		OR
013	108/34-42	Plutowo	Ślad os.	ŁUŻ	
031	60/34-41	Szyborno	Osada		HA-LA PŚ
010	70/34-52	Szyborno	Punkt osadniczy		PRADZIEJE
002	10/35-41	Szyborno	Osada Ślad os.	KPL KAK(?)	Neolit
003	11/35-41	Szyborno	Ślad os.	KPL	Neolit
004	12/35-41	Szyborno	Osada Ślad os.		HA-LA PŚ XV w.
005	13/35-41	Szyborno	Osada		PŚ XIV-XV w.
006	14/35-41	Szyborno	Ślad os.		HA-LA
007	15/35-41	Szyborno	Ślad os.		HA-LA
008	16/35-41	Szyborno	Osada		PŚ XIII- XIV w.
009	17/35-41	Szyborno	Osada		PŚ XIV-XV w.
000	45/35-41	Szyborno	Osada	KPL MAŁAWY	Neolit
	46/35-41		Osada	WŚ	
	47/35-41		Osada	KPL	Neolit
001	39/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		PRADZIEJE
026	59/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy	KPL	Neolit PRADZIEJE PŚ
027	60/35-42	Szyborno	Osada Punkt osadniczy		HA-LA OR PŚ
028	61/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		OR
029	62/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		OR

030	63/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		Nowożytność Pradzieje PŚ
011	71/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		SCHN OR
012	72/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		Pradzieje
013	73/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy	KPL	Neolit
014	74/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy	KPL	Pradzieje Neolit Nowożytność
015	75/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy Osada		PŚ Nowożytność
016	76/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy Osada		EPOKA KAMIENIA PŚ
017	77/35-42	Szyborno	Osada		OR
018	78/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy Osada		Nowożytność PŚ OR
019	79/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy	KAK	Nowożytność Neolit
020	80/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		Nowożytność
021	81/35-42	Szyborno	Osada Punkt osadniczy		Nowożytność OR
022	82/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		Nowożytność EPOKA KAMIENIA
023	83/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy Osada		Pradzieje Nowożytność
024	89/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy Osada		Pradzieje Nowożytność
025	90/35-42	Szyborno	Punkt osadniczy		Nowożytność
003	129/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy		Nowożytność
001	7/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy Osada	ŁUZYCKA(?)	PŚ XIV- XV w.
002	128/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy		PRADZIEJE
004	130/35-42	Trzebcz Królewski	Osada Punkt osadniczy	KPL KPCW	NEOLIT
005	131/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
006	147/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy		HA-LA
007	148/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy		Nowożytność
008	149/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
009	150/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność PŚ
010	151/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy		Nowożytność
011	152/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
012	153/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy		OR
013	154/35-42	Trzebcz Królewski	Punkt osadniczy	KAK	Nowożytność NEOLIT
014	155/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		PŚ OR Nowożytność
015	156/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
016	157/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność PŚ
017	158/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność PŚ
018	159/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		PŚ
019	161/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
020	162/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
021	163/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		Nowożytność
022	164/35-42	Trzebcz Królewski	Osada		PŚ
001	1/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	NEOLIT ŚREDNIOWIECZE
002	2/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		NEOLIT
003	5/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		PŚ XIV-XV W.
004	6/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy Osada	KPL	PŚ Nowożytność HA-LA
005	8/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	

006	15/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada Punkt osadniczy	Łużycka-pomorska	HA C/D OR
007	32/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		NEOLIT
036	134/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		PRADZIEJE
037	135/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		SCHN
038	136/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy Osada		PRADZIEJE PŚ Nowożytność
039	137/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	PŚ NEOLIT Nowożytność
040	138/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		PŚ Nowożytność
041	139/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	NEOLIT
		Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		Nowożytność
010	140/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada Punkt osadniczy	KPL	WŚ HA-LA NEOLIT PŚ
042	141/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada		OR
043	142/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	NEOLIT
044	143/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	NEOLIT PRADZIEJE
045	144/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada Punkt osadniczy		Nowożytność OR
046	145/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy Osada		PRADZIEJE PŚ
047	146/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	NEOLIT PŚ
048	160/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada		PŚ Nowożytność
049	171/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy	KPL	HA-LA NEOLIT
050	173/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy Osada		PŚ WŚ HA-LA
051	174/35-42	Trzebcz Szlachecki	Punkt osadniczy		PRADZIEJE PŚ
052	175/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada Punkt osadniczy	KPL	Nowożytność PŚ PRADZIEJE NEOLIT
053	176/35-42	Trzebcz Szlachecki	Osada		Nowożytność
008	2/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada		HA-LA
009	3/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. Osada	Przeworska	WŚ XI-XIII w. OR
010	4/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada Ślad. Os.	Przeworska	WŚ NEOLIT OR
011	5/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. Osada	KPL	NEOLIT
012	6/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada		HA-LA
013	7/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. Osada	KAK	HA-LA OR SCHN NEOLIT
014	12/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada	KPL	NEOLIT
015	13/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. GRÓB	KPL POM. Przeworska	NEOLIT HA-LA OR PŚ
016	14/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.		PŚ
017	15/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.		PRADZIEJE
018	16/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.	KPL	NEOLIT PŚ
019	17/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. Osada		NEOLIT HA-LA PŚ
021	25/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.	Przeworska	OR

028	26/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada		HA-LA OR WŚ
022	27/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada	Przeworska	PLA
023	28/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.	POM.	HA-LA
024	36/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.	POM.	HA-LA
025	37/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.		NEOLIT PŚ XV w.
026	38/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. Osada (?)	POM.	PŚ XV w. NEOLIT LA
027	39/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.		PŚ
020	40/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os. Osada	KPL POM.(?)	NEOLIT HA-LA
031	52/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada Ślad. Os.	KPL KAK(?) POM.	NEOLIT HA-LA
029	53/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.	KCSZ	PŚ XIV w. NEOLIT HA-LA
030	54/36-42	Trzebcz Szlachecki	Ślad. Os.	POM.	NEOLIT HA-LA
032	115/36-42	Trzebcz Szlachecki	Grób	POM.	WLA
033	116/36-42	Trzebcz Szlachecki	Grób		
034	117/36-42	Trzebcz Szlachecki	kręgi kam.		
035	118/36-42	Trzebcz Szlachecki	kręgi kam.		
000	123/36-42	Trzebcz Szlachecki	Cment. (?)	POM.	HA-LA
	129/36-42	Trzebcz Szlachecki	Osada	KPL	NEOLIT
001	60/34-42	Watorowo	Ślad. Os.	KPL	NEOLIT
		Watorowo	Osada		HA-LA
002	61/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		SCHN
		Watorowo	Osada		HA-LA
003	62/34-42	Watorowo	Ślad. Os.	Brak danych	Brak danych
004	63/34-42	Watorowo	Ślad. Os.	Brak danych	Brak danych
005	64/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
006	65/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
007	66/34-42	Watorowo	Osada		PŚ XV w.
008	67/34-42	Watorowo	Osada		PŚ XV w.
009	68/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
010	69/34-42	Watorowo	Osada		PŚ
		Watorowo	Osada		HA-LA
011	70/34-42	Watorowo	Osada		PŚ
		Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
		Watorowo	Ślad. Os.		NEOLIT
012	71/34-42	Watorowo	Osada		OR
		Watorowo	Osada		HA-LA
		Watorowo	Ślad. Os.		SCHN
013	72/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
014	73/34-42	Watorowo	Ślad. Os.	Brak danych	Brak danych
015	74/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
		Watorowo	Osada		PŚ
016	75/34-42	Watorowo	Osada		PŚ XIV-XV w.
		Watorowo	Ślad. Os.	Brak danych	Brak danych
017	76/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
		Watorowo	Osada		PŚ XIV-XV w.
018	77/34-42	Watorowo	Osada		WŚ
		Watorowo	Ślad. Os.	KPL	NEOLIT
019	78/34-42	Watorowo	Ślad. Os.	KPL	NEOLIT
		Watorowo	Osada		WŚ
020	79/34-42	Watorowo	Osada	ŁUŻ	
		Watorowo	Osada		WŚ IX -X w.
021	80/34-42	Watorowo	Osada		PŚ XIV-XV w.
		Watorowo	Ślad. Os.		EP. KAMIENIA
022	81/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		OR
023	82/34-42	Watorowo	Ślad. Os.	KAK	NEOLIT
		Watorowo	Ślad. Os.	KAK	NEOLIT
024	83/34-42	Watorowo	Osada		PŚ
025	84/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		HA-LA
026	85/34-42	Watorowo	Osada		PŚ XIV-XV w.
027	86/34-42	Watorowo	Ślad. Os.		WŚ

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków. Stan na 2016 r.

Tabela 23. Zestawienie nieruchomości zabytków archeologicznych

I.p.	Miejscowość	Ilość nieruchomości zabytków archeologicznych
1	Bajerze	53
2	Bagart	9
3	Brzozowo	23
4	Dorposz Szlachecki	3
5	Kiełp	16
6	Kijewo Królewskie	21
7	Kijewo Szlacheckie	30
8	Płutowo	13
9	Szymborno	33
10	Trzebcz Królewski	22
11	Trzebcz Szlachecki	56
12	Watorowo	27

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków. Stan na 2016 r.

4.6. Obiekty sakralne

Kościóły i kaplice jako dominanty architektoniczne, cmentarze wszystkich wyznań jako obiekty o szczególnej wartości zabytkowej i walorach krajobrazowych oraz jako miejsca pamięci narodowej podlegają bezwzględnej ochronie.

Kościół w Kijewie Królewskim

We wsi zachował się gotycki kościół p.w. św. Wawrzyńca zbudowany na przełomie XIII i XIV w. Zniszczony został przez pożar w 1616 r. W 1645 r. kościół przekazano chełmińskim dominikanom, którzy odbudowali go w 1674 r., po czym nastąpiło jego ponowne poświęcenie. Drewniana wieża kościoła została postawiona dopiero w 1757 r., o czym świadczy blaszana chorągiewka z tą datą, będąca jej zwieńczeniem. Świątynię gruntownie odnowiono w 1900 r. We wnętrzu świątyni na uwagę zasługują: późnobarokowy ołtarz główny z obrazami św. Wawrzyńca i Zwiastowania oraz gotyckie rzeźby: Piety z 1390 r., Matki Boskiej z Dzieciątkiem z 1430 r., krucyfiksu z połowy XVI w., Matki Boskiej Bolesnej i św. Jana Ewangelisty.

Fotografia 6. Kijewo Królewskie. Kościół św. Wawrzyńca

Źródło: <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl>

Kościół w Trzebczu Szlacheckim

We wsi znajduje się gotycki kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP, wybudowany na przełomie XIII i XIV w. Na początku XIX w. zyskał drewnianą nadbudowę wieży, a w 1876 r. rodzina Ślaskich dobudowała zakrystię z rodową kaplicą grobową, w której znajdują się cynkowe trumny. Do świątyni prowadzi ostrołukowy otwór wejściowy. Zachowała się także granitowa kropielnica z czasów budowy. Reszta wyposażenia pochodzi z okresu baroku i z XIX w. Na uwagę zasługuje ołtarz główny z początku XVIII w. z obrazem malowanym w 1571 r. Obok obrazu stoją rzeźby świętych: Piotra, Józefa, Franciszka, Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty.

Fotografia 7. Trzebcz Szlachecki. Kościół Wniebowzięcia NMP

Źródło: <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl>

Tabela 24. Zabytkowe cmentarze ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Powierzchnia	Czynny/ Nieczynny
1.	Brzozowo	Cmentarz ewangelicki	Poł XIX w.	0,39	Nieczynny
2.	Dorposz Szlachecki	Cmentarz – miejsce pamięci narodowej	1939-1940	0,20	-
3.	Kiełp	Cmentarz ewangelicki	Ok. 1910 r.	0,12	Nieczynny
4.	Kijewo Królewskie	Cmentarz parafialny rzym.-kat. P.w. Św. Wawrzyńca	Pocz XIX w.	0,63	Czynny
5.	Kijewo Szlacheckie	Cmentarz ewangelicki	Poł. XIX w,	0,23	Nieczynny
6.	Plutowo	Cmentarz Miejsce Pamięci Narodowej	1947	0,01	-
7.	Trzebucz Szlachecki	Cmentarz przykościelny	Pocz. XIX w.	0,56	Czynny
8.	Trzebczyk	Cmentarz ewangelicki	Przed końcem XIX w.	0,18	Nieczynny
9.	Watorowo	Cmentarz ewangelicki	Pocz, XX w.	0,18	Nieczynny

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków. Stan na 2016 r.

4.7. Wsie o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach kulturowych

Na terenie gminy występują typy wsi o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach kulturowych:

- układem przydrożnicy wyróżniają się wsie: Kijewo Królewskie, Dorposz Szlachecki, Trzebucz Królewski, Trzebczyk, Watorowo;
- układem rzędówki wyróżnia się wieś Brzozowo;
- układem owalnicy wyróżnia się wieś Kiełp;
- układem zabudowy rozproszonej odznaczają się wsie: Kijewo Szlacheckie, Bajerze, Plutowo, Bagart, Szymborno, Napole, Kosowizna.

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z REKOMENDACJI I WNIOSKÓW ZAWARTYCH W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM LUB OKREŚLENIA PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANIC KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Dla obszaru gminy Kijewo Królewskie nie został opracowany audyt krajobrazowy oraz nie wyznaczono granic krajobrazów priorytetowych.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

6.1. Gospodarka mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe, przedstawione w poniższej tabeli, w gminie Kijewo Królewskie systematycznie zwiększały się. Liczba izb również wzrastała, a wraz z nimi przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań. W kolejnych latach do 2009 roku liczba mieszkań wzrastała przeciętnie o 4 w skali roku, natomiast w następnych latach do roku 2014 liczba mieszkań wzrastała przeciętnie o 11 mieszkań w skali roku. Wyjątkiem jest rok 2002, w którym wystąpił największy wzrost mieszkań znacznie odstępujący od przeciętnej w skali roku, w którym przybyło aż 52 mieszkania. W 2009 roku przeciętna powierzchnia użytkowa wynosiła 98,93m². W sytuacji niewielkiego wzrostu liczby ludności oraz wzrostu liczby dostępnych mieszkań, powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca sukcesywnie wzrastała. W 2014 roku osiągnęła już poziom 108,05 m².

Tabela 25. Zasoby mieszkaniowe ogółem w gminie Kijewo Królewskie w latach 2001 – 2014

Rok	Mieszkania	Izby	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²
2001	1 073	4 004	80 191
2002	1 125	4 483	94 985
2003	1 129	4 508	95 514
2004	1 134	4 532	96 144
2005	1 139	4 559	96 743
2006	1 141	4 566	96 985
2007	1 145	4 590	97 573
2008	1 149	4 616	98 224

2009	1 154	4 643	98 933
2010	1 125	4 715	100 347
2011	1 133	4 757	101 470
2012	1 149	4 842	103 490
2013	1 167	4 944	106 182
2014	1 182	5 019	108 047

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

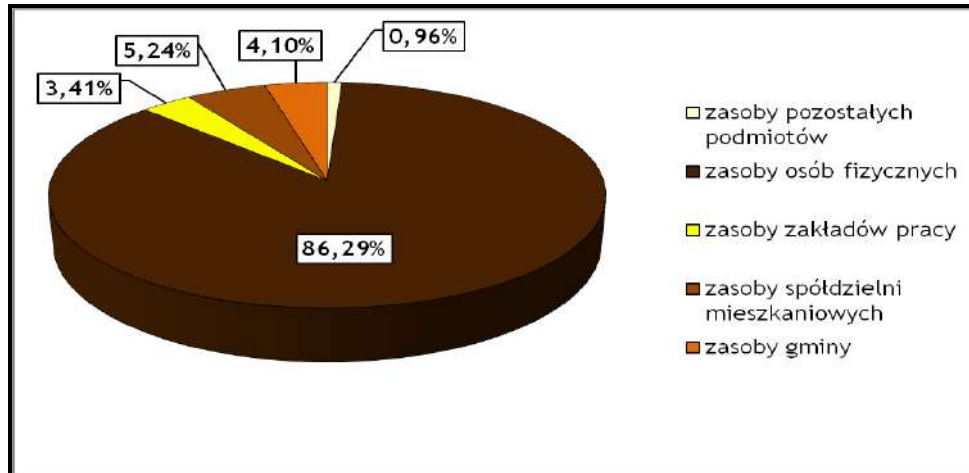
Poniższa tabela przedstawia zasoby mieszkaniowe według form własności. Dane dotyczą okresu 2002 – 2007. Większość mieszkań jest w posiadaniu prywatnym – 988 mieszkań. W 2007 roku w zasobie spółdzielni mieszkaniowych było 60 mieszkań o łącznej powierzchni 3 877 m². Na kolejnej pozycji się plasują zasoby gminne z 47 mieszkaniem. Najmniejsze zasoby posiadają zakłady pracy – 39. Spośród wymienionych kategorii jedynie ilość mieszkań należąca do osób prywatnych podlegała wzrostowi.

Tabela 26. Zasoby mieszkaniowe wg form własności

ZASOBY MIESZKANIOWE							
Zasoby gminy (komunalne)							
ROK	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2013
mieszkania	52	44	44	45	45	47	44
izby	142	125	125	125	125	132	-
Powierzchnia użytkowa mieszkań	2 333	1 936	1 936	1 934	1 934	2 055	2015
Zasoby spółdzielni mieszkaniowych							
mieszkania	46	60	60	60	60	60	0
izby	175	222	222	222	222	222	-
Powierzchnia użytkowa mieszkań	3 101	3 877	3 877	3 877	3 877	3 877	0
Zasoby zakładów pracy							
mieszkania	42	43	43	41	41	39	0
izby	140	145	145	138	138	131	0
Powierzchnia użytkowa mieszkań	2 590	2 700	2 700	2 584	2 584	2 463	0
Zasoby osób fizycznych							
mieszkania	974	971	976	982	984	988	-
izby	3 983	3 973	3 997	4 031	4 038	4 062	-
Powierzchnia użytkowa mieszkań	86 184	86 224	86 854	87 571	87 813	88 401	-
Zasoby pozostałych podmiotów							
mieszkania	11	11	11	11	11	11	0
izby	43	43	43	43	43	43	-
Powierzchnia użytkowa mieszkań	777	777	777	777	777	777	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wykres 11. Zasoby mieszkaniowe w gminie Kijewo Królewskie wg form własności

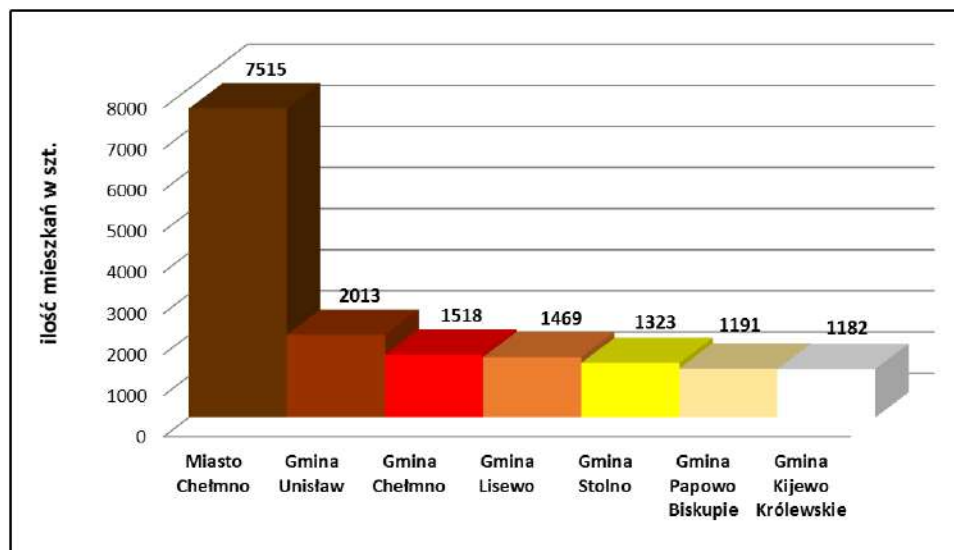

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Powyższy wykres przedstawia udział w posiadaniu mieszkań przez poszczególne podmioty. Najwięcej posiadają osoby fizyczne – 86 %. Najmniejszy odsetek stanowią zasoby gminne (komunalne) i zakłady pracy.

W celach porównawczych zobrazowano na poniższym wykresie zasoby mieszkaniowe w powiecie chełmińskim.

Wykres 12. Zasoby mieszkaniowe w powiecie chełmińskim w 2014 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

Obszary najbardziej zaludnione, czyli gmina wiejska i gmina miejska Chełmno oraz gminy wiejskie: Unisław i Lisewo posiadają największe zasoby mieszkaniowe.

Istniejące zasoby mieszkaniowe gminy Kijewo Królewskie są bardzo zróżnicowane pod względem zużycia technicznego. Istnieje wiele budynków nowych, kilkuletnich, w bardzo dobrym stanie technicznym, ale również są budynki kilkudziesięcioletnie poważnie wyeksploatowane i wymagające remontów.

Ilość mieszkań wyposażonych w instalacje w gminie na tle powiatu chełmińskiego przedstawiono w poniższej tabeli. Dane dotyczą 2014 roku.

Tabela 27. Zasoby mieszkaniowe w gminie Kijewo Królewskie wyposażone w instalacje na tle powiatu chełmińskiego w 2014 r.

Mieszkania na wsi wyposażone w instalacje:	Powiat chełmiński (%)	Gmina Kijewo Królewskie (%)
wodociąg	97,3	96,5
łazienka	89,1	90,4
centralne ogrzewanie	82,2	87,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

Analizując powyższe dane gmina Kijewo Królewskie dobrze prezentuje się na tle powiatu chełmińskiego. W porównaniu procentowym, zaledwie 0,8 % w 2014 r. odbiega od powiatu pod względem wyposażenia w wodociągi.

6.2. Infrastruktura społeczna

Do infrastruktury społecznej zaliczamy szkolnictwo. Poniższa tabela prezentuje ilość szkół w gminie Kijewo Królewskie. Pomimo, że przyrost naturalny według danych Głównego Urzędu Statystycznego począwszy od 2008 roku maleje, nadal na terenie gminy funkcjonują cztery szkoły podstawowe oraz jedno gimnazjum.

Tabela 28. Szkoły na terenie gminy Kijewo Królewskie

Rok	2011	2012	2013	2014
Ogółem szkoły podstawowe	4	4	4	4
Ogółem gimnazja	1	1	1	1

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

6.2.1. Oświata

Przedszkola

Od dnia 1 kwietnia 2007 roku na terenie gminy Kijewo funkcjonuje 5 ośrodków przedszkolnych: w Kijewie Królewskim, Trzebczyku, Szymbornie i Brzozowie. Zorganizowanie takiej formy wychowania przedszkolnego było możliwe dzięki porozumieniu, jakie Wójt Gminy Kijewo Królewskie zawarł z Fundacją „Ziemia Gotyku” LGD z siedzibą w Brąchnówku. Fundacja prowadzi łącznie 39 ośrodków przedszkolnych utworzonych w 9 gminach, na terenie 4 powiatów województwa kujawsko – pomorskiego.

Szkoły

Na Zespół Szkół Publicznych w Kijewie Królewskim składają się:

- publiczna szkoła podstawowa;
- publiczne gimnazjum.

Szkoła w Kijewie Królewskie istniała już od 1860 roku. Przez wiele lat szkoła była rozbudowywana. W 1993 roku urząd gminy przejmując inwestycję przyczynił się do oddania budynku do użytku. W 1996 roku rozpoczęto budowę sali gimnastycznej, która oddano do użytku we wrześniu 1997 roku.

Szkoła podstawowa w Brzozowie

Historia szkoły w Brzozowie sięga lat sprzed II wojny światowej, gdy istniała na terenie wsi szkoła jednoklasowa. W czasie wojny placówka zaprzestała działalności, po czym w 1945 roku wznowiono działalność. Przez następne lata ilość oddziałów wzrastała. W lutym 1961 roku rozpoczęto budowę nowej większej szkoły. W Szkole Podstawowej w Brzozowie obok Samorządu Uczniowskiego i koła Polskiego czerwonego Krzyża istniał zespół taneczny oraz chór. Liczni uczniowie szkoły należeli do dwóch drużyn harcerskich im. Zawiszy Czarnego i Obrońców Westerplatte oraz drużyny zurkowej „Wesoła Gromada”.

Dzięki dotacjom Urzędu Gminy w Kijewie Królewskim oraz innym sponsorom, corocznie w czerwcu uczniowie wyjeżdżają na biwaki i wycieczki. Ponadto organizowane są wyjazdy do Filharmonii Pomorskiej i Muzeum Tradycji Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, do kina w Chełmnie bądź do teatru w Toruniu. Szkoła korzysta z ofert spektakli, audycji muzycznych, przedstawień, z którymi artyści przyjeżdżają do Brzozowa.

Szkoły znajdują się również w Trzebczyku oraz Trzebczu Szlacheckim. Rozmieszczenie szkół jest dogodne z punktu widzenia bezpośredniej i przestrzennej dostępności. Sprzyja to inicjatywom nakierowanym na modernizację systemu gminnej oświaty. Najbliższym ośrodkiem na średnim poziomie nauczania jest miasto powiatowe Chełmno.

Wraz z malejącym przyrostem naturalnym zmniejsza się ilość uczniów oraz absolwentów w szkołach podstawowych oraz gimnazjach. Szczegółowe dane zawarte są w poniższej tabeli.

Tabela 29. Statystyka uczniów i absolwentów na terenie gminy Kijewo Królewskie

ROK	Jednostka	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE								
uczniowie ogółem	osoba	287	283	281	300	311	321	344
absolwenci ogółem	osoba	57	58	54	41	45	37	46
SZKOLNICTWO GIMNAZJALNE								
uczniowie ogółem	osoba	158	164	158	139	136	122	120
absolwenci ogółem	osoba	49	43	52	55	50	49	41

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Ważnymi wskaźnikami rozwoju szkolnictwa jest dostępność w placówkach szkolnych komputerów z dostępem do Internetu. Wyżej wymienione wskaźniki zostały zestawione w poniższych tabelach.

Pomimo co raz lepszej komputeryzacji gmina ta znacznie odbiega od poziomu prezentowanego na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

Tabela 30. Liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów

Jednostka terytorialna	Liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży										
gmina Kijewo Królewskie	31,08	24,40	20,35	17,32	8,82	6,83	7,26	7,21	5,77	5,87
powiat chełmiński	69,44	44,05	29,99	21,95	15,42	12,52	12,74	12,07	10,62	9,66
województwo kujawsko-pomorskie	47,01	34,95	28,49	19,01	15,73	13,18	12,38	11,90	11,63	11,03
gimnazja dla dzieci i młodzieży										
gmina Kijewo Królewskie	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych
powiat chełmiński	26,90	21,15	20,30	18,28	16,09	10,31	13,30	14,31	13,16	10,66
województwo kujawsko - pomorskie	32,07	27,93	26,39	21,54	18,21	14,22	13,57	12,64	12,25	11,46

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Według definicji Głównego Urzędu Statystycznego współczynnik skolaryzacji to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji brutto np. dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 7-12 lat (wiek przypisany do tego poziomu) według stanu w dniu 31 XII tego samego roku. Wynik podawany jest w ujęciu procentowym.

Tabela 31. Współczynnik skolaryzacji

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji brutto [%]											
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	szkoły podstawowe dla d											
Gmina Kijewo Królewskie	95,4	95,81	93,77	93,73	94,48	92,28	92,18	90,35	94,34	96,28	95,54	92,35
Powiat chełmiński	103,01	103,53	103,05	102,36	99,43	98,69	98,85	98,03	96,02	95,77	93,87	89,01
Województwo Kujawsko - pomorskie	101,54	101,34	100,92	100,33	98,93	99,17	99,07	99,4	99,23	99,5	98,52	94,05
	gimnazja dla dzieci i młodzieży											
Gmina Kijewo Królewskie	74,47	80,95	77,14	80,00	74,76	82,72	86,77	89,77	80,81	86,62	84,72	83,92
Powiat chełmiński	105,25	105,71	103,62	103,91	102,14	101,73	102,01	100,57	96,52	95,68	94,35	94,02
Województwo Kujawsko - pomorskie	103,18	103,31	103,16	103,22	102,67	102,16	102,1	102,02	100,84	100,25	99,35	98,42

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Na podstawie powyższej tabeli stwierdzono, że gmina wypada ponownie niekorzystnie na tle powiatu i województwa. Jednakże sytuacja ta zmienia się dla szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży od roku 2012 w porównaniu z powiatem chełmińskim gmina Kijewo wypada korzystniej. Wskaźnik skolaryzacji brutto gminy w latach 2003-2010, zarówno na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum, jest niemal o około 10% niższy od wartości odnoszących się do powiatu chełmińskiego i województwa kujawsko – pomorskiego. W kolejnych latach wskaźnik ten na poziomie szkoły podstawowej w porównaniu z powiatem chełmińskim i województwem Kujawsko-pomorskim systematycznie się zmniejsza. W okresie analizowanych lat 2011-2014 osiągnął wartość mniejszą

średnio w roku niższą o 3,2% od województwa, zaś od powiatu osiągnął wartość wyższą średnio o około 2 %. Niestety nadal gmina niekorzystnie wypada przy wskaźniku skolaryzacji dla gimnazjum w latach 2011-2014, gdzie wskaźnik ten dla gminy jest średnio w skali roku niższy o około 12 % w porównaniu z powiatem chełmińskim i około 15 % niższy niż dla województwa kujawsko-pomorskiego.

6.2.2. Ochrona zdrowia

W Kijewie Królewskim funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, oferujący usługi w zakresie lecznictwa:

- ogólnego;
- pediatrycznego;
- ginekologiczno – położniczego;
- stomatologicznego.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać z usług apteki „Antidotum”, która znajduje się w Kijewie Królewskim. Według informacji pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, na jedną aptekę ogólnodostępną w gminie przypada 4 274 osób.

Ponadto mieszkańcy gminy Kijewo Królewskie korzystają z przychodni specjalistycznej i szpitala ogólnego w Chełmnie oraz z większych placówek zlokalizowanych w Toruniu, a także Bydgoszczy.

6.2.3. Opieka społeczna

Przy Urzędzie Gminy w Kijewie Królewskim funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Świadczy pomoc osobom potrzebującym, o niskich dochodach, długotrwale chorym, bezradnym w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, starszym i samotnym. Na stronie internetowej Głównego Ośrodka Pomocy Społecznej można uzyskać wiele informacji podstawowych dotyczących danych teleadresowych i godzin otwarcia, wykaz aktualności, a także terminy składania wniosków.

6.2.4. Stan bezpieczeństwa

Za bezpieczeństwo na terenie Gminy Kijewo Królewskie odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie. Gmina należy do rejonu dzielnicowego policji w Unisławiu. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje pięć gminnych jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, podlegających Państwowej Powiatowej Straży Pożarnej w Chełmnie:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Brzozowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Trzebczu Szlacheckim;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kijewie Królewskim;

- Ochotnicza Straż Pożarna w Płutowie;
- Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna w Kosowiznie.

6.2.5. Biblioteki

Na terenie gminy znajduje się jedna biblioteka gminna wyposażona w pozycje książkowe i czasopisma.

6.2.6. Świetlice wiejskie

Świetlice wiejskie są placówkami stanowiącymi własność gminy Kijewo Królewskie. Znajdują się w Kijewie Królewskim, Kijewie Szlacheckim, Brzozowie i Płutowie.

6.2.7. Koło Gospodyń Wiejskich

Pierwsze Koła Gospodyń Wiejskich powstały ponad 130 lat temu jako inicjatywa kobiet. Aktualnie na terenie gminy takie organizacje działają w Brzozowie, Kijewie Szlacheckim, Kijewie Królewskim i Kiepiu.

6.2.8. Sport i rekreacja

Cztery sołectwa Gminy Kijewo Królewskie zostały nagrodzone w konkursie pt. "Ekologiczne sołectwo", zorganizowanym przez Starostwo Powiatowe w Chełmnie. Celem konkursu było ukazanie różnorodności podejmowanych działań na rzecz ochrony środowiska, kształtowania postaw współodpowiedzialności mieszkańców za środowisko naturalne oraz inspirowania aktywności mieszkańców wsi w zakresie dbałości o estetykę sołectwa i podniesienie walorów turystyczno – rekreacyjnych miejscowości.

Komisja konkursowa najwyżej oceniła przedsięwzięcie proekologiczne w sołectwie Kijewo Królewskie. Było to utworzenie terenu rekreacyjno – sportowego w miejscu dawnego dzikiego składowiska odpadów. Przy tworzeniu "Uroczyska" pracowali m.in. mieszkańcy sołectwa, strażacy z Ochotniczej Straży Pożarnej w Kijewie Królewskim oraz kobiety z Koła Gospodyń Wiejskich.

Sołectwo Trzebcz Szlachecki z myślą przewodnią "Trzebcz Szlachecki – sołectwo przyjazne środowisku, tradycji i historii" zajęło miejsce drugie. Sołectwo Brzozowo z koncepcją "Zagospodarowania stawu Dorfka" miejsce trzecie, natomiast sołectwo Kiełp z hasłem "Sport i rekreacja w otoczeniu zieleni" zajęło miejsce piąte.

Na terenie gminy funkcjonują 3 stadiony oraz 1 boisko przeznaczone do gier wielkich.

Tabela 32. Kluby sportowe w gminie Kijewo Królewskie

Nazwa Klubu	Dyscyplina
Ludowy Klub Sportowy "Pomowiec" Kijewo Królewskie	piłka nożna
LKS "Victoria" Brzozowo	piłka nożna
KS "POLOT" Kijewo Królewskie	Piłka siatkowa
Uczniowski Klub Sportowy "ATLETIC-99"	Atletyka

6.2.9. Obiekty sakralne

Jednym z większych i ciekawszych obiektów sakralnych jest kościół parafialny w Kijewie Królewskim, zbudowany na przełomie XIII i XIV wieku. Zniszczony przez pożar w 1616 r. został odbudowany przez Dominikanów z Chełmna w 1674 r. Drugim zabytkowym kościołem na terenie gminy jest świątynia w Trzebczu Szlacheckim z XIV w.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Zadaniem Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy jest podawanie takich informacji jak najnowsza prognoza pogody, aktualna sytuacja hydrologiczna na terenie województwa oraz bieżące komunikaty ostrzegawcze w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych zjawisk, mogących stanowić zagrożenie dla ludności lub prawidłowego funkcjonowania transportu, łączności oraz innych dziedzin życia społecznego.

Według danych Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego w Bydgoszczy na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego mogą potencjalnie wystąpić zagrożenia:

a) pochodzenia naturalnego:

- powodzie spowodowane wylewami rzek i kanałów oraz wynikiłe z wystąpienia nawałnych opadów atmosferycznych i roztopów;
- obejmujące dużą powierzchnię pożary traw, zarośli i lasów spowodowane czynnikami naturalnymi (np. uderzenie pioruna, samoistna reakcja chemiczna, itp.);
- zakażenia biologiczne ludzi i zwierząt gospodarskich występujące, jako konsekwencja epidemii i epizootii;
- wichury, śnieżyce gradobicia;
- trzęsienia ziemi (pochodzenia naturalnego);

b) związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka:

- skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP) emitowanymi do atmosfery, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleby w wyniku:
  - awarii urządzeń, instalacji przemysłowych i zbiorników w zakładach produkujących, wykorzystujących w procesie produkcji lub magazynujących te środki,
  - wypadków w czasie transportu tych środków drogami kolejowymi i samochodowymi;
  - wielkich pożarów występujących na dużym obszarze lub obejmujących wiele obiektów, a powstałych w wyniku zapłonu lub wybuchu przemysłowych substancji chemicznych, awarii sieci przemysłowych, maszyn i urządzeń, zaprószenia ognia lub podpalenia;
- katastrofalne powodzie w wyniku awarii obiektów hydrotechnicznych;
- wypadki komunikacyjne, mogące mieć charakter katastrof np.: kolejowe, drogowe z udziałem wielu pojazdów, a także lotnicze;
- katastrofy budowlane mogące powstać w wyniku błędów budowlanych, awarii instalacji komunalnych, wad konstrukcyjnych;

- zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego spowodowane zamachami terrorystycznymi i inną działalnością zorganizowanych grup przestępczych, masowymi wystąpieniami lub protestami społecznymi na różnym tle;
- związane z występowaniem konfliktów zbrojnych;
- sytuacje kryzysowe będące skutkami wtórnymi katastrof np.: głód, epidemie, klęska ekologiczna.

Zagrożenia dla mieszkańców gminy wynikają bezpośrednio z postępu cywilizacyjnego jakim są awarie infrastruktury technicznej, rozwijająca się ciągle chemizacja rolnictwa oraz coraz większa powszechność urządzeń, które mimo wszystko podatne są na pożary i wybuch.

Gmina leży w bezpośrednim zasięgu zagrożenia toksycznymi środkami przemysłowymi.

Zagrożenia możemy podzielić na zewnętrzne i wewnętrzne. Technologie produkcji stosowane przez Zakład Celulozowy w Świeciu stwarza zagrożenia zewnętrzne. Przechowywane są tam spore ilości chloru. Awaryjne uwolnienie całkowitej ilości toksycznego środka przemysłowego może spowodować poważne zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców gminy Kijewo Królewskie.

Zagrożenie dla gminy może nieść transport drogowy, ponieważ niedaleko przebiega droga krajowa nr 91 z Cieszyna do Gdańska. Ważne źródło zagrożenia (w przypadku awarii) stanowi transport materiałów niebezpiecznych, w tym głównie przewóz paliw płynnych autocystemami, ponieważ jest jedną z podstawowych tras, po których w Polsce przewożone są materiały niebezpieczne.

Promieniowanie elektromagnetyczne to stosunkowo nowe zagrożenie dla zdrowia człowieka. Na terenie gminy są urządzenia wytwarzające pole elektryczne lub magnetyczne stałe, pole elektryczne i magnetyczne o częstotliwości 50 Hz wytwarzane przez stacje i linie elektroenergetyczne oraz promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące w zakresie 0,001 - 300 000 MHz. Źródła pól elektromagnetycznych stanowią linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje pięć elektrowni wiatrowych. Do punktowych źródeł promieniowania niejonizującego należą m.in.:

- pojedyncze nadajniki radiowe,
- stacje bazowe telefonii komórkowej instalowane na wysokich budynkach, kominach, specjalnych masztach,
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w zakładach przemysłowych, ośrodkach medycznych oraz będące w dyspozycji policji i straży pożarnej.

Zagrożenie może również nieść zakład mleczarski w Brzozowie posiadający instalacje chłodnicze oraz stacja benzynowa w Dorposzu Szlacheckim.

8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

8.1. Analiza ekonomiczna

8.1.1. Rynek pracy

Negatywnym zjawiskiem w gminie Kijewo Królewskie jest wzrastające bezrobocie. Większość wśród osób bezrobotnych stanowią kobiety. Największy wzrost odnotowano w 2005 roku – 225 kobiet. W roku 2010 roku zatrudnionych było zaledwie 728 osób. Jest to bardzo mało w porównaniu z 2004 rokiem, gdzie wskaźnik ten osiągnął wartość 1404. Od 2001 roku w gminie Kijewo Królewskie liczba pracujących maleje – z poziomu 1255 osób do poziomu 728 w roku 2010. W okresie 2011-2014 rok wielkość zatrudnienia w gminie na przemienne wzrasta i maleje. W tym okresie najmniej osób było zatrudnionych w 2011 roku – 662 osoby, zaś najwięcej bo 809 osób znalazło zatrudnienie w 2014 r. Pozytywnym zjawiskiem jest rosnący wskaźnik osób w wieku produkcyjnym. W gminie Kijewo Królewskie liczba zatrudnionych mężczyzn jest wyższa od liczby zatrudnionych kobiet.

Tabela 33. Rynek pracy w gminie Kijewo Królewskie w latach 2001 - 2014

PRACUJĄCY WG PŁCI															
ROK		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba osób w wieku produkcyjnym	osoba	2 546	2 577	2 641	2 676	2 729	2 756	2 746	2 752	2 771	2 796	2 835	2 834	2 834	2 856
Zatrudnieni ogółem	osoba	1 255	1 225	1 257	1 404	1 311	1 172	1 152	896	843	728	662	731	687	809
Liczba zatrudnionych/ Liczbę osób w wieku produkcyjnym	%	49,29	47,53	47,59	52,46	48,03	42,52	41,95	32,55	30,42	26,03	23,35	25,79	24,24	28,33
Mężczyźni	osoba	692	669	709	770	735	665	634	499	469	348	438	337	338	414
Kobiety	osoba	563	556	548	634	576	507	518	397	374	380	224	394	349	395

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego wskaźnik osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy zamieszkujących Gminę Kijewo Królewskie w latach 2003 – 2014 podlegał wahaniom. W 2004 roku był najwyższy i wyniósł 389 osób. Najniższy poziom udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności zarejestrowano w 2007 roku. Wskaźnik ten wynosił wtedy jedynie 7,79 %. Dla porównania w 2004 roku poziom tego wskaźnika wynosił 15,95%.

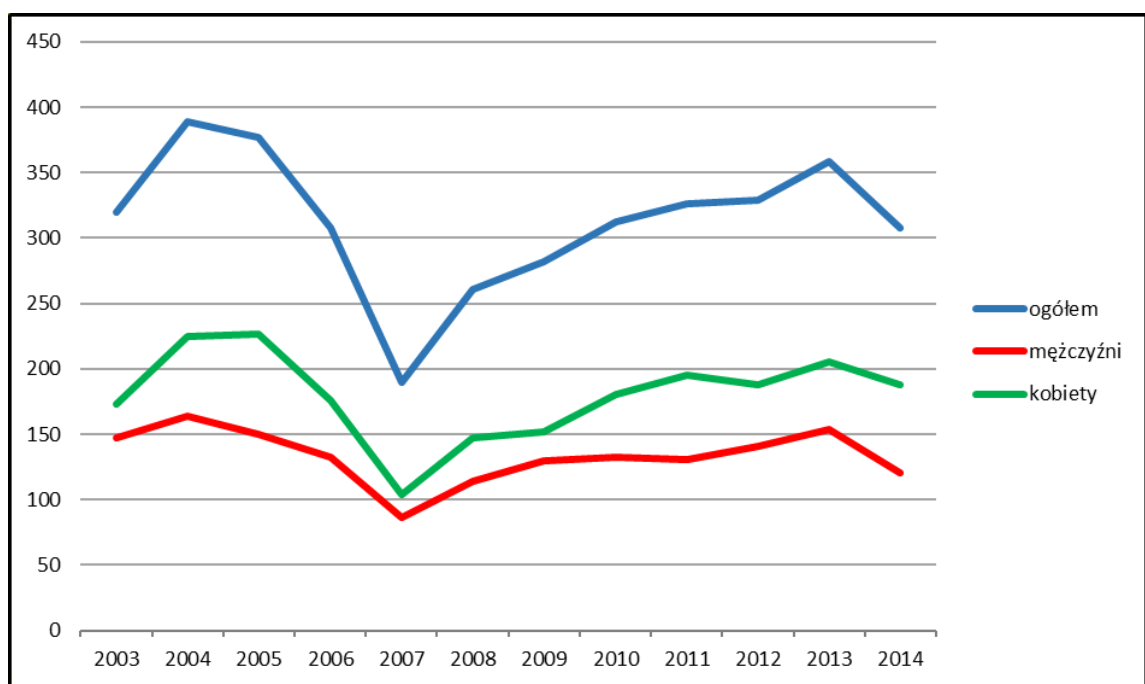
Tabela 34. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Kijewo Królewskie w latach 2003 - 2014

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	320	389	377	308	190	261	282	312	326	329	359	308
mężczyźni	147	164	150	132	86	114	130	132	131	141	154	120
kobiety	173	225	227	176	104	147	152	180	195	188	205	188

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Biorąc pod uwagę płeć, we wszystkich latach, większość bezrobotnych stanowiły kobiety. Najwięcej bezrobotnych mężczyzn było w 2004 roku – 164 osoby. W przypadku bezrobotnych kobiet, największy spadek bezrobocia, w stosunku do roku poprzedniego występuje w 2007 roku. Rok później zanotowano wzrost do poziomu 147 osób. W kolejnych latach do 2010 roku wystąpił wzrost liczby bezrobotnych kobiet jak i mężczyzn. W okresie lat 2011-2014 do roku 2013 obserwujemy wzrost bezrobotnych kobiet po czym w roku 2014 następuje spadek ich liczby. Podobna sytuacja w tym okresie dotyczy mężczyzn.

Wykres 13. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Kijewo Królewskie w latach 2003 – 2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

Liczba bezrobotnych w powiecie chełmińskim w 2010 i 2014 roku przedstawiała się następująco:

Tabela 35. Bezrobotni w powiecie chełmińskim

L.p.	Wyszczególnienie	ROK 2010		ROK 2014	
		Liczba bezrobotnych		Liczba bezrobotnych	
		Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
1	Miasto Chełmno	1 526	818	1 340	730
2	Gmina Chełmno	385	208	352	193
3	Gmina Kijewo Królewskie	312	180	308	188
4	Gmina Lisewo	374	186	400	187
5	Gmina Papowo Biskupie	356	173	445	239
6	Gmina Stolno	393	197	397	210
7	Gmina Unisław	468	262	475	271
Ogółem PUP		3814	1790	3717	2018

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela powyżej przedstawia liczbę bezrobotnych w powiecie chełmińskim w roku 2010 z wyszczególnieniem liczby bezrobotnych kobiet. W 2010 roku na terenie gminy Kijewo było 312 bezrobotnych. W latach 2010 i 2014, poza miastem Chełmno, najwięcej bezrobotnych było w gminie Unisław – 475 osób, natomiast najmniej w gminie Kijewo Królewskie – 308 osób.

8.1.2. Działalność gospodarcza

Gmina charakteryzuje się małą liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości.

Na dzień 31 grudnia 2009 r. na terenie gminy Kijewo Królewskie funkcjonowało 225 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, natomiast w roku 2014 już 247. Sektor prywatny wiodzie prym nad sektorem publicznym. W 2009 roku jest w nim 215 zarejestrowanych podmiotów, natomiast w publicznym zaledwie 10. W 2014 roku sektor prywatny zwiększył się do 237 podmiotów, natomiast publiczny pozostał na tym samym poziomie 10 podmiotów. W sektorze prywatnym odnotowuje się najmniejszą liczbę spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego oraz spółdzielni.

Tabela 36. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych

ROK		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed. gosp.	-	-	213	208	184	182	189	195	211	225	231	230	241	247	247
Sektor publiczny																
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed. gosp.	-	-	10	10	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	jed. gosp.	-	-	7	7	7	7	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Sektor prywatny																
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed. gosp.	-	-	203	198	174	172	180	185	201	215	221	220	231	237	237
zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	jed. gosp.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	155	152	164	168	167
spółki handlowe	Jed. gosp.	-	-	12	13	14	14	19	21	23	26	27	28	28	28	28
spółki prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego	jed. gosp.	-	-	2	1	1	1	1	1	4	4	4	4	3	4	4
spółdzielnie	jed. gosp.	-	-	6	6	6	6	6	6	4	4	5	5	5	5	5
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed. gosp.	-	-	8	10	11	12	14	14	13	13	13	13	13	13	13

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności w gminie Kijewo Królewskie najwięcej podmiotów w 2014 roku było w sekcji G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 68 podmioty. Udział procentowy, wskazuje, że wyżej wspomniana sekcja stanowi 30% wszystkich podmiotów. Na drugim miejscu jest sekcja C – przetwórstwo przemysłowe w liczbie 35 podmiotów. Natomiast najmniej w sekcji D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

Tabela 37. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD 2007

ROK		2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	jed. gosp.	231	230	241	247	247
w sekcji A	jed. gosp.	20	19	18	17	16
w sekcji C	jed. gosp.	38	36	34	32	35
w sekcji D	jed. gosp.	1	1	1	1	1
w sekcji E	jed. gosp.	2	2	2	3	3
w sekcji F	jed. gosp.	21	24	25	25	23
w sekcji G	jed. gosp.	64	63	70	70	68
w sekcji H	jed. gosp.	10	10	13	14	13
w sekcji I	jed. gosp.	9	4	5	4	5
w sekcji J	jed. gosp.	1	1	3	5	6
w sekcji K	jed. gosp.	5	6	5	6	6
w sekcji L	jed. gosp.	3	4	2	2	2
w sekcji M	jed. gosp.	10	11	13	13	13
w sekcji N	jed. gosp.	4	5	6	8	8
w sekcji O	jed. gosp.	4	4	4	4	4
w sekcji P	jed. gosp.	7	7	7	7	8
w sekcji Q	jed. gosp.	8	8	8	8	7
w sekcji R	jed. gosp.	7	7	7	7	7
w sekcji SiT	jed. gosp.	17	18	18	21	22

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Podział działalności według PKD 2007:

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- Sekcja E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F – Budownictwo
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
- Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- Sekcja J – Informacja i komunikacja
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

- Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- Sekcja P – Edukacja
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Dominującą rolę w powiecie chełmińskim odgrywają następujące firmy:

- *ADRIANA S.A.* w Koszowie - producent mebli tapicerowanych;
- *PROVIMI-ROLIMPEX S.A.* w Osnowie - producent koncentratów i mieszanek paszowych;
- *HF HELVETIA FURNITURE* w Chełmnie - producent mebli tapicerowanych;
- *FAM Technika Odlewnicza Sp. z o.o* w Chełmnie - producent akcesoriów meblowych i okuć;
- *Zakłady Sprzętu Mechanicznego URSUS* w Chełmnie - producent podzespołów i części do montażu ciągników i maszyn rolniczych;
- *STOLTER Sp. z o.o.* w Stolnie - producent sprzętu medycznego.

8.1.3. Budżet gminy

W celu określenia możliwości finansowania przez gminę Kijewo Królewskie realizacji infrastruktury technicznej, komunikacji oraz infrastruktury społecznej służącej wykonaniu zadań własnych gminy należy dokonać analizy budżetu. Badanie budżetu gminy umożliwi lepsze bilansowanie wydatków i wpływów związanych z zagospodarowaniem przestrzennym.

Poniższa tabela i wykres przedstawiają zestawienie dochodów i wydatków gminy Kijewo Królewskie oraz ich wartości przypadającą na jednego mieszkańca na przestrzeni lat 2010 – 2014.

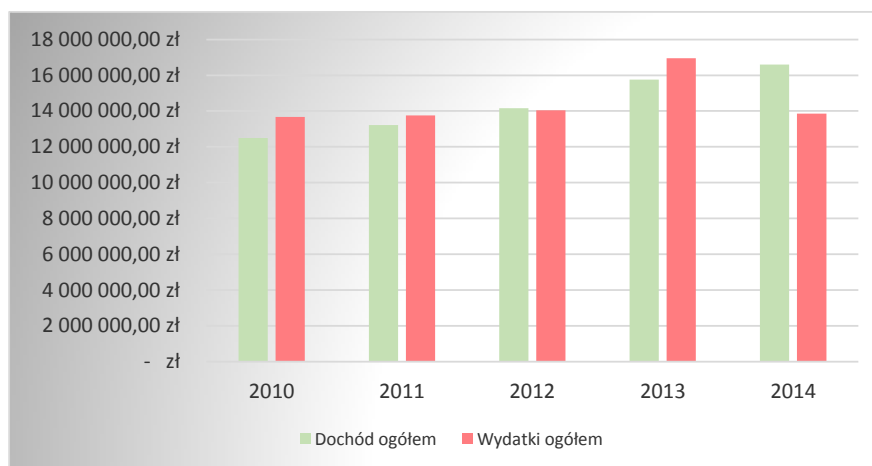
Tabela 38. Wartości dochodów i wydatków gminy w latach 2010 – 2014

	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Dochód ogółem	12 499 124,11 zł	13 209 994,20 zł	14 155 859,55 zł	15 765 195,07 zł	16 595 225,38 zł
Dochód na jednego mieszkańca	2 840,06 zł	3 000,23 zł	3 203,41 zł	3 563,56 zł	3 735,14 zł
Wydatki ogółem	13 672 751,35 zł	13 751 557,49 zł	14 040 013,58 zł	16 950 764,37 zł	13 864 644,43 zł
Wydatki na jednego mieszkańca	3 106,74 zł	3 123,22 zł	3 177,19 zł	3 831,55 zł	3 120,56 zł

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Struktura dochodów i wydatków gminy Kijewo Królewskie na przestrzeni ostatnich pięciu lat kształtowała się nierównomiernie – w latach 2010, 2011 i 2013 wydatki przewyższały dochód gminy, natomiast w roku 2012 i 2014 następowało odwrotne zjawisko.

Wykres 14. Zestawienie dochodów i wydatków gminy w latach 2010 -2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 39. Struktura dochodów budżetu gminy w latach 2010 – 2014

Klasyfikacja dochodów	2010	2011	2012	2013	2014
dochody własne gminy	4 139 753,39 zł	3 922 555,97 zł	5 058 593,59 zł	5 316 137,39 zł	5 983 350,40 zł
podatek rolny	622 715,04 zł	662 875,04 zł	933 605,61 zł	1 003 468,81 zł	1 003 842,40 zł
podatek leśny	1 547,00 zł	1 700,00 zł	2 022,00 zł	2 032,00 zł	1 864,00 zł
podatek od nieruchomości	1 333 709,88 zł	1 407 726,17 zł	1 432 326,04 zł	1 550 039,77 zł	1 764 686,17 zł
podatek od środków transportowych	24 890,00 zł	27 624,00 zł	26 134,00 zł	30 541,50 zł	26 929,00 zł
opłata skarbową	14 803,00 zł	16 670,00 zł	14 555,00 zł	14 373,00 zł	12 584,00 zł
podatek od czynności cywilnoprawnych	60 292,00 zł	53 898,00 zł	124 263,00 zł	65 948,20 zł	78 232,00 zł
podatek od działalności osób fizycznych	-	-	3 075,65 zł	3 650,07 zł	4 372,95 zł
dochody podatkowe na podstawie odrębnych ustaw	2 063 630,11 zł	2 173 131,84 zł	2 568 829,30 zł	2 689 214,35 zł	2 880 884,52 zł
dochody z majątku	80 398,88 zł	41 145,44 zł	77 240,83 zł	99 247,06 zł	259 256,83 zł
udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	1 084 876,39 zł	922 005,36 zł	1 181 501,88 zł	1 336 075,45 zł	1 552 114,56 zł
wpływ z usług	195 371,44 zł	213 519,81 zł	236 926,10 zł	624 869,22 zł	541 793,25 zł
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł	-	14 155,00 zł	1 600,00 zł	50 065,00 zł	25 825,00 zł
dotacje	3 577 041,72 zł	4 340 293,23 zł	3 861 503,96 zł	4 586 727,68 zł	5 165 694,98 zł
subwencje	4 782 329,00 zł	4 947 145,00 zł	5 235 762,00 zł	5 862 330,00 zł	5 446 180,00 zł
Dochód Ogółem	12 499 124,11 zł	13 209 994,20 zł	14 155 859,55 zł	15 765 195,07 zł	16 595 225,38 zł

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni analizowanych lat dochód gminy Kijewo Królewskie systematycznie wzrastał. W latach 2010 – 2013 największy udział w dochodzie ogółem stanowiły subwencje, natomiast w roku 2014 – dochód własny gminy.

Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę wydatków gminy Kijewo Królewskie na przestrzeni lat 2010 – 2014. Wartości wydatków uporządkowano według działów klasyfikacji budżetowej, uregulowanych w rozporządzeniu Ministra Finansów z 2 marca 2010 roku w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Tabela 40. Wydatki budżetu gminy według Działów Klasyfikacji Budżetowej w latach 2010 – 2014

DZIAŁ KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ	2010	2011	2012	2013	2014
rolnictwo i łowiectwo	2 910 919,83 zł	1 741 169,11 zł	2 292 934,22 zł	3 344 891,26 zł	1 505 323,87 zł
transport i łączność	1 953 053,58 zł	1 860 453,46 zł	632 264,28 zł	2 041 344,98 zł	1 164 300,54 zł
gospodarka mieszkaniowa	180 635,41 zł	166 951,73 zł	171 553,55 zł	190 820,30 zł	154 422,72 zł
działalność usługowa	12 333,41 zł	14 096,52 zł	9 749,60 zł	15 278,00 zł	39 025,91 zł
informatyka	92 819,83 zł	95 229,89 zł	87 901,80 zł	- zł	- zł
administracja publiczna	1 189 931,51 zł	1 235 361,54 zł	1 309 797,80 zł	1 449 538,52 zł	1 462 679,30 zł
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony oraz sądownictwa	29 399,55 zł	11 074,00 zł	2 651,51 zł	2 679,04 zł	40 811,54 zł
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	67 085,08 zł	64 649,07 zł	65 152,68 zł	88 718,23 zł	85 753,42 zł
obsługa długu publicznego	132 761,20 zł	153 247,47 zł	231 633,70 zł	167 742,06 zł	181 127,06 zł
różne rozliczenia	1 700,00 zł	- zł	1 700,00 zł	- zł	1 700,00 zł
oświata i wychowanie	3 722 998,82 zł	4 496 641,43 zł	5 652 931,49 zł	5 404 723,41 zł	5 299 618,71 zł
ochrona zdrowia	35 707,83 zł	36 462,23 zł	53 812,06 zł	59 900,00 zł	45 052,67 zł
pomoc społeczna	2 088 398,78 zł	2 167 181,33 zł	2 138 133,27 zł	2 562 377,88 zł	2 526 353,54 zł
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	126 004,94 zł	134 037,89 zł	102 581,51 zł	113 190,97 zł	4 364,24 zł
edukacyjna opieka wychowawcza	132 263,68 zł	159 435,30 zł	161 243,66 zł	187 515,30 zł	190 424,47 zł
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	703 437,40 zł	744 295,42 zł	820 629,12 zł	1 027 945,63 zł	831 080,28 zł
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	189 246,59 zł	230 422,94 zł	223 028,00 zł	219 549,90 zł	251 703,98 zł
kultura fizyczna	88 529,02 zł	429 378,73 zł	82 315,33 zł	74 548,89 zł	80 902,18 zł
WYDATKI OGÓŁEM	13 672 751,35 zł	13 751 557,49 zł	14 040 013,58 zł	16 950 764,37 zł	13 864 644,43 zł

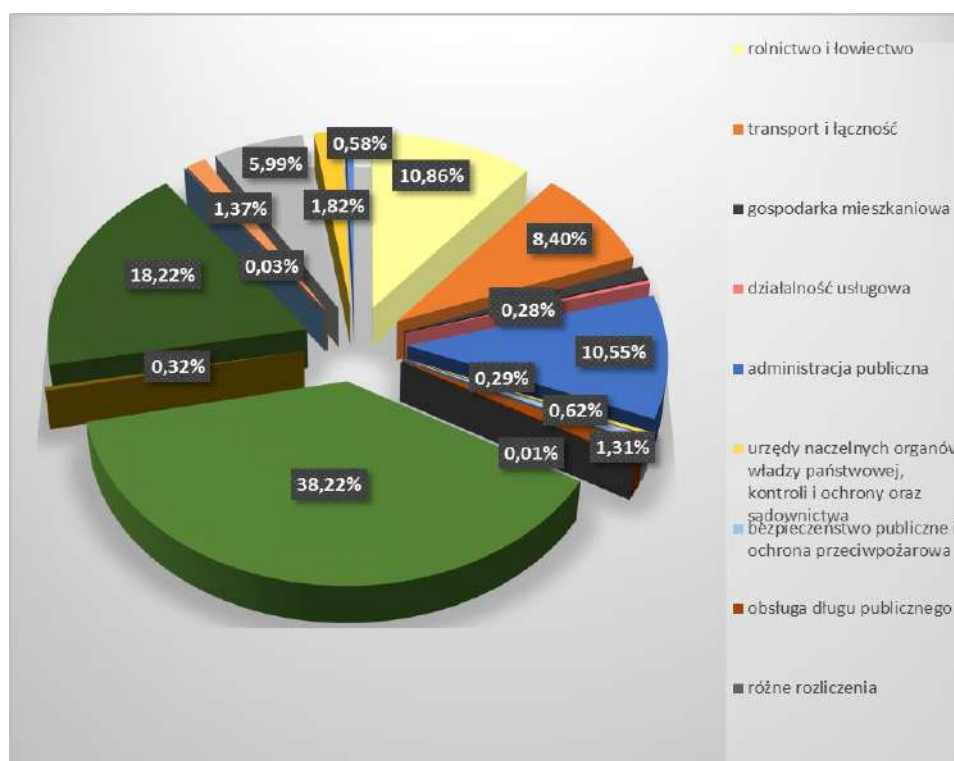
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Struktura wydatków gminy Kijewo Królewskie kształtuje się nierównomiernie. W latach 2010 – 2014 wartość wydatków systematycznie się zwiększała, natomiast w roku 2014 uległa znacznemu spadkowi.

Na przestrzeni analizowanych lat gmina Kijewo Królewskie największe środki z budżetu przeznaczala na oświatę i wychowanie oraz pomoc społeczną. Znacznym udziałem w wydatkach gminy charakteryzowały się również wydatki związane z rolnictwem i łowiectwem, administracją publiczną oraz transportem i łącznością. Najmniej środków z budżetu gmina przeznaczyła na działalność usługową, informatykę, urzędy naczelných organów władzy państwowej. Gmina Kijewo Królewskie nie przeznaczyła żadnych środków z budżetu m. in. na leśnictwo, przetwórstwo przemysłowe, handel, hotele i restauracje, czy turystykę.

Poniższy wykres przedstawia udział procentowy wydatków według działów klasyfikacji budżetowej w ogólnej wartości wydatków gminy w roku 2014.

Wykres 15. Udział wydatków według działów klasyfikacji budżetowej w wydatkach gminy ogółem w roku 2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Poniższa tabela przedstawia strukturę wydatków budżetu gminy dotyczących gospodarki komunalnej, obejmującej w szczególności zadania o charakterze użyteczności publicznej, których celem jest bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności np. przyjmowanie i utylizacja oraz segregacja odpadów komunalnych, utrzymywanie komunalnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, utrzymanie zieleni miejskiej oraz ochrona środowiska.

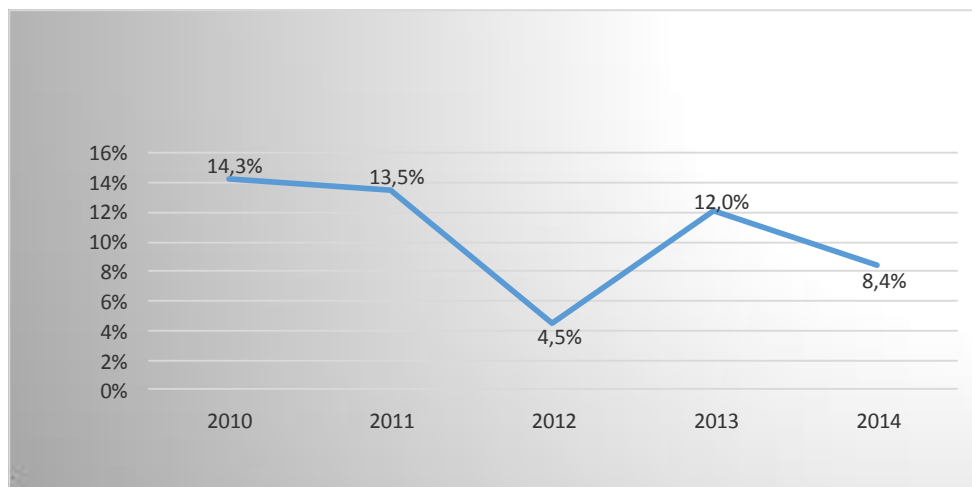
Tabela 41. Wydatki budżetu gminy dotyczące gospodarki komunalnej w latach 2010 – 2014

	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
zakłady gospodarki komunalnej	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł
oczyszczanie miast i wsi	5 195,81 zł	2 381,09 zł	2 206,96 zł	1 450,20 zł	140,42 zł
utrzymanie zieleni	9 541,87 zł	6 606,87 zł	10 814,30 zł	9 717,49 zł	10 472,13 zł
oświetlenie ulic, placów i dróg	114 166,57 zł	112 526,27 zł	112 272,40 zł	209 549,22 zł	157 498,87 zł
ochrona powietrza i klimatu	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł
gospodarka ściekowa i ochrona wód	- zł	- zł	84 684,69 zł	- zł	- zł
gospodarka odpadami	- zł	15 398,99 zł	37 494,10 zł	80 882,12 zł	30 541,86 zł

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Gmina Kijewo Królewskie najwięcej wydatków dotyczących gospodarki komunalnej przeznaczyła na oświetlenie ulic, placów i dróg. W badanym okresie brak wydatków związanych z zakładami gospodarki komunalnej oraz ochroną powietrza i klimatu. Na gospodarkę ściekową i ochroną wód gmina przeznaczyła środki z budżetu jedynie w roku 2012.

Wykres 16. Zestawienie dochodów i wydatków gminnym w latach 2010 -2014

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Bank Danych Lokalnych GUS

Gmina Kijewo Królewskie w badanym, pięcioletnim okresie przeznaczała na transport i łączności średnio 10,6% wydatków ogółem. W roku 2010 udział tej grupy wydatków był największy - stanowił 14,3% wszystkich wydatków gminy. W kolejnych latach kształtowała się na niższym poziomie, w 2012 roku spadł aż do 4,5%, po czym w 2013 roku wzrósł do 12%, w roku 2014 znowu spadł i wyniósł 8,4%, wydatków gminy.

W większości wydatki budżetu gminy na transport i łączność dotyczyły bieżących wydatków związanych z utrzymaniem istniejących dróg publicznych gminnych oraz budową nowych.

8.2. Analiza środowiskowa

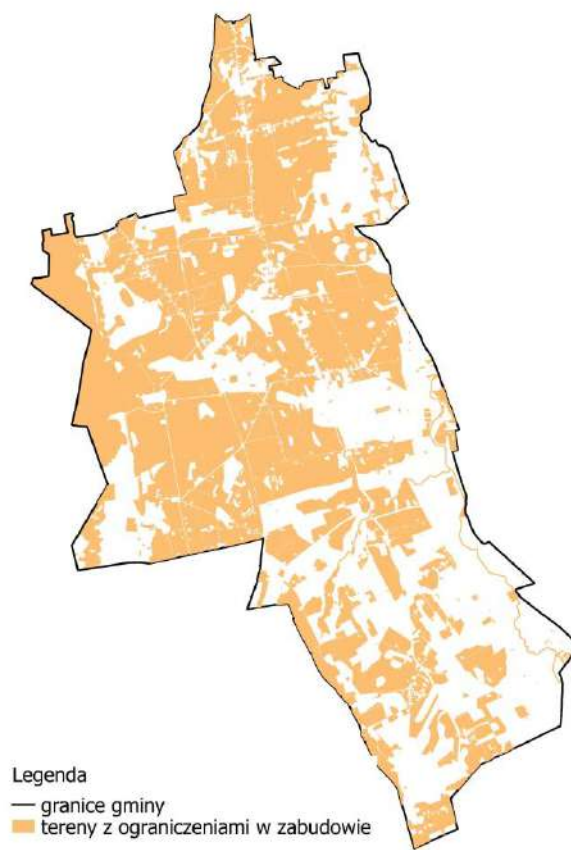
Wpływ na zagospodarowania przestrzenne, strukturę użytkowania terenu, układ komunikacyjny, lokalizację zabudowy, mają te elementy środowiska naturalnego które winny być chronione.

W gminie Kijewo Królewskie zaliczyć do nich należy:

- * formy ochrony przyrody;
- * tereny lasów;
- * wody powierzchniowe;
- * obszary zagrożenia powodziowego;
- * grunty rolne o najwyższej przydatności dla rolnictwa (chronione klasy gruntów);
- * obszary występowania złóż kopalin;
- * obszary zabytkowych parków i założeń parkowych.

Na poniższym schemacie przedstawiono gminę na tle obszarów z uwzględnieniem elementów środowiska naturalnego, które cechują się ograniczeniami w zabudowie. Wskazane obszary obejmują tereny z całkowitym zakazem zabudowy oraz częściowymi ograniczeniami w lokalizacji zabudowy.

Rysunek 21. Obszary z uwzględnieniem elementów środowiska naturalnego z ograniczeniami w zabudowie

W efekcie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że ok. 57% powierzchni gminy cechuje się ograniczeniami w zabudowie wynikającymi z występowania elementów środowiska naturalnego, które są chronione częściowo lub całkowicie przed zabudową.

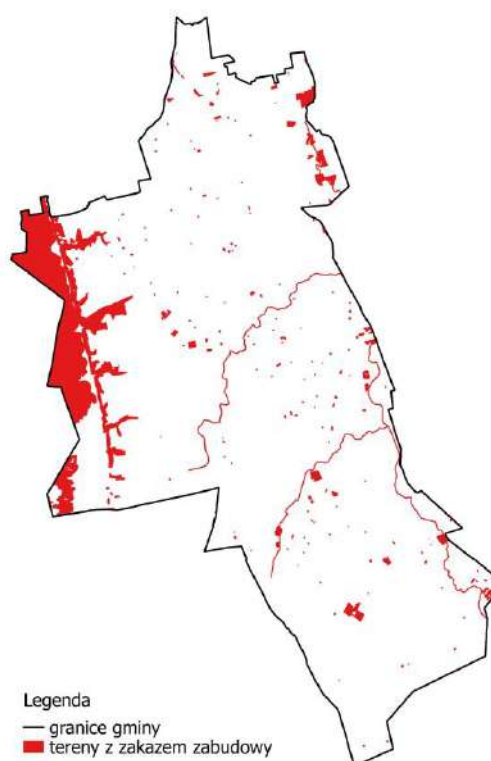
Częściowe ograniczenia w zabudowie nie stanowią o całkowitym zakazie lokalizacji zabudowy wprowadzają jedynie ograniczenia w jej lokalizacji z koniecznością uwzględnienia uwarunkowań środowiskowych zmierzających do zachowania równowagi.

Na poniższym schemacie przedstawiono tereny na których z uwagi na zagrożenia wynikające z lokalizacji zabudowy postuluje się wprowadzenie całkowitego zakazu zabudowy. Zakaz zabudowy ma służyć ochronie środowiska przyrodniczego oraz działać również w celu ochrony mienia mieszkańców gminy. Obszary te zajmują około 9% obszaru gminy

Do terenów, na których postuluje się wprowadzenie zakazu zabudowy zaliczono:

- * tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- * wody powierzchniowe,
- * lasy,
- * cmentarze, zabytkowe parki,
- * tereny występowania złóż kopalin.

Rysunek 22. Tereny, dla których postuluje się wprowadzenie zakazu zabudowy

8.3. Analiza społeczna

8.3.1. Potencjał demograficzny

W poniższej tabeli przedstawiono główne wskaźniki demograficzne. Dane dotyczą okresu 2003 - 2014. Na ich podstawie zaobserwowano, że gęstość zaludnienia począwszy od 2003 roku, utrzymywała się prawie na identycznym poziomie. Nie przekłada się to jednak na przyrost naturalny. Na przestrzeni lat 2003 – 2014 przyrost naturalny przyjmował różne wartości. I tak, w 2011 roku osiągnął najmniejszą wartość i był na poziomie -1,8. Najkorzystniejszy pod tym względem był 2012 rok, kiedy przyrost naturalny osiągnął wartość 6,8. Liczba urodzeń żywych przewyższała liczbę zgonów w prawie całym okresie analizowanym, tylko w 2011 roku odnotowano więcej zgonów niż urodzeń żywych.

Tabela 42. Zestawienie głównych wskaźników demograficznych dla gminy Kijewo Królewskie

Rok		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność na 1 km ²	osoba	59	59	60	60	60	60	60	61	61	62	62	62
Kobiety na 1000 mężczyzn	osoba	102	102	101	101	101	101	101	102	102	102	102	102
Małżeństwa na 1000 ludności	para	6,5	3,9	4,8	3,9	8	7,3	7,1	6,3	4,5	5,2	5,2	5,9
Urodzenia żywe na 1000 ludności	osoba	12,5	11,8	12,9	10,1	11,7	16,9	11,2	12,5	6,8	12,7	9,0	12,6
Zgony na 1000 ludności	osoba	9,3	8,8	11,3	6	8,7	11	8,9	11,8	8,63	5,88	7,23	10,58
Przyrost naturalny na 1000 ludności	osoba	3,2	3	1,6	4,1	3	5,9	2,3	0,7	-1,8	6,8	1,8	2,0

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS. Stan na 12.01.2016 r.

W 2014 roku, jak wynika z zestawionych informacji pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, teren gminy zamieszkiwało 4 458 osób, z czego 2 208 reprezentowało płęć męską. Niezmiennie, przez cały badany okres występuję przewaga kobiet w strukturze demograficznej.

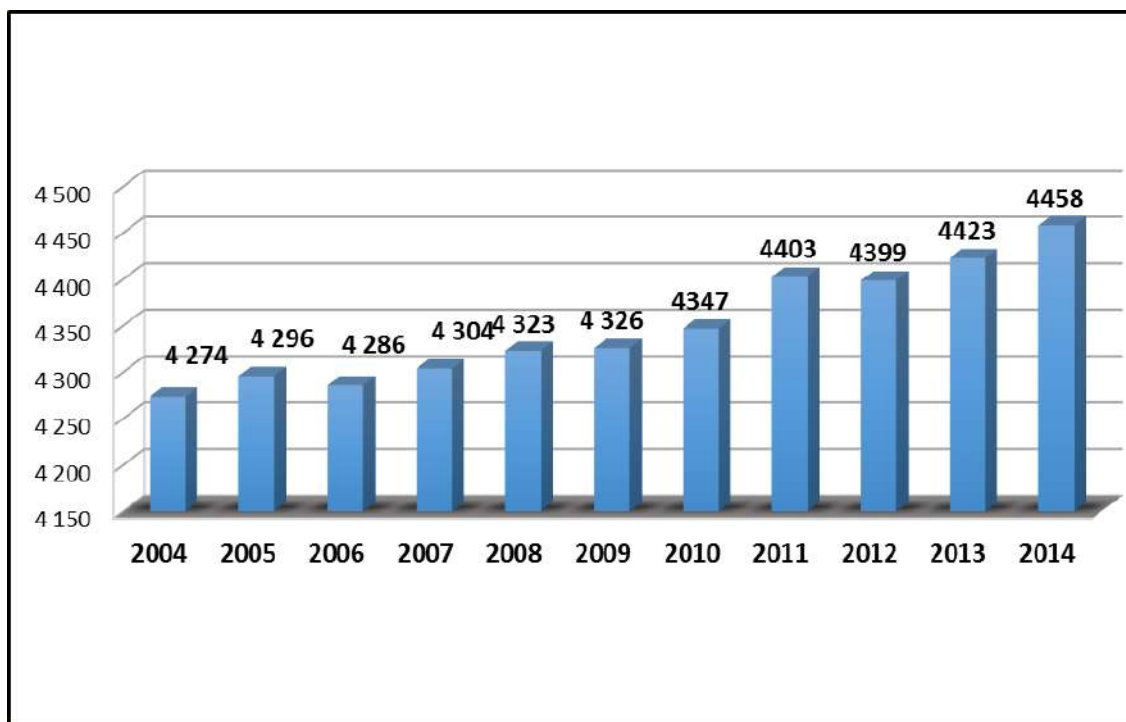
Tabela 43. Liczba ludności gminy Kijewo Królewskie

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	4 274	4 296	4 286	4 304	4 323	4 326	4347	4403	4399	4423	4458
Mężczyźni	2 118	2 135	2 130	2 143	2149	2151	2157	2176	2186	2200	2208
Kobiety	2156	2161	2156	2 161	2 174	2 175	2190	2223	2237	2243	2250

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę ludności w latach 2004 – 2014.

Wykres 17. Liczba ludności ogółem w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba ludności w latach 2004 – 2014 głównie wzrastała. Wyjątek stanowi 2006, 2009 i 2012 rok, kiedy liczba ludności uległa nieznacznemu spadkowi względem poprzedniego roku.

Zgodnie z przedstawionym w poniższej tabeli przyrostem naturalnym, wskaźnik ten utrzymuje się na zmiennym poziomie. Największą wartość osiągnął w 2012 roku, kiedy wyniósł 30 osób, zaś najniższą w 2011 roku, osiągając wartość, - 8. Najwięcej narodzin dzieci zaobserwowano w 2002 roku. Średnio w ciągu roku rodziło się 52 dzieci. Jak wynika z poniższej tabeli, średnia liczba urodzeń żywych dzieci płci męskiej wynosi 27,7. Narodziny dzieci płci żeńskiej oszacowuje się na poziomie 24,5 w skali roku.

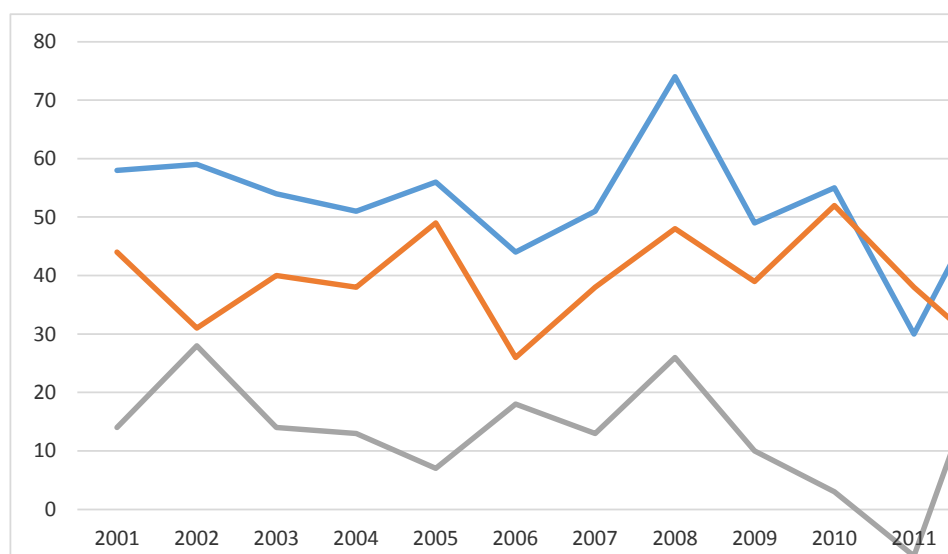
Tabela 44. Ruch naturalny wg płci w latach 2001 – 2014 w gminie Kijewo Królewskie

Ruch naturalny wg płci															
Urodzenia żywe															
ROK		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	osoba	58	59	54	51	56	44	51	74	49	55	30	56	40	56
mężczyźni	osoba	28	31	30	22	35	20	28	36	25	29	16	31	26	32
kobiety	osoba	30	28	24	29	21	24	23	38	24	26	14	25	14	24
Zgony ogółem															
ogółem	osoba	44	31	40	38	49	26	38	48	39	52	38	26	32	47
mężczyźni	osoba	24	15	19	19	26	17	17	28	19	28	21	14	18	25
kobiety	osoba	20	16	21	19	23	9	21	20	20	24	17	12	14	22
Przyrost naturalny															
ogółem	osoba	14	28	14	13	7	18	13	26	10	3	-8	30	8	9
mężczyźni	osoba	4	16	11	3	9	3	11	8	6	1	-5	17	8	7
kobiety	osoba	10	12	3	10	-2	15	2	18	4	2	-3	13	0	2

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najkorzystniejszym okresem pod względem wysokiego przyrostu naturalnego dla gminy Kijewo Królewskie były lata 2002, 2008 oraz rok 2012. Wskaźnik przyrostu naturalnego utrzymywał się na wysokim poziomie także w 2006 roku. Niepokojącym zjawiskiem jest nagły spadek przyrostu naturalnego w 2009 roku, który zmalał z poziomu 10 do 3, a także w 2011 roku który z poziomu 3 zmalał do -8.

Wykres 18. Ruch naturalny wg płci w latach 2001 – 2014 w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Kolejną cechą, dotyczącą ludności w gminie Kijewo Królewskie, jest przewaga osób z grupy wiekowej 20 – 25 lat w latach 2001-2010, natomiast w latach 2011-2014 przeważają osoby z grupy wiekowej 25-29. Fakt ten może mieć duże znaczenie z punktu widzenia potencjalnych możliwości rozwoju gminy. Najmniejszą grupą ludności stanowią osoby w wieku powyżej 85 lat. W analizowanych latach 2001 – 2010, grupa ta liczyła 159 osób, zaś w latach 2011-2014 liczyła 231 osób. Natomiast w najliczniejszej grupie z okresu 2001-2010 były 3 754 osoby, zaś z okresu 2011-2014 w najliczniejszej grupie było 1528 osób.

Tabela 45. Ludność wg grup wiekowych w latach 2001 – 2014 w gminie Kijewo Królewskie

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0-4	257	246	250	253	271	255	251	270	270	274	268	271	241	243
5-9	317	314	303	273	258	274	239	274	253	274	279	283	298	293
10-14	341	328	323	348	333	320	318	308	278	262	253	251	256	264
15-19	404	394	387	359	351	326	324	310	327	310	313	299	276	261
20-24	329	345	371	378	383	416	408	400	369	355	327	311	318	341
25-29	341	346	335	330	336	323	337	363	381	394	401	393	383	351
30-34	289	283	295	311	333	335	339	321	319	317	341	360	375	388
35-39	260	268	281	283	280	283	271	279	300	330	342	340	334	337
40-44	345	327	294	276	266	247	263	277	270	267	285	283	306	324
45-49	307	322	337	344	344	346	320	289	270	258	252	266	273	273
50-54	295	284	285	286	280	302	322	336	346	349	338	317	290	276
55-59	159	188	205	233	269	281	276	274	274	274	293	310	325	336
60-64	140	140	149	142	143	144	173	192	221	247	263	252	246	239
65-69	151	141	135	131	120	128	125	132	121	118	119	151	178	195
70-74	313	319	324	327	131	128	125	115	112	103	108	108	111	105
75-79	-	-	-	-	120	120	115	105	110	98	91	92	88	91
80-84	-	-	-	-	59	62	73	77	75	85	81	81	79	76
85 i więcej	-	-	-	-	19	23	25	30	30	32	45	55	66	65

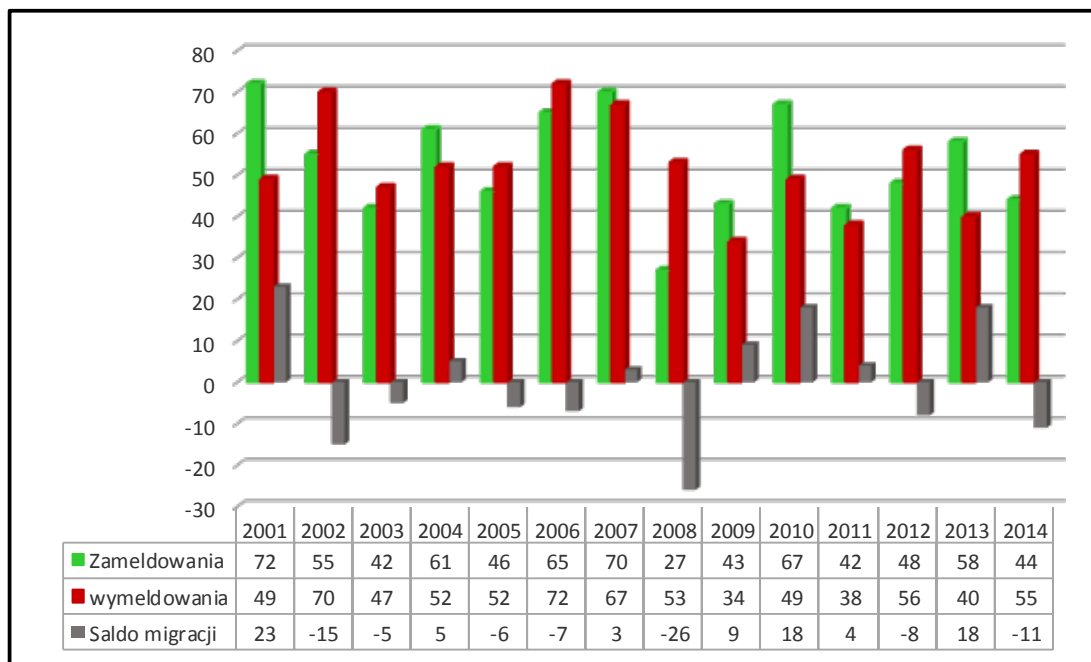
Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

8.3.2. Ruch migracyjny

Z demograficznego punktu widzenia istotne są wskaźniki salda migracji ludności. Na podstawie zestawienia przedstawionego w tabeli i na wykresie w latach 2001 - 2014 trudno jest prognozować wzrost liczby ludności mieszkańców gminy lub ewentualny jej spadek. Szansą zwiększenia liczby mieszkańców może być dalszy wzrost wskaźnika przyrostu naturalnego i dodatnie saldo migracji.

Z poniższej tabeli zamieszczonej pod wykresem wynika, że saldo migracji miało wartość ujemną w latach: 2002, 2003, 2005, 2006 i 2008 oraz w 2012 roku. Najmniejsze saldo migracji (-26) wystąpiło w 2008 roku, zaś największe w 2001 roku (23).

Wykres 19. Ruch migracyjny w gminie Kijewo Królewskie w latach 2001-2014

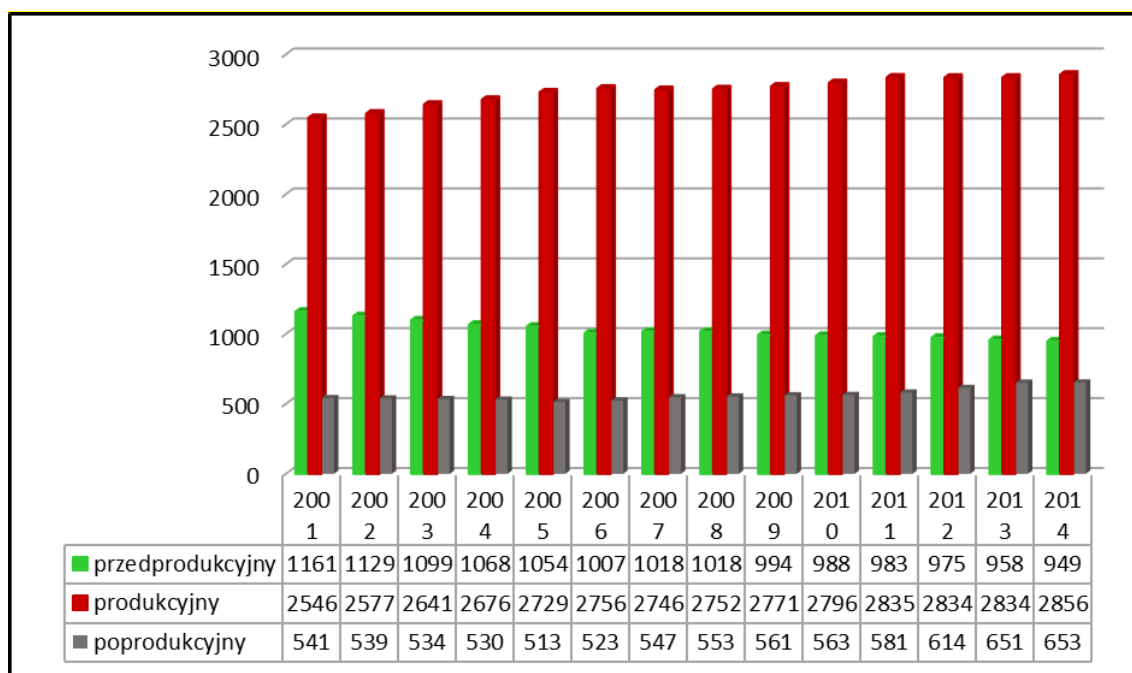
Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W okresie analizowanych na terenie gminy dokonano łącznie 740 zameldowań i 734 wymeldowań. W latach 2001-2014 przeciętnie w skali roku na terenie gminy osiedla się 52 osoby, a opuszcza ją 51 osób.

8.3.3. Struktura wieku i płci

Analiza struktury wiekowej ludności gminy Kijewo Królewskie w aspekcie ekonomicznych grup wieku wykazuje, że przeważająca część ludności gminy jest w wieku produkcyjnym, co należy uznać jako zjawisko korzystne z punktu widzenia możliwości rozwoju działalności gospodarczej na terenie gminy. Będzie to również powodować utrzymywanie presji na rynku pracy, objawiającą się we wzroście konkurencyjności oraz podwyższaniu kwalifikacji pracowników.

Wykres 20. Struktura wieku w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

8.3.4. Aktywność społeczna mieszkańców gminy

Aktywność obywatelska rozumiana jest jako nieprzymuszona działalność społeczeństwa na arenie społeczno-politycznej. Przykładami takiej aktywności mogą być organizacje pozarządowe, związki zawodowe, organizacje o charakterze charytatywnym itp. Istnienie tego typu organizacji jest korzystnym zjawiskiem, służy bowiem zrzeszaniu się mieszkańców i umożliwia aktywny udział w życiu społeczności gminy.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie funkcjonują dwie organizacje pozarządowe wspierające ogólny rozwój gminy i poprawę poziomu życia jej mieszkańców, fundacja „Lepsze Jutro” oraz Ochotnicza Straż Pożarna (w Brzozowie, Trzebczu Szlacheckim, Kijewie Królewskim, Płutowie i Kosowiznie), a także Uczniowski Klub Sportowy „Pomowiec”.

Poniżej scharakteryzowano najprężniej działające organizacje.

Lokalna Grupa Działania "Zakole Dolnej Wisły"

Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły” to porozumienie partnerskie osób i instytucji zainteresowanych rozwojem obszarów wiejskich i poprawę jakości życia mieszkańców. Partnerstwo zawiązało się 16 lutego 2006 roku i przybrało formę stowarzyszenia, w skład którego wchodzi reprezentanci gmin, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, instytucji publicznych. Powstało w porozumieniu mieszkańców i samorządów czterech sąsiadujących ze sobą gmin:

Dąbrowy Chełmińskiej, Kijewa Królewskiego, Pruszcz i Unisławia. W 2015 roku gminę Pruszcz zastąpiła gmina Zławieś Wielka.

Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie

Za główne obszary działań stowarzyszenia określa się:

- przeciwdziałanie bezrobociu,
- działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,
- promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie,
- działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

Fundacja „Lepsze Jutro”

Fundacja została ustanowiona w celu prowadzenia i wspierania działań służących rozwojowi wspólnot i społeczności lokalnych oraz wyrównywania szans rozwoju osobistego, zawodowego, społecznego i kulturalnego ludzi w każdym wieku.

8.4. Prognoza demograficzna

Zadaniem prognoz demograficznych jest ustalenie przyszłego stanu i struktury ludności. Prognozowanie demograficzne staje się podstawowym elementem wszelkich strategii i planów rozwoju, zwłaszcza w takich dziedzinach, jak: mieszkalnictwo, gospodarka komunalna, edukacja, opieka socjalna czy usługi zdrowotne. Do najważniejszej funkcji prognoz demograficznych należy zaliczyć funkcję ostrzegawczą, która umożliwi ze znacznym wyprzedzeniem podjęcie działań zaradczych, mających na celu złagodzenie społeczno-gospodarczych skutków niekorzystnych struktur demograficznych w przyszłości.

W prognozach demograficznych uwzględnia się przede wszystkim tzw. prognozy biologiczne oraz poziom przyszłych migracji - tzw. prognozy pomigracyjne. Prognoza biologiczna zakłada, że przyrost ludności jest w zasadzie efektem przyrostu naturalnego. Określa zmiany liczby ludności spowodowane urodzeniami i zgonami na terenie gminy, przy założeniu, że jest ona obszarem izolowanym, którego stan zaludnienia uzależniony jest wyłącznie od aktualnej struktury wieku i płci ludności oraz tendencji w ruchu naturalnym. Przy takim założeniu, ma ona znamiona bardziej teoretyczne, niemniej będąc projekcją skali i struktur naturalnego rozwoju demograficznego, sygnalizuje konsekwencje ekonomiczne i społeczne tego rozwoju. Spełnia więc najbardziej przydatną, w momencie formułowania nowych założeń polityki przestrzennej gminy, funkcję ostrzegawczą.

Prognozy demograficzne są najbardziej prawdopodobne, w przypadku populacji, w których migracje nie odgrywają istotnej roli w kształtowaniu jej stanu i struktury.

Przyszłą liczbę ludności w gminie Kijewo Królewskie określono jedynie na podstawie prognozy biologicznej z uwagi na bardzo zmienną wartość salda migracji na przestrzeni ostatnich 10 lat (tabela nr 46), dla których trudno określić tendencję zmian na podstawie zmian liczby ludności w wieku mobilnym, czy nawet zmian ogólnej liczby ludności (brak zależności). Ponadto średnie saldo migracji z ostatnich 10 lat przybrało wartości -1. Jeżeli wziąć pod uwagę średnią wartość salda migracji, można przyjąć, iż ruch migracyjny na przestrzeni kolejnych lat, w końcowym rozrachunku, również nie wpłynie znacząco na prognozowaną liczbę ludności w gminie.

Tabela 46. Saldo migracji w gminie Kijewo Królewskie w latach 2005 – 2014

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Saldo migracji	-6	-4	1	-26	9	17	4	-8	18	-11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Etapy budowy prognozy demograficznej:

- 1) ustalenie wyjściowego stanu i struktury ludności (według wieku i płci);
- 2) postarzenie ludności żyjącej;
- 3) przewidywanie przyszłej liczby urodzeń i ich postarzenia;
- 4) analiza uzyskanych wyników współczynników demograficznych.

Postarzenie ludności sprowadza się do ustalenia ile spośród osób x-letnich w danym momencie dożyje wieku $x + s$ lat (czyli będzie o s lat starszymi). Polega ono na przemnażaniu liczby ludności w danym wieku przez prawdopodobieństwo przeżycia określonego okresu.

W związku z powyższym w prognozie dla gminy Kijewo Królewskie, przy założeniu 35-letniego horyzontu czasowego z podziałem na 5-letnie etapy, liczbę ludności po upływie 5 lat obliczono ze wzoru:

$$L_{x+5} = L_x P$$

gdzie:

L_{x+5} - będących w wieku $x + 5$ (L_{x+5}),

L_x - liczba osób w wieku x ,

P - prawdopodobieństwo przeżycia 5 kolejnych lat przez osobę będącą w wieku x (parametr ten określano na podstawie tablic trwania życia, opracowanych przez Główny Urząd Statystyczny oraz przyjęto ich niezmiennosc).

W celu ustalenia przewidywalnej przyszłej liczby urodzeń i ich postarzenia, należy przewidywane liczby kobiet w określonych grupach wieku przemnożyć przez zakładane współczynniki płodności co zapiszemy:

$$U = K \cdot wpl(x)$$

gdzie:

U – przewidywana liczba urodzeń

K – przewidywana liczba kobiet w wieku rozrodczym

$wpl(x)$ – współczynnik urodzeń

Wiek rozrodzony oraz współczynnik urodzeń zostały ustalone na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) związanych z urodzeniami w gminie Kijewo Królewskie. Współczynnik urodzeń oszacowano na podstawie średnich współczynników urodzeń dla 5 lat poprzedzających prognozę. Wiek rozrodzony został zdefiniowany na poziomie 15-45 lat. Ze względu na zerową lub bardzo niską liczbą urodzeń przez kobiety w starszym wieku założono, iż można wykluczyć liczbę tych kobiet przy prognozowaniu.

Poniższa tabela, wykres oraz piramidy wieku i płci przedstawiają wyniki przeprowadzonej prognozy biologicznej ludności gminy Kijewo Królewskie na lata 2015 - 2050. Liczba ludności w latach 2010 - 2014 pochodzi z danych Banku Danych Lokalnego GUS.

Tabela 47. Prognozowana liczba ludności w gminie Kijewo Królewskie

Wiek ludności	ROK												
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
0-4	285	268	271	241	243	229	232	224	218	194	176	163	157
09-maj	282	279	283	298	293	284	227	231	222	217	193	175	162
14-paź	264	253	251	256	264	282	283	227	231	222	217	193	175
15-19	315	313	299	276	261	264	282	283	227	230	222	217	193
20-24	336	327	311	318	341	314	263	281	283	227	230	222	216
Razem	1482	1440	1415	1389	1402	1372	1288	1246	1181	1091	1039	971	904
%	33,7	32,7	32,0	31,3	31,4	30,6	28,4	27,4	26,0	24,3	23,7	23,0	22,2
25-29	391	401	393	383	351	335	313	262	280	282	226	229	221
30-34	338	341	360	375	388	390	334	312	262	279	281	225	228
35-39	336	342	340	334	337	337	388	333	311	260	278	280	224
40-44	279	285	283	306	324	334	334	386	331	309	259	276	278
45-49	266	252	266	273	273	276	330	331	382	327	306	256	273
50-54	345	338	317	290	276	261	271	325	325	375	322	300	251

55-59	276	293	310	325	336	335	254	263	315	316	365	313	292
Razem	2231	2252	2269	2286	2285	2267	2225	2212	2206	2149	2036	1879	1768
%	50,7	51,2	51,3	51,5	51,3	50,6	49,2	48,7	48,6	47,9	46,5	44,5	43,5
60-64	248	263	252	246	239	263	320	242	252	301	302	348	299
65-69	119	119	151	178	195	232	246	298	226	235	282	282	326
70-74	102	108	108	111	105	108	210	223	270	205	213	256	255
75-79	96	91	92	88	91	88	93	183	194	234	178	186	223
80-84	87	81	81	79	76	78	71	74	147	156	188	143	150
85 i więcej	38	45	55	66	65	74	74	66	66	118	139	163	139
Razem	690	707	739	768	771	843	1014	1086	1155	1249	1302	1378	1392
%	15,7	16,1	16,7	17,3	17,3	18,8	22,4	23,9	25,4	27,8	29,7	32,6	34,3
Ludność ogółem	4403	4399	4423	4443	4458	4483	4526	4544	4541	4489	4377	4228	4064

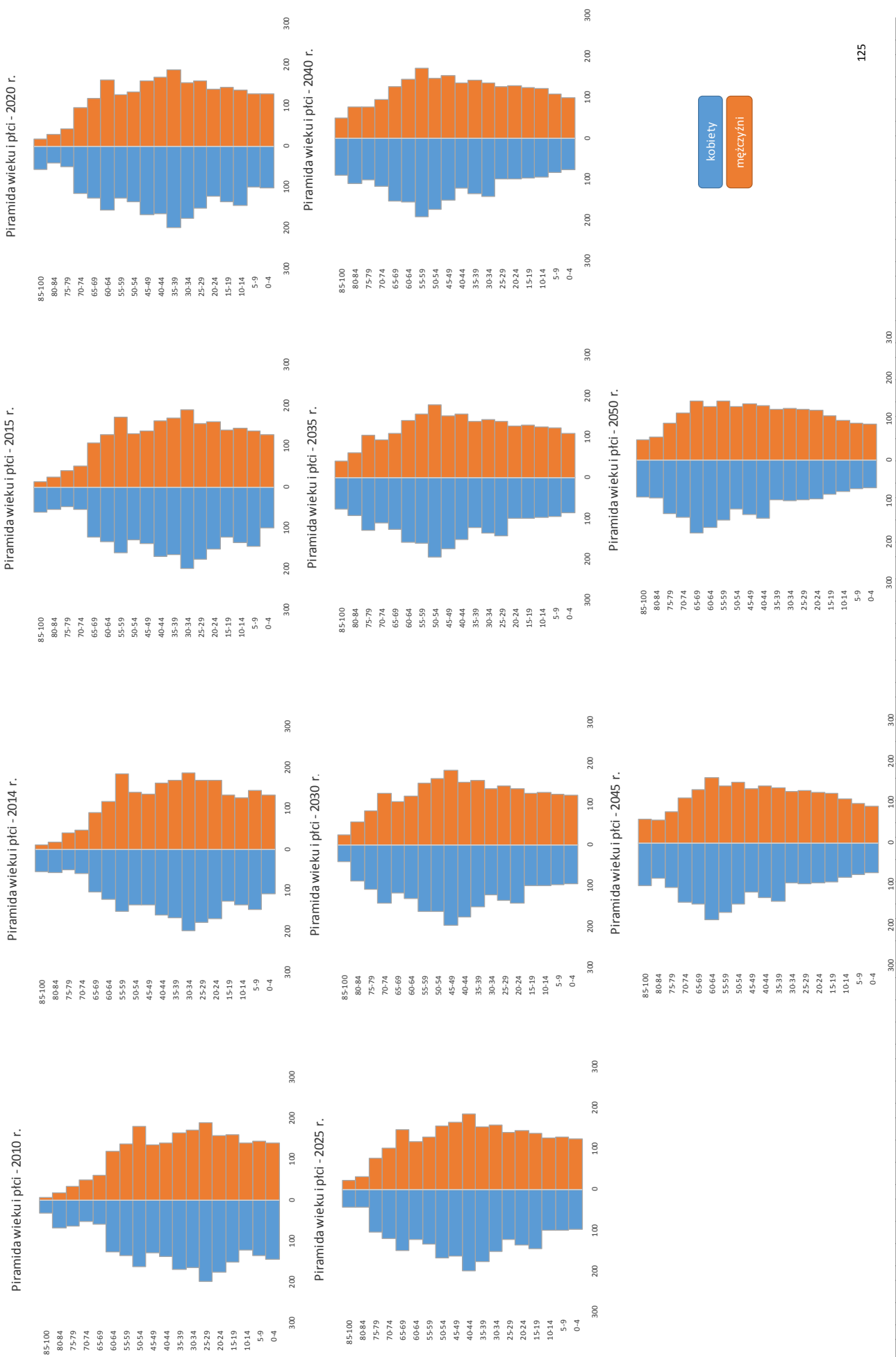
Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej prognozy wynika, iż liczba ludności w Kijewo Królewskie w kolejnych latach ulegnie niewielkiemu wzrostowi, po czym od roku 2030 nastąpi spadek liczby mieszkańców gminy.

Poniżej przedstawiono zmiany w strukturze ludności gminy Kijewo Królewskie w formie zestawienia piramid wieku i płci ludności.

Rysunek 23. Piramidy wieku i płci ludności gminy Kijewo Królewskie

Z powyższej prognozy wynika, iż liczba ludności w Kijewo Królewskie w kolejnych latach ulegnie niewielkiemu wzrostowi, po czym od roku 2030 nastąpi spadek liczby mieszkańców gminy.

Z wykresów dotyczących struktury ludności, wynika, iż ludność gminy Kijewo Królewskie ulegnie procesowi „starzenia się”. Obecnie, zjawisko to charakterystyczne jest dla całego społeczeństwa w Polsce. W wyniku starzenia się ludności występować będą dość istotne zmiany w strukturach wiekowych. Tendencje regresywne w procesie rozwoju demograficznego najbardziej uwidocznione są w młodszych grupach wiekowych oraz systematycznym spadku liczby urodzeń. Za kolejny argument potwierdzający starzenie się ludności jest malejący współczynnik feminizacji.

8.5. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Powstanie nowych terenów rozwojowych warunkują lokalne systemy infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej. Zakres prowadzonych inwestycji z zakresu inwestycji drogowych, infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy jest uzależniony od możliwości pozyskania, właściwego wykorzystania i przeznaczenia odpowiedniej wielkości nakładów finansowych niezbędnych do ich realizacji.

Ocenę możliwości finansowanie realizacji wyżej wymienionych zadań własnych gminy oparto na danych zawartych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Kijewo Królewskie na lata 2015 -2020 oraz wykonanych budżetów gminy z lat 2013 – 2015.

Systemy komunikacji oraz infrastruktury technicznej w gminie Kijewo Królewskie wymagają uzupełnień i rozbudowy dla poprawy jakości życia mieszkańców, ale nie stanowią bariery w realizacji nowych terenów rozwojowych. Finansowanie tego typu inwestycji odbywa się z reguły z dużym udziałem środków zewnętrznych, m. in. z dotacji Unii Europejskiej. Ponadto, jak wynika z Wieloletniej Prognozy Finansowej gminy Kijewo Królewskie na lata 2015 – 2020 zaplanowano liczne przedsięwzięcia związane z modernizacją dróg istniejących, budową nowych sieci komunikacyjnych, rozbudową sieci kanalizacyjnej, modernizację oświetlenia ulicznego i drogowego w zakresie wymiany opraw i źródeł światła na energooszczędne, a także budową świetlicy wiejskiej w Kijewie Szlacheckim.

Poniższa tabela przedstawia wykonany budżet gminy Kijewo Królewskie z lat 2013 – 2015 oraz prognozowany budżet gminy Kijewo Królewskie na lata 2016 – 2020 (Dane pochodzą z Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kijewo Królewskie na lata 2015 – 2020).

Tabela 48. Budżet gminy Kijewo Królewskie

	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik budżetu
2013	15 765 195,07 zł	16 950 764,37 zł	-1 185 569,30 zł
2014	16 595 225,38 zł	13 864 644,43 zł	2 730 580,95 zł
2015	17 574 767,16 zł	16 680 215,21 zł	894 551,95 zł
2016	15 313 106,35 zł	16 187 658,35 zł	-874 552,00 zł
2017	19 337 463,00 zł	18 580 406,00 zł	757 057,00 zł
2018	19 061 153,00 zł	18 339 017,00 zł	722 136,00 zł
2019	18 844 800,00 zł	18 214 800,00 zł	630 000,00 zł
2020	18 694 800,00 zł	18 064 800,00 zł	630 000,00 zł

Źródło: Prognoza Finansowa Gminy Kijewo Królewskie na lata 2015 – 2020

Jak wynika z przeprowadzonej analizy prognozowanego budżetu gminy Kijewo Królewskie w roku 2016 wynik budżetu stanowić będzie ujemną wartość. Od 2017 wynik budżetu będzie wynosił średnio ok. 370 113,25 zł nadwyżki za każdy rok.

W związku z powyższym przyjmuje się, iż gmina Kijewo Królewskie będzie w przyszłości dysponowała dodatkowymi środkami, które mogłyby przeznaczyć na dodatkowe inwestycje związane z wykonaniem sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej.

8.6. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Analizę terenów przeznaczonych pod zabudowę na obszarze gminy Kijewo Królewskie przeprowadzono według następujących etapów:

I Etap – określenie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę;

II Etap – analiza chłonności położonych na terenie gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej;

III Etap – analiza chłonności położonych na terenie gminy obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę;

IV Etap – porównanie maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę z określoną chłonnością terenów, o których mowa w II i III etapie;

V Etap – określenia możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej wynikającej z zapotrzebowania na nową zabudowę.

8.6.1. Zapotrzebowanie na nową zabudowę

Na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy wyznacza się maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej z podziałem na funkcje zabudowy.

Dla gminy Kijewo Królewskie na podstawie istniejącego zagospodarowania ustalono funkcję mieszkaniową oraz funkcję usługową. Funkcja mieszkaniowa dotyczy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz mieszkaniowej wielorodzinnej. Funkcja usługowa obejmuje natomiast obiekty handlowo - usługowe, małe zakłady produkcyjne, obiekty rekreacyjno - sportowe, obiekty użyteczności publicznej itp.

Dla obu funkcji zapotrzebowanie na nowe tereny zabudowy związane jest bezpośrednio z prognozowaną liczbą ludności oraz potrzebą poprawy jakości życia mieszkańców.

Według przeprowadzonej prognozy ludności do roku 2025 liczba mieszkańców gminy zwiększy się o 42 osoby, po czym liczba ludności ma sukcesywnie spadać.

Obecnie łączna powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych w gminie wynosi 118 093 m², co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje 26,23 m². Wartość ta stanowi niewiele większą od średniej powierzchni użytkowej przypadającej na jednego mieszkańca w Polsce, która wynosi ok. 23 m², jednak zdecydowanie niższą od tych, charakteryzujących bardziej rozwinięte gospodarczo państwa Unii Europejskiej, takie jak np. Niemcy, gdzie powierzchnia ta wynosi ok. 43 m² (dane pochodzą z artykułu Eurostatu z maja 2015 roku - Dane dotyczące mieszkalnictwa).

W celu poprawy jakości życia mieszkańców gminy Kijewo Królewskie za przyszłą średnią powierzchnię użytkową przypadającą na jednego mieszkańca przyjęto wartość 40 m². Taka powierzchnia pozwoliłaby na zaspokojenie nie tylko podstawowych potrzeb przestrzennych niezbędnych do realizowania funkcji mieszkalnych, a także potrzeb indywidualnych zwiększających poczucie swobody, wolności, niezależność i bezpieczeństwa mieszkańców.

Tabela poniżej przedstawia zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w celu osiągnięcia 40 m² powierzchni użytkowej przypadającej na jednego mieszkańca.

Tabela 49. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminie Kijewo Królewskie

ROK	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	Średnio
Liczba ludności	4 502	4 526	4 544	4 541	4 489	4 377	4 228	
Potrzebna powierzchnia użytkowa m ²	180 080,00	181 040,00	181 760,00	181 640,00	179 560,00	175 080,00	169 120,00	
Deficyt powierzchni użytkowej m ²	61 987,00	62 947,00	63 667,00	63 547,00	61 467,00	56 987,00	51 027,00	60 232,71

Źródło: Opracowanie własne

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminie Kijewo Królewskie wynosi 60, 2 tys. m² powierzchni użytkowej.

Zapotrzebowanie na funkcję usługowo - produkcyjną określone zostało w oparciu o istniejący udział zabudowy usługowej i produkcyjnej w powierzchni zabudowy ogółem. Założono, iż 80% całkowitego zapotrzebowania na nową zabudowę stanowi zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową, a 20% – zabudowę usługowo - produkcyjną. W związku z powyższym zapotrzebowanie na nową zabudowę usługowo - produkcyjną wynosi 15,05 tys. m² powierzchni użytkowej.

W celu uwzględnienia niepewności procesów rozwojowych zapotrzebowanie na nową zabudowę, wynikającą z przeprowadzonej analizy zwiększono o 30 % (zgodnie z art. 10 ust. 7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) i wynosi ono 78, 3 tys. m² powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej oraz 19, 5 tys. m² powierzchni użytkowej zabudowy usługowo – produkcyjnej.

8.6.2. Analiza chłonności terenów rozwoju funkcji zabudowy względem zapotrzebowania na nową zabudowę

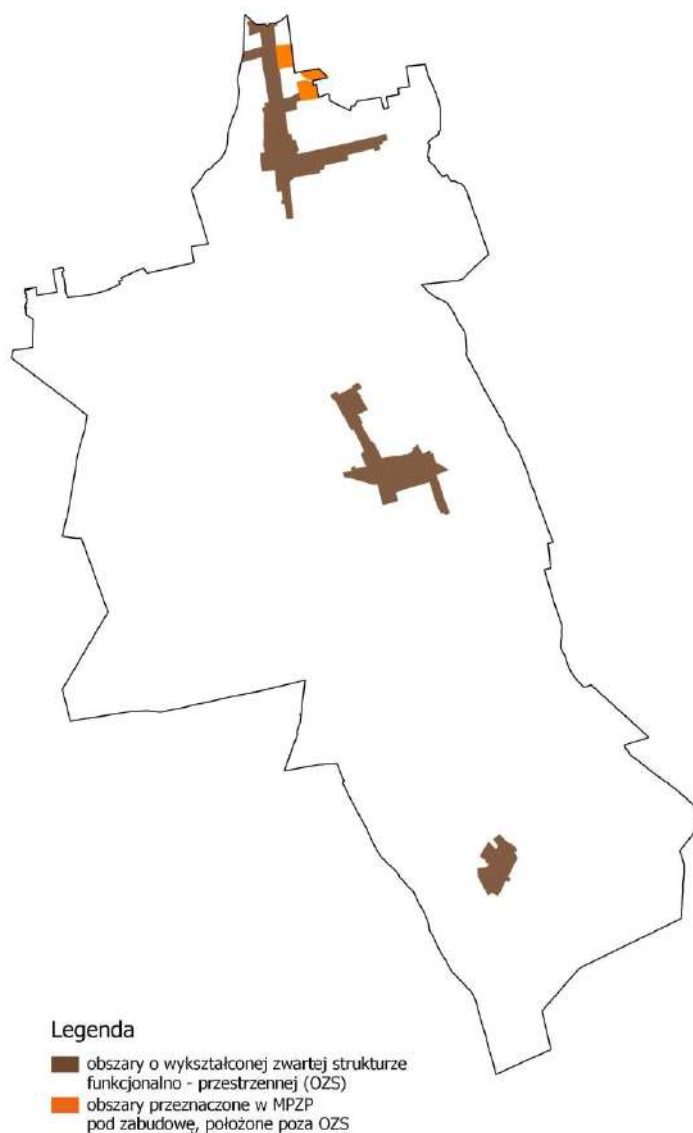
Chłonność terenów to potencjalna powierzchnia użytkowa nowej zabudowy o danej funkcji, mogąca powstać na danym terenie. Chłonność tę oblicza się dla obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno - przestrzennej oraz dla obszarów przeznaczonych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój funkcji zabudowy.

Obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej (OZS) zostały wyznaczone w oparciu o istniejącą zwartą strukturę zabudowy, dostęp do dróg oraz infrastruktury technicznej i społecznej. W każdym z tych obszarów zlokalizowana jest szkoła podstawowa, małe obiekty handlowe, boisko sportowe, kościół, ochotnicza straż pożarna oraz świetlica wiejska. Ponadto wzięto pod uwagę wielkości działek ewidencyjnych oraz tereny, dla których wydano decyzje o warunkach zabudowy dla nowej zabudowy. Ponadto obszar zlokalizowany w obrębie geodezyjnym Brzozowo został wyznaczony w oparciu o granice aglomeracji miasta Chełmno, która obejmuje swym zasięgiem system istniejącej i projektowanej kanalizacji zbiorczej w miejscowości: Chełmno, Osnowo i Brzozowo. Na podstawie wyżej wymienionych założeń wydzielono trzy takie obszary, o łącznej powierzchni 239,7 ha.

W celu wyodrębnienia powierzchni pod nową zabudowę mieszkaniową i zabudowę usługowo - produkcyjną, powierzchnię wyznaczonych OZS pomniejszono o tereny zainwestowane – 182,9 ha, która dotyczy m. in.: terenów zabudowanych, dróg, obiektów sportowych, cmentarzy, parków itp. Ponadto założono, że 30% niezainwestowanych obszarów zostałoby przeznaczonych pod tereny zieleni urządzonej oraz uzupełnienie sieci drogowej i infrastruktury technicznej, niezbędnych do powstania nowej zabudowy.

Obszary przeznaczone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniowo - usługową znajdujące się poza OZS, zlokalizowane są w obrębie geodezyjnym Brzozowo, a ich łączna powierzchnia wynosi 18,7 ha (Rys. Tereny położone w granicach planu Brzozowo (Br 2) z 2006 roku stanowią wyłącznie funkcje usługową. Pozostałe obszary obejmuje plan miejscowy Brzozowo (Br 3) z 2008 roku, a ich przeznaczenie zostało określone jako funkcja mieszkaniowo – usługowa. Założono, że 80% tych terenów zostanie przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, a 20% pod zabudowę usługową. Powierzchnię terenów położonych w graniach obu planów zmniejszono o 30% w celu pozostawienia wystarczającej powierzchni pod komunikację, infrastrukturę techniczną, czy zieleni urządzonej.

Rysunek 24. Obszary rozwoju funkcji zabudowy

Założono, że 80% wyodrębnionych terenów pod nową zabudowę dotyczy zabudowy mieszkaniowej, a 20% zabudowy usługowo – produkcyjnej.

W celu wyznaczenia chłonności pod nową zabudowę mieszkaniową oraz zabudowę usługowo - produkcyjną powierzchni niezainwestowanych, obliczono dla nich powierzchnię użytkową zabudowy wynikającą z maksymalnych, dopuszczalnych wskaźników urbanistycznych. Za źródło danych przyjęto dominujący wskaźnik intensywności zabudowy - 0,3 dla zabudowy mieszkaniowej i 0,2 dla zabudowy usługowo – produkcyjnej.

W obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nie skonkretyzowano tego parametru.

Maksymalna chłonność niezainwestowanych terenów, zlokalizowanych w OZS oraz obszarów przeznaczonych w MPZP pod nową zabudowę, znajdujących się poza OZS obliczono ze wzoru:

$$Ch = P W_{iz} X$$

gdzie:

Ch – maksymalna chłonność

P – powierzchnia terenu

W_{iz} – wskaźnik intensywności zabudowy

X – wskaźnik przeliczający powierzchnię ogólną na użytkową, który wynosi 0,7 – założono, że średnio 70% powierzchni całkowitej budynku stanowi jego powierzchnia użytkowa.

Poniższa tabela przedstawia wyniki obliczeń chłonności terenów OZS oraz obszarów przeznaczonych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową i usługową, położonych poza OZS.

Tabela 50. Chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę

	OZS		Obszary przeznaczone w MPZP pod zabudowę, położone poza OZS	
	funkcja mieszkaniowa	funkcja usługowo-produkcyjna	funkcja mieszkaniowa	funkcja usługowa
powierzchnia terenu	317 832 m ²	136 214 m ²	71 232 m ²	78 608 m ²
chłonność terenu	66 744, 70 m ²	19 069, 92 m ²	14 958, 72 m ²	11 005, 12 m ²

Źródło: Opracowanie własne

Chłonności OZS oraz obszarów wyznaczonych w MPZP pod zabudowę, zlokalizowaną poza OZS wynosi łącznie 81,7 tys. m² powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej oraz 30,1 tys. m² powierzchni użytkowej zabudowy usługowej i usługowo – produkcyjnej. Wielkości te przekraczają maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę, którą oszacowano na 78, 3 tys. m² powierzchni użytkowej w przypadku mieszkalnictwa i 15,05 tys. m² powierzchni użytkowej dla funkcji usługowo - produkcyjną. W związku z powyższym nie występuje potrzeba wyznaczania nowych terenów rozwojowych w gminie Kijewo Królewskie.

8.6.3. Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy oraz możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społecznej wynikającej z zapotrzebowania na nową zabudowę

Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy wiążą się przede wszystkim z uzupełnieniem sieci drogowej oraz infrastruktury technicznej. Nowa zabudowa zlokalizowana zostanie głównie na obszarach o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej, które wyposażone są w infrastrukturę społeczną.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem określającym głównie kierunki rozwoju gminy. Szczegółowa lokalizacja infrastruktury technicznej i społecznej, a także szczegółowy układ drogowy określony zostanie na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dla których zgodnie z przepisami Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządzone zostaną prognozy skutków finansowych uchwalenia planów. Skutki uchwalenia planu miejscowego pod względem prawnym i finansowym dotyczą zarówno gmin jak i właścicieli oraz użytkowników wieczystych nieruchomości objętych planem. Obciążenia finansowe, które ponosi gmina w związku z uchwaleniem planu posiadają różny zakres i charakter, powstają w różnym czasie, w zależności od zapisów zawartych w planie i rozwoju procesu inwestycyjnego.

W związku z powyższym zapotrzebowanie na nową infrastrukturę techniczną, społeczną oraz nową sieć drogową, związane z lokalizacją nowej zabudowy zostało określone orientacyjnie.

Zapotrzebowanie na nową sieć komunikacyjną określono na podstawie zależności między długością istniejącej sieci, a powierzchnią terenów zabudowach. Analogicznie określono zapotrzebowanie na nową sieć wodociagową oraz sieć kanalizacyjną. Zapotrzebowanie na nową sieć komunikacyjną i wodociagową zmniejszono o 80% z uwagi na fakt, iż infrastruktura ta wymaga jedynie uzupełnienia, sieć kanalizacyjna natomiast nie została jeszcze poprowadzona do wszystkich terenów rozwoju funkcji mieszkaniowej. Dane dotyczące długości istniejących sieci kanalizacyjnej i wodociagowej oraz dróg pochodzą z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie. Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażoną w powierzchni użytkowej przeliczoną na

ogólną powierzchnię terenów zabudowanych na podstawie określonych wcześniej dominujących wskaźników intensywności zabudowy oraz przelicznika.

Tabela 51. Zapotrzebowanie na nową sieć drogową i infrastrukturę techniczną

	Stan istniejący	Zapotrzebowanie
powierzchnia terenów zabudowanych	2 415 541,00 m ²	512 143,00 m ²
długość sieci kanalizacyjnej	32 300,00 m	6 848,00 m
długość sieci wodociągowej	91 600,00 m	3 884,21 m
długość dróg gminnych	75 600,00 m	3 205,74 m

Źródło: Opracowanie własne

W celu określenia kosztów budowy nowej sieci komunikacyjnej oraz nowej infrastruktury technicznej przyjęto koszty jednostkowe wynikające z podobnych inwestycji zrealizowanych w gminie Kijewo Królewskie oraz gminach sąsiednich w ostatnich latach. Przyjęte koszty jednostkowe kształtują się następująco:

- koszt jednostkowy budowy sieci kanalizacyjnej oraz sieci wodociągowej wynosi 69 zł za 1 mb;
- koszt jednostkowy budowy dróg gminnych obsługujących tereny zurbanizowane wynosi średnio 70 zł za 1 mb - koszt budowy dróg gminnych jest uzależniony od technologii i zakresu rzeczowego i w ostatnich latach kształtował się w przedziale 40 – 100 zł za 1 mb.

Tabela 52. Koszt budowy nowej sieci drogowej i infrastruktury technicznej

	Zapotrzebowanie	Koszt jednostkowy budowy 1 mb	Koszt budowy
Sieć kanalizacyjna	6 848,25 m	69 zł	472 528,97 zł
Sieć wodociągowa	3 884,21 m	69 zł	268 010,24 zł
Drogi gminne	3 205,74 m	70 zł	224 401,97 zł
Razem			964 941,18 zł

Źródło: Opracowanie własne

Całkowity koszt wykonania maksymalnego zapotrzebowania na nową sieć kanalizacyjną, sieć wodociągową oraz nowe drogi gminne wynosi 964 941,18 zł.

Koszty związane z uzupełnieniem infrastruktury technicznej oraz nowych dróg gminnych mogłoby zostać sfinansowane z prognozowanych na lata 2017 - 2020 nadwyżek budżetowych wynikających z Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kijewo Królewskie na lata 2015 – 2020 (tabela 48).

Co więcej wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę wpłynie na wzrost dochodów z podatków od nieruchomości, a sukcesywne wykonywanie przedmiotowej infrastruktury przyczyni się do zwiększenia dochodów własnych gminy związanych z opłatą adiacencką oraz opłatą planistyczną. Ponadto dodatkowe źródła finansowania nowej infrastruktury mogłyby stanowić pozyskane przez gminę środki pochodzące z dotacji krajowych czy dotacji Unii Europejskiej, które przyczyniłby się do przyspieszenia realizacji przedmiotowych inwestycji.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych analiz dotyczących możliwości finansowych gminy, zakłada się, iż harmonijna, etapowa realizacja zadań własnych, wynikających z ustaleń niniejszego Studium, przy jednoczesnym ich współfinansowaniu z subwencji, dotacji, środków pozabudżetowych czy w przypadku np. funkcji usługowej bądź przemysłowej, z środków zewnętrznych, wynikających z partnerstwa publiczno-prywatnego, nie przewyższy możliwości finansowych budżetu gminy na najbliższe lata.

9. UWARUNKOWANIA WYNIKJĄCE ZE STANU PRAWNEGO GRUNTÓW

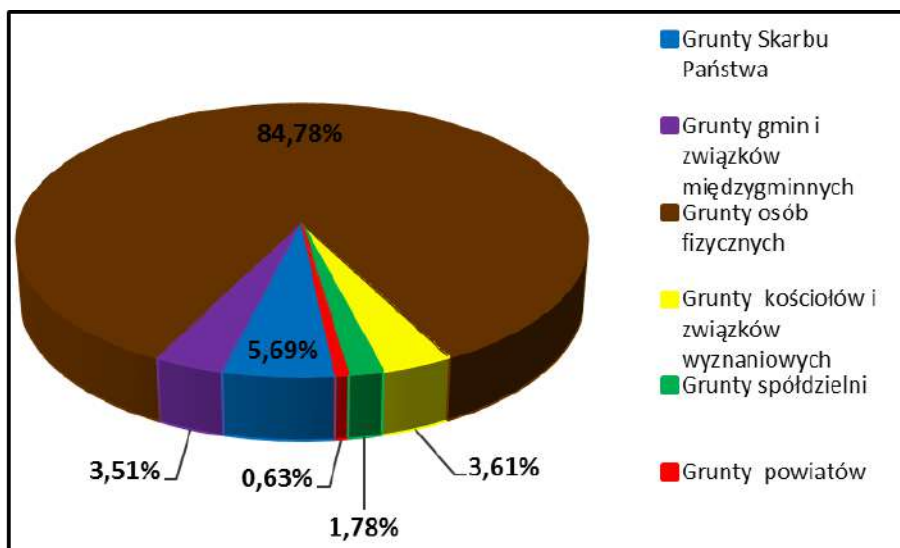
Strukturę stanu prawnego gruntów w gminie Kijewo Królewskie przedstawiono w poniższej tabeli i na wykresie.

Tabela 53. Stan prawny gruntów w gminie Kijewo Królewskie

Wyszczególnienie gruntów	Powierzchnia ewidencyjna w ha
Grunty Skarbu Państwa	377
Grunty gmin i związków międzygminnych	233
Grunty osób fizycznych	5620
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	239
Grunty spółdzielni	118
Grunty powiatów	42
Razem	6629

Źródło: Starostwo Powiatowe w Chełmie. Stan na 01.01.2016 r.

Wykres 21. Stan prawny gruntów w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmie, stan na 01.01.2016 r.

Według danych ze Starostwa Powiatowego w Chełmie, dotyczących struktury prawnej gruntów, w gminie Kijewo Królewskie najliczniejszą grupę stanowią grunty osób fizycznych – 85 %. Najmniejszą natomiast powierzchnię stanowią grunty powiatów – 0,63 %.

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

10.1. Obszary i obiekty chronione prawem

W granicach gminy wiejskiej Kijewo Królewskie znajdują się następujące tereny (lub ich fragmenty) objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.):

- Chelmiński Park Krajobrazowy;
- Rezerwat Przyrody Zbocza Płutowskie;
- Rezerwat Przyrody „Płutowo”;
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH040040 Zbocza Płutowskie – Mający znaczenie dla Wspólnoty;
- pomniki przyrody;

10.1.1. Chelmiński Park Krajobrazowy

Chelmiński Park Krajobrazowy powołany został Rozporządzeniem Nr 11/98 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie Chelmińskiego Parku Krajobrazowego. Część gminy należąca do parku została objęta ochroną już w 1998 r., gdzie na prawym brzegu Wisły, w ówczesnym województwie toruńskim, powołano Chelmiński Park Krajobrazowy (Rozporządzenie Nr 11/98 Wojewody Toruńskiego, Dz. Urz. nr 16 z 1998 r., póź. 89) o powierzchni zajmującej 22 336 ha. W marcu 1999 r. nastąpiło połączenie dwóch parków (prawobrzeżnego i lewobrzeżnego) w Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły (Rozporządzenie nr 50/99 Wojewody Kujawsko-pomorskiego, Dz. Urz. nr 24 z dn. 13 kwietnia 1999 r., póź. 142). W dniu 21 maja 2003 r. Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Wisły zmienił swoją nazwę na Zespół Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego (Zarządzenie nr. 144/03 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 maja 2003 r.), pozostając formalnie jednym parkiem. Dnia 8 września 2005 r. Zespół Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego został podzielony na dwa oddzielne parki: Chelmiński Park Krajobrazowy i Nadwiślański Park Krajobrazowy (Rozporządzenie nr 19/2005 i 20/2005 Wojewody Kujawsko-pomorskiego, Dz. Urz. nr 108, poz. 1873 i 1874) i tego samego dnia parki te zostały połączone w zespół nazwany identycznie jak poprzednio Zespół Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego, będący jednak obecnie zespołem parków, a nie jak wcześniej jednym parkiem (Zarządzenie nr 349/2005 Wojewody Kujawsko-pomorskiego). W chwili obecnej powierzchnia parku pozostała niezmienna. Jak podaje rozporządzenie park powołany został dla zachowania mozaikowości krajobrazu prawobrzeżnej części Doliny Dolnej Wisły. Ochrona walorów przyrodniczych i historycznych jest gwarancją prawidłowego funkcjonowania tego korytarza ekologicznego, o randze europejskiej.

W parku krajobrazowym obowiązują następujące zakazy mające wpływ na kierunki rozwoju gminy, zgodnie z Rozporządzeniem Nr 19/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 r. w sprawie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2017 r. poz. 519 późn. zm.);
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

W parku tym obowiązują również odstępstwa zgodnie z Rozporządzeniem Nr 7/2009 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 13 maja 2009 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego od niektórych zakazów mające wpływ na kierunki rozwoju gminy w wyżej wymienionym rozporządzeniu (Rozporządzeniu Nr 19/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 r. w sprawie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego.

Zakaz wymieniony w podpunkcie 4 nie dotyczy wydobywania piasku i żwiru z udokumentowanych złóż wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na obszarze do 2 ha i przy wydobywaniu nie przekraczającym 20 tys m³ rocznie. Eksploatacja ta nie może powodować zmian stosunków wodnych i zagrożeń dla chronionych ekosystemów, a brak negatywnego oddziaływania na środowisko został wykazany w sporządzonym raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”;

Zakaz, o którym mowa w podpunkcie 7 nie dotyczy zbiorników antropogenicznych o powierzchni do 1 ha, cieków wodnych stanowiących budowle i urządzenia melioracyjne, terenów przeznaczonych pod zabudowę, dla których szerokość strefy zakazu zabudowy wyznacza się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, przypadków budowy obiektów budowlanych, gdy w wyznaczonej strefie znajduje się zespół istniejącej zabudowy, które mają uzupełniać, bądź do których będą przylegać nowo planowane obiekty. Fauna płazów, gadów i ssaków nie jest poznana dostatecznie na terenie całego Zespołu Parków, brak jest również informacji na temat gatunków występujących na terenie gminy, przypuszczalnie występują tu gatunki typowe dla terenu Niżu Polskiego.

10.1.2. Rezerwat Przyrody Zbocza Płutowskie

Rezerwat przyrody „Zbocza Płutowskie” utworzony został 16 stycznia 1963 roku dla kompleksowej ochrony fragmentów zboczy nad Wisłą, porośniętych roślinnością typu stepowego. Znajduje się w zasięgu dwóch gmin: w Kijewie Królewskim oraz w mniejszej części w gminie Chelmno. Ogólna powierzchnia rezerwatu to 34,76 ha, cały obszar objęty jest ochroną częściową. Obowiązującym aktem prawnym na terenie rezerwatu jest Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 16 stycznia 1963 r. (Monitor Polski Nr 18, poz. 103, z późn. zm.). Akt zmieniający: Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 10 maja 1989 r. (Monitor Polski Nr 17, poz. 119). Obecnie obowiązującym aktem prawnym na terenie rezerwatu jest Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Zbocza Płutowskie” (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 2118). „Zbocza Płutowskie, położone na stromych (o nachyleniu 20 -30°) i wysokich do 87 m n.p.m. zboczach Doliny Wisły charakteryzują się specyficznym, suchym i ciepłym mikroklimatem, który powstał lokalnie pod wpływem silnego nasłonecznienia oraz zasadowym odczynem gleb deluwialnych brunatnych, czyli tych słabo wykształconych właściwych i luźnych”(Z. *Strzelecki*). Głównym celem jest ochrona roślinności kserotermicznej, zaś głównym przedmiotem ochrony w rezerwacie są kserotermiczne zespoły murawowe: pięciornika piaskowego i ostnicy włosowatej zwany również zespołem ostnicowym oraz zespół miłka wiosennego i kłosownicy pierzastej. Na terenie rezerwatu spotkać można zawilca wielkokwiatowego (na styku z roślinnością krzewiastą), storczyka kukawkę, dzwonki bolońskie, omana szorstkiego, goryczkę gorzkawą i bezzieleniową, gorysza siniego i zarzę przytulinową. Jak podaje witryna „Odznaka krajoznawcza województwa kujawsko-pomorskiego” najładniejsze fragmenty roślinności stepowej zachowały

się w środkowych partiach zboczy. Siedliska kserotermiczne rezerwatu z pionowymi ścianami oberwanego gruntu stanowią miejsce gniazdowania rzadkich gatunków pszczoły stepowej. Jak podaje autor artykułu rezerwat pełni rolę naturalnej remizy ptasiej. Żyją tu również jaszczurki zwinki, padalce oraz mysz zaroślowa. Rezerwat posiada plan ochrony na lata 1998 – 2017 Rozporządzenie Nr 246/00 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 7 grudnia 2000r. (Dz. Urz. Województwa Kujawsko – Pomorskiego z 2001 r. Nr 3, Poz. 23).

Zagrożeniem dla rezerwatu jest roślinność synantropijna zajmująca tereny od góry, na styku z polami uprawnymi, natomiast roślinność krzewiasta i drzewiasta wdziera się od podnóży stoków i licznych jarów. Proces ten nasilił się po zaprzestaniu działalności gospodarczej na tych terenach tzn. wykaszania traw i wypasania bydła. Od kilku lat podejmowane są bardzo pracochłonne i kosztowne próby zatrzymania sukcesji roślin krzewiastych, poprzez ich wycinanie oraz wypas owiec. Kolejnym zagrożeniem dla rezerwatu jest lokalizacja w nieznaczonej odległości od większych miejscowości Chełmna, Grudziądz, Świecia. Jak podaje plan ochrony rezerwatu na roślinności drzewiastej zaobserwowano objawy słabego zagrożenia przemysłowego, co pozwoliło zlokalizować na terenie rezerwatu I strefę zagrożenia przemysłowego. Objawami tymi były m.in. usychanie pędów, osłabiony przyrost, przebarwienie liści oraz obniżona odporność na czynniki szkodliwej natury biotycznej oraz abiotycznej. Innymi źródłami zanieczyszczeń są również „dzikie” wysypiska śmieci i odpadów zlokalizowane w strefie ekotonowej rezerwatu.

W celu ochrony rezerwatu z punktu widzenia planowania przestrzennego działalność produkcyjną, jak również tereny osadnicze winno lokalizować się w bezpiecznej odległości od granic rezerwatu. Bardzo ważne w celu zachowania zbiorowisk kserotermicznych na terenie rezerwatu jest rygorystyczne przestrzeganie reżimu ochronnego obowiązującego w Chełmińskim Parku Krajobrazowym.

10.1.3. Rezerwat Przyrody Płutowo

Rezerwat Przyrody „Płutowo” został utworzony 10 lipca 1956 roku. Jest on rezerwatem leśnym o powierzchni 17,96 ha. Na terenie rezerwatu prowadzona jest ochrona ścisła. Chroni rzadko spotykany typ lasu mieszanego, występujący na zboczach parowu z bardzo zróżnicowanymi pod względem składu gatunkowego drzewostanu. Spotykane w rezerwacie zbiorowiska roślinne zaliczono do grądu subkontynentalnego typowego i niskiego. Drzewostany na zboczach mają charakter naturalny, gatunkiem dominującym jest grab w wieku 90 lat – 120 lat. Gatunkami współpanującymi są jesion, jawor, dąb, lipa, brzoza, olsza, kasztanowiec i grochodrzew. W podszycie spotkać można często stanowiący 80% całej roślinności bez czarny, dereń świdwę, trzmielinę, leszczynę oraz suchodrzew. Na terenach płaskiej wysoczyzny drzewostan tworzony jest przez dęby, jednakże gatunek ten został wprowadzony sztucznie w celu wyrównania granicy lasu. W związku z gęstą szatą roślinną podszyciu runo leśne najlepiej rozwija się wczesną wiosną, kiedy promienie słoneczne docierają do najniższego piętra lasu. Na terenie rezerwatu

oznaczono 182 gat. roślin naczyniowych. Występują tu cztery gatunki objęte ochroną ścisłą (*Listera jajowata* – *Listeria opata*, lilia złotogłów – *Lilium matragom*, Przyłuszczka pospolita – *Hepatica nobilis*, Jarząb szwedzki – *Sorbus intermedia*). Fauna rezerwatu jest bogata, liczy 24 gatunki ssaków (dziki, sarny, lisy, borsuk itd.), 62 gatunków ptaków: licznie występują dzięciolowate oraz wróblowate zaobserwowano również gatunki drapieżne: myszołowa, jastrzębie, 3 gatunki gadów: jaszczurka zwinka, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata oraz ze względu na brak miejsc rozrodu 1 przedstawiciela płazów: żabę trawną. Dnem parowu płutowskiego płynie strumień, przybierający w środkowym biegu charakter górskiego potoku, będącego przyczyną erozji zboczy i dna jaru. Na terenie rezerwatu skartowano i scharakteryzowano następujące podtypy gleb: brunatne właściwe, płowe brunatne i deluwialne brunatne.

Na terenie rezerwatu aktem obowiązującym jest Zarządzenie ML z 10 lipca 1956 r. (Mon. Pi. Nr 65, poz. 762), Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Płutowo” (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 510), ponadto dla rezerwatu ustanowiono plan ochrony Zarządzeniem nr 7/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Płutowo” (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 312, poz. 3401).

Na terenie rezerwatów zabrania się działań wymienionych w art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.).

10.1.4. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH040040 Zbocza Płutowskie

Obszar natura 2000 mający znaczenie dla Wspólnoty Zbocza Płutowskie PLH040040 zlokalizowany jest we wschodniej części gminy. Obejmuje głównie strome zbocza strefy krawędziowej Doliny Dolnej Wisły, nachylone do 30° i wzniesione do 60 m ponad dno doliny. W swoich granicach mieści rezerwaty przyrody: „Płutowo” i „Zbocza Płutowskie”. Granice obszaru obejmują też użytkowane rolniczo fragmenty dna doliny Wisły, wykorzystywane jako grunty orne lub użytki zielone (większość omawianego obszaru jest użytkowana rolniczo). Łąki są przeważnie intensywnie zagospodarowane. W niektórych miejscach spotyka się małe płyty łągu wierzbowego, ziólorośla i starorzecza. Na terenie obszaru występuje roślinność wcześniej opisana w podrozdziale dotyczącym rezerwatów. Obszar jest jednym z trzech w Polsce – znanych rejonów występowania barczatki kataks, a także jedną z nielicznych środkowoeuropejskich ostoi innych ciepłolubnych gatunków stawonogów (Gryziel stepowy - jeden z trzech gatunków pająków z rodziny gryzielowatych, *Phasia aurigera* – owad z rzędu muchówek). Podstawowym zagrożeniem dla tego obszaru, podobnie jak dla samego rezerwatu „Zbocza Płutowskie”, jest opisane już wcześniej zaniechanie użytkowania pastwisk i muraw w strefie krawędziowej, zalesianie muraw, wydeptywanie ścieżek oraz zrywanie niektórych rzadkich gatunków roślin. Jako poważne zagrożenie „Instytut Na Rzecz Ekorozwoju”, jak również „Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Toruń” wskazuje neofityzację szaty roślinnej – wzroście udziału gatunków obcego

pochodzenia (tzw. neofitów) w zbiorowiskach leśnych. Na gminy są to głównie amerykańskie topole i robinia akacjowa.

W trakcie sporządzania opracowań kształtujących przestrzeń w pobliżu rezerwatu, zgodnie z wytycznymi dla obszarów natura 2000, należy uwzględnić następujące wskazania:

- na terenie rezerwatu oraz terenach przyległych zachować dotychczasowe zagospodarowanie gruntów;
- na terenach przyległych do rezerwatu nie prowadzić działań mogących przyczynić się do obniżenia poziomu wód w rezerwacie;
- należy dążyć do zalesienia słabych gruntów rolnych (nie muraw);
- utworzyć strefę ochronną rezerwatu (o szerokości 50 m).

10.1.5. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody są elementami objętymi ochroną pomnikową. Mogą to być zarówno elementy przyrody ożywionej, takie jak aleje drzew, skupiska drzew lub pojedyncze osobniki. Poza elementami żywymi mogą to być również elementy przyrody nieożywionej takiej jak głazy narzutowe.

Na terenie gminy zlokalizowano sześć elementów przyrody zasługujących na miano pomnika przyrody. Ich lokalizację podano w poniższej tabeli.

Tabela 54. Wykaz pomników przyrody

Rodzaj pomnika przyrody	Jeśli skupisko - liczba szt.	Nazwa polska	Obwód	Wysokość	Obręb ewidencyjny	Położenie	Nazwa aktu
Drzewo	1	Cis pospolity	138	12	Plutowo	Plutowo-w parku przy zbiorniku ppoż.	Zarządzenie Nr 42/XII/86 Wojewody Toruńskiego z dnia 31 grudnia 1986 w sprawie uznania za pomniki przyrody oraz wykreślenia z wojewódzkiego rejestru tworów przyrody nieistniejącego pomnika przyrody (Dz.Urz.Woj.Tor. z 1987 r., nr 2, poz. 28)
Drzewo	1	Dąb szypułkowy	349	24	Dorposz	Dorposz Szlaeheecki-w parku	Zarządzenie Nr 42/XII/86 Wojewody Toruńskiego z dnia 31 grudnia 1986 w sprawie uznania za pomniki przyrody oraz wykreślenia z wojewódzkiego rejestru tworów przyrody nieistniejącego pomnika

							przyrody (Dz.Urz.Woj.Tor. z 1987 r., nr 2, poz. 28)
Skupisko drzew	23	Buk pospolity, Cis pospolity, Dąb szypułkowy, Jesion wyniosły, Lipa drobnolistna, Klon pospolity, Płatan klonolistny, Robinia akacja	Buki 285, 252, Cis 164, Dęby: 294-356, Jesiony 110- 305, Lipy 310-334, Klony 295- 305, Płatany 197-235, Robinia 235	Buki: 23, 17, Cis 6, Dęby 17-24, Jesiony 9-21, Lipy 22-24, Klony 19-21, Płatany 22-23, Robinia 22	Trzebcz Szlachecki	Trzebcz Szlachecki - teren parku	Rozporządzenie Nr 33/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 9 listopada 1998 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody położonych na terenie województwa toruńskiego oraz wykreślenia z Wojewódzkiego Rejestru Tworów Przyrody nieistniejących pomników przyrody (Dz.Urz.Woj.Tor. z 1998 r. Nr 34, poz. 288)
Drzewo	1	Dąb szypułkowy	363	21	Trzebcz Szlachecki	Przy drodze gminnej	Zarządzenie Nr 35/88 5Wojewody Toruńskiego z dnia 6 listopada 1988 roku w sprawie uznania za pomniki przyrody oraz wykreślenia z Wojewódzkiego Rejestru Tworów Przyrody nieistniejących pomników przyrody (Dz.Urz.Woj.Tor. z 1988 Nr 18, poz. 160)
Skupisko drzew	2	Dąb szypułkowy	303, 306	18, 17	Trzebcz Szlachecki	Przy drodze gminnej	
Skupisko drzew	3	Dąb szypułkowy	396, 485, 499	22-26	Bajerze	Park	
Skupisko drzew	2	Leszczyna turecka	169, 190	17, 16	Kijewo Szlacheckie	Park	
Drzewo	1	Dąb szypułkowy	422	21	Trzebcz Szlachecki	Przed budynkiem mieszkalnym	

Źródło .RDOŚ 2016 r.

10.2. Strefy ochronne wokół ujęć wód podziemnych

Wokół ujęć wód podziemnych służących do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę pitną i na potrzeby gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych istnieje (zgodnie z rozporządzeniem MIŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 r.) obowiązek ustanawiania stref ochronnych. Na terenie gminy działają dwa gminne ujęcia wody podziemnej:

- ujęcie wody na cele bytowo- gospodarcze znajdujące się w miejscowości Bajerze, woda ujmowana jest ze studni głębinowych, następnie jest odżelaziana i odmanganiana, ujęcie oddane było do użytkowania w 1993 roku.
- ujęcie wody na cele bytowo- gospodarcze znajdujące się w miejscowości Brzozowo, woda ujmowana jest ze studni głębinowych, następnie jest odżelaziana i odmanganiana, ujęcie oddane było do użytkowania w roku 1974.

10.3. Strefa ochronna wód powierzchniowych

W pasie 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych zabronione jest lokalizowanie obiektów budowlanych (z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki leśnej, rolnej lub rybackiej) – zgodnie z przepisami odrębnymi.

10.4. Strefy ochrony sanitarnej cmentarzy czynnych

Przy lokalizowaniu wszelkiej nowej zabudowy mieszkalnej, zakładów żywienia zbiorowego, bądź zakładów przechowujących żywność oraz studzien służących do czerpania wody do celów konsumpcyjnych i potrzeb gospodarczych należy zachować odległości wokół cmentarzy wynikające z norm prawa powszechnie obowiązującego.

10.5. Pasy technologiczne linii elektroenergetycznych

Dla napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia oraz dla projektowanych linii elektroenergetycznych należy wyznaczyć pasy techniczne zgodnie z przepisami odrębnymi. W obszarze pasów technicznych należy uwzględnić następujące wymagania:

- nie należy lokalizować budynków mieszkalnych lub innych przeznaczonych na stały pobyt ludzi, w indywidualnych przypadkach odstępstwa od tej zasady może udzielić właściciel linii na określonych przez siebie warunkach;
- pod linią nie należy sadzić roślinności wysokiej, zalesienia terenów rolnych w pasie technicznym linii mogą być przeprowadzane w uzgodnieniu z właścicielem linii, który określi maksymalną wysokość sadzonych drzew i krzewów;
- teren w pasie technicznym linii nie może być kwalifikowany jako teren przeznaczony pod zabudowę mieszkaniową ani jako teren związany z działalnością gospodarczą (przesyłową) właściciela linii.

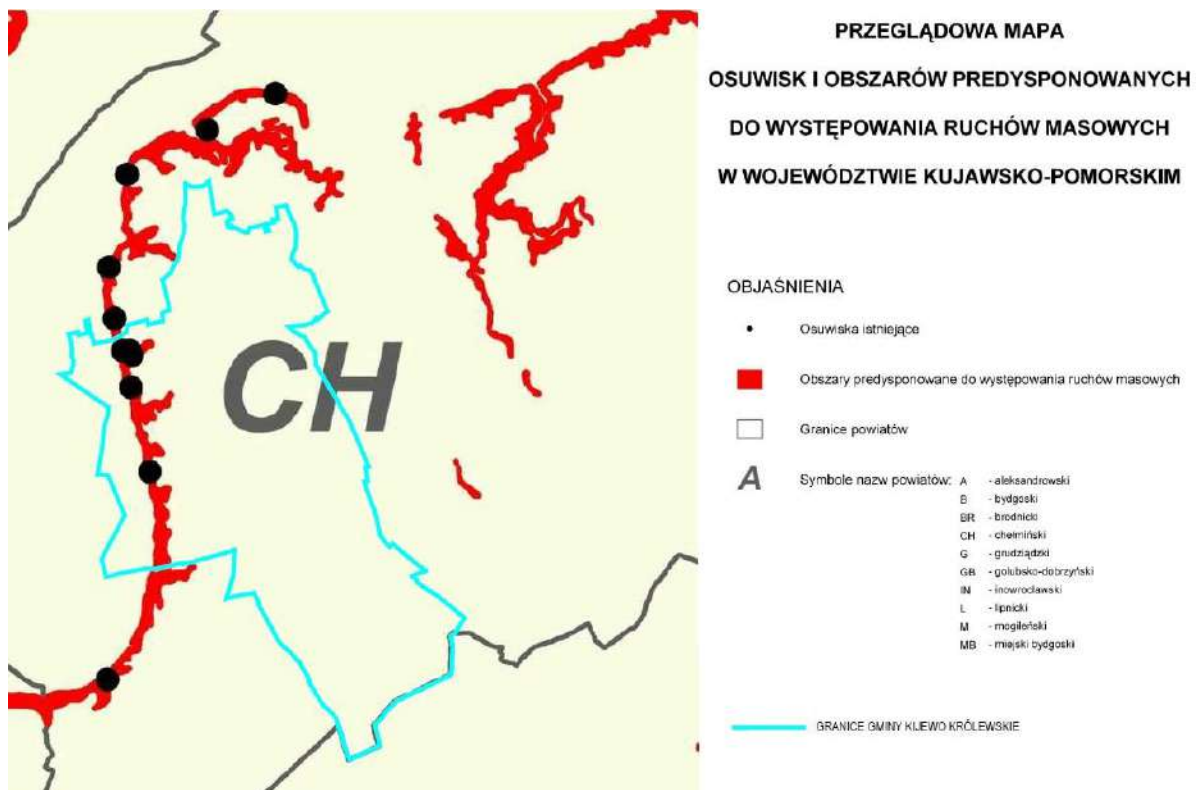
10.6. Tereny zamknięte

Na terenie gminy znajdują się tereny linii kolejowej relacji Bydgoszcz – Unisław – Chełmża będącą terenem zamkniętym. Granice w/w terenu zostały przedstawione na rysunku studium.

11. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie gminy Kijewo Królewskie występują obszary predysponowane do występowania ruchów masowych. Wyżej wymienione obszary znajdują się w zachodniej części gminy, w obszarze Zboczy Płutowskich. Ponadto, na terenie gminy występuje kilka osuwisk, z których tylko jedno znajduje się w Rejestrze Naturalnych Zagrożeń Geologicznych. Wyżej wymienione osuwisko znajduje się w miejscowości Kiełp (numer ewidencyjny: n-34-97-b-b/2).

Rysunek 25. Osuwiska i obszary predysponowane do występowania ruchów masowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie mapy Państwowego Instytutu Geologicznego

Osuwisko to nagłe przemieszczenie się mas ziemnych, powierzchniowej zwietrzliny i mas skalnych podłoża spowodowane siłami przyrody lub działalnością człowieka (podkopanie stoku lub jego znaczne obciążenie). Przyczyną powstania osuwiska w Kiełpiu jest infiltracja wód opadowych.

Osuwisko jest to rodzaj ruchów masowych, polegający na przesuwaniu się materiału skalnego lub zwietrzelinowego wzdłuż powierzchni poślizgu (na której nastąpiło ścięcie), połączone z obrotem. Osuwiska są szczególnie częste w obszarach o sprzyjającej im budowie geologicznej, gdzie warstwy skał przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych występują naprzemiennie. Miejsca występowania osuwisk to naturalne stoki i zbocza dolin i zbiorników wodnych, obszary źródłowe rzek (gdzie erozja wsteczna zwiększa spadek terenu), skarpy wykopów i nasypów oraz wyrobisk.

Sytuacja geomorfologiczna osuwiska w Kiełpiu:

- rodzaj: zbocze pradoliny Wisły;
- nachylenie zbocza na którym wystąpiło osuwisko: 40°;
- ekspozycja zbocza, azymut pochylecia zbocza: 262°.

Sytuacja geologiczna osuwiska:

- rodzaj obsuniętego materiału: gruntowe;
- wiek gruntów: czwartorzęd;
- zaleganie warstw w rejonie osuwiska: grunty niejednorodne poziome;
- rodzaje warstw w rejonie osuwiska: gliny morenowe, piaski, inne.

Charakterystyka morfologiczna osuwiska:

- długość maksymalna osuwiska: 110.6 m;
- szerokość maksymalna osuwiska: 36 m;
- wysokość niszy: 9 m;
- nachylenie niszy: 60°;
- szerokość strefy oderwania: 6.9 m;
- długość maksymalna koluwium: 103,7 m;
- generalne nachylenie koluwium: 23°;
- zasięg szczelin powyżej górnej krawędzi niszy: 1 m.

Rodzaj (typ) osuwiska:

- zsuw;
- spływanie.

Rodzaj pokrycia stoku (użytkowanie terenu):

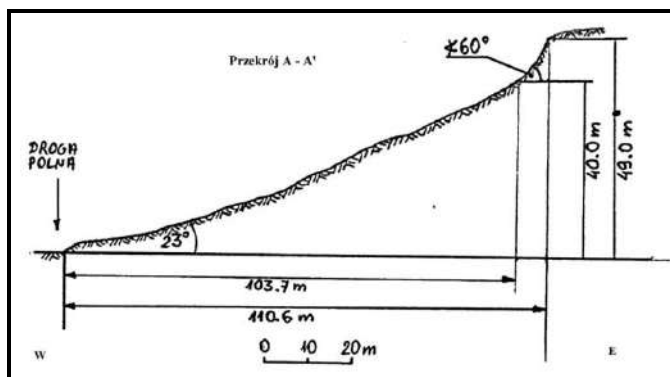
- krzewy;
- las.

Powstałe szkody i zagrożenia:

- zniszczone uprawy leśne.

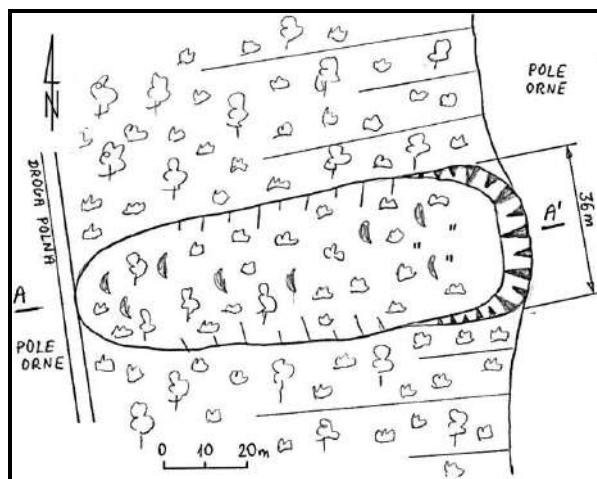
Prac zabezpieczających nie przeprowadzono. Wskazane jest wykonanie właściwego odprowadzenia wody opadowej z pól uprawnych leżących powyżej niszy tego osuwiska, oraz obsadzenie roślinnością odkrytych połaci tego obiektu.

Rysunek 26. Przekrój poprzeczny osuwiska

Źródło: //geozagrozenia.pgi.gov.pl/

Rysunek 27. Szkic osuwiska

Źródło: //geozagrozenia.pgi.gov.pl/

Fotografia 8. Fotografia osuwiska

Źródło: //geozagrozenia.pgi.gov.pl/

Dla pozostałych osuwisk, z uwagi na archiwalne pochodzenie danych wymagana jest weryfikacja terenowa oraz wykonanie kart rejestracyjnych.

12. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

12.1. Złóża i obszary górnicze

Na terenie gminy Kijewo Królewskie zlokalizowano 7 złóż piasków: wzdłuż rzeki Fryby w rejonie miejscowości Bajerze, Brzozowo, Kijewo Królewskie, wydobywane są głównie piaski na potrzeby budowlane. Granice obszarów występowania złóż kopalin oraz obszarów górniczych zostały przedstawione w części graficznej niniejszego opracowania.

Tabela 55. Złóża kruszyw w gminie Kijewo Królewskie

Nazwa złóża	Kod	Opis położenia	Kopalina wg Nkz	Kierunek zastosowań kopaliny	Pow. złóża (ha)	Stan zagospodarowania	Przewidywany sposób rekultywacji
Bajerze I	KN 12149	Bajerze cz. dz. 72/1	Piasek Złóża piasków budowlanych	dla drogownictwa, dla budownictwa	1,23	złoże eksploatowane okresowo	wodny
Bajerze II	KN 12438	Bajerze	Piasek Złóża piasków budowlanych	dla drogownictwa	1,85	złoże eksploatowane okresowo	-
Bajerze III	KN 13821	Bajerze	Piasek Złóża piasków budowlanych	dla drogownictwa, dla budownictwa	2,54	złoże rozpoznane szczegółowo	-
Brzozowo I	KN 13609	Brzozowo dz. nr 127/2 - część	Piasek Złóża piasków poza piaskami szklarskimi	dla budownictwa	1,91	eksploatacja złoża zaniechana	rolniczo - leśny
Brzozowo II	KN 14827	Brzozowo cz. dz. nr 127/2	Piasek Złóża piasków budowlanych	dla budownictwa	1,98	złoże eksploatowane okresowo	nie ustalony
Kijewo Królewskie I	KN 10270	Kijewo Królewskie dz. nr 144/11	Piasek Złóża piasków budowlanych	dla drogownictwa, dla budownictwa	1,58	złoże rozpoznane szczegółowo	rolniczy
Kijewo Królewskie I pole A i B	KN 10859	Kijewo Królewskie 137/1, 137/3	Piasek Złóża piasków budowlanych	dla drogownictwa, dla budownictwa	1,85	eksploatacja złoża zaniechana	rolniczo-wodny

*Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny - System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych MIDAS.
Stan na 23.11.2016 r.*

Tabela 56. Obszary górnicze

Nazwa	Nr w rejestrze	Stan	Data rozporządzenia	Powierzchnia obszaru górniczego w m ² / Powierzchnia terenu górniczego w m ²
Bajerze I	10-2/4/253	aktualny	2009/05/21	12298 12298
Bajerze II	10-2/5/351	aktualny	2009/07/27	18473 18473
Bajerze III	10-2/6/495	aktualny	2012-02-20	25353 25353
Brzozowo I	10-2/4/303	zniesiony	2014-12-22	19056 19056
Brzozowo II	10-2/5/454	aktualny	2012-02-27	19 837 19 837
Kijewo Królewskie I	10-2/2/149	aktualny	2006/06/26	15842 35823
Kijewo Królewskie I p. A	10-2/2/146	zniesiony		11180 11180
Kijewo Królewskie I p. B	10-2/2/147	zniesiony		15460 17650
Kijewo Królewskie I p. B	10-2/6/588	aktualny	2016-03-01	17 580 17 580

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych MIDAS. Stan na 21.04.2016 r.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie znajduje się obszar perspektywistyczny występowania piasków i żwirów rozciąga się on wzdłuż rzeki Fryby oraz rynnie Jeziora Czyste między miejscowościami: Żygląd, Brzozowo i Grubno.

12.2. Wody podziemne

Według podziału regionalnego Polski na wody powierzchniowe i podziemne (B.Paczyński), teren gminy należy do rejonu chełmińsko – dobrzyńskiego I c. To jednostka podrzędna regionu mazowieckiego. W rejonie gminy podstawowe znaczenia użytkowe ma piętro czwartorzędowe. Gmina leży w zasięgu występowania użytkowego poziomu wodonośnego piętra kredowego. Poziom wodonośny piętra czwartorzędowego związany jest z piaskami interstadialnymi stadiału średniego (warstwa międzymorenowa), serią piaszczysto – żwirową interglacjału eemskiego (warstwa podglinowa). Piaski eemskie tworzą ciągłą regularną warstwę wodonośną, występująca na głębokości 50-100 m pod pokrywą glin zwałowych i serią zastoiskową stadiału dolnego zlodowacenia Wisły. Na obszarze gminy wyróżnić można następujące jednostki hydrogeologiczne: 3a Q-TR II i 4cbQII. Jednostka 3a Q-TR II przebiega od zachodniej granicy gminy do rejonu Zboczy Płutowskich. Główny poziom wodonośny stanowi połączony kompleks aluwialnych,

piaszczysto – żwirowch osadów czwartorzędowych i piasków mioceńskich (Zambrzycka, 2002). Wydajności potencjalne dla tej jednostki sięgają 50-70 m³/h. W jednostce tej, strop utworów wodonośnych występuje na głębokości poniżej 5 m. Teren w obrębie tej jednostki charakteryzuje się wysokim stopniem zagrożenia dla wód m.in. z powodu braku izolacji. Jednostka 4cbQII zajmuje pozostałą część gminy. Główne znaczenie użytkowe na tym terenie posiada czwartorzędowy poziom wodonośny zalegający na głębokości 50 – 100m. Wydajności potencjalne na terenie gminy są różne. Najniższe występuje w części północnej gminy – 30-50 m³/h na północ od Brzozowa. W dolinie Fryby oraz okolicach Szymborna wydajność potencjalna studni wzrasta do 50-70 m³/h, a w pasie od Brzozowa poprzez Dorposz Szlachecki, Kijewo Królewskie, Bajerze nawet do 70-120 m³/h. Poziom jest dobrze i średnio izolowany. Stopień zagrożenia wód jest niski, zaś w rejonie Szymborna średni. Na terenie północnej części gminy został wydzielony Główny Zbiornik Wód Podziemnych – obszar o numerze 131 “Zbiornik międzymorenowy Chełmno”. Zbiornik stanowią wody czwartorzędowe wysokiej ochrony (OWO) o ogólnej powierzchni 76 km². Średnia głębokość ujęcia wynosi 10 – 60 m. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne oscylują na poziomie 31 tys.m³/dobę. Część południowo zachodniej gminy znajduje się w zasięgu GZWP 141 Dolna Wisła – zbiornik stanowią wody czwartorzędowe o wydajności potencjalnej 50-70 a nawet >70. Granice Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr 131 i 141 zostały przedstawione w części graficznej niniejszego dokumentu.

12.3. Złoże gazu ziemnego

Złoże gazu ziemnego Bajerze położone jest w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie chełmińskim, w gminie Kijewo Królewskie. Pod względem fizyczno-geograficznym złoże znajduje się na obszarze Pojezierza Chełmińskiego. Pojezierze jest wysoczyzną morenową położoną pomiędzy dolinami rzek Drwęcy i Wisły. Pojezierze jest rejonem słabo zalesionym z przeważającą obecnością pól uprawnych. Na pojezierzu występuje ok. 100 jezior, ale są to zbiorniki w przewadze niewielkie – największe w regionie jezioro – jezioro Chełmżyńskie ma 3 km² powierzchni i maksymalną głębokość 27 m. Teren złoża użytkowany jest w większości rolniczo. Przebiegają przez niego drogi lokalne i występują pojedyncze zabudowania gospodarskie.

Na złożu wykonano dwa otwory: Bajerze-1K i Bajerze-2. Złoże ma w miarę regularny kształt. Ma szerokość ok 0,85 km i długość ok 5,9 km. Dłuższa oś złoża ma kierunek NW-SE. Sumaryczna powierzchnia złoża ma 4,1 km². Skalą zbiornikową złoża Bajerze są węglanowe utwory cechsztyńskiego poziomu dolomitu głównego cyklotemu Stassfurt (Ca2). Jest to złoże warstwowe. Od góry ekranowane jest anhydrytami poziomu anhydrytu podstawowego (A2) i solami (Na2), a od dołu węglanami cechsztyńskiego poziomu wapienia podstawowego (Ca1) o niskich własnościach zbiornikowych (B-1K) bądź anhydrytami cechsztyńskiego poziomu

anhydrytu górnego Werry (A1G) (B-2). Obocznie uszczelnienie może być generowane przez utwory ewaporatowe cechsztynu tj sole i anhydryty bądź zmiany facjalne wewnątrz utworów poziomu dolomitu głównego. Wyniki testu produkcyjnego w otworze Bajerze-1K wskazują na występowanie dwóch równoległych barier w odległości ok 300 i 700 m od otworu i brak innych barier. Obraz strukturalny na danych sejsmicznych wskazuje, że tymi barierami mogą być albo strefy uskokowe albo granice zasięgu złoża. Wyniki testu produkcyjnego w otworze Bajerze-2 wskazują, że strefa drenażu tego otworu ograniczona jest ze wszystkich stron.

Na podstawie wykonanych analiz geologiczno-geofizycznych rejonu złoża Bajerze oraz wykonanych map szacuje się że, zasoby geologiczne całego złoża wynoszą ok 1 mld Nm³ gazu zaazotowanego. Złoże Bajerze położone jest w hydrogeologicznej prowincji Wisły, w regionie dolnej Wisły i w subregionie pojeziernym, gdzie użytkowe poziomy wodonośne występują w czwartorzędzie. Rejon ten zlokalizowany jest również w południowej części Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 131 Chełmno. GZWP nr 131 jest położony na wschód od Wisły w zachodniej części pojezierza Chełmińskiego. Poziom zbiornikowy tworzą utwory piętra czwartorzędowego związane z wysoczyznowym poziomem wodonośnym, zbudowanym głównie z piasków interstadialnych, a lokalnie z piasków subglacialnych oraz serii piaszczysto-żwirowej. Miąższość warstwy wodonośnej wynosi 10-30 m i zwykle występuje pod 20-40 m nadkładem utworów słaboprzepuszczalnych. Nad tymi warstwami może znajdować się dodatkowa warstwa wodonośna o znacznie gorszych właściwościach (nie uznawana za poziom zbiornikowy). Zbiornik charakteryzuje się współczynnikiem filtracji 30-70 m/d (średnio 50 m/d), a wydatek jednostkowy uzyskiwany z otworów osiąga 480-960 m³/d. Zbiornik ten ma strategiczne znaczenie dla zaopatrzenia w wodę miasta Chełmno. W bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika znajduje się duże ujęcie komunalne dla tego miasta. Zbiornik Chełmno jest zbiornikiem typu tranzytowego, który leży w strefie intensywnego przepływu wód podziemnych ku dolinie Wisły (i jednocześnie ku strefie czerpania ujęcia komunalnego Chełmna). Jakość wody zbiornika odpowiada dobremu stanowi chemicznemu (klasa II i III) oznaczającemu, że woda nadaje się do spożycia przez ludzi po prostym uzdatnieniu. Obniżenie klasy wód wynika z przekroczonych stężeń jonów Fe i Mn.

Cały obszar zbiornika łącznie z przeważającą częścią obszaru zasilania należą do obszarów mało podatnych (na wpływ zanieczyszczeń powierzchniowych), w których czas pionowego przesączania przekracza 50 lat.

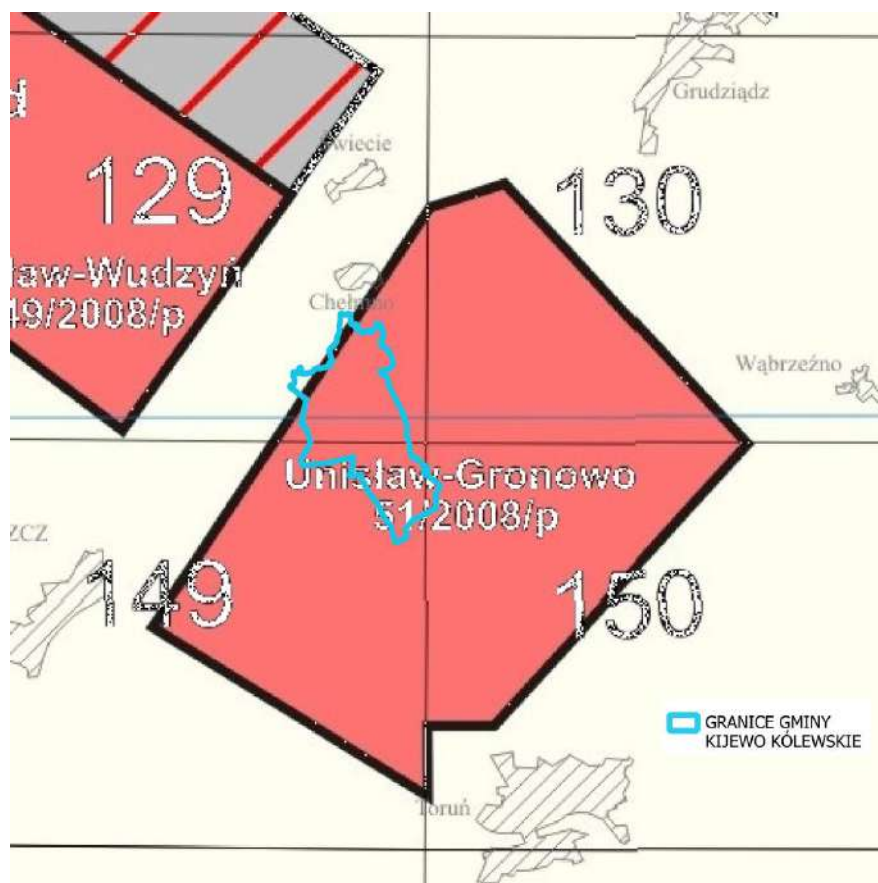
13. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze, surowce naturalne można podzielić na dwie grupy: podstawowe i pospolite. Większość eksploatowanych surowców stanowią kopaliny pospolite, tj. piaski, Żwiry, piaski kwarcowe, torfy.

Obowiązujące koncesje.

- koncesja na wydobycie kopaliny pospolitej – piasku ze złoża „Bajerze II” wydana dnia 27.07.2009 r., ważna do 31.12.2034 r.;
- koncesja na wydobycie kopaliny pospolitej – piasku ze złoża „Brzozowo I” wydana dnia 14.12.2009 r., ważna do 30.10.2018 r.;
- koncesja na wydobycie kopaliny ze złoża „Brzozowo II” wydana dnia 27.02.2012 r., ważna do 23.11.2021 r.
- koncesja na wydobycie kopaliny pospolitej ze złoża „Bajerze III” wydana dnia 22.08.2013 r.,
- koncesja na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w obszarze „Unisław – Gronowo” wydana dnia 30.09.2008 r., zmieniona dnia 30.09.2013 r., **zmieniona dnia 29.02.2016 r., zmieniona dnia 12.05.2017 r., zmieniona dnia 26.10.2018 r., zmieniona dnia 30.10.2019 r., zmieniona dnia 31.12.2020 r.**

Rysunek 28. Granice obszaru objętego koncesją na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w obszarze „Unisław – Gronowo”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map koncesji Ministerstwa Środowiska, stan na 30.04.2016 r.

W celu prawidłowej, możliwie mało ingerującej w środowisko eksploatacji należy dopilnować, aby eksploatacja prowadzona była zgodnie z przepisami prawa, a w szczególności z udzieloną koncesją. Niezbędnym wymogiem jest także prowadzenie pełnej rekultywacji poeksploatacyjnej złoża, ponadto podczas procesów planistycznych ustalających miejsce wydobycia surowca konieczne jest uwzględnienie stref ochrony konserwatorskiej, zarówno w odniesieniu do przyrody, jak i zabytków. Właściwym jest również prawidłowe zagospodarowanie wydobytego surowca.

14. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

14.1. Komunikacja i transport

Dwa największe miasta w pobliżu gminy to Toruń i Bydgoszcz. Do Torunia oddalonego o około 34 km od gminy Kijewo Królewskie, można dojechać poruszając się kolejno następującymi drogami: drogą wojewódzką nr 550 do Unisławia, drogą wojewódzką nr 551 do miejscowości Wybcz, następnie drogą wojewódzką nr 553 do Torunia. Drugim szybszym wariantem jest podróż z Kijewa Królewskiego drogą krajową nr 91, którą można dojechać do samego Torunia. Podróżując do Bydgoszczy poruszamy się drogą wojewódzką nr 550 do Chełmna, drogą krajową nr 91 do skrzyżowania z drogą krajową nr 5 na obwodnicy Świecia i następnie tą trasą do celu podróży. Drugi wariant to podróż drogą wojewódzką nr 550 do Unisławia, drogą wojewódzką nr 551 do skrzyżowania z drogą krajową nr 80 w miejscowości Strzyżawa i następnie tą trasą do Bydgoszczy.

Przez teren gminy Kijewo Królewskie przebiega droga wojewódzka nr 550 o długości 0,5 km na terenie gminy, prowadzi na północy gminy przez miejscowość Brzozowo. Łączy gminę z takimi miastami jak: Chełmno, Świecie, Bydgoszcz, Gdańsk oraz łączy drogę krajową nr 91 w Chełmnie z drogą wojewódzką nr 551 i 597 w Unisławiu. Droga w całości biegnie na terenie powiatu chełmińskiego. Miejscowości leżące przy trasie drogi wojewódzkiej 550 to: Chełmno, Brzozowo, Kałdus, Starogród Dolny, Borówno, Kokocko, Bruki Kokocka, Bruki Unisławskie i Unisław.

Drogi powiatowe w gminie stanowią ważne ciągi komunikacyjne. Są połączeniami z rejonami sąsiednich powiatów i gmin. Kręgosłupem komunikacyjnym gminy jest droga powiatowa Nr 1604, która jest dogodnym powiązaniem z drogą krajową nr 91. Droga Nr 1624 łączy obszar gminy z gminami Unisław, Dąbrową Chełmińska oraz Zławieś Wielka.

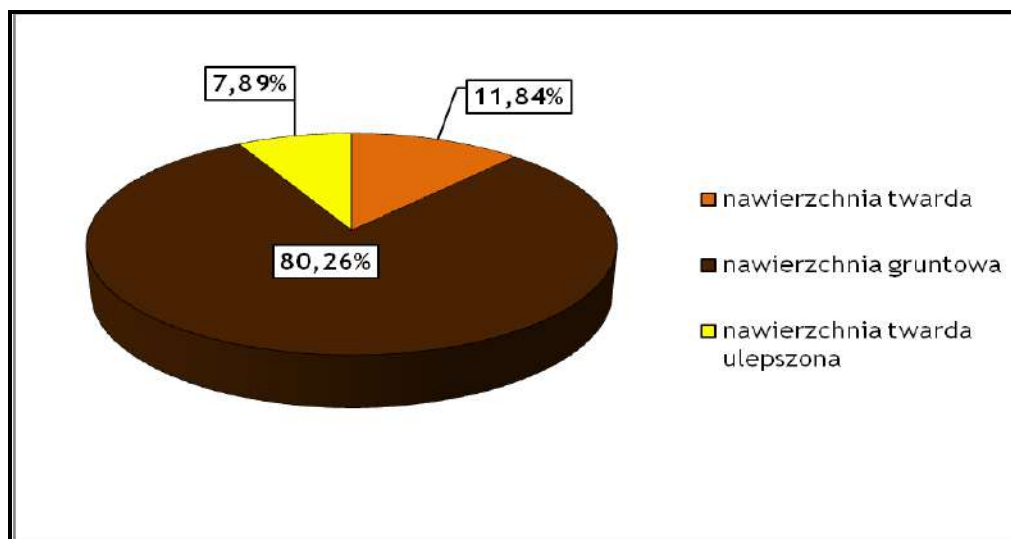
Drogami powiatowymi administruje Powiatowy Zarząd Dróg w Chełmnie. Przez teren gminy przebiegają drogi powiatowe o łącznej długości 48,718 km:

- droga nr 1602 Starogród – Kijewo Królewskie o długości 4,69 km;
- droga nr 1603 Kałdus – Starogród o długości 0,68 km
- droga nr 1604 Brzozowo – Nawra o długości 15,07 km;
- droga nr 1607 Dorposz Szlachecki – Unisław o długości 6,15 km;

- droga nr 1623 Brzozowo - Stolno o długości 2,48 km;
- droga nr 1624 Bruki Kokocka – Jeleniec o długości 7,88 km;
- droga nr 1626 Szymborno – Kijewo Królewskie o długości 2,89 km;
- droga nr 1627 Unisław – Żygląd o długości 4,37 km;
- droga nr 1628 Trzebcz Królewski – Zegartowice o długości 2,42 km;
- droga nr 1629 Trzebcz Szlachecki – Głuchowo o długości 2,77 km.

Najniższą kategorię połączeń stanowią drogi gminne, które zaliczane są do klasy dróg lokalnych. Są to drogi służące miejscowym potrzebom. Operując danymi z 2004 roku Główny Urząd Statystyczny podaje, że w gminie Kijewo Królewskie dróg gminnych o nawierzchni twardej było 9 kilometrów, o nawierzchni gruntowej 61 kilometrów, natomiast o nawierzchni twardej ulepszonej 6 kilometrów

Wykres 22. Nawierzchnia dróg w gminie Kijewo Królewskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Nawierzchnia twardej jest to nawierzchnia odporna na działanie ruchu oraz wpływów atmosferycznych
Nawierzchnia gruntowa to naturalny pas obszaru na którym nie wykonano żadnych prac ziemnych mających na celu ulepszenie nawierzchni drogi,

Nawierzchnia twardej ulepszonej jest to nawierzchnia wykonana z gruntu ulepszonego (stabilizowanego) mechanicznie lub chemicznie, dokonano na drodze profilowania oraz wzmocnienia np. żużlem, odpadami kamiennymi, żwirem.

Tabela 57. Wykaz dróg gminnych

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi (km)
1.	060501C	Brzozowo - Osnowo	0,6
2.	060502C	Brzozowo - Wybudowanie	1
3.	060503C	Brzozowo - Starogród	1,3
4.	060504C	Brzozowo - Grubno (granica gminy)	0,8
5.	060505C	Brzozowo - Dorposz Szlachecki	2,2
6.	060506C	Brzozowo - Watorowo	0,9
7.	060507C	Watorowo - Watorowo	0,4
8.	060508C	Watorowo - Małe Czyste	2
9.	060509C	Watorowo - Kielp	2,3
10.	060510C	Dorposz Szlachecki - Forty	2,8
11.	060511C	Kijewo Królewskie - Wybudowania	2
12.	060512C	Kijewo Królewskie - Wybudowania	1,6
13.	060513C	Kijewo Królewskie - Zaroślak	2,4
14.	060514C	Kijewo Królewskie - Wybudowania	1,2
15.	060515C	Kijewo Królewskie - Wybudowania	0,3
16.	060516C	Kijewo Królewskie – Jeleniec (granica gminy)	1,3
17.	060517C	Kijewo Królewskie – Wielkie Czyste (granica gminy)	1,3
18.	060518C	Kijewo Szlacheckie - wieś	2,3
19.	060519C	Kijewo Szlacheckie - Napole	0,7
20.	060520C	Napole PGR – Napole - Bagart	3
21.	060521C	Napole - Żygląd	2,1
22.	060522C	Szyborno - Wybudowania	1,05
23.	060523C	Szyborno – Wybudowania (granica gminy Gołoty)	1,2
24.	060524C	Szyborno - Wybudowania	1
25.	060525C	Szyborno - Bagart	2,55
26.	060526C	Bagart - Bajerze	1,9
27.	060527C	Bagart - Trzebczyk	1,4
28.	060528C	Kielp – Wybudowania (granica gminy Starogród)	0,6
29.	060529C	Kielp – Wybudowania	0,9
30.	060530C	Bajerze - Bagart	2,1
31.	060531C	Bajerze - Wybudowania	1,4
32.	060532C	Bajerze - Trzebczyk	0,5
33.	060533C	Bajerze – Trzebcz Królewskie	2,6
34.	060534C	Bajerze - Trzebczyk	1,3
35.	060535C	Trzebczyk – Trzebcz Szlachecki	2,4
36.	060536C	Trzebcz Królewski - Wybudowania	1
37.	060537C	Trzebcz Królewski - Wybudowania	1,1
38.	060538C	Trzebcz Szlachecki – Grzybno (granica gminy)	1
39.	060539C	Trzebcz Szlachecki – Stablewice (granica gminy)	1,3
40.	060540C	Trzebcz Szlachecki - wieś	0,7
41.	060541C	Trzebcz Szlachecki - wieś	0,3

42.	060542C	Trzebcz Szlachecki - wieś	0,3
43.	060543C	Od drogi 060547C – Trzebcz Królewski	2,2
44.	060544C	Od drogi woj. 060547C – Trzebcz Królewski	1,3
45.	060545C	Trzebcz Szlachecki – Zofijki (granica gminy Zegartowice)	1,9
46.	060546C	Trzebcz Szlachecki – Zofijki – Parowa Fałęcka	0,9
47.	060547C	Trzebcz Zofijki – Trzebcz Marianki	1
48.	060548C	Trzebcz Szlachecki – Trzebcz Marianki	2,5
49.	060549C	Trzebcz Marianki - Wybudowania	0,8
50.	060550C	Trzebcz Marianki – Parowa Fałęcka	1,7
51.	060551C	Trzebcz Marianki – do drogi gminnej 060548C	1,1
52.	060552C	Trzebcz Marianki – do drogi gminnej 060548C	1,1
53.	060553C	Trzebcz Szlachecki – Narwa	1,4

Źródło: Dane z urzędu gminy Kijewo Królewskie

14.2. Komunikacja kolejowa

Przez południową część gminy na odcinku długości około 1,5 km przebiega linia kolejowa relacji Chełmża – Unisław – Bydgoszcz. Jest to linia kolejowa o prędkości do 120 km/h, II-rzędna, jednotorowa znaczenia państwowego.

14.3. Komunikacja pasażerska

Obsługę komunikacyjną ludności gminy zapewniają dwa rodzaje transportu: autobusowy i indywidualny – samochodowy. W gminie funkcjonuje PKS. Realizowane są przewozy do Bydgoszczy, Chełmna, Raciniewa, Świecia, Kokocko, Torunia i Unisławia. Obecnie coraz większą rolę w obsłudze komunikacyjnej spełnia transport indywidualny – samochód osobowy, bardzo dynamicznie rozwijający się szczególnie w ostatnich latach oraz będący jednocześnie dogodnym i uniwersalnym środkiem transportu.

14.4. Urządzenia komunikacyjne

Urządzenia komunikacyjne to przede wszystkim stacje paliw, parkingi przydrożne oraz obiekty hotelowe, gastronomiczne i handlowe. Zaspokajają one potrzeby kierowców i podróżnych zarówno bezpośrednio związane z samochodem – zaopatrzenie w paliwo, usługi techniczne jak i potrzeby osobiste – wypoczynek, nocleg, gastronomia. Na terenie gminy istnieje jedna stacja paliw zlokalizowana w Dorposzu Szlacheckim. Jest prywatnym zakładem produkcyjno – handlowo – usługowym. Prowadzi również warsztat samochodowy

14.5. Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków i ich oczyszczanie

14.5.1. Zaopatrzenie w wodę

Wszystkie wsie w gminie uzbrojone są w wodociąg. Rezerwą są bogate w zasoby dobrej jakości wody w Brzozowie i Bajerzu, gdzie znajduje się ujęcie wodociągu wiejskiego. Ujęcie stanowi zapewnienie dostawy niezbędnych ilości wody dla istniejącego, a zwłaszcza planowanego budownictwa jednorodzinne i wielorodzinne.

Długości czynnej sieci rozdzielczej w gminie na rok 2014 wynosi 91,6 kilometra. Posiada 1 303 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Wydajność ujęć wynosi 114,2 dekametrów sześciennych [dam³]

Tabela 58. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w gminie Kijewo Królewskie

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	3 646	3 676	3 685	3 720	3 713	3 731	3 754	3 757	3 865	3 876	3 907	3 933	4 098

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Na podstawie powyższej tabeli można zauważyć rozwój wodociągów w gminie. Z każdym rokiem jest coraz więcej osób korzystających z usług wodociągów.

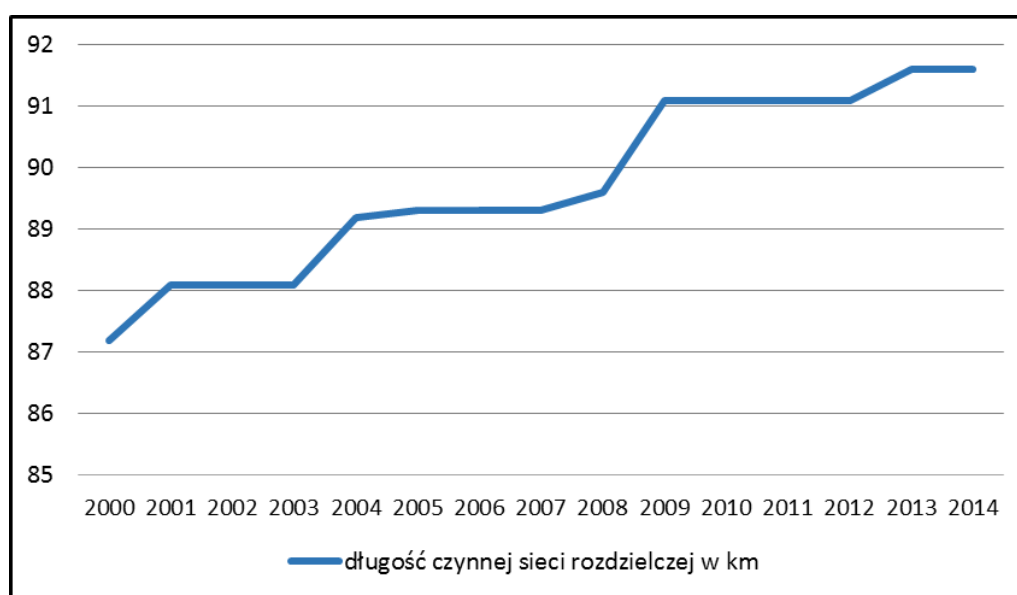
Tabela 59. Sieć wodociągowa w gminie Kijewo Królewskie

Rok	długość czynnej sieci rozdzielczej w km	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w sztukach
2000	87,2	765
2001	88,1	767
2002	88,1	775
2003	88,1	782
2004	89,2	800
2005	89,3	825
2006	89,3	828
2007	89,3	832
2008	89,6	845
2009	91,1	769
2010	91,1	1 187
2011	91,1	1 207
2012	91,1	1 237
2013	91,6	1 297
2014	91,6	1 303

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Powyższa tabela stwarza możliwość prześledzenia rozwoju sieci wodociągowej w gminie Kijewo Królewskie. W latach 2000 – 2009 wybudowano 3,9 km sieci, a ilość połączeń prowadzących do budynków na przełomie tych lat przybierała różne wartości. W latach następnych do roku 2014 obserwujemy znikomy wzrost długości sieci wodociągowej, gdyż przez 5 lat wybudowano zaledwie 0,5 km sieci. Jednakże od roku 2009 do roku 2014 znacznie zwiększyła się liczba przyłączy, aż o 534, osiągając w roku 2014 największą liczbę 1303 przyłączy. Postęp budowy sieci wodociągowej wyraźnie widac na poniższym wykresie. Znacząca stagnacja pojawiła się w latach 2004 – 2007 i po tym roku długość sieci ponownie wzrastała.

Wykres 23. Długość sieci wodociągowej w gminie Kijewo Krolewskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie Danych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na dzień 12.01.2016 r.

14.5.2. Odprowadzanie ścieków

Ważnym elementem w zakresie ochrony środowiska jest oczyszczanie ścieków. Gminna Oczyszczalnia Ścieków znajduje się w Napolu. Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych gmina Kijewo Królewskie ma zostać włączona do aglomeracji ściekowej Chełmno z oczyszczalnią zlokalizowaną w Chełmnie Według uchwały nr IX/157/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego (D. Urz. Woj. Kuj. - Pom. z 2015 r. poz. 2101) obszar aglomeracji obejmuje swym zasięgiem system istniejącej i projektowanej kanalizacji zbiorczej w miejscowościach: Chełmno, Osnowo i Brzozowo. Granice aglomeracji wyznaczono na rysunku studium. Ponadto na terenie gminy znajdują się przydomowe oczyszczalnie ścieków - łącznie 118 szt., z czego 105 szt. oddane do eksploatacji w roku 2015.

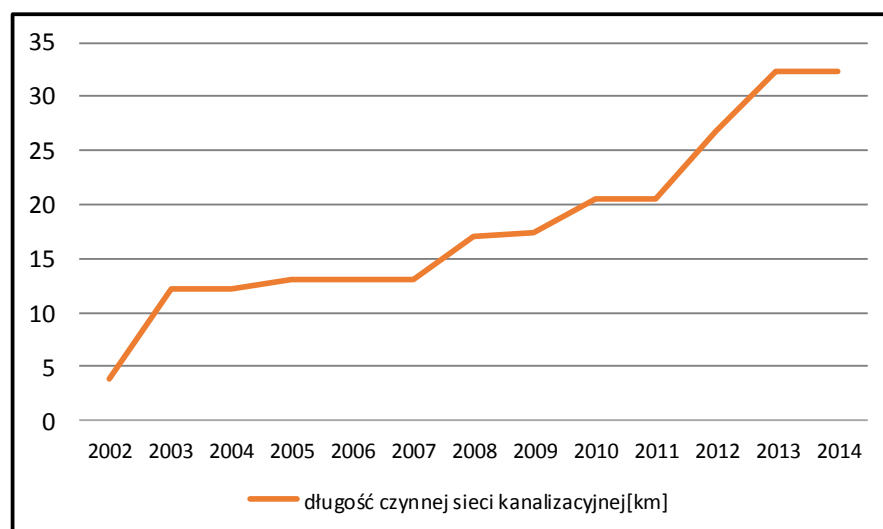
Tabela 60. Urządzenia kanalizacyjne w gminie Kijewo Królewskie

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	3,9	12,1	12,1	13	13	13	17	17,4	20,6	20,6	26,7	32,3	32,3
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	11	98	98	148	143	145	178	179	202	202	243	304	308
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]	942	1 208	1 208	1 219	1 305	1313	1 319	1 320	1 427	1 507	1 649	1 835	1 852
ścieki odprowadzone [dam ³]	17,3	26,1	39,2	34	33	36	38	36	43	42	42	43	51

Źródło: Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Inwestycje związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej na terenie gminy mają znaczące postępy w rozwoju. Długość sieci od roku 2002 do 2009 wzrosła o 13,5 km, zaś od roku 2010 do 2014 wzrosła o 11,7 km. Przybyło również sporo połączeń prowadzących do budynków. Sukcesywnie wzrasta ilość osób korzystających z sieci kanalizacyjnej, a także wielkość odprowadzanych ścieków. Poniżej przedstawiono wykres obrazujący rozwój sieci kanalizacyjnej. Największy postęp nastąpił w roku 2002, kiedy powstało 8,2 km sieci. Do 2007 roku rozwój był progresywny, powstał kolejny kilometr. Kolejny duży skok nastąpił w latach 2007 – 2008, gdy pojawiły się kolejne 4 km sieci kanalizacyjnej, a w następnym analizowanym okresie lat 2010-2014 rokiem, w którym nastąpił duży wzrost długości sieci jest rok 2012 kiedy przybyło 6,1 km sieci.

Wykres 24. Sieć kanalizacyjna w gminie Kijewo Królewskie w latach 2002-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie Danych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na dzień 12.01.2016 r.

14.6. Energetyka

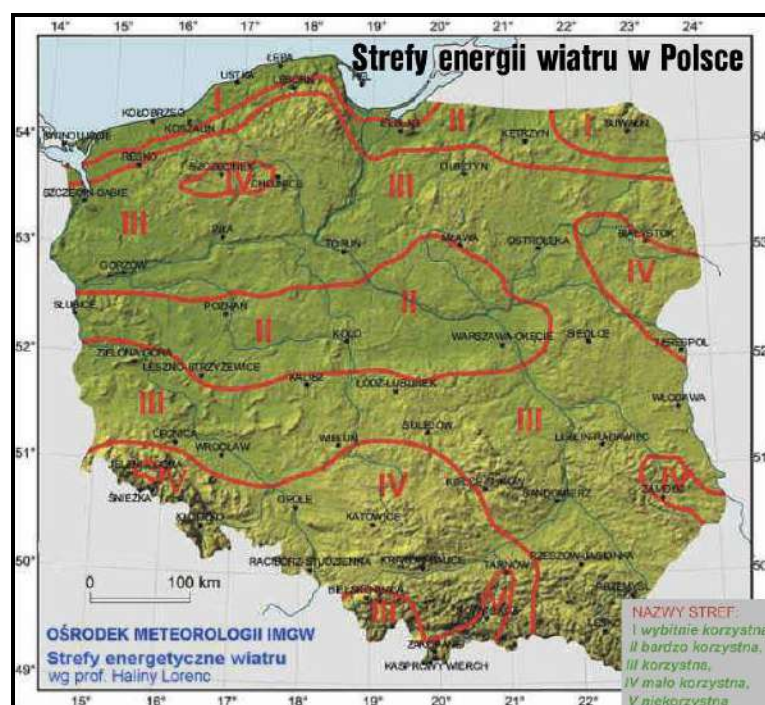
Źródłami zasilania dla gminy Kijewo Królewskie są Główne Punkty Zasilania GPZ 110 kV/15 kV zlokalizowane w Chełmży i Chełmnie oraz GPZ w Unisławiu, który nie zapewnia 100% niezawodności zasilania, gdyż jest stacją transformatorową zasilaną tylko jedną linią 110 kV z kierunku Chełmży.

Przez południowe tereny gminy, z kierunku wschód- zachód, przechodzi elektroenergetyczna linia 220 kV łącząca strategiczne punkty zasilania GPZ „Węgrowo” 400/200/110 kV.

Planowana jest budowa linii elektroenergetycznej 400kV relacji Jasinieć – Grudziądz Węgrowo, której projektowany przebieg przedstawiono na rysunku studium. Nowa linia poprawi bezpieczeństwo i stworzy odpowiednie warunki do efektywnego przesyłania i dostarczania do odbiorców energii elektrycznej.

Głównymi parametrami umożliwiającymi oszacowanie wielkości zasobów energetycznych wiatru są: prędkość wiatru i częstotliwość powtarzania się poszczególnych prędkości. Dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego nie opracowano dotychczas mapy zasobów wiatru, dlatego też oszacowanie zasobów energetycznych wiatru można opisać jedynie na podstawie ogólnej mapy opracowanej dla całego terytorium kraju przez prof. H. Lorenc. Województwo kujawsko – pomorskie znajduje się w znacznej części w III strefie, tj. warunków korzystnych charakteryzujących się średnioroczną prędkością wiatru 3-4 m/s. Natomiast południowa część województwa znajduje się w II strefie, tj. warunków bardzo korzystnych charakteryzujących się średnioroczną prędkością wiatru 4-6 m/s.

Rysunek 29. Strefy energii wiatru w Polsce

Źródło: <http://www.kujawsko-pomorskie.pl/files/planowanie/oze/oze.pdf>

14.7. Odnawialne źródła energii

W Szkole Podstawowej w Brzozowie funkcjonują solary, które zostały zamontowane w 2013 r. Gmina przewiduje budowę baterii fotowoltaicznych, solarów lub pomp ciepła w następujących lokalizacjach:

- Zespół Publicznych Szkół w Kijewie Królewskim,
- Szkoła Podstawowa w Trzebczyku,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Ślaskiego w Trzebczu Szlacheckim,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim,
- budynki socjalne należące do gminy (Kijewo Królewskie, Brzozowo).

Na terenie gminy znajduje się pięć elektrowni wiatrowych – trzy w miejscowości Brzozowo, a dwie w Trzebczu Szlacheckim. Elektrownie wiatrowe są wpięte do linii średniego napięcia GPZ w Chelmie. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie gminy, na terenie gminy Stolno, zlokalizowanych jest pięć elektrowni wiatrowych.

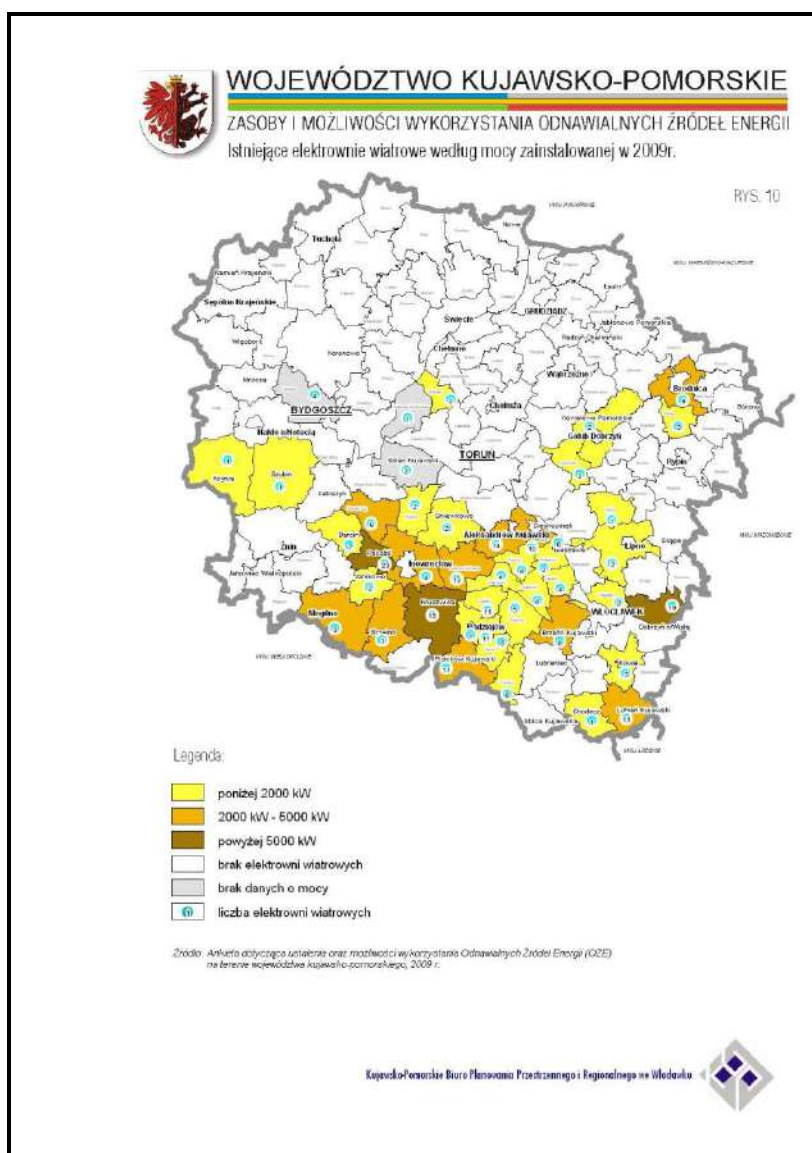
Orientacyjna całkowita wysokość elektrowni wiatrowej zlokalizowanej w Trzebczu Szlacheckim, przy granicy z gminą Unisław wynosi ok 155 m. Wysokość pozostałych elektrowni znajdujących się na terenie gminy wynosi ok. 100 m, natomiast tych w bezpośrednim sąsiedztwie gminy – ok. 130 m.

Rozmieszczenie wszystkich wyżej wymienionych elektrowni wiatrowych, a także orientacyjne granice obszarów z ograniczeniami w zabudowie, wynikającymi z ich występowania, określonymi w ustawie o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 961) przedstawiono na rysunku studium. Wyżej wymienione granice wyznaczono, w odległości dziesięciokrotności wysokości istniejących elektrowni wiatrowych zgodnie z zapisami wspomnianej ustawy.

W przypadku opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego granice wyżej wymienionych obszarów należy ustalić w oparciu o dokładne wysokości elektrowni wiatrowych.

Warunki i tryb lokalizacji i budowy elektrowni wiatrowych oraz warunki lokalizacji elektrowni wiatrowych w sąsiedztwie istniejącej albo planowanej zabudowy mieszkaniowej również określa ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

Rysunek 30. Zasoby i możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Źródło: <http://www.kujawsko-pomorskie.pl/files/planowanie/oze/oze.pdf>

Według zamieszczonej powyżej mapy gmina Kijewo Królewskie położona jest w obszarze, gdzie istniejące elektrownie wiatrowe mają wydajność/moc poniżej 2000 kW.

14.8. Gazownictwo

Przez gminę nie przechodzi sieć gazowa. Ludność zaopatrywana jest w gaz poprzez sieć punktów dystrybucji butli gazowych. Najbliższy gazociąg przebiega przez sąsiednie gminy: Dobrcz, Pruszcz i Chełmno.

14.9. Ciepłownictwo

Podstawowy charakter zagospodarowania wsi to typowa zabudowa wiejska z przewagą domów jednorodzinnych wolnostojących, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny. Stosowane są rozwiązania indywidualne, jednak z przewagą wykorzystania węgla. Na obszarze gminy w obrębie budownictwa wielorodzinnego funkcjonują lokalne kotłownie małej mocy oraz sieci ciepłne niskotemperaturowe. W większości – około 95 % budynki ogrzewane są węglem. Udział budynków ogrzewanych olejem stanowi jedynie 4%, zaś gazem – 1 %.

W gminie istnieją obiekty służące do wytwarzania energii elektrycznej przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii – pięć elektrowni wiatrowych. Największy problem emisji zanieczyszczeń z procesów spalania istnieje w sektorze komunalno – bytowym, gdzie głównie ze względu na wysokie ceny oleju opałowego i brak dostępności w wielu gminach do sieci gazowych używa się jako paliwa węgla kamiennego. W sezonie grzewczym następuje wzrost emisji pyłowo – gazowej na terenach zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej nie podłączonej do ogólnych systemów ciepłowniczych.

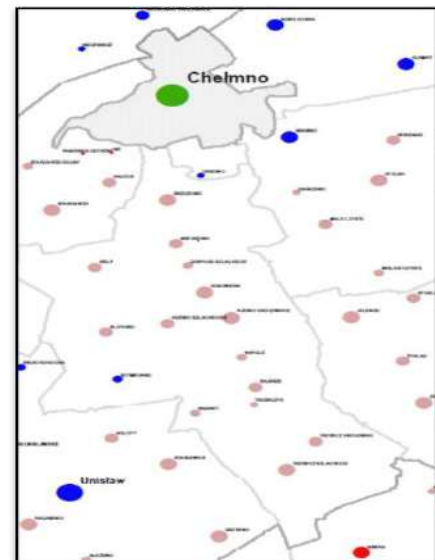
Na terenie gminy dominują indywidualne kotłownie opalane węglem. Występują nieliczne kotłownie opalane olejem opałowym, czy gazem propan – butan. Coraz częściej jednak modernizuje się kotłownie węglowe na kotłownie olejowe i coraz bardziej popularna staje się termomodernizacja budynków.

14.10. Telekomunikacja

Głównym operatorem telefonii w gminie jest Telekomunikacja Polska S. A. Stan sieci napowietrznych i ziemnych w opinii operatora sieci uważany jest za dobry. Na terenie gminy Kijewo Królewskie dostępne są wszystkie sieci telefonii komórkowej

Przedstawiony schemat opracowany przez UKE obrazuje liczbę przedsiębiorców telekomunikacyjnych posiadających przyłącze kablowe do budynków lub zainstalowanych terminali bezprzewodowych. Z przedstawionego wynika iż zdecydowana większość powierzchni gminy Golub-Dobrzyń obsługiwana jest przez jednego operatora.

Jak wynika z badań naukowych, ale również analiz dokumentacji sporządzanych na etapie lokalizacji i budowy - stacje bazowe telefonii komórkowej, przy prawidłowym zainstalowaniu i wprowadzeniu zabezpieczeń związanych z dostępem do anten, charakteryzują się bardzo małymi natężeniami pól elektromagnetycznych (EM). Anteny stacji bazowych instalowane są na wysokich wspornikach, tworząc w

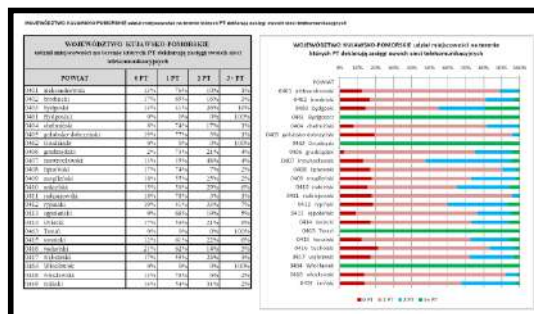

ten sposób strefy ochronne. Według danych literaturowych można podać, że np. bezpośrednio pod wieżą o wysokości 40 m, na której zainstalowano 3 zestawy anten (trzy sektory), maksymalna gęstość mocy emitowanej przez wszystkie trzy anteny (co możliwe jest tylko w teorii) wynosi 0,001 W/m² przy dopuszczalnej 0,1 W/m²; można więc stwierdzić, że jakkolwiek wpływ tego pola na środowisko pod antenami jest zupełnie marginalny. Z badań prowadzonych przez służby pomiarowe Państwowej Inspekcji Sanitarnej w roku 2002, nie stwierdzono w województwie kujawsko - pomorskim (a tym samym na terenie miasta) przypadków przekroczeń norm dopuszczalnych w zakresie promieniowania elektromagnetycznego.

Lokalizacje masztów radiotelekomunikacyjnych powinny być uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w miarę potrzeb, na podstawie zgłaszanych wniosków w toku sporządzania planu.

Na terenie gminy istnieją sprzyjające warunki dla rozwoju sieci telefonii komórkowej, gdyż jej obszar znajduje się w zasięgu działania sieci „Centertel” i „GSM”.

W gminie Kijewo Królewskie został uruchomiony projekt "Wioska internetowa - kształcenie na odległość na terenach wiejskich" realizowany przez Fundację Regionalnej Agencji Promocji Zatrudnienia w partnerstwie z Przedsiębiorstwem Telekomunikacyjnym Optoland S.A.

Centrum Kształcenia w Kijewie Królewskim jest wyposażone w nowoczesny sprzęt komputerowy z bogatym zestawem oprogramowania i szerokopasmowym dostępem do Internetu. Znajduje się w Kijewie Królewskim 59 (budynek przy Zespole Publicznych Szkół).

Przez północne tereny gminy przechodzi linia radiowa relacji Trzeciewiec - Radzyń Chełmiński. Obowiązuje dla niej strefa ochronna 500 m. Dopuszcza się tu lokalizację obiektów o wysokości do 8 m. W przypadku lokalizacji obiektów wyższych należy uzyskać zgodę Zakładu Radiostacji i Teletransmisji w Gdańsku.

14.11. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami na terenie gminy jest organizowana i nadzorowana przez Urząd Gminy w Kijewie Królewskim. Zezwolenie wójta na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie odbioru zmieszanych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu gminy posiada jeden podmiot: Zakład Usług Miejskich z siedzibą w Chełmnie.

Na terenie powiatu chełmińskiego funkcjonuje jedno Międzygminne Składowisko Odpadów Komunalnych dla miasta Chełmno oraz gmin powiatu, zlokalizowane w miejscowości Osnowo położonej

w gminie Chełmno i zarządzane przez Urząd Miasta Chełmno. Składowisko posiada cztery kwatery składowania odpadów, z czego dwie są eksploatowane, zaś dwie zamknięte. Całkowita pojemność wynosi 174177 Mg, z czego wypełnione jest 79147 Mg (45,4%). Pozostała pojemność do wypełnienia to 95030 Mg (54,6%). Uszczelnienie składa się z naturalnej bariery geologicznej, którą stanowią gliny piaszczyste i szare o miąższości 4,8 m, o przepuszczalności $k=1,0 \times 10^{-6}$ m/s, oraz folii HDPE o grubości 1,5 mm. Obiekt posiada system zbierania powstających odcieków, za pomocą drenażu, gdzie warstwa drenażowa składa się z 0,3 m warstwy gliny oraz sączków i system zewnętrznych rowów. Ocieki gromadzone są w zbiorniku o pojemności 1950 m³, z którego odprowadzane są do kanalizacji miejskiej. Składowisko wyposażone jest w system instalacji do odprowadzania gazu składowiskowego w postaci szybów wentylacyjnych, przez które odbywa się emisja do atmosfery. Jest ono otoczone pasem zieleni o szerokości 10 m, ogrodzone, wyposażone w wagę, urządzenie do mycia i dezynfekcji. Poszczególne warstwy odpadów są przykrywane warstwą izolacyjną. Prowadzony jest monitoring w zakresie wód powierzchniowych, wód odciekowych, wód podziemnych. Na składowisku dopuszczone są do składowania odpady komunalne z grupy 20 oraz odpady z grupy 02, 10, 15, 16, 17, 19. W roku 2005 zgromadzonych i unieszkodliwionych poprzez składowanie zostało 6603,31 Mg odpadów, z tego 6478,1 Mg odpadów komunalnych, natomiast odzyskanych 54,72 Mg.

Gmina Kijewo królewskie posiada opracowany Plan Gospodarki Odpadami na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015. Ilość powstających odpadów w gminie w 2008 roku:

- zmieszane odpady komunalne: 237,75 Mg;
- odpady opakowaniowe wysegregowane ze strumienia odpadów komunalnych: 27,54 Mg;
- odpady ulegające biodegradacji: 10 Mg;
- odpady z sektora handlowego, usługowego i publicznego: 90,3 Mg;
- odpady z oczyszczalni ścieków (osady) : 179 Mg;
- odpady medyczne: 0,042 Mg;
- odpady weterynaryjne: 0,036 Mg;
- odpady padłych zwierząt : 111,57Mg (225szt.).

Na terenie gminy nie występuje systematyczna zbiórka odpadów wielkogabarytowych, takich jak: meble, sprzęt AGD, RTV. Podobnie nie prowadzi się zbiórki odpadów ulegających biodegradacji. Wytworzone odpady trafiają na składowisko odpadów w Osnowie lub kompostowane są w przydomowych ogródkach. W gminie pojawiają się również odpady pochodzące z sektora handlowego, usługowego i publicznego. Z danych ewidencji odpadowej prowadzonej przez Zakład Usług Miejskich w Chełmnie wiadomo, że 38,0% całkowitej masy zmieszanych odpadów komunalnych w 2008 r. zostało wytworzone przez firmy, instytucje, obiekty oświaty itp.

W szkołach i urzędzie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka baterii małogabarytowych, odpadów medycznych oraz padłych sztuk zwierząt. Są to odpady niebezpieczne, dlatego też muszą być odseparowane od odpadów komunalnych i poddane utylizacji.

14.12. Lotnisko rekreacyjno – sportowe

Na terenie gminy Kijewo Królewskie projektowane jest lotnisko rekreacyjno – sportowe, na terenie którego funkcjonuje obecnie lądowisko Watorowo. Na rysunku studium przedstawiono obszar projektowanego lotniska, a także powierzchnie ograniczające wysokość zabudowy i obiektów naturalnych w otoczeniu lotniska.

15. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

15.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla krajowego i wojewódzkiego

15.1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju

Dnia 13 stycznia 2011 r. Rada Ministrów przyjęła Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 roku. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego nadrzędnym celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych w dążeniu do konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

15.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego z 2003 r.

Obecnie jest sporządzany nowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na podstawie uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr LIV/823/14 z dnia 27 października 2014 r.

Do chwili sporządzenia niniejszego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie obowiązuje Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego przyjęty Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. Dokument ten porusza najważniejsze aspekty polityki przestrzennej w wymiarze wojewódzkim.

Gminę Kijewo Królewskie zakwalifikowano do III – wschodniej strefy polityki przestrzennej, która posiada funkcję rolniczą w obszarach o najkorzystniejszych warunkach rozwoju wsi.

Uwarunkowania przyrodnicze:

- pod względem fizycznym – geograficznym wyróżniają się w krajobrazie województwa Pradolina Toruńsko – Eberswaldzka i Dolina Dolnej Wisły, zachodnia część gminy Kijewo Królewskie leży w obszarze Doliny Dolnej Wisły;
- na obszarze gminy Kijewo Królewskie znajdują się wieloprzestrzenne formy ochrony przyrody 2 rezerwaty przyrody: "Płutowo" i "Zbocza Płutowskie";

- pod względem geomorfologicznym na obszarze gminy należy wyróżnić dwie podstawowe jednostki: wysoczyznę morenową zwaną Równiną Chełmżyńską, oraz część dolinną tzw. Basenu Unisławskiego.

Uwarunkowania rozwoju rolnictwa:

- gmina posiada obszary o korzystnych i o średnio korzystnych warunkach do rozwoju rolnictwa, pojawiają się gleby I-III b, ale przeważa IV;
- obszar gminy zaliczany jest do najbardziej produktywnych pod względem produkcji zwierzęcej jak i roślinnej.

Uwarunkowania przyrodniczo – turystyczne:

- Dolina Dolnej Wisły zalicza się do obszarów atrakcyjnych pod względem przyrodniczo- turystycznym.

Obszary problemowe:

- obszar zagrożony deficytem wody – odwadniany jest przez rzekę Browinę;
- intensywne użytkowanie rolnicze powoduje pozbawienie szaty leśnej i zadrzewień.

Uwarunkowania rozwoju leśnictwa:

- lasy na siedliskach leśnych występują na wysoczyznach morenowych w rejonie m. in. Chełmna.

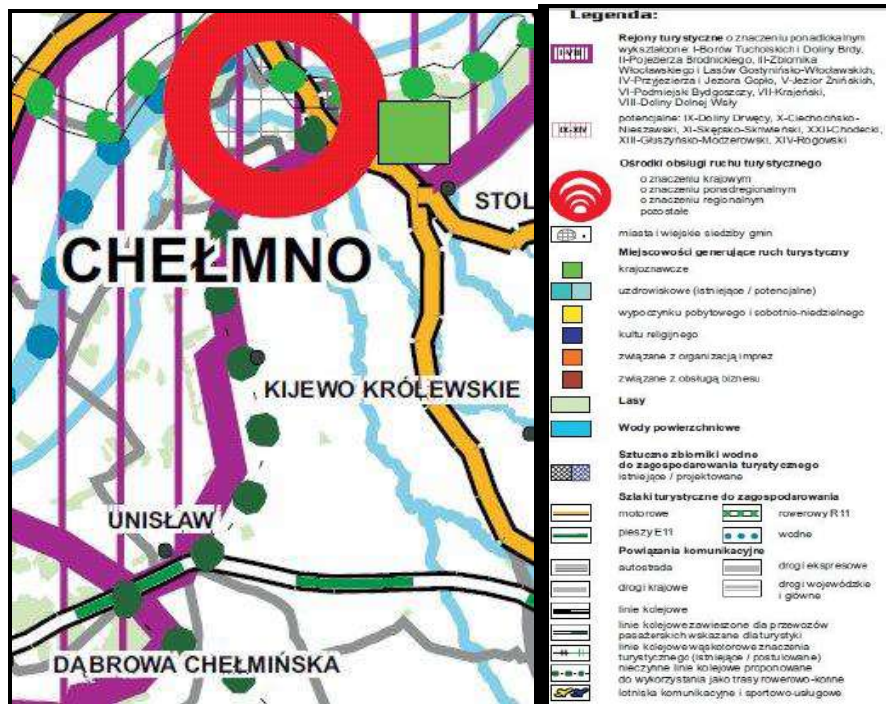
Uwarunkowania środowiska kulturowego:

- obszar gminy nasycony jest gotycką architekturą sakralną i warowną;
- obszar wyróżnia się pod względem specyficznej kompozycji krajobrazu fizjograficznego i innych cech waloru kulturowego.

Uwarunkowania rozwoju turystyki:

- na terenie gminy istnieją korzystne warunki rozwoju turystyki, jednak należy poprawić stan bazy turystycznej, rozwinąć marketing. Jest to rejon Doliny Dolnej Wisły.

Rysunek 31. Uwarunkowania rozwoju turystyki

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego

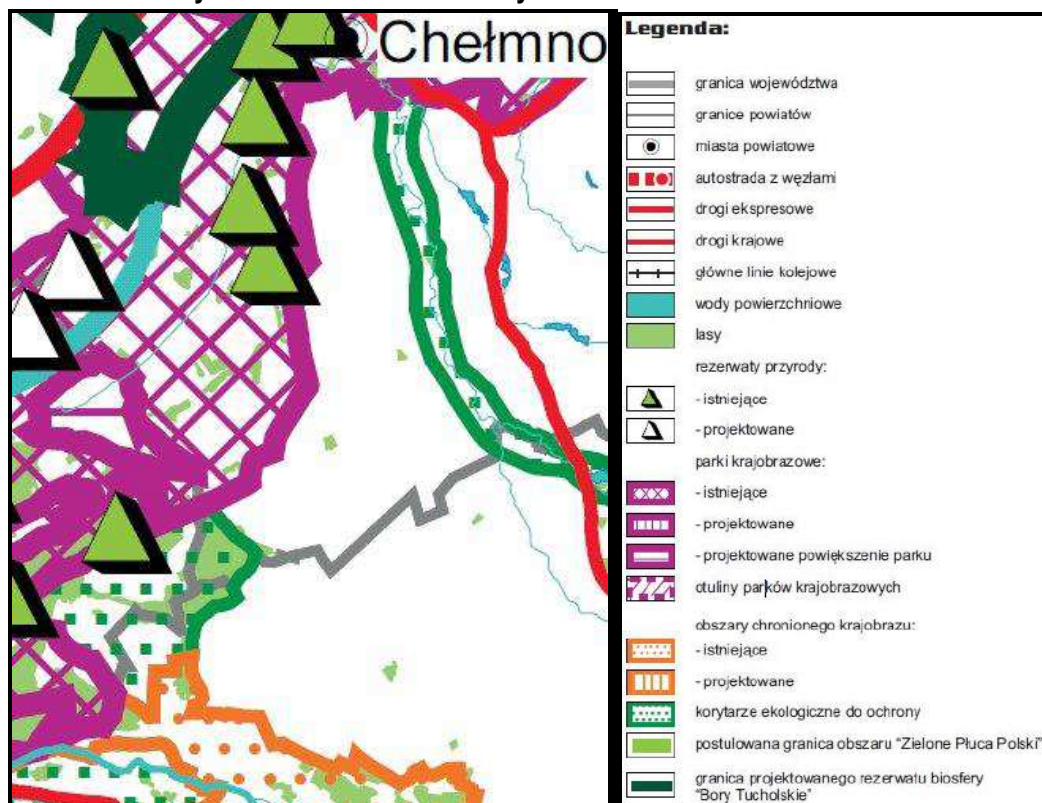
Obszary o podobnych uwarunkowaniach:

- gmina Kijewo Królewskie została zaliczona do obszaru centralnego województwa kujawsko – pomorskiego, który ma charakter wielofunkcyjny.

Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego:

- poprawa jakości zanieczyszczonych wód i cieków wodnych;
- zwiększenie lesistości;
- przeciwdziałanie erozji gleb;
- ograniczenie deficytu wody;
- dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów leśnych do siedliska glebowego;
- zwiększenie zasobów zieleni na terenach wykorzystywanych rolniczo w szczególności w sąsiedztwie cieków i w zlewniach jezior;
- wprowadzenie zadrzewień, m.in. w obniżeniach terenowych, na bezleśnych obszarach intensywnie wykorzystywanych rolniczo;
- ochrona zasobów średniowiecznej urbanistyki oraz architektury Ziemi Chełmińskiej.

Rysunek 32. Kierunki ochrony i kształtowania środowiska

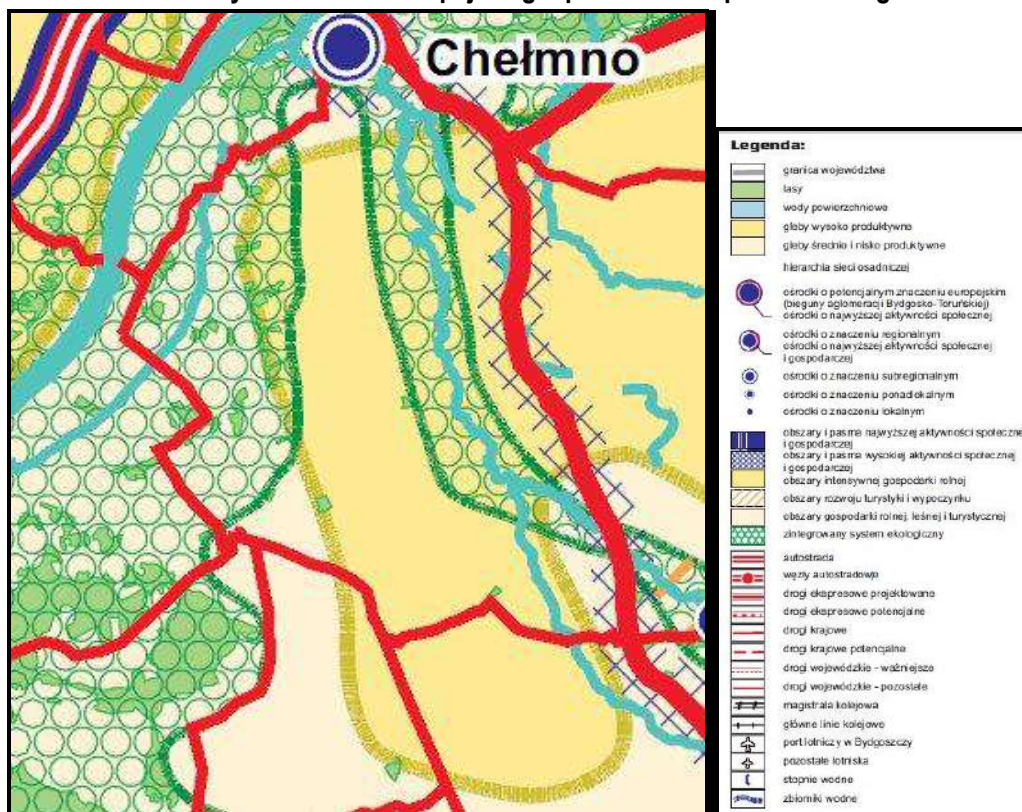

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego

- zmniejszenie powierzchni zagrożonych erozją gleb;
- rozbudowa sieci gazociągów magistralnych;

Rysunek 33. Koncepcja zagospodarowania przestrzennego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

Reasumując do zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych wynikających z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego, dotyczących gminy Kijewo Królewskie zaliczono:

- zadania o znaczeniu krajowym:
  - zadanie nr 2 – ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze,
  - zadanie nr 25 – budowa linii 400kV Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasiniec,
- zadania o znaczeniu wojewódzkim:
  - zadanie nr 40 – realizacja programu zwiększania lesistości i zadrzewień województwa kujawsko – pomorskiego w latach 2001 – 2020,
  - zadanie nr 41 – powiększenie Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły i Krajeńskiego Parku Krajobrazowego (w zachodniej części gminy znajduje się Chełmiński Park Krajobrazowy, który powstał po podzieleniu Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły na parki krajobrazowe: Chełmiński i Nadwiślański),

- zadanie nr 44 – ustanowienie i wdrożenie planów ochrony parków krajobrazowych: Doliny Dolnej Wisły, Tucholskiego i Wdeckiego (w zachodniej części gminy znajduje się Chełmiński Park Krajobrazowy, który powstał po podzieleniu Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły na parki krajobrazowe: Chełmiński i Nadwiślański),
- zadanie nr 46 – opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody (na terenie gminy znajdują się rezerваты przyrody: „Płutowo” i „Zbocza Płutowskie”, dla których ustanowiono plany ochrony),
- zadanie nr 47 – zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami chronionymi, w tym w dolinie Wisły i w dolinie Noteci,
- zadanie nr 48 – modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych, w szczególności na Pojezierzu Chełmińsko – Dobrzyńskim i Kujawach,
- zadanie nr 134 – przebudowa drogi wojewódzkiej nr 550, tym budowa obwodnicy miasta Chełmno (obwodnica miasta Chełmno została zrealizowana),
- zadanie nr 193 – modernizacja i odbudowa rurociągów w Bajerzu (gmina Kijewo Królewskie) i w Nożycynie (gm. Jeziora Wielkie).

15.1.3. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego

Obecnie obowiązującym dokumentem jest Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+, została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego 2020+ założono misję rozwoju województwa „Kujawsko-pomorskie – człowiek, rodzina, społeczeństwo”. Cel nadrzędny Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego to: poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Region województwa, w którym leży gmina Kijewo Królewskie charakteryzuje się siecią osadniczą o korzystnej dla rozwoju strukturze przestrzennej i hierarchicznej.

15.1.4. Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Kujawsko-Pomorskim

Strategia Rozwoju Transportu Województwa Kujawsko-Pomorskiego wyznacza cele całego sektora transportu do 2015 roku.

Dokument bezpośrednio odnosi się do zapisów Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2007 – 2020. Realizuje nadrzędny cel tego dokumentu. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko – Pomorskim przyjęto następujące cele:

- cel generalny: rozwój infrastruktury drogowej w celu zaspokojenia potrzeb komunikacyjnych ludności, tworzenia warunków rozwoju gospodarczego regionu poprzez podnoszenie jego atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej oraz umożliwienie szerokiego włączenia województwa w system współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej w ramach Unii Europejskiej w sposób wykorzystujący tranzytowe położenie województwa;
- cele strategiczne
  - budowa, rozbudowa i przebudowa i unowocześnienie sieci drogowej,
  - stworzenie warunków poprawy i bezpieczeństwa na drogach,
  - stworzenie warunków do rozwoju turystyki poprzez rozbudowę sieci dróg w regionach atrakcyjnych turystycznie.

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

15.1.5. Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012 - 2017 z perspektywą na lata 2018 - 2023

Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 przyjęty został Uchwałą Nr XXVII/434/12 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.

Wojewódzki plan gospodarki odpadami opracowany zgodnie z wytycznymi Krajowego planu gospodarki odpadami 2014 (Kpgo 2014), określa dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami, a szczególnie zasada postępowania z odpadami zgodnie z hierarchią gospodarki odpadami.

Podstawowym celem w zakresie gospodarowania odpadami powstającymi w sektorze komunalnym jest objęcie 100% mieszkańców województwa zorganizowaną zbiórką odpadów i wyeliminowaniem niekontrolowanego wprowadzania odpadów do środowiska. Ponadto niezbędne jest rozszerzenie selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, rozwój selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych oraz zintensyfikowanie działań zmierzających do likwidacji, rekultywacji bądź modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów, a także utworzenie Regionów Gospodarki Odpadami Komunalnymi.

Uwzględniając wytyczne znowelizowanej ustawy o odpadach oraz analizując możliwości techniczne instalacji unieszkodliwiania odpadów, w tym składowisk odpadów na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, możliwości spełniania kryteriów zakładów zagospodarowania odpadów, wytycznych dotyczących systemowych i kompleksowych rozwiązań w gospodarce odpadami komunalnymi województwa kujawsko-pomorskiego, uznano, iż podstawą gospodarki odpadami komunalnymi w województwie winno być siedem regionów gospodarki odpadami komunalnymi (RGOK).

Gmina Kijewo Królewskie zaliczona została do regionu Chełmińsko – Wąbrzeskiego.

Na terenie powiatu chełmińskiego funkcjonuje jedno Międzygminne Składowisko Odpadów Komunalnych dla miasta Chełmno oraz gmin powiatu zlokalizowane w miejscowości Osnowo, gmina Chełmno, zarządzane przez Urząd Miasta Chełmno ul. Dworcowa 1. Całkowita pojemność składowiska wynosi 233 000 m³. Składowisko zbliża się do zapelnienia połowy przewidzianej chłonności – pojemność zapelniona składowiska wynosi ok. 43%. Składowisko odpadów w Osnowie spełnia wszystkie wymogi, stawiane tego typu obiektom. Składowisko posiada izolację naturalną oraz syntetyczną, drenaż powstających odcieków, instalację do odprowadzania gazu składowiskowego, jest wyposażone w wagę oraz brodzik dezynfekcyjny, jest ogrodzone i otoczone pasem zieleni.

Przyjmując jednostkowe wskaźniki wytwarzania odpadów, które zostały wykorzystane do zbilansowania ilości wytworzonych odpadów komunalnych w „Krajowym planie gospodarki odpadami 2014” oraz danych GUS w zakresie liczebności ludności, oszacowano, iż na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2010 r. wytworzono 517, 9 tys. Mg odpadów komunalnych. Ponadto oszacowano, iż w roku 2010 wytworzono 282,2 tys. Mg odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, co w stosunku do roku 1995 stanowi więcej o 18,9%. Odpady komunalne ulegające biodegradacji stanowiły 54,5% ogólnej ilości wytworzonej masy odpadów komunalnych.

15.1.6. Krajowy Program Zwiększania Lesistości

Z ustawy o lasach wynika, że aby zalesić grunt musi on być wskazany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako obszar do zalesienia. Ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do

zalesienia nie nakłada takiego obowiązku natomiast określa, że osobą właściwą do rozstrzygnięcia kwestii związanych z zalesianiem jest starosta, który ma obowiązek zasięgnięcia opinii właściwego nadleśniczego oraz dokonania uzgodnień z wójtami (burmistrzami, prezydentami miast), Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Opinia nadleśniczego nie jest wiążąca, co oznacza, że jego stanowisko może nie mieć żadnego wpływu przy ustalaniu zalesień na terenie, którym zarządza. Z kolei stanowisko organów uzgadniających musi być przez starostę respektowane.

Krajowy Program Zwiększania Lesistości stawia sobie zadanie zwiększenie lesistości kraju do 30 % w 2020 roku oraz 33% w 2030 roku.

Gmina Kijewo Królewskie zgodnie z założeniami metodycznymi wykazuje duże preferencje zalesieniowe. W latach 2001-2020 planuje się zalesić 13,1 tys. ha województwa, w którym leży gmina Kijewo Królewskie. W tym w sektorze państwowym 2,4 tys. ha, a w niepaństwowym 10,7 tys. ha

15.1.7. Kujawsko - Pomorski plan spójności komunikacji drogowej i kolejowej 2014 - 2020

Cel Kujawsko-Pomorskiego planu spójności komunikacji drogowej i kolejowej stanowi: „Poprawa spójności transportowej województwa kujawsko-pomorskiego”. Cel ten zamierza się osiągnąć poprzez interwencję prowadzoną w trzech obszarach:

- Obszar interwencji I: Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej spójność województwa;
- Obszar interwencji II: Rozwój infrastruktury kolejowej kluczowej dla spójności województwa;
- Obszar interwencji III: Rozwój publicznego transportu zbiorowego w aspekcie rozwoju infrastruktury oraz zakupu taboru.

Spójność transportową należy rozumieć przede wszystkim jako zdolność swobodnego dostępu (inaczej – swobodną dostępność) realizowaną na całym terytorium województwa. Oznacza to, że każda część województwa powinna być dostępna za pomocą infrastruktury transportowej w sposób umożliwiający realizację występujących w niej potrzeb społecznych i gospodarczych.

Podkreślić należy, że w kolejnych latach spodziewane jest istotne przemodelowanie funkcjonowania transportu publicznego – związane z wchodzącymi w życie w roku 2017 zmianami prawnymi w zakresie organizacji transportu na poziomie wojewódzkim, które obarczają pewnymi zobowiązaniami w tej dziedzinie także samorządy powiatowe i gminne. W ich wyniku znacznie wzrośnie intermodalność przewozów pasażerskich, czego konsekwencją będzie wzrost zapotrzebowania na infrastrukturę temu służącą oraz na tabor. Wojewódzka sieć transportu publicznego będzie miała charakter tylko „szkieletowy” – to znaczy z założenia nie będzie zapewniać pełnej obsługi terytorium województwa, a obsługa taka będzie realizowana poprzez jej komplementarność z sieciami powiatowymi i (ewentualnie) gminnymi. Dworce i przystanki będą

więc pełniły w dużo większym stopniu zadania węzłów przesiadkowych, w tym w części – także multimodalnych.

W wykazie przedsięwzięć drogowych przewidzianych do realizacji w latach 2014 – 2023, w ramach grupy 3 – inne źródła finansowania (m.in. obligacje), środki własne, kujawsko-pomorski fundusz pożyczkowo-leasingowo-kapitałowy, zakwalifikowano przebudowę drogi wojewódzkiej nr 550, która przebiega przez teren gminy Kijewo Królewskie.

15.2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla powiatowego i lokalnego

15.2.1. Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015 – 2025

Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025 to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd powiatu. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze Powiatu.

Jedną z metod planowania strategicznego, stosowaną przez kraje Unii Europejskiej (UE) jest Metoda Aktywnego Planowania Strategii (MAPS). Bezpośrednie prace nad opracowaniem strategii rozwoju powiatu chełmińskiego odbywały się na warsztatach planowania strategicznego przy udziale lokalnych liderów reprezentujących środowiska zawodowe, gminy, organizacje pozarządowe i radnych powiatowych.

Cele wynikające ze strategii rozwoju powiatu chełmińskiego mające związek z gminą Kijewo Królewskie:

➤ strefa społeczna:

- Cel strategiczny 1: Zapewnione mieszkańcom Powiatu Chełmińskiego atrakcyjne warunki do życia.
  - Cel operacyjny 1.1. Rozbudowana infrastruktura przedszkolna.
  - Cel operacyjny 1.2. Rozwinięta opieka nad dziećmi do lat trzech.
  - Cel operacyjny 1.3. Rozwinięte kształcenie na poziomie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych.
  - Cel operacyjny 1.4. Dostosowane kierunki i formy kształcenia w szkołach zawodowych do potrzeb rynku pracy.
  - Cel operacyjny 1.5. Poprawa funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej na terenie Powiatu Chełmińskiego.
  - Cel operacyjny 1.6. Rozwinięty system wsparcia dla rodzin i osób zagrożonych z różnych przyczyn wykluczeniem społecznym (zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych).

➤ **strefa gospodarcza:**

- Cel strategiczny 2: Konkurencyjny i rozwinięty gospodarczo Powiat Chełmiński.
  - Cel operacyjny 2.1. Przygotowane tereny pod inwestycje.
  - Cel operacyjny 2.2. Zapewnione kompleksowe wsparcia dla obecnych i potencjalnych przedsiębiorców.
  - Cel operacyjny 2.3. Stworzone warunków i zachęcanie mieszkańców Powiatu do zakładania własnej działalności gospodarczej.
  - Cel operacyjny 2.4. Rozwinięte usługi i turystyka na terenie Powiatu Chełmińskiego.
  - Cel operacyjny 2.5. Rozwinięty sektor rolno-spożywczy.

➤ **strefa techniczna**

- Cel strategiczny 3: Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna.
  - Cel operacyjny 3.1. Rozwinięta i uporządkowana infrastruktura techniczna.
  - Cel operacyjny 3.2. Racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska.
  - Cel operacyjny 3.3. Gospodarka niskoemisyjna.
  - Cel operacyjny 3.4. Sprawny system komunikacji publicznej.

15.2.2. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Chełmińskiego

Strategia została opracowana na podstawie „Zasad przygotowania Strategii dla Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w okresie programowania 2014-2020”, stanowiącej Załącznik do Uchwały nr 38/1294/14 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 17 września 2014 r.

Strategia zawiera następujące propozycje projektowe dla gminy Kijewo Królewskie:

- poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym budynków: Zespołu Publicznych Szkół w Kijewie Królewskim, Szkoły Podstawowej w Trzebczyku, Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim wraz z częścią mieszkalną;
  - budowa systemu ścieżek rowerowych – 12 km;
  - wczesna edukacja = lepsza przyszłość – przygotowanie 3-5 latków do życia szkolnego poprzez utworzenie dodatkowych miejsc przedszkolnych na terenie gminy, utworzenie przedszkola pełnowymiarowego, remont sal przedszkolnych oraz ich doposażenie;
- Ponadto na terenie gminy zaklasyfikowano kilkanaście dróg w złym stanie technicznym:
- a) drogi powiatowe:
- 1602C Starogród-Kijewo na odcinku z Kijewa Królewskiego do drogi Dorposz-Uniślaw. Droga wymaga poszerzenia oraz położenia warstw bitumicznych. Na tym odcinku jest gęsta zabudowa oraz funkcjonują 2 firmy;

- 1623C Brzozowo-Stolno – na części jest wykonana z warstwy kruszywa wapiennego i na części droga brukowana, warstwa bitumiczna jest w złym stanie;
  - 1628C Trzebcz Królewski-Zegartowice – droga jest wąska i na odcinku ok. 1 km ma nawierzchnię szutrową. Dla gminy Kijewo Królewskie jest ważna trasą, gdyż łączy znaczny obszar gminy i mieszkańców z drogą krajową. Korzystają z niej firmy dostarczające towary do sklepów, rolnicy, odbiorcy produktów rolnych;
  - 1626C Szymborno-Kijewo Królewskie – droga ta ma zniszczoną nawierzchnię, a jest najkrótszym połączeniem z Unisławiem, gdzie są stacje przesiadkowe komunikacji publicznej;
  - 1629C Trzebcz Szlachecki-Głuchowo – na końcowym odcinku droga o nawierzchni szutrowej, a jest to najbliższe połączenie Trzebcza z Chełmżą;
- b) drogi gminne:
- 60525C Szymborno-Bagart – droga o mocno zniszczonej nawierzchni asfaltowej, a kursuje po niej autokar szkolny, istnieje zakład pracy oraz punkt skupu żywca;
  - poprawa infrastruktury drogowej Trzebcz Marianki – droga gruntowa sukcesywnie naprawiana, służy dla ruchu lokalnego;
  - 60502C Brzozowo wybudowanie – droga gruntowa, przy której usytuowany jest gminny budynek socjalny.

16. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYMAGAŃ DOTYCZĄCYCH OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z Ustawą Prawo Wodne z dnia 20 lipca 2017 r. (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1566 z późn. zm.) obszary szczególnego zagrożenia powodzią stanowią:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
- pas techniczny.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na terenie gminy Kijewo Królewskie występują jedynie obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego. Obszary te przedstawiono na rysunku studium, zajmują one niewielką powierzchnię przy zachodniej granicy gminy.

**GMINA
KIJEWO
KRÓLEWSKIE**

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

**KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

Załącznik Nr 2
do uchwały Nr XXIX/204/2022
Rady Gminy Kijewo Królewskie
z dnia 30 marca 2022 r.

SPIS TREŚCI

1.KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW, W TYM WYNIKAJĄCE Z AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO.....	7
1.1.Kierunki polityki zagospodarowania przestrzennego gminy.....	7
1.1.1. Funkcja gminy.....	7
1.1.2. Hierarchia sieci osadniczej gminy.....	8
1.2. Ogólne zasady polityki i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.....	8
2..KIERUNKI I WSKAŹNIKI ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ ORAZ TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY.....	12
2.1. Obszary wyłączone spod zabudowy.....	12
2.2. Kierunki i wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów.....	13
2.3. Ograniczenia w lokalizacji zabudowy.....	19
3. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I UZDROWISK.....	20
3.1. Główne kierunki ochrony środowiska.....	20
3.2. Elementy środowiska przyrodniczego objęte ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody.....	24
3.2.1. Chełmiński Park Krajobrazowy.....	25
3.2.2. Rezerwat przyrody Zbocza Płutowskie.....	26
3.2.3. Rezerwat przyrody Płutowo.....	27
3.2.4. Obszar Natura 2000 Zbocza Płutowskie.....	27
3.2.5. Pomniki przyrody.....	27
4. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.....	28
4.1. Obiekty i tereny zabytkowe, objęte ochroną prawną.....	28
4.2. Ochrona obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków.....	29
4.3. Strefa ochrony konserwatorskiej zespołów dworsko – parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich.....	29
4.4. Ochrona obiektów sakralnych.....	30
4.5. Ochrona obiektów architektury i budownictwa.....	31
4.6. Ochrona wsi i osad o zachowanym układzie i wartościach kulturowych.....	31
4.7. Ochrona obiektów lub obszarów w obrębie nieruchomości zabytków archeologicznych.....	32
4.8. Ochrona obiektów, terenów i obszarów w obrębie stref ochrony konserwatorskiej.....	32
5.KIERUNKI ROZWOJU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.....	33

5.1. Komunikacja drogowa	33
5.2. Komunikacja kolejowa.....	34
5.3. Gospodarka wodno-ściekowa	34
5.3.1. Zaopatrzenie w wodę.....	34
5.3.2. Odprowadzanie ścieków.....	35
5.4. Elektroenergetyka	36
5.5. Gazownictwo i ciepłownictwo	37
5.6. Telekomunikacja	38
5.7. Gospodarka odpadami.....	39
6. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM.....	41
7. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM.....	42
8. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁÓW NIERUCHOMOŚCI-ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	43
8.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	43
8.2. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości.....	43
8.3. Obszary przestrzeni publicznych.....	43
9. OBSZARY DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE.....	44
10. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH	45
11. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ ...	46
12. OBIEKTY I OBSZARY, DLA KTÓRYCH W ZŁOŻU KOPALINY WYZNACZA SIĘ FILAR OCHRONNY ..	47
13. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA ROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY ...	48
14. ..OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENI, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI	48
14.1. Obszary wymagające przekształceń i rehabilitacji.....	48

14.2. Obszary wymagające rekultywacji i remediacji.....	49
14.3. Obszary zdegradowane.	49
15. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH	50
16. OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU LOKALNYM, W ZALEŻNOŚCI OD UWARUNKOWAŃ I POTRZEB ZAGOSPODAROWANIA WYSTĘPUJĄCYCH W GMINIE.....	50
17. URZĄDZENIA WYTWARZAJĄCE ENERGIĘ Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII O MOCY PRZEKRACZAJĄCEJ 100 kW.	50
18. OBIEKTY HANDLOWE O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 m ²	52
19. INNE OBSZARY PROBLEMOWE	52

1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW, W TYM WYNIKAJĄCE Z AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO

Ważnym czynnikiem decydującym o kierunkach zmian w strukturze przestrzennej gminy jest środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe oraz komunikacja i infrastruktura techniczna. Są to elementy warunkujące dalszy rozwój przestrzenny gminy, który w znacznej mierze opiera się także na uwarunkowaniach społecznych i ekonomicznych przedmiotowego obszaru.

Głównym celem określenia kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenu jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców, poprzez rozwój społeczny (np. zapewnienie prawidłowego funkcjonowania usług publicznych), gospodarczy (np. wprowadzanie nowych funkcji, rozwój przedsiębiorczości i wzrost efektywności rolnictwa), rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, studium wyznacza kierunki zagospodarowania przestrzennego uwzględniając przy tym uwarunkowania przedmiotowego obszaru, przede wszystkim bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 7 lit. d w/w ustawy. Dokument określa lokalne zasady zagospodarowania przestrzeni gminy, jednak granice obszarów funkcjonalnych ściśle nie przesądzają o faktycznej zmianie przeznaczenia tych terenów i o ich zainwestowaniu. Dokładne określenie granic oraz funkcji zagospodarowania poszczególnych terenów powinny być określone na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego gminy oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu właściwej polityki przestrzennej. Ponadto zawiera nieobowiązkowe postulaty i sugestie, które warto wziąć pod uwagę w kształtowaniu ładu przestrzennego.

1.1. Kierunki polityki zagospodarowania przestrzennego gminy

1.1.1. Funkcja gminy

Struktura przestrzenna gminy cechuje się przede wszystkim typowo rolniczym sposobem zagospodarowania, za którym przemawiają następujące czynniki:

- duży udział gruntów rolnych w strukturze użytkowania gruntów,
- duży udział wysokich klas bonitacyjnych (klas I-III) w gruntach ornych,
- rozproszenie zabudowy zagrodowej sytuowanej głównie wzdłuż ciągów komunikacyjnych,
- niewielki udział terenów leśnych i zadrzewionych,
- brak większych zbiorników wodnych,
- niewielki udział form ochrony przyrody oraz obszarów cennych przyrodniczo.

W związku z powyższym zmiany w strukturze przestrzennej winny skupić się na ugruntowaniu dominującego sposobu zagospodarowania oraz uporządkowaniu zasad jego kształtowania.

1.1.2. Hierarchia sieci osadniczej gminy

Na terenie gminy Kijewo Królewskie wykształciła się następująca hierarchia sieci osadniczej:

- lokalny ośrodek gminny – Kijewo Królewskie, stanowiący siedzibę władz gminy, główny ośrodek handlowy, kulturowy w gminie;
- wsi podstawowe, pełniące funkcje wsi sołeckich tzw. jednostek pomocniczych gminy – Brzozowo, Bajerze, Bagart, Dorposz Szlachecki, Kiełp, Kijewo Szlacheckie, Szymborno, Trzebcz Królewski, Trzebcz Szlachecki i Watorowo;
- wsie elementarne, stanowiące części sołectw – Kosowizna, Napole, Plutowo i Trzebczyk;

Pod względem administracyjnym obszar gminy podzielony jest na 11 sołectw, na których terenie znajduje się 15 miejscowości. Kijewo Królewskie jako ośrodek gminny podlega procesowi rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Na szczególną uwagę zasługuje również obszar miejscowości Brzozowo, który z uwagi na dobre skomunikowanie drogowe (przede wszystkim przebieg drogi wojewódzkiej nr 550) oraz niewielką odległość od Chełmna posiada duże możliwości rozwoju zabudowy.

1.2. Ogólne zasady polityki i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Rozwój przestrzenny gminy musi być podporządkowany nadrzędnemu celowi wszelkiej działalności człowieka, jakim jest poprawa warunków życia mieszkańców. W odniesieniu do zakresu działalności władz samorządowych gminy będzie to dotyczyło głównie dążenia do zwiększenia średniej powierzchni użytkowej budynków mieszkalnych przypadającej na jednego mieszkańca, a także poprawy dostępności do urządzeń publicznych, m.in.: administracja, oświata, zdrowie, kultura, sport, ochrona p. pożarowa, wypoczynek, opieka społeczna, komunikacja, gospodarka komunalna itp. Waloryzacja istniejących i potencjalnych uwarunkowań przestrzennych, ekologicznych, gospodarczych społecznych, demograficznych i technicznych daje podstawę do sformułowania ogólnych zasad polityki i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

W związku z powyższym, uwzględniając bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 7 lit. d ustawy o planowaniu i zagospodarowania przestrzennego – patrz *Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego* - wyodrębniono kierunki polityki przestrzennej gminy Kijewo Królewskie:

- przyjęcie w rozwoju gminy kryterium ekologicznego ze względu na ochronę środowiska przyrodniczego (Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Kijewo Królewskie na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015) i kulturowego, jego wzbogacenia i kształtowania przez:
  - ochronę obszarów objętych prawnymi formami ochrony przyrody,
  - ochrona powietrza atmosferycznego poprzez termomodernizację obiektów w celu oszczędności

- energii cieplnej oraz propagowanie odnawialnych źródeł energii,
- ochronę lokalnych wartości zasobów środowiska przyrodniczego przez wprowadzenie form ochrony przyrody takich jak użytki ekologiczne,
  - ochrona przed hałasem poprzez przebudowy i remonty dróg z dostosowaniem do wymogów akustycznych,
  - ochrona powierzchni ziemi poprzez eksploatację kopalni zgodnie z przepisami i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
  - prowadzenie właściwej gospodarki ściekowej poprzez modernizację istniejącej oczyszczalni ścieków, rozbudowę sieci kanalizacyjnej, budowę przydomowych i przyzagrodowej oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie,
  - prowadzenie właściwej gospodarki wodnej poprzez rozbudowę sieci wodociągowej i modernizację ujęć wody,
  - ochronę zasobów przyrody poprzez nadzór nad gospodarką leśną, zalesienie gruntów rolnych, rewitalizację zespołów dworsko – parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich, bieżącą ochronę obszarów i obiektów prawnie chronionych,
  - właściwą gospodarkę odpadami poprzez selektywną zbiórkę odpadów i dofinansowanie usuwania azbestu,
  - zmniejszenie zagrożenia ekologicznego poprzez zwiększenie bezpieczeństwa przewozów materiałów niebezpiecznych,
  - rozwój rolnictwa ekologicznego,
  - ochronę i zachowanie historycznych układów przestrzennych wsi,
  - ochronę zabytków architektury,
  - systematyczne zwiększanie lesistości gminy oraz zadrzewień i zalesień śródpolnych,
- utrzymanie dominacji wiodącej funkcji rolniczej, utrzymanie wysokiej produktywności oraz rozwój funkcji komplementarnych przez:
    - kształtowanie ładu przestrzennego i rolniczej przestrzeni produkcyjnej w określeniu zasad ich użytkowania i zainwestowania w kompleksach gleb chronionych I, II i III klasy, ograniczenie możliwości zabudowy, dopuszczając głównie możliwość realizacji zabudowy i urządzeń związanych i służących rozwojowi produkcji rolnej i przetwórstwu rolno-spożywczemu,
    - rozwój przestrzenny funkcji rolniczej poprzez zagospodarowanie lokalnych nadwyżek surowcowych i rozwój przetwórstwa, przechowalnictwa, magazynowania oraz skupu i sprzedaży na terenie gminy,
  - koncentracja zabudowy w ramach głównych jednostek osadniczych przy maksymalnym wykorzystaniu istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej:
    - wyznaczenie terenów predysponowanych do zabudowy w ramach granic jednostek o wykształconej

strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz terenów przeznaczonych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój zabudowy, o których mowa w części *Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy*,

- poprawa obsługi komunikacyjnej głównych ośrodków gminy,
- uzupełnienie oraz modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej,
- rozwój funkcji dla zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców w głównych ośrodkach gminnych.

Realizację założonych kierunków rozwoju umożliwią zmiany w strukturze przestrzennej gminy oparte o strefy przestrzenne. W związku z powyższym na terenie gminy Kijewo Królewskie wyznacza się:

- 1) **Strefę osadniczą ośrodków gminnych – oznaczonych jako „O”**;
- 2) **Strefę rolniczą – oznaczoną jako „R”**;
- 3) **Strefę przyrodniczą – oznaczoną jako „P”**.

Strefa osadnicza ośrodków gminnych – oznaczona jako „O”.

Do strefy zaliczono: obszar obejmujący miejscowości Kijewo Królewskie i Kosowiznę, a także, pomimo sąsiedztwa istniejących elektrowni wiatrowych, miejscowość Brzozowo oraz centralny obszar miejscowości Trzebcz Szlachecki. Wyżej wymienione obszary zostały wyznaczone głównie w oparciu o granice jednostek o wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz terenów przeznaczonych w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój zabudowy. Miejscowości te cechują się największą liczbą ludności oraz względnie zwartym układem zabudowy, zlokalizowanym przy głównych ciągach komunikacyjnych z istniejącą infrastrukturą kanalizacyjną, wodociagową i energetyczną. W każdym z tych obszarów zlokalizowana jest szkoła podstawowa, małe obiekty handlowe, boisko sportowe, kościół, ochotnicza straż pożarna oraz świetlica wiejska.

Dla strefy ustala się:

- tereny zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, zabudowy zagrodowej, letniskowej, usług komercyjnych, usług publicznych, usług sportu i rekreacji, zieleni urządzonej, produkcyjnej, składów i magazynów, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji, wód powierzchniowych, lasów,
- realizacja zabudowy poprzez dogęszczanie istniejącej struktury, na terenach predysponowanych do zabudowy,
- realizacja zabudowy w sposób zgodny z zasadami ładu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju,
- realizacja zabudowy mogącej wywoływać konflikty przestrzenne i społeczne w sposób ograniczający wzajemne oddziaływanie.

Strefa rolnicza – oznaczona jako „R”.

Strefa obejmująca głównie tereny rolnicze położone w południowej, centralnej oraz północnej części gminy. Charakteryzująca się dużymi arealami jednolitych gruntów ornych wysokich klas bonitacyjnych, z rozproszoną zabudową zagrodową, wyposażoną w podstawowe media jak wodociągi, elektroenergetyka oraz częściowo kanalizacja sanitarna, na której zlokalizowano inwestycje w zakresie Odnawialnych Źródeł Energii (OZE).

Dla strefy ustala się:

- utrzymanie rolniczego sposobu wykorzystania zgodnej z dotychczasowym użytkowaniem i zagospodarowaniem terenów,
- tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodniczych, zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich, usług publicznych, usług sportu i rekreacji, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji, wód powierzchniowych, lasów,
- dopuszcza się tereny zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, letniskowej, usług komercyjnych, zieleni urządzonej, produkcyjnej, składów i magazynów,
- realizacja zabudowy poprzez dogęszczanie, w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy istniejącej, dróg publicznych z dostępem do infrastruktury techniczne,
- realizacja zabudowy w sposób zgodny z zasadami ładu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju,
- realizacja zabudowy mogącej wywoływać konflikty przestrzenne i społeczne w sposób ograniczający wzajemne oddziaływanie,
- tereny realizacji proekologicznych inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii,
- **tereny eksploatacji złoża gazu ziemnego Bajerze.**

Strefa przyrodnicza – oznaczona jako „P”.

Strefa obejmująca zachodnią część gminy. Jej granice pokrywają się z granicami Chełmińskiego Parku Krajobrazowego. Strefa obejmuje swym zasięgiem także: Rezerwat Przyrody Zbocza Płutowskie, Rezerwat Przyrody Płutowo, Obszar natura 2000 Zbocza Płutowskie, obszar zagrożenia powodziowego, a także lasy. Strefa charakteryzuje się występowaniem dużych powierzchni terenów z ograniczeniami w zabudowie oraz terenów wyłączonych spod zabudowy.

Dla strefy ustala się :

- utrzymanie sposobu wykorzystania terenów zgodnej z dotychczasowym użytkowaniem i zagospodarowaniem,
- tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodniczych, zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych

i rybackich, usług publicznych, usług sportu i rekreacji, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji, wód powierzchniowych, lasów,

- dopuszcza się tereny zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, letniskowej, usług komercyjnych, zieleni urządzonej, produkcyjnej, składów i magazynów,
- realizacja zabudowy poprzez dogęszczanie, w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy istniejącej, dróg publicznych z dostępem do infrastruktury technicznej,
- realizacja zabudowy w sposób zgodny z zasadami ładu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju,
- realizacja zabudowy mogącej wywoływać konflikty przestrzenne i społeczne w sposób ograniczający wzajemne oddziaływanie,
- realizacja inwestycji nie mających negatywnego skutku dla środowiska naturalnego z wyłączeniem obiektów infrastruktury technicznej.

2. KIERUNKI I WSKAŹNIKI ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ ORAZ TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY

2.1. Obszary wyłączone spod zabudowy

Na terenie gminy Kijewo Królewskie występują liczne obszary wyłączone z zabudowy. Są to:

- tereny lasów, z wyłączeniem terenów zabudowanych Lasów Państwowych i pasów infrastruktury technicznej oraz budowy obiektów i urządzeń służących gospodarce leśnej oraz realizacji inwestycji celu publicznego;
- tereny wód powierzchniowych za wyjątkiem budowy obiektów i urządzeń służących gospodarce wodnej;
- teren rezerwatu przyrody „Płutowo”;
- teren rezerwatu przyrody „Zbocza Płutowskie”;
- tereny cmentarzy, obejmuje cmentarze czynne i nieczynne, za wyjątkiem obiektów sakralnych;
- pasy technologiczne linii elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia;
- tereny kontroli obiektów infrastruktury technicznej wynikające z przepisów odrębnych,
- terenów zespołów dworsko – parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich za wyjątkiem obiektów małej architektury;
- obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych;
- tereny złóż kopalin do czasu ich eksploatacji;
- postuluje się o wyłączenie z zabudowy obszarów zagrożonych podtopieniami.

2.2. Kierunki i wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów

Podstawową zasadą przy ustalaniu obszarów, które mogą być przeznaczone do zabudowy winna być jej koncentracja w ramach istniejącej sieci osadniczej gminy, przy maksymalnym ograniczeniu zabudowy rozproszonej. W pierwszej kolejności pod zabudowę – w formie zabudowy uzupełniającej - powinny być przeznaczone tereny niezabudowane położone w obrębie obecnej zabudowy, zlokalizowane przy istniejących ciągach komunikacyjnych.

Studium określa strefy przestrzenne przyjmując kryterium przestrzeni i sposobu istniejącego zagospodarowania jako nadrzędne w ich wyznaczeniu. Racjonalny i zrównoważony rozwój w każdej strefie powinien odbywać się głównie poprzez opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których granice winny być uszczegółowione na etapie podejmowania uchwał intencyjnych do sporządzenia planów miejscowych. Granice planów winny pokrywać się z granicami stref, bądź stanowić ich część, dopuszczalna jest korekta granic w oparciu o naturalne elementy przestrzeni jak drogi, elementy przyrodnicze itp., lub też powiększenie strefy w oparciu o przesłankę wykorzystania istniejącej infrastruktury technicznej do której może zostać przyłączona projektowana zabudowa.

Na etapie sporządzania planów miejscowych dopuszcza się korektę granic terenów predysponowanych do zabudowy, a także wyznaczenie nowych obszarów jako terenów predysponowanych do zabudowy w ramach jednostki osadniczej, oznaczonej symbolem „O”. Wyodrębnienie nowych terenów winno zostać odpowiednio uargumentowane, powinno wynikać z potrzeb inwestycyjnych, potrzeb zrównoważonego rozwoju oraz winno dążyć do ograniczenia konfliktów przestrzennych. Ustalając granice nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę należy odpowiednio zmniejszyć powierzchnię terenów predysponowanych pod zabudowę wyznaczonych w ramach niniejszego dokumentu.

Przy zmianach użytkowania terenów i wprowadzaniu nowej zabudowy, należy szczególnie dbać o ład przestrzenny i intensyfikować zabudowę tak, aby tworzyła spójne i harmonijne układy urbanistyczne. Zaleca się wprowadzenie znacznego udziału powierzchni biologicznie czynnej. Dopuszcza się zachowanie dotychczasowych funkcji zagospodarowania terenu.

W ramach poszczególnych terenów, określono następujące kierunki i wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania:

- 1) **tereny zainwestowane** - obejmują istniejące zainwestowane i zabudowane tereny, dla których proponuje się następujące ustalenia:
  - realizacja w zależności od położenia w wskazanej strefie funkcji mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, zabudowy zagrodowej, letniskowej, usług komercyjnych, usług publicznych, usług sportu i rekreacji,

zieleni urządzonej, produkcyjnej, składów i magazynów, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji, wód powierzchniowych, lasów,

- ustala się możliwość rozbudowy lub adaptacji istniejącej zabudowy,
- wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów:
  - minimalna/maksymalna powierzchnia zabudowy od 10% do 80%,
  - minimalna/maksymalna powierzchnia terenów biologicznie czynnych od 10% do 80%,
- forma architektoniczna zabudowy winna nawiązywać do zabudowy istniejącej,
- zachowanie wysokiej jakości zabudowy,
- minimalna liczba miejsc parkingowych zgodnie z przeznaczeniem terenu,
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej nie związanej z podstawową funkcją terenu,
- obsługa zabudowy poprzez projektowane i istniejące sieci infrastruktury technicznej,
- dopuszcza się rozwiązania indywidualne w zakresie zaopatrzenia w podstawowe sieci infrastrukturalne do czasu ich realizacji,
- ustala się zakaz zmniejszania powierzchni parków zabytkowych,
- dopuszcza się lokalizację instalacji do wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii o mocy nie przekraczającej 100 kV wykorzystywanych do zasilania znaków drogowych i kolejowych, urządzeń sterujących i monitorujących ruch drogowy lub kolejowy, znaków nawigacyjnych, urządzeń oświetleniowych, billboardów i tablic reklamowych itp.,
- dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych wyznacza się obowiązek rewaloryzacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczytelnienie kompozycji założeń, w tym poprzez ochronę i pielęgnację drzewostanu oraz zachowanie lub renowację cennych historycznie obiektów;

2) tereny predysponowane do zabudowy – zostały wyznaczone w oparciu o określone w części *Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego* obszary o wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej (OZS) oraz tereny przeznaczone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój zabudowy; dla terenów predysponowanych do zabudowy proponuje się następujące ustalenia:

- realizacja funkcji mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, zabudowy zagrodowej, lotniskowej, usług komercyjnych, usług publicznych, usług sportu i rekreacji, zieleni urządzonej, produkcyjnej, składów i magazynów, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji, wód powierzchniowych, lasów,
- ustala się możliwość rozbudowy lub adaptacji istniejącej zabudowy,
- wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów:

- minimalna/maksymalna powierzchnia zabudowy od 10% do 80%,
- minimalna/maksymalna powierzchnia terenów biologicznie czynnych od 10% do 80%,
- forma architektoniczna zabudowy winna nawiązywać do zabudowy istniejącej,
- zachowanie wysokiej jakości zabudowy,
- minimalna liczba miejsc parkingowych zgodnie z przeznaczeniem terenu,
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej nie związanej z podstawową funkcją terenu,
- obsługa zabudowy poprzez projektowane i istniejące sieci infrastruktury technicznej,
- dopuszcza się rozwiązania indywidualne w zakresie zaopatrzenia w podstawowe sieci infrastrukturalne do czasu ich realizacji,
- ustala się zakaz zmniejszania powierzchni parków zabytkowych,
- dopuszcza się lokalizację instalacji do wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii o mocy nie przekraczającej 100 kV wykorzystywanych do zasilania znaków drogowych i kolejowych, urządzeń sterujących i monitorujących ruch drogowy lub kolejowy, znaków nawigacyjnych, urządzeń oświetleniowych, billboardów i tablic reklamowych itp.,
- dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych wyznacza się obowiązek rewaloryzacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczytelnienie kompozycji założeń, w tym poprzez ochronę i pielęgnację drzewostanu oraz zachowanie lub renowację cennych historycznie obiektów;

3) teren aktywizacji gospodarczej – teren zlokalizowany w miejscowości Napole, z uwagi na sąsiedztwo istniejącej oczyszczalni ścieków został wyznaczony jako obszar predysponowany do rozwoju inwestycyjnego, zwłaszcza funkcji przemysłowej, dla wyżej wymienionego terenu proponuje się następujące ustalenia:

- realizacja usług, zabudowy produkcyjnej, przemysłowej, składów i magazynów, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji;
- dopuszcza się realizację inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów:
  - minimalna/maksymalna powierzchnia zabudowy od 20% do 85% powierzchni terenu,
  - minimalna/maksymalna powierzchnia terenów biologicznie czynnych od 5% do 30%;
- zachowanie wysokiej jakości zabudowy;
- minimalna liczba miejsc parkingowych dostosowana do sposobu zagospodarowania;
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej nie związanej z podstawową funkcją terenu;
- obsługa zabudowy poprzez projektowane i istniejące sieci infrastruktury technicznej;

- dopuszcza się rozwiązania indywidualne w zakresie zaopatrzenia w podstawowe sieci infrastrukturalne do czasu ich realizacji;
- dopuszcza się lokalizację instalacji do wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii mocy nie przekraczającej 100 kW.

4) grunty rolne - zajmują zdecydowaną część obszaru gminy, dla terenów tych proponuje się następujące ustalenia:

- utrzymanie rolniczego sposobu wykorzystania zgodnej z dotychczasowym użytkowaniem i zagospodarowaniem terenów,
- tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodniczych, zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich, usług publicznych, usług sportu i rekreacji, obiektów infrastruktury technicznej i komunikacji, wód powierzchniowych, lasów,
- dopuszcza się tereny zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, letniskowej, zieleni urządzonej, a także lokalizację usług i działalności gospodarczej, z wyłączeniem działalności wymagającej sporządzenia raportu o oddziaływania na środowisko, za wyjątkiem infrastruktury technicznej,
- dopuszcza się realizację inwestycji celu publicznego (komunikacja, infrastruktura techniczna, wydobywanie kopalin, lokalizacja obiektów obronności i bezpieczeństwa państwa) zgodnie z przepisami odrębnymi,
- wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów:
  - minimalna/maksymalna powierzchnia zabudowy od 10% do 70%,
  - minimalna/maksymalna powierzchnia terenów biologicznie czynnych od 20% do 80%,
- forma architektoniczna zabudowy winna nawiązywać do zabudowy istniejącej,
- dopuszcza się lokalizację inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii poniżej 100kV w granicach całej strefy,
- należy dążyć do podnoszenia poziomu organizacji produkcji rolnej,
- dopuszcza się prowadzenie działań związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż kopalin,
- dopuszcza się eksploatację złóż kopalin na terenach rolniczych, gdzie badania geologiczne wykazały obecność złóż kopalin,
- **lokalizacja zakładów górniczych na potrzeby eksploatacji złoża gazu ziemnego Bajerze,**
- dopuszcza się zalesienia na terenach rolniczych zgodnie z przepisami odrębnymi, przy czym wyklucza się zalesienia na terenach lokalizacji odnawialnych źródeł energii oraz w ich strefach ochronnych;
- dopuszcza się wprowadzenie funkcji agroturystycznej w gospodarstwach rolnych,

- dopuszcza się lokalizację inwestycji z zakresu produkcji energii z odnawialnych źródeł energii takich jak: biogazownie, elektrownie na biomasę, elektrownie wiatrowe, panele fotowoltaiczne, elektrownie wodne wraz z niezbędną infrastrukturą w obszarach wyznaczonych na rysunku studium obejmujących strefy ochronne tych urządzeń; określenie granic nastąpi na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 5) **lasy** - obejmują istniejące kompleksy leśne, których zasady zagospodarowania są określone poprzez plan urządzenia lasu i operaty urządzeniowe lasu; na etapie sporządzenia w/w dokumentów dopuszcza się korektę granic strefy; dla terenów lasów proponuje się następujące ustalenia:
- obszary predysponowane do zalesienia obejmują tereny, w których występują gleby o niskiej przydatności dla rolnictwa, z uwagi m.in. na słabą jakość gleb, spadki terenu przekraczające 12%, okresowe zalewanie,
  - obowiązuje zagospodarowanie terenów zgodnie z przepisami ustawy o lasach,
  - w przypadku lokalizacji strategicznych inwestycji gminnych przemawiających za zmianą przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne dopuszcza się zmianę takiego przeznaczenia po uzyskaniu stosownej zgody kompetentnych organów,
  - obowiązuje pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu z jednoczesnym dopuszczeniem wprowadzenia zagospodarowania rekreacyjnego tj. leśne ścieżki przyrodnicze, trasy rowerowe, urządzenia turystyczne, itp.;
  - dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych wyznacza się obowiązek rewaloryzacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczytelnienie kompozycji założeń, w tym poprzez ochronę i pielęgnację drzewostanu oraz zachowanie lub renowację cennych historycznie obiektów,
  - gospodarowanie terenami musi być podpołączane priorytetowi ochrony siedlisk i gatunków oraz zgodne z przepisami odrębnymi,
  - dopuszcza się realizację inwestycji celu publicznego (infrastruktura techniczna, komunikacja, lokalizacja obiektów obronności i bezpieczeństwa państwa) zgodnie z przepisami odrębnymi,
  - przed zalesieniem należy dokonać rozpoznania przyrodniczego w celu przyporządkowania priorytetowi ochrony siedlisk i gatunków;

6) tereny cmentarzy - obejmują zarówno cmentarze czynne i nieczynne, proponuje się następujące ustalenia dla tych terenów:

- zachowanie istniejących cmentarzy jako trwałego i nienaruszalnego elementu tożsamości historyczno – kulturowej gminy,
- zabronione jest sytuowanie wszelkich obiektów budowlanych i urządzeń tymczasowych, które nie są ściśle związane lub kolidują z planowaną podstawową funkcją terenu;
- dopuszcza się realizację urządzeń infrastruktury technicznej (np. prąd, kanalizacja) przy granicy terenu;
- proponuje się dostosować realizowane elementy zagospodarowania skalą, jakością i charakterem do pełnionych funkcji, krajobrazu, architektury istniejącego i planowanego otoczenia;
- dopuszcza się zabudowę o charakterze architektury ogrodowej, związanej z podstawową funkcją terenu (kaplice) oraz związanych z funkcją komunikacyjną (schody, ścieżki) a także ogrodzenia, a także usługi nieuciążliwe w zakresie handlu;
- dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych wyznacza się obowiązek rewaloryzacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczytelnienie kompozycji, w tym poprzez ochronę i pielęgnację drzewostanu oraz zachowanie lub renowację obiektów architektury cmentarnej;
- dla cmentarzy czynnych obowiązek utrzymania stref sanitarnych i obowiązujących w niej zakazów zgodnie z przepisami odrębnymi.
- wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów:
  - minimalna i maksymalna powierzchnia zabudowy terenu od 5% do 10%.
  - minimalny i maksymalny udział powierzchni biologicznie czynnej terenu od 30% do 50%.

7) tereny zespołów dworsko - parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich – obejmują istniejące zabytkowe założenia, dla których szczegółowe ustalenia zostały opisane w dalszej części niniejszego dokumentu – *Strefa ochrony konserwatorskiej zespołów dworsko - parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich*;

8) tereny wód powierzchniowych śródlądowych - obejmują rzeki, cieki wodne, oczka wodne, wody powierzchniowe stojące, dla których ustala się:

- zakaz zabudowy poza obiektami i urządzeniami służącymi gospodarce wodnej.

9) teren lotniska rekreacyjno - sportowego – obejmuje teren projektowanego lotniska rekreacyjno - sportowego, aktualnie w granicach terenu funkcjonuje lądowisko Watorowo, dla terenu ustala się:

- utrzymanie funkcjonującego lądowiska z możliwością przekształcenia w lotnisko o charakterze rekreacyjno – sportowym oraz w zależności od potrzeb możliwość jego późniejszej przebudowy czy rozbudowy,
- dopuszcza się wykorzystywanie lotniska w celach gospodarczych i transportowych,
- zagospodarowanie terenu zgodnie z przepisami odrębnymi;

10) tereny górnicze - obejmują obszary będące w ewidencji Państwowego Urzędu Górniczego, dla których ustala się:

- zagospodarowanie terenów górniczych zgodnie z przepisami odrębnymi, decyzjami koncesyjnymi i projektami zagospodarowania złoża,
- tereny poeksploatacyjne powinny być zrehabilitowane - zasady rekultywacji przedstawiono w dalszej części studium,
- w przypadku ustanowienia nowych terenów górniczych należy ustalić zasady zagospodarowania ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy, z wyjątkiem dopuszczenia realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalni, zgodnie z warunkami określonymi w projekcie zagospodarowania złoża i odpowiednich decyzjach koncesyjnych.

2.3. Ograniczenia w lokalizacji zabudowy

Ponadto wskazano następujące ograniczenia, w lokalizacji zabudowy:

- przy opracowaniu projektów budowlanych należy uwzględniać istniejącą infrastrukturę telekomunikacyjną nadziemną i podziemną, od której należy zachować odległości zgodne z obowiązującymi normami;
- z tytułu przepisów kolejowych obowiązuje zakaz zabudowy w odległości określonej w tych przepisach;
- wskazuje się ograniczenia dla terenów w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych;
- z tytułu przepisów drogowych obowiązuje zakaz zabudowy budynkami mieszkalnymi w odległości określonej w tych przepisach;
- z uwagi na bezpieczeństwo pożarowe obowiązuje linia zabudowy wynikająca z przepisów odrębnych;
- dla linii napowietrznych linii elektroenergetycznych 220 kV i 15 kV obowiązują pasy techniczne tzw. strefy ograniczonego użytkowania o szerokościach odpowiednio 50 m i 13 m, w strefach tych obowiązuje zakaz lokalizacji zabudowy przeznaczonej na stały pobyt ludzi;
- projektowana linia elektroenergetyczna 2 x 400 kV będzie zaopatrzona w pas technologiczny o szerokości 70 m (po 35 m od osi linii w obu kierunkach), na terenie którego nie można lokalizować

zabudowy przeznaczonej na pobyt ludzi, wprowadzania nowych nasadzeń roślinności wysokiej, teren pod liniami elektroenergetycznymi winien pozostać w rolniczym użytkowaniu,

- w przypadku ustanowienia terenów górniczych ustala się ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy, z wyjątkiem dopuszczenia realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalni, zgodnie z warunkami określonymi w projekcie zagospodarowania złoża i odpowiednich decyzjach koncesyjnych;
- zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych odległość, w której mogą być lokalizowane i budowane: elektrownia wiatrowa – od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, oraz budynek mieszkalny albo budynek o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa – od elektrowni wiatrowej jest równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne, w szczególności wirnik wraz z łopatomami (całkowita wysokość elektrowni wiatrowej); wyżej wymieniona odległość wymagana jest również przy lokalizacji i budowie elektrowni wiatrowej od form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 i 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; jednakże zgodnie z zapisami rozdziału 4 w ciągu 36 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy dopuszcza się wydawanie decyzji o warunkach zabudowy oraz uchwalanie planów miejscowych dotyczących lokalizacji i budowy budynków mieszkalnych albo budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, na podstawie przepisów dotychczasowych;
- zgodnie z art. 87 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze w odległości 5 km od granicy projektowanego lotniska, na terenie którego funkcjonuje obecnie lądowisko Watorowo zabrania się budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, które mogą stanowić źródło żerowania ptaków; ponadto na rysunku studium wyznaczone zostały powierzchnie ograniczające wysokość zabudowy i obiektów naturalnych w otoczeniu projektowanego lotniska.

3. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I UZDROWISK

3.1. Główne kierunki ochrony środowiska

W celu ochrony najcenniejszych elementów środowiska przyrodniczego w gminie Kijewo Królewskie wyznaczono strefę przyrodniczą. Granice strefy pokrywają się z granicami Chelmińskiego Parku Krajobrazowego. Ponadto strefa obejmuje swym zasięgiem: Rezerwat Przyrody Zbocza Płutowskie, Rezerwat Przyrody Płutowo, Obszar natura 2000 Zbocza Płutowskie, obszar zagrożenia powodziowego, a także lasy. Ustalenia dla strefy mają sprzyjać ochronie środowiska przyrodniczego przed degradacją i nadmierną ingerencją

człowieka w jej zasoby. Nie stanowi to jednak o bezwzględnym zakazie inwestowania w strefie a nakazuje zwrócenie szczególnej uwagi na elementy środowiska przyrodniczego w procesie inwestycyjnym.

Głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie. Ogół tych działań będzie korzystnie wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców.

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska Gminy Kijewo Królewskie na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015 do celów i priorytetowych działań ekologicznych zaliczono:

1) zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego:

- ochrona powietrza:
  - termomodernizacja obiektów w celu oszczędności energii cieplnej,
  - modernizacja lub wymiana istniejących źródeł ciepła opalanych paliwem stałym na nowoczesne kotły opalane paliwem gazowym, płynnym lub biomasą;
- ochrona przed hałasem:
  - przebudowa istniejących dróg,
  - remonty dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich,
  - budowa ciągów pieszo – rowerowych;
- ochrona powierzchni ziemi:
  - prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi,
  - rozpoznawanie i pozyskiwanie kopalin zgodnie z przepisami odrębnymi,
  - sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
  - monitorowanie stanu środowiska;

2) właściwa gospodarka wodno – ściekowa w celu ochrony wód:

- właściwa gospodarka ściekowa:
  - modernizacja i usprawnienie funkcjonowania oczyszczalni ścieków,
  - budowa urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników,
  - budowa przydomowych i przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach o rozproszonej zabudowie,
  - zewidencjonowanie zbiorników bezodpływowych oraz częstotliwości opróżniania;
- zaopatrzenie w wodę:
  - rozbudowa sieci wodociągowej,
  - sukcesywna wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej,
  - modernizacja i renowacja ujęć i stacji uzdatniania wody zgodnie z przepisami odrębnymi;

- właściwa gospodarka wodna:
    - regulacja i konserwacja rzek,
    - inwentaryzacja, odbudowa oraz prawidłowa eksploatacja systemów melioracji,
    - wdrażanie programu redukcji zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rolniczych;
- 3) rozwój obszarów zalesionych:
- ochrona zasobów przyrody:
    - nadzór nad gospodarką leśną,
    - zalesianie gruntów rolnych,
    - prowadzenie zalesienia równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów,
    - rewitalizacja zespołów dworsko – parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich,
    - bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych,
    - objęcie ochroną enklaw leśnych, terenów bagiennych i podmokłych oraz mokradeł (użytki ekologiczne),
- 4) gospodarka odpadami i zmniejszenie zagrożenia ekologicznego:
- gospodarka odpadami:
    - prowadzenie działalności edukacyjnej,
    - dofinansowanie usuwania azbestu,
    - realizacja Gminnego Planu Gospodarki Odpadami;
  - zmniejszenie zagrożenia ekologicznego:
    - zwiększenie bezpieczeństwa przewozów substancji niebezpiecznych przez kontrole przewozów i stanu technicznego,
    - realizacja programu bezpieczeństwa powodziowego,
    - preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł pól elektromagnetycznych;
- 5) edukacja ekologiczna:
- propagowanie modelu trwałego i zrównoważonego rozwoju
  - promocja własnych działań i inicjatyw proekologicznych o charakterze cyklicznym: organizowanie konkursów ekologicznych dla szkół, sołectw i mieszkańców powiatu,
  - rozwój zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego obszarów leśnych (ścieżki edukacyjne, szlaki, tablice informacyjne itp.),
  - wspomaganie prowadzenia edukacji ekologicznej przez samorządy i lokalne organizacje pozarządowe, wspieranie szkolnych kół zainteresowań, konkursów ekologicznych,

- wspieranie działań stowarzyszeń w zakresie edukacji ekologicznej;
- 6) gospodarczy i rolniczy rozwój regionu z zachowaniem zasad trwałego rozwoju:
  - rozwój rolnictwa ekologicznego – promowanie rolnictwa ekologicznego,
  - wdrażanie programów rolno – środowiskowych,
  - rozwój bazy agroturystycznej,
  - monitoring ruchu turystycznego,
  - bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych poprzez właściwą politykę gospodarki przestrzennej.

Ponadto do działań minimalizujących zagrożenia środowiska zaliczono:

- dostosowanie struktur obszarów wiejskich i rolnictwa w związku z naszą obecnością w unii europejskiej z zachowaniem regionalnego charakteru produkcji rolniczej;
- racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych w zlewniach, w tym zmniejszenie zużycia wody podziemnej do celów przemysłowych;
- zapewnienie wszystkim mieszkańców gminy odpowiedniej jakości wody do picia;
- poprawa dostępności komunikacyjnej wszystkich gmin powiatu oraz tworzenie warunków dla sprawnego i bezpiecznego przemieszczania się ludzi i towarów przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływu na środowisko naturalne;
- modernizacja istniejących zakładów przemysłowych i rozwój nowoczesnych sektorów przemysłowych o zminimalizowaniu oddziaływania na środowisko;
- poprawa stanu zdrowotnego lasów prywatnych;

Na terenie gminy, w ramach Programu Retencjonowania Wód Powierzchniowych Województwa Kujawsko – Pomorskiego planuje się realizację zbiornika retencyjnego na rzece Fryba we wsi Brzozowo. Planowana inwestycja przyczyni się do zwiększenia dyspozycyjności zasobów wód powierzchniowych zlewni rzeki Fryby, a także zwiększenia retencji glebowej, wyrównania i spowolnienia spływu wód opadowych oraz zwiększenia bioróżnorodności siedlisk na terenie zlewni rzeki. Na rysunki studium przedstawiono dwa orientacyjne warianty projektowe planowanego zbiornika retencyjnego.

Z elementów, które będą negatywnie oddziaływać na środowisko wymienić należy::

- zakład produkcyjny Adriana S.A. w Kijewie Królewskim – producent mebli;
- eksploatacja surowców mineralnych w pobliżu rzeki Fryby jako element przekształcania rzeźby terenu;
- przewóz materiałów niebezpiecznych (produkty ropopochodne, gazy propan butan) pod drogach lokalnych, głównie po drodze wojewódzkiej nr 550 Chełmno – Unisław;
- intensywne użytkowanie rolnicze na obszarach wiejskich – prowadzenie do zjawiska erozji gleb;

- punktowe źródła przeobrażeń wód powierzchniowych, takie jak zrzuty surowców ścieków bytowo – gospodarczych do cieków wodnych na nieskanalizowanych obszarach;
- zmiany sieci hydrograficznej spowodowane melioracyjną przebudową koryt niewielkich cieków;
- zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego poprzez emisję gazów do atmosfery pochodzących z lokalnych kotłowni przy spalaniu zanieczyszczonego węgla;
- promieniowanie niejonizujące, pochodzące z głównych źródeł pól elektromagnetycznych, obiektów radiokomunikacyjnych, stacji bazowych telefonii komórkowych, urządzeń powszechnego użytku;

Dążąc do zminimalizowania negatywnego wpływu w/w elementów na środowisko należy wprowadzić system odpowiednich zabezpieczeń. Przewóz materiałów niebezpiecznych należy prowadzić przy zastosowaniu wszelkich zabezpieczeń, w celu eliminacji erozji gleb winno się przeprowadzać zabiegi agrotechniczne, eksploatacja kopalni powinna być zgodna z przepisami prawa i jak najmniej ingerować w środowisko naturalne oraz być zgodna z udzieloną koncesją. Po zakończeniu eksploatacji teren powinien być zrekultywowany.

Bardzo ważną rolę dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego na terenie gminy odgrywają tereny leśne. Ze względu na fakt, że są to tereny będące w administracji państwowej działania podejmowane na ich obszarze przez administrację samorządową są niewielkie.

Podstawą formułowania celów polityki przestrzennej są zidentyfikowane problemy w kategorii założeń polityki przestrzennej, szans i mocnych stron, zagrożeń i słabych stron. W wyznaczonych celach dąży się do stopniowej likwidacji zagrożeń i wykorzystania szans jakimi gmina dysponuje. Hierarchia celów odnosi się do całego obszaru gminy, z podziałem na wyróżnione działy polityki przestrzennej. Najważniejsze założenia polityki przestrzennej w gminie to zrównoważony rozwój przy minimalizacji zagrożeń środowiska przyrodniczego. Nadrzędnym celem rozwoju przestrzennego gminy jest ochrona wartości przyrodniczych oraz dążenie do przywrócenia równowagi ekologicznej, a więc kształtowanie optymalnej struktury użytkowania i ładów przestrzennego gminy.

3.2. Elementy środowiska przyrodniczego objęte ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody

W granicach gminy Kijewo Królewskie znajdują się następujące tereny (lub ich fragmenty) objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.):

- Chełmiński Park Krajobrazowy;
- rezerwat przyrody „Płutowo”;
- rezerwat przyrody „Zbocza Płutowskie”;
- obszar Natura 2000 „Zbocza Płutowskie” – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH 040040;

- pomniki przyrody;

3.2.1. Chełmiński Park Krajobrazowy

W parku krajobrazowym obowiązują następujące zakazy mające wpływ na kierunki rozwoju gminy zgodnie z Nr 19/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 r. w sprawie Chełmińskiego Parku Krajobrazowego:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 519 z późn. zm.);
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym, przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- 8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 10) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- 11) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 12) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- 13) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

W parku tym obowiązują również odstępstwa zgodnie z Rozporządzeniem Nr 7/2009 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 13 maja 2009 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie Chełmińskiego Parku

Krajobrazowego od niektórych zakazów mające wpływ na kierunki rozwoju gminy w wyżej wymienionym rozporządzeniu (Rozporządzeniu Nr 19/2005 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 września 2005 r. w sprawie Chelmińskiego Parku Krajobrazowego.

Zakaz wymieniony w pkt. 4 nie dotyczy wydobywania piasku i żwiru z udokumentowanych złóż wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na obszarze do 2 ha i przy wydobywaniu nie przekraczającym 20 tys m³ rocznie. Eksploatacja ta nie może powodować zmian stosunków wodnych i zagrożeń dla chronionych ekosystemów, a brak negatywnego oddziaływania na środowisko został wykazany w sporządzonym raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”;

Zakaz o którym mowa w pkt 7 nie dotyczy zbiorników antropogenicznych o powierzchni do 1 ha, cieków wodnych stanowiących budowle i urządzenia melioracyjne, terenów przeznaczonych pod zabudowę, dla których szerokość strefy zakazu zabudowy wyznacza się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, przypadków budowy obiektów budowlanych, gdy w wyznaczonej strefie znajduje się zespół istniejącej zabudowy, które mają uzupełniać, bądź do których będą przylegać nowo planowane obiekty. Fauna płazów, gadów i ssaków nie jest poznana dostatecznie na terenie całego Zespołu Parków, brak jest również informacji na temat gatunków występujących na terenie gminy, przypuszczalnie występują tu gatunki typowe dla terenu niżu polskiego.

3.2.2. Rezerwat przyrody Zbocza Płutowskie

W celu ochrony rezerwatu z punktu widzenia planowania przestrzennego działalność produkcyjną, jak również tereny osadnicze winno lokalizować się w bezpiecznej odległości od granic rezerwatu. Bardzo ważne w celu zachowania zbiorowisk kserotermicznych na terenie rezerwatu jest rygorystyczne przestrzeganie reżimu ochronnego w Chelmińskim Parku Krajobrazowym.

Na terenie rezerwatu zabrania się działań wymienionych w ustawie o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.). Według planu ochrony rezerwatu obowiązują następujące ustalenia:

- zabroniona jest wycinka drzew i pobieranie użytków drzewnych z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego;
- zabrania się usuwania drzew martwych, wywrotów i złomów w sposób nie narażający na zniszczenie otoczenia i z pozostawieniem karpiny w ziemi, w razie potrzeby dopuszczalne jest również dokonywanie zabiegów pielęgnacyjnych;
- zabrania się zbioru owoców i nasion drzew, krzewów i roślin zielnych wyjątkiem nasion miłka wiosennego;
- zabrania się zbioru ziół leczniczych oraz innych roślin lub ich części;
- zabrania się koszenia traw i pasania zwierząt gospodarskich;

- z punktu widzenia ekologicznego w sferze panowania przestrzennego jest zasadne lokalizowanie nowej zabudowy w odległościach bezpiecznych od rezerwatu;
- określenie klarownych zasad korzystania z zasobów środowiska i bardziej rygorystycznym ich przestrzeganiu.

3.2.3. Rezerwat przyrody Płutowo

Na terenie rezerwatu aktem obowiązującym jest Zarządzenie ML z 10 lipca 1956 r. (Mon. Pi. Nr 65, poz. 762), Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Płutowo” (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 510), ponadto dla rezerwatu ustanowiono plan ochrony Zarządzeniem nr 7/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Płutowo” (Dz. Urz. z 2011 r. Nr 312, poz. 3401). Na terenie rezerwatu zabrania się działań wymienionych w ustawie o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.).

3.2.4. Obszar Natura 2000 Zbocza Płutowskie

W trakcie sporządzania opracowań kształtujących przestrzeń w pobliżu rezerwatu zgodnie z wytycznymi dla obszarów natura 2000 należy uwzględnić następujące wskazania:

- na terenie rezerwatu oraz terenach przyległych zachować dotychczasowe zagospodarowanie gruntów;
- na terenach przyległych do rezerwatu nie prowadzić działań mogących przyczynić się do obniżenia poziomu wód w rezerwacie;
- należy dążyć do zalesienia słabych gruntów rolnych (nie muraw);
- utworzyć strefę ochronną rezerwatu (o szerokości 50m);

3.2.5. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody są fragmentami przyrody objętymi ochroną pomnikową. Mogą to być zarówno elementy przyrody ożywionej tj. aleje drzew, skupiska drzew lub pojedyncze osobniki. Poza elementami żywymi mogą nimi być również elementy przyrody nieożywionej takiej jak np. głazy narzutowe. Na terenie gminy zlokalizowano osiem fragmentów przyrody zasługujących na miano pomnika przyrody, ich lokalizację przedstawiono na rysunku planu, a szczegółowy wykaz w części tekstowej *Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego*.

W celu ochrony pomników przyrody należy zapobiegać przed:

- szkodliwym działaniem pasożytniczych owadów, grzybów;
- chorobami drzew i roślin;

- szkodliwym działaniem człowieka, (niszczeniem, całkowitą wycinką drzewostanu lub inną formą degradacji);
- szkodliwym działaniem warunków atmosferycznych.

Ponadto każdy pomnik przyrody należy odpowiednio oznakować np. poprzez umieszczenie tablicy informacyjnej. W stosunku do pomników przyrody obowiązują zakazy wynikające z przepisów ustawy o ochronie przyrody.

4. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

4.1. Obiekty i tereny zabytkowe, objęte ochroną prawną

Pośród obiektów, terenów i obszarów o wartościach zabytkowych i kulturowych, znajdujących się na terenie gminy Kijewo Królewskie część objęta jest ochroną prawną, poprzez wpis do rejestru zabytków, a część ujęta w ewidencji konserwatorskiej i wskazana do objęcia ochroną ustaleniami w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.).

Na prace prowadzone w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków i w ich otoczeniu oraz obszarach wpisanych do rejestru zabytków zgodnie z art. 36 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami istnieje konieczność uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKZ). Wobec inwestycji budowlanych w odniesieniu do obiektów i obszarów w ewidencji zabytków, ale nie objętych wpisem do rejestru zabytków, zgodnie z art. 30 ust 2 i 39 ust. 3 ustawy Prawo budowlane istnieje konieczność uzgodnienia lub uzyskania pozytywnej opinii WKZ. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga przez jego właściciela lub posiadacza:

- dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości zabytków
- uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym,
- uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

4.2. Ochrona obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków

Na terenie gminy Kijewo Królewskie zlokalizowane są obiekty objęte ochroną konserwatorską na mocy wpisu do rejestru zabytków. Wszelkie działania przy tychże obiektach i na terenach zabytkowych wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, a prace przy nich mogą się odbyć po uzyskaniu pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obiekty te wyszczególniono w części tekstowej dotyczącej uwarunkowań niniejszego studium.

Ponadto w stosunku do ochrony kulturowej Zespołów Fortyfikacji Twierdzy Chełmno, takich jak forty czy schrony proponuje się następujące ustalenia:

- zachowanie wszelkich elementów pierwotnego wyposażenia;
- zachowanie pierwotnego wyglądu umocnień w istniejącym krajobrazie;
- nad pracami ziemnymi należy ustanowić nadzór archeologiczny;
- zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego;
- wyeksponowanie zabytków z uwzględnieniem ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

4.3. Strefa ochrony konserwatorskiej zespołów dworsko - parkowych, pałacowo - parkowych, folwarczno - parkowych lub parków dworskich

Wykaz zespołów przedstawiono w części tekstowej dotyczącej uwarunkowań niniejszego studium. Tereny parków dworskich lub ich tereny i założenia zieleni komponowanej zajmują część obszaru gminy. Dla terenów tych proponuje się następujące ustalenia:

- dopuszcza się lokalizację ciągów pieszo-rowerowych, placów wypoczynkowych i widokowych wraz z urządzeniami rekreacyjnymi, z ograniczeniami wynikającymi z ochrony środowiska kulturowego, zakaz zmniejszania powierzchni parków zabytkowych;
- dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych wyznacza się obowiązek rewaloryzacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczynienie kompozycji założeń oraz ochrona i pielęgnacja drzewostanu i zachowanie oraz renowacja cennych historycznie obiektów zabytkowych;
- dopuszcza się wprowadzanie zagospodarowania rekreacyjno-wypoczynkowego, w szczególności ścieżki, oświetlenie, architekturę ogrodową itp.;
- ochrona dworów poprzez konserwację zachowanych elementów zabytkowych, odtworzenie na podstawie dokumentów archiwalnych, przekazów itp. zniszczonych elementów architektonicznych, uwzględnienie przy adaptacji obiektów pierwotnego czytelnego układu, historycznego kształtu bryły, przy uwzględnieniu stosowanych badań architektonicznych w celu uzyskania wytycznych konserwatorskich do planowanych w tych obiektach zmian;
- zakaz podziałów geodezyjnych niezgodnych z historyczną parcelacją gruntów;

- zakaz lokalizacji na terenie parku i w jego sąsiedztwie inwestycji uciążliwych i mogących potencjalnie wpływać na środowisko przyrodnicze;
- zakaz znaczących ingerencji w rzeźbę terenu;
- zakaz lokalizacji nadziemnej infrastruktury technicznej;
- zakaz ingerencji w warunki wodno-gruntowe mogących negatywnie wpłynąć na stan zachowania zabytku w szczególności drzewostanu parkowego;
- zespoły dworsko – pałacowo – folwarczne znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków jak te w Kijewie Szlacheckim, Trzebczu Szlacheckim, Płutowie, Napolu należy utrzymać w szczególności w pierwotnym kształcie bez parcelacji i wydzielania terenów podziałami geodezyjnymi, ponieważ obiekty i obszary w ewidencji zabytków mogą być w każdym momencie z uzasadnionych powodów wpisane do rejestru zabytków;

4.4. Ochrona obiektów sakralnych

Kościóły i kaplice oraz cmentarze wszystkich wyznań, czynne i zamknięte – jako obiekty o szczególnej wartości zabytkowej i walorach krajobrazowych, a ponadto kościoły – jako dominanty architektoniczne, cmentarze jako miejsca pamięci i pomniki historii, podlegają bezwzględnej ochronie.

Ponadto w stosunku do cmentarzy (obejmują zarówno te czynne i nieczynne) obowiązują następujące ustalenia:

- zabronione jest sytuowanie wszelkich obiektów budowlanych i urządzeń tymczasowych, które nie są ściśle związane lub kolidują z planowaną podstawową funkcją terenu;
- ustala się obowiązek dostosowania realizowanych elementów zagospodarowania skalą, jakością i charakterem do pełnionych funkcji, krajobrazu, architektury istniejącego i planowanego otoczenia,
- dopuszcza się zabudowę o charakterze architektury ogrodowej, związanej z podstawową funkcją terenu (kaplice) oraz związanych z funkcją komunikacyjną (schody, ścieżki) a także ogrodzenia;
- dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych wyznacza się obowiązek rewaloryzacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczytelnienie kompozycji, w tym poprzez ochronę i pielęgnację drzewostanu oraz zachowanie lub renowację obiektów architektury cmentarnej;
- dla cmentarzy czynnych obowiązek utrzymania stref sanitarnych i obowiązujących w niej zakazów zgodnie z przepisami odrębnymi.

W obrębie historycznych cmentarzy obowiązuje ochrona układu przestrzennego (alei, układu kwater), ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych nagrobków i innych elementów małej architektury tj. ogrodzenia, pompy wody, kaplice. Wszystkie prace należy poprzedzać właściwą dokumentacją konserwatorską, prowadzącą do określenia uwarunkowań historycznych i możliwości dalszego użytkowania. Prace należy

uzgodnić z WKZ, a w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków – uzyskać pozwolenia WKZ na prowadzenie prac. Ochronie podlegają także kapliczki i figurki, w sensie ich lokalizacji i formy przestrzennej, będące przejawem kultu religijnego i tradycji.

4.5. Ochrona obiektów architektury i budownictwa

Obiekty architektury i budownictwa winny być utrzymywane w dobrym stanie a wszelkie zmiany użytkowania powodujące konieczność przystosowania do nowej funkcji, modernizacje i remonty wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Powyższe dotyczy również budynków gospodarczych w zespołach dworsko-parkowych i folwarkach oraz towarzyszących szkołom, plebaniom, w obrębie zagród itp. Ochronie podlega również starodrzew rosnący w sąsiedztwie obiektów o wartości kulturowej i założenia ogrodowe i zieleni komponowanej towarzyszącej zabudowie (m.in. przy plebaniach, szkołach itd.), a wobec założeń zieleni komponowanej – stosowanie zasad ochrony, analogicznych jak wobec parków w zespołach dworsko - parkowych oraz folwarkach.

Zabudowa mieszkalna, drewniana i murowana o cechach tradycyjnych charakterystycznych dla miejsca i regionu winna być zachowana i stanowić inspirację do kształtowania nowej zabudowy. Dopuszcza się wymianę zabudowy, której stan techniczny zagraża bezpieczeństwu ludzi i mienia z warunkiem uprzedniego uzgodnienia niniejszego przedsięwzięcia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Przy odtwarzaniu zabudowy należy kierować się zasadą, że nowy budynek powinien usytuowaniem, gabarytem, kształtem i pokryciem dachu nawiązywać do poprzedniego. W lokalizacji nowej zabudowy należy uwzględniać sąsiedztwo obiektów o wartości kulturowej - nowe budynki nie mogą być sytuowane w sposób degradujący istniejącą, tradycyjną zabudowę a ich forma architektoniczna winna być dostosowana do otaczającej zabudowy i krajobrazu.

4.6. Ochrona wsi i osad o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach kulturowych

Na terenie gminy występują następujące wsie o zachowanym układzie przestrzennym i zabudowie o wartościach kulturowych: Kijewo Królewskie, Dorposz Szlachecki, Trzebcz Królewski, Trzebczyk, Watorowo, Brzozowo, Kiełp, Kijewo Szlacheckie, Bajerze, Płutowo, Bagart, Szymborno, Napole, Kosowizna.

Ochronie podlegają elementy historycznej struktury przestrzennej: układ przestrzenny, zabudowa o cechach tradycyjnych, budowle sakralne, tereny cmentarzy oraz charakterystyczne elementy naturalnego krajobrazu, tworzące z w/w kompozycję architektoniczno-krajobrazową. Dla wsi, w których przewidziana jest budowa obiektów lub zespołów obiektów budowlanych należy opracować plany zagospodarowania przestrzennego terenu w celu zapewnienia właściwej integracji przestrzennej i funkcjonalnej projektowanych i istniejących, o wartości kulturowej, elementów zagospodarowania.

Parametry i wskaźniki kształtowania nowej zabudowy oraz zagospodarowania terenu dla zapewnienia ciągłości w kształtowaniu architektury lokalnej, charakterystycznej dla danego regionu, powinny uwzględniać historyczne elementy podlegające ochronie, takie jak: linia zabudowy, skala zabudowy, sposób lokalizacji i przeznaczenia budynków, forma i gabaryty budynków architektury tradycyjnej i miejscowej, geometria oraz pokrycie dachu, kolorystyka dachów, nachylenie połaci dachowych z wyjątkiem budynków usługowych, produkcyjnych i składowych, rodzaj stosowanych materiałów budowlanych, stolarki okiennej oraz tradycyjnego dla regionu detalu budowlanego, zdobnictwa ciesielskiego, stolarskiego, kowalskiego.

4.7. Ochrona obiektów lub obszarów w obrębie nieruchomości zabytków archeologicznych

Nieruchome zabytki archeologiczne posiadają ekspozycję w terenie lub są nieekspozowane w terenie. Nieruchome zabytki archeologiczne posiadające ekspozycję w terenie – dotyczy grodziska wczesnośredniowiecznego w Płutowie. Wykluczona jest tam jakakolwiek ingerencja w substancję zabytku. Nie występują tam trwałe ruiny, więc trudno mówić o działaniach konserwacyjnych. Nie dopuszcza się także prób rekonstrukcji obiektu. Ponadto obiekt położony jest w granicach rezerwatu przyrody, co również wyklucza możliwość jakiegokolwiek ingerencji w jego substancję. Pozostałe nieruchomości zabytków archeologicznych są nieekspozowane w terenie. Zasady ochrony archeologicznej w obrębie nieekspozowanych zabytków archeologicznych powinny sprowadzać się do warunku nałożonego na osobę lub jednostkę zamierzającą prowadzić prace ziemne w obrębie zabytków archeologicznych, uzyskania od wojewódzkiego konserwatora zabytków decyzji określającej zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych w obrębie tego zabytku. Inwestycje „liniowe” (np. gaz, prąd, kanalizacja, telekomunikacja) winny być prowadzone pod stałym nadzorem archeologicznym. W przypadku braku ewidencji AZP należy wykonać rozpoznanie powierzchniowe przez realizacją inwestycji. Zakres prac archeologicznych określony zostaje na etapie projektu budowlanego. Wszelkie prace ziemne wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych określony zostanie w drodze decyzji wydanej przez WKZ na wniosek zamierzającego prowadzić roboty budowlane bądź ziemne. Egzemplarz dokumentacji z badań archeologicznych podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

4.8. Ochrona obiektów, terenów i obszarów w obrębie stref ochrony konserwatorskiej

W niniejszym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie, po przeprowadzeniu analizy środowiska kulturowego wyróżniono dwie strefy ochrony konserwatorskiej w celu ochrony środowiska kulturowego:

- strefa „W” – ścisłej ochrony archeologicznej zabytkowego grodziska wczesnośredniowiecznego w Płutowie, wpisanego do rejestru zabytków; dla w/w strefy obowiązują następujące zasady ochrony:

- wykluczona jest tam jakakolwiek ingerencja w substancję zabytku;
  - nie występują tam trwale ruiny, więc trudno mówić o działaniach konserwacyjnych;
  - nie dopuszcza się także prób rekonstrukcji obiektu;
  - ponadto obiekt położony jest w granicach rezerwatu przyrody, co również wyklucza możliwość jakiegokolwiek ingerencji w jego substancję.
- strefa „OW” – strefa obserwacji archeologicznej obejmująca rozpoznane i potencjalne obszary występowania nieekspozowanych zabytków archeologicznych; zasady ochrony archeologicznej w obrębie nieekspozowanych zabytków archeologicznych powinny sprowadzać się do warunku nałożonego na osobę lub jednostkę zamierzającą prowadzić prace ziemne w obrębie zabytków archeologicznych, uzyskania od wojewódzkiego konserwatora zabytków decyzji określającej zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych w obrębie tego zabytku.

5. KIERUNKI ROZWOJU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Na system komunikacyjny gminy Kijewo Królewskie składają się drogi kołowe (krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne) oraz linia kolejowa.

Tereny infrastruktury technicznej i komunikacji obejmują tereny, do których należą wodociągi, kanalizacja, elektroenergetyczne oraz tereny skupiające obiekty i urządzenia służące do zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię elektryczną, gaz czy również tereny składowiska odpadów.

5.1. Komunikacja drogowa

Układ drogowy w gminie Kijewo Królewskie stanowią:

- droga wojewódzka nr 550 i obwodnica miasta Chelмна – stanowią nadrzędny układ drogowy w gminie;
- drogi powiatowe – stanowią podstawowy układ drogowy w gminie (wykaz dróg powiatowych przedstawiono w części dotyczącej uwarunkowań niniejszego studium);
- drogi gminne – stanowią uzupełniający układ drogowy w gminie (wykaz dróg gminnych przedstawiono w części dotyczącej uwarunkowań niniejszego studium);
- drogi wewnętrzne – drogi niebędące drogami publicznymi.

Proponuje się następujące wytyczne do planów miejscowych:

- dopuszcza się lokalizację obiektów budowlanych i urządzeń technicznych związanych z prowadzeniem, zabezpieczeniem i obsługą ruchu, a także urządzeń związanych z potrzebami zarządzania ruchem;
- dopuszcza się lokalizację urządzeń infrastruktury technicznej;
- obowiązuje zakaz lokalizacji budynków, budowli i urządzeń z wyłączeniem urządzeń infrastruktury

technicznej, niezwiązanych z podstawowym przeznaczeniem terenu;

- dopuszcza się realizację sieci i urządzeń infrastruktury technicznej związanych z obsługą techniczną drogi – odwodnienia, oświetlenia itp., na warunkach zarządcy drogi w porozumieniu z gestorami sieci;
- parametry techniczne dróg wyznacza się na podstawie przepisów odrębnych;
- dopuszcza się realizację ciągów pieszo – rowerowych;

Ponadto do zadań wpływających na poprawę komunikacji drogowej w gminie Kijewie Królewskie zaliczono:

- przebudowę drogi wojewódzkiej nr 550;
- przebudowę drogi powiatowej Bruki Kokocka – Jeleniec;
- przebudowę drogi powiatowej Starogród – Kijewo Królewskie;
- przebudowa drogi gminnej Napole – Bajerze;
- przebudowa drogi gminnej Kijewo Królewskie – Wybudowania;
- przebudowa drogi gminnej Szymborno – Wybudowania;
- przebudowę drogi gminnej Bajerze – Trzebcz Królewski;
- przebudowę dróg osiedlowych w Kijewie Królewskim.

Realizacja wyżej wymienionych zadań będzie obciążać budżet województwo, powiatu i gminy z możliwym udziałem środków z Unii Europejskiej.

5.2. Komunikacja kolejowa

Przez południową część gminy przebiega linia kolejowa, jednak na terenie gminy nie ma czynnej stacji kolejowej. Mieszkańcy gminy korzystają z czynnej stacji kolejowej w sąsiedniej gminie Chełmża, w miejscowości Nawra. Jest to linia kolejowa o prędkości do 120 km/h, II rzędna, jednotorowa znaczenia państwowego, Chełmża – Unisław – Bydgoszcz o długości 1,0 km. Linia ta będzie stanowić podstawowy układ komunikacji kolejowej w gminie.

5.3. Gospodarka wodno-ściekowa

5.3.1. Zaopatrzenie w wodę

Na terenie północnej części gminy został wydzielony Główny Zbiornik Wód Podziemnych obszar o numerze 131. "Zbiornik międzymorenowy Chełmno" - wody czwartorzędowe wysokiej ochrony (OWO), o ogólnej powierzchni 76 km². Średnia głębokość ujęcia wynosi 10 – 60 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne 31 tys.m³/dobę. Południowo - zachodnia część obszaru gminy znajduje się w zasięgu GZWP 141 Dolna Wisła – zbiornik stanowią wody czwartorzędowe o wydajności potencjalnej 50-70 a nawet >70. Granice Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr 131 i 141 zostały przedstawione w części graficznej niemniejszego dokumentu.

Zaopatrzenie w wodę pitną dla mieszkańców gminy Kijewo Królewskie będzie realizowane z istniejących ujęć wody w Brzozowie i Bajerzu. Ujęcie wody w Bajerzu składa się z dwóch studni głębinowych o głębokości 79,0m i 80,0m.. Ujmują one czwartorzędowe wody podziemne o wydajności 60m³/h. Użytkownikiem jest wodociąg grupowy. W Brzozowie znajduje się ujęcie czwartorzędowe o wydajności eksploatacyjnej 78 m³/h. Użytkownikiem ujęcia jest wodociąg lokalny – eksploatowany jest on z trzech studni głębinowych (od 92,8-106,0m). Pozwolenie wodno – prawne na eksploatację wymienionych ujęć wody obowiązuje do 2015 r. W obrębie ujęć wody utworzono strefy ochrony bezpośredniej.

Zachowuje się istniejące ujęcia wody. Zakłada się ich modernizację, automatyzację dla dostosowania ich do zmieniających się przepisów i standardów.

Niewykorzystywane i nieudokumentowane zasoby wód podziemnych czwartorzędowych i kredowych powinny zostać udokumentowane i zbilansowane i stanowić rezerwę zasobów czystych wód podziemnych na okres kierunkowy.

W zależności od tempa rozwoju przestrzennego gminy, dla zachowania odpowiednich ciśnień w sieci przewiduje się realizację kolejnych odcinków sieci wodociągowej. Dla terenów rozwojowych przewiduje się lokalizację sieci wodociągowej o średnicach wynikających z odpowiednich norm, przepisów i standardów.

Ponadto do zadań służących poprawie jakości zaopatrzenia gminy w wodę należy:

- zapewnienie wszystkim mieszkańcom wody na cele bytowo-socjalne, o jakości spełniającej wymagane przepisami normy i standardy;
- utrzymanie wysokiego stopnia pewności dostawy wody w warunkach normalnych i w sytuacjach awaryjnych i zagrożenia kryzysowego;
- poprawa stanu technicznego sieci dla zminimalizowania jej awaryjności, zapobiegania stratom wody i uniknięcia wtórnego zanieczyszczenia;
- racjonalizacja gospodarki wodnej;
- kontynuacja budowy sieci wodociągowej na terenach nieuzbrojonych, a przeznaczonych w niniejszym studium pod zainwestowanie;
- kontynuacja budowy przyłączy do budynków.

Ponadto Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Kijewo Królewskie w zakresie zaopatrzenia gminy w wodę zakłada budowę wodociągu w Brzozowie.

5.3.2. Odprowadzanie ścieków

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych będzie realizowane w oparciu o zbiorczy system kanalizacji sanitarnej ze zlokalizowaną oczyszczalnią ścieków w miejscowości Napole, która wymaga modernizacji.

Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych gmina Kijewo Królewskie ma być włączony do aglomeracji ściekowej Chełmno z oczyszczalnią zlokalizowaną w Chełmnie. Według uchwały nr IX/157/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego (D. Urz. Woj. Kuj. - Pom. z 2015 r. poz. 2101) obszar aglomeracji obejmuje swym zasięgiem system istniejącej i projektowanej kanalizacji zbiorczej w miejscowościach: Chełmno, Osnowo i Brzozowo. Granice aglomeracji wyznaczono na rysunku studium. W stosunku do rozproszonej zabudowy zagrodowej gospodarka ściekowa będzie realizowana w oparciu o przydomowe oczyszczalnie ścieków i zbiorniki bezodpływowe.

Ponadto wskazana jest rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na potencjalnych obszarach rozwoju zabudowy.

5.3.3. Retencjonowanie wód powierzchniowych

Obecnie trwają prace projektowe dotyczące zadania inwestycyjnego pod nazwą „Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Fryba we wsi Brzozowo gm. Kijewo Królewskie, Stolino, powiat chełmiński, województwo kujawsko-pomorskie”. Realizacja zadania następuje w ramach Programu Retencjonowania Wód Powierzchniowych Województwa Kujawsko – Pomorskiego.

Planowana inwestycja przyczyni się do zwiększenia dyspozycyjności zasobów wód powierzchniowych zlewni rzeki Fryby, a także zwiększenia retencji glebowej, wyrównania i spowolnienia spływu wód opadowych oraz zwiększenia bioróżnorodności siedlisk na terenie zlewni rzeki.

Na rysunki studium przedstawiono dwa warianty projektowe planowanego zbiornika retencyjnego.

5.4. Elektroenergetyka

Nadrzędny element systemu elektroenergetycznego w gminie stanowi napowietrzna linia elektroenergetyczna 220 kV relacji GPZ Bydgoszcz – GPZ Grudziądz, która wyznaczona jest do przebudowy na linię 2 x 400 kV. Projektowana linia elektroenergetyczna 2 x 400 kV będzie zaopatrzona w pas technologiczny o szerokości 70 m (po 35 m od osi linii w obu kierunkach). W pasach technologicznych linii wysokiego napięcia nie można lokalizować zabudowy przeznaczonej na pobyt ludzi, wprowadzania nowych nasadzeń roślinności wysokiej, teren pod liniami elektroenergetycznymi winien pozostać w rolniczym użytkowaniu. Przebieg projektowanej linii elektroenergetycznej 400kV został przedstawiony na rysunku studium.

Zakłada się, że wraz z rozwojem nowoprojektowanych terenów zabudowy mieszkaniowej i terenów aktywności gospodarczej, dla pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną niezbędna będzie modernizacja i rozbudowa istniejącej sieci elektroenergetycznej. W związku z lokalizacją elektrowni wiatrowych na terenie gminy Kijewo Królewskie w terenach rolnych mogą być zlokalizowane urządzenia lub obiekty związane z funkcjonowaniem tychże elektrowni wiatrowych, takich jak podziemny kabel linii elektroenergetycznej

czy Główny Punkt Zasilania z zachowaniem przepisów odrębnych. Ponadto w omawianym zakresie należy podjąć następujące działania:

- budowa nowych linii średniego i niskiego napięcia;
- budowa nowych odcinków sieci rozdzielczej średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych dla zasilania nowych inwestycji na terenie gminy;
- realizacja stacji transformatorowych na terenach zainwestowanych, wynikająca ze zwiększonego obciążenia;
- poprawa stanu technicznego.

Planowane lokalizacje nowych linii elektroenergetycznych powinno nastąpić poprzez odpowiednie decyzje administracyjne.

Sieć rozdzielcza wysokiego napięcia, mieszcząca się na terenie gminy wykonana jest za pomocą elektroenergetycznych linii napowietrznych, charakteryzujących się strefami oddziaływania pola elektromagnetycznego mającymi znaczny wpływ na sposób zainwestowania terenów, na których jest wybudowana. Na terenach planowanego zainwestowania oraz terenach intensywnej zabudowy istniejącej, celowe jest rozważenie możliwości przebudowy linii napowietrznych na linie elektroenergetyczne kablowe – podziemne.

Linie i stacje elektroenergetyczne wysokich i najwyższych napięć emitują pole elektromagnetyczne niejonizujące o częstotliwości 50 Hz. Lokalizowanie tych obiektów oraz dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku muszą być zgodne z obowiązującymi aktami prawnymi.

Dla linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia należy zachować strefy ograniczonego użytkowania, wynikające z odpowiednich norm i przepisów – należy zachować minimalne odległości zabudowy od skrajnego przewodu linii.

Ponadto dla linii elektroenergetycznych wyznaczono pasy technologiczne, które wpływają ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu.

5.5. Gazownictwo i ciepłownictwo

Przez teren gminy Kijewo Królewskie nie przechodzi sieć gazowa. Najbliższa sieć gazowa wysokiego ciśnienia znajduje się w sąsiedniej gminie Papowo Biskupie. Włączenie się do systemu gazowego mogłoby by nastąpić przez ewentualną budowę sieci gazowych średniego ciśnienia doprowadzonych na obszary gminy Kijewo Królewskie. Ewentualna budowa gazociągów średniego ciśnienia wymagałaby zachowania stref kontrolowanych o szerokościach zgodnych z obowiązującymi przepisami oraz zachowania strefy wolnej od zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi.

Jednym z kierunków polityki energetycznej i ekologicznej państwa jest ciągle zmniejszanie zużycia energii pierwotnej dla celów komunalnych i mieszkaniowych oraz zastępowanie jej energią odpadową i odnawialną. Takimi działaniami mogą być:

- wykorzystanie biogazu i ciepła ze ścieków oczyszczalni;
- wykorzystanie odpadów komunalnych do celów energii cieplnej;
- wykorzystanie biomasy do ogrzewania budynków;
- wykorzystanie ciepła niskopotencjalnego odpadowego i ze środowiska za pomocą pomp ciepła dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody;
- stosowanie niskoemisyjnych paliw grzewczych.

Rozwój ciepłownictwa powinien uwzględniać rozwój urbanistyczny gminy Kijewo Królewskie, jak i również wiele innych czynników takich jak polityka ekologiczna państwa, ceny nośników energii, ochrona środowiska (w tym likwidacja kotłowni węglowych).

5.6. Telekomunikacja

W zakresie telekomunikacji przewiduje się dalszą rozbudowę sieci telekomunikacyjnych zarówno w formie tradycyjnej jak i wykorzystując nowe technologie, postuluje się rozbudowę i modernizację infrastruktury światłowodowej i objęcie całej gminy zintegrowanym systemem połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej z zachowaniem w lokalizacji wymogów ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych.

Ustala się rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych przewodowych i bezprzewodowych stosownie do zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie.

W zakresie telekomunikacji zakłada się pełną dostępność do łączy telekomunikacyjnych, rozwój sieci teleinformatycznych. Dla zwiększenia dostępności sieci internetowej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego, wskazuje się rozwój szerokopasmowego dostępu do Internetu, rozwój sieci bezprzewodowych – budowę systemu nieodpłatnego dostępu do Internetu np. za pomocą sieci Hotspotów.

Szczegółowe zasady lokalizacji obiektów infrastruktury sieciowej na terenach planowanej zabudowy zostanie określona odpowiednimi decyzjami administracyjnymi. Linie telekomunikacyjne należy projektować jako podziemne z rozproszaniem w terenach przeznaczonych pod ciągi komunikacyjne. Dopuszcza się lokalizację sieci i urządzeń infrastruktury telekomunikacyjnej na terenach przeznaczonych pod zabudowę.

Rozwój obszarów zabudowy mieszkaniowej i terenów aktywności gospodarczej oraz przewidywany wzrost poziomu życia mieszkańców tworzą także dynamiczny rynek konsumentów usług dla systemów telefonii komórkowej. Lokalizacja, wiążących się z systemami telefonii komórkowej, systemów typowych bazowych stacji przekaźnikowych (BTS) będzie określona odpowiednimi decyzjami administracyjnymi na wniosek zainteresowanych operatorów

5.7. Gospodarka odpadami

Głównym celem nadrzędnym polityki w zakresie gospodarowania odpadami (zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko – Pomorskiego) jest zapobieganie powstawania odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów u źródła, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystywanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów.

W zakresie gospodarki odpadami istnieje pilna potrzeba podjęcia działań, które umożliwiłyby sukcesywny rozwój systemu selektywnej zbiórki, recyklingu i utylizacji odpadów komunalnych. Bardzo istotne i niezbędne będzie wdrożenie nowych technologii, dzięki którym nastąpi zmniejszenie szkodliwości i redukcja ilości odpadów przemysłowych.

Priorytetowe działania powinny obejmować:

- systematyczne zwiększanie poziomu odzysku i recyklingu odpadów komunalnych;
- budowę instalacji do odzysku i utylizacji odpadów medycznych, przemysłowych i komunalnych;
- utworzenie punktów gromadzenia odpadów problemowych w celu wydzielenia odpadów niebezpiecznych i wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych.

Lokalizacja instalacji do odzysku i utylizacji odpadów komunalnych powinna być przesądzona na etapie sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Warto również podjąć kwestię likwidacji i zabezpieczenia tzw. dzikich składowisk oraz prowadzić stały monitoring zanieczyszczeń, w celu zapobiegania ich tworzenia.

Ponadto ważnymi aspektami są:

- edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi;
- uwzględnienie kryteriów ochrony środowiska przy finansowaniu zadań ze środków publicznych;
- wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Według „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego” i „Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko - Pomorskiego” zakończenie eksploatacji składowiska komunalnego w miejscowości Mikorzyn przewidziano w 2013 roku.

Odpady Komunalne z terenu gminy Kijewo Królewskie będą trafiać na międzygminne składowisko odpadów w Osnowie w gminie Chelmno.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy Kijewo Królewskie przyjęto do realizacji następujące działania:

- zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez wdrażanie i uświadamianie społeczeństwu zasad funkcjonowania systemu gospodarki odpadami;

- informowanie o wynikach funkcjonowania systemu gospodarki odpadami na podstawie prowadzonej ewidencji (sprawozdania roczne, sprawozdania z realizacji Planu Gospodarki Odpadami);
- aktualizacja regulaminu utrzymania porządku i czystości w gminie w oparciu o opracowane zasady gromadzenia i odbioru odpadów na terenie gminy;
- promocja technologii małoodpadowych;
- ewidencjonowanie odpadów;
- prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów;
- budowa lokalnego punktu gromadzenia odpadów;
- organizacja systemu zbiórki odpadów mieszanych;

Bardzo ważnym elementem w zakresie gospodarki odpadami są również zadania z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest. Program oczyszczania kraju z azbestu określił następujące zadania, które powinny być realizowane w tym zakresie przez samorzządy gminne:

- gromadzenie przez władarzy gmin informacji o ilości, rodzaju i miejsca występowania wyrobów zawierających azbest;
- przygotowanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest;
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program Oczyszczania Gminy Kijewo Królewskie z Azbestu na lata 2011 – 2032 opiera się na pięciu głównych punktach:

- 1) zadania legislacyjne powinny zharmonizować akty prawa gminnego z krajowym i z aktami prawa UE;
- 2) działania edukacyjno - informacyjne, w celu podnoszenia świadomości i wiedzy na temat wyrobów zawierających azbest;
- 3) zadania mające na celu usuwanie azbestu z zabudowań mieszkalnych, gospodarczych i innych z terenu gminy oraz ich transport i unieszkodliwienie na wyznaczonym składowisku odpadów niebezpiecznych bądź w urządzeniach przewoźnych. Zgodnie z POKzA na terenie województwa kujawsko - pomorskiego odpady azbestowe mogą być deponowane na terenie Składowiska Odpadów Niebezpiecznych Małociechowo (Gm. Pruszcz, Powiat Świecki). Ponadto składowisko to znajduje się w bliskiej odległości od Gminy (odległość w linii prostej od miejscowości Kijewo Królewskie wynosi ok. 14 km), a tym samym niższych kosztów związanych z transportem odpadów zawierających azbest;

- 4) monitoring realizacji POGzA w postaci sukcesywnego uzupełniania systemu wojewódzkiej bazy azbestowej oraz dostosowanie systemu w przyszłości do elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest;
- 5) należy mieć na uwadze ocenę narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców. W razie potrzeby należy współpracować z Ośrodkiem Referencyjnym Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

6. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM

Na rysunku studium został wskazany obszar, na którym rozmieszczona będzie inwestycja celu publicznego o znaczeniu lokalnym – boisko sportowe zlokalizowane w miejscowości Szymborno (północna część działki nr 11/14, między działką nr 11/13, a działką nr 11/51).

Ponadto zgodnie z licznymi dokumentami strategicznymi do inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym na terenie gminy Kijewo Królewskie zaliczono:

- budowa i rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy;
- budowa i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej;
- termomodernizacja budynków urzędów publicznych
- budowa budynku świetlicy wiejskiej w Kijewie Królewskim;
- budowa drogi osiedlowej w Kijewie Królewskim;
- przebudowa drogi gminnej Bajerze – Trzebcz Królewski;
- przebudowa i modernizacja dróg gminnych w miejscowości Napole;
- budowa ścieżki rowerowej Napole – Kijewo;
- przebudowa drogi gminnej Kijewo Królewskie – Wybudowania;
- przebudowa drogi gminnej Szymborno – Wybudowania;
- budowa obiektu szkolnego przy zespole szkół w Kijewie Królewskim dla oddziałów przedszkolnych i wczesnoszkolnych;
- budowa podziemnej linii elektroenergetycznej 110 kV i Głównego Punktu Zasilania w związku z lokalizacją na terenie gminy elektrowni wiatrowych;
- modernizacja drogi gminnej Watorowo – Małe Czyste;
- przebudowa dróg gminnych Trzebcz Szlachecki – Zofijki – Parowa Fałęcka;
- przebudowa drogi gminnej Trzebcz Szlachecki – Zofijki;
- remont drogi gminnej Brzozowo – Osnowo;

- przebudowa nawierzchni dróg dojazdowych w m.in. Brzozowie, Szymbornie, Napolu, Bajerzu, i Trzebczu Szlacheckim.

7. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Dokumentami, w których zawarte są ustalenia dotyczące inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym są:

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko – Pomorskiego;
- Strategia Rozwoju Transportu w Województwie Kujawsko – Pomorskim;
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Kujawsko – Pomorskiego;
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko – Pomorskiego;
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości;
- Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego;
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chełmińskiego;
- Kujawsko – pomorski plan spójności komunikacji drogowej i kolejowej 2014 – 2020.

Do inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zaliczono:

- przebudowę drogi wojewódzkiej nr 550;
- przebudowa drogi powiatowej Bruki Kokocka – Jeleniec;
- przebudowa drogi powiatowej Starogród – Kijewo Królewskie;
- modernizacja i odbudowa urządzeń melioracji wodnych w Bajerzu;
- budowa napowietrznej, dwutorowej (napięcie znamionowe każdego toru będzie wynosić 400 kV) linii elektroenergetycznej – na rysunku studium zostały wyznaczone granice planowanej inwestycji oraz projektowany przebieg sieci;
- budowę zbiornika retencyjnego we wsi Brzozowo – na rysunku studium przedstawiono granice dwóch wariantów projektowych planowanego zbiornika.

8. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁÓW NIERUCHOMOŚCI ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

8.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. ustalają obowiązek określenia w studium obszarów wymagających sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Na terenie gminy Kijewo Królewskie nie występują obszary, dla których jest obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

8.2. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości

W gminie Kijewo Królewskie nie określono obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości. Uzależnione to jest od szczegółowego określenia przeznaczenia terenu oraz powierzchni i kształtu działki inwestycyjnej. Propozycje scaleń i podziałów poprzez wyznaczenie granic działek odbywać się będzie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i odpowiednich decyzjach administracyjnych. Ponadto na terenach oraz przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podział działek lub ich scalenie należy uzyskać pozwolenie Kujawsko – Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w formie decyzji administracyjnej.

8.3. Obszary przestrzeni publicznych

Warto zadbać o stworzenie ciekawych przestrzeni publicznych, które sprawiłyby lepszy odbiór gminy przez mieszkańców, użytkowników, jak również mogłyby stanowić wizytówkę gminy. Przestrzenie te należy wyeksponować i sprawić by stały się miejscami o ciekawych walorach architektonicznych. Dotyczy to realizacji placów wypoczynkowych i widokowych wraz z urządzeniami rekreacyjnymi oraz realizacji nowych obiektów o charakterze architektury parkowej.

Rozwój gospodarczy gminy wymusza wyznaczenie nowych terenów aktywizacji, zarówno w dziedzinie gospodarczej, usługowej, produkcyjnej, jak i mieszkaniowej. Obszary o szczególnym przeznaczeniu wymagają sporządzenia miejscowych planów, które umożliwią ich prawidłowe zagospodarowanie i funkcjonowanie oraz niezbędną ochronę środowiska.

9. OBSZARY DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE

Obecnie na terenie gminy Kijewo Królewskie obowiązują 4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone według ustawy z 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. Na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym sporządzono 9 miejscowych planów zagospodarowania. Wykaz w/w planów znajduje się w części tekstowej *Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego*.

Zgodnie z wynikami Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Kijewo Królewskie (Uchwała nr XI/85/2016 z dnia 22 stycznia 2016 r.) stwierdza się brak konieczności zmiany w/w planów. Pomimo dezaktualizacji przepisów prawa, na podstawie których obowiązujące plany zostały opracowane, przyjęte funkcje i zasady zagospodarowania umożliwiają realizację założonych w tych planach inwestycji. W przyszłość warto jednak podjąć działania zmierzające do dostosowania ustaleń obowiązujących planów miejscowych względem aktualnych przepisów prawa oraz bieżącego stanu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zgodnie z rysunkiem studium, do obszarów dla których gmina zamierza sporządzić bądź zaktualizować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zaliczono:

- strefa osadnicza ośrodków gminnych – oznaczone jako „O”;
- potencjalne obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Ponadto zgodnie z zapisami ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 961) na rysunku studium zostały wyznaczone granice obszarów, na których nie mogą być lokalizowane i budowane budynki mieszkalne albo budynki o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa od istniejących elektrowni wiatrowych. Jednakże zgodnie z art. 15. ust. 8 w ciągu 36 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy dopuszcza się uchwalanie planów miejscowych przewidujących lokalizację budynków mieszkalnych albo budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, na podstawie przepisów dotychczasowych. W związku z powyższym za działanie priorytetowe uznaje się sporządzenie planów miejscowych dla obszarów w odległości co najmniej równej, tej określonej w ustawie od istniejących elektrowni wiatrowych zlokalizowanych na terenie gminy oraz w bezpośrednim jej sąsiedztwie, na terenie gminy Stolno.

Ścisłe określenie granic w/w obszarów nastąpi w drodze odpowiednich uchwał intencyjnych o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ze szczególnym uwzględnieniem podziału geodezyjnego nieruchomości objętych planem.

Należy dążyć do objęcia planami miejscowymi wszystkich wyżej wymienionych obszarów. Rozwój gospodarczy gminy Kijewo Królewskie powinien wymusić wyznaczenie nowych terenów rozwojowych, zarówno w dziedzinie gospodarczej, usługowej, produkcyjnej jak i mieszkaniowej.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzane będą wedle rozwoju i potrzeb społeczności lokalnej na całym obszarze gminy. Na aktualnym etapie prac planistycznych nie określa się ściśle obszarów, które przesądzałyby o zamiarze sporządzenia stosownych planów miejscowych. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego mogą być zatem sporządzane dla całego obszaru gminy.

10. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH

Na terenie gminy Kijewo Królewskie nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na terenie gminy Kijewo Królewskie występują jedynie obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego. Obszary te przedstawiono na rysunku studium, zajmują one niewielką powierzchnię przy zachodniej granicy gminy. Wyznaczono je na podstawie map opracowanych w ramach projektu "Informatyczny System Osłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami" (ISOK) przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy.

Zgodnie z Systemem Osłony Przeciwośuwiskowej na terenie gminy Kijewo Królewskie zlokalizowane są obszary predysponowane do występowania ruchów masowych. Są to tereny zlokalizowane w obszarze Zboczu Płutowskich. Ponadto, na terenie gminy występuje kilka osuwisk, z których tylko jedno znajduje się w Rejestrze Naturalnych Zagrożeń Geologicznych.

Wyżej wymienione osuwisko znajduje się w miejscowości Kiełp (numer ewidencyjny-n-34-97-b-b/2), na zboczu pradoliny Wisły. Nachylenie zbocz, na którym wystąpiło to 40°. W wyniku infiltracji wód opadowych osunął się materiał gruntowy (czwartorzędu). W rejonie osuwiska zalegają piaski i gliny morenowe. W wyniku osunięcia materiału, nastąpiło zniszczenie upraw leśnych. Osuwisko jest aktywne. Corocznie występują na nim zmiany. W celu zabezpieczenia osuwiska wskazane jest zapewnienie właściwego odprowadzania wody opadowej z pól uprawnych leżących powyżej niszy tego osuwiska oraz obsadzenie roślinnością odkrytych połaci tego obiektu.

Dla pozostałych osuwisk, z uwagi na archiwalne pochodzenie danych wymagana jest weryfikacja terenowa oraz wykonanie kart rejestracyjnych. Obszary predysponowane do występowania ruchów masowych winno się zachować jako wolne od zabudowy.

11. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Rozwój rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny wyrażać się m.in. poprzez:

- stymulowanie rozwoju wszystkich form przedsiębiorczości, a w szczególności branż o strategicznym dla rozwoju gminy znaczeniu np. przetwórstwa-rolnego; w tym rolno-spożywczego i owocowo-warzywnego;
- ochronę obszarów o najlepszych warunkach fizjograficznych dla rolnictwa przed przeznaczeniem na cele nierolnicze;
- przeznaczanie obszarów o wysokich spadkach (zagrożenie erozyjne) oraz w stref wododziałowych do zadrzewień i zakrzewień;
- wyłączenie z produkcji rolnej gruntów najniższych klas bonitacyjnych celem przeznaczenia ich do zalesienia lub zagospodarowania rekreacyjnego;
- wprowadzanie kierunków produkcji optymalnych w istniejących warunkach lokalnych i najbardziej efektywnych;
- aktywizację rolników na rzecz tworzenia grup marketingowych, producenckich i rozwoju nowoczesnej spółdzielczości;
- rozwijanie agroturystyki jako szansy zaktywizowania gospodarki rolnej na obszarach atrakcyjnie położonych;
- propagowanie form, metod i zasad prowadzenia nowoczesnej gospodarki rolnej, w tym gospodarki ekologicznej poprzez działalność ukierunkowaną na fachowe doradztwo, organizowanie szkoleń;
- zwiększanie konkurencyjności lokalnych produktów rolnych;
- propagowanie rolnictwa wielofunkcyjnego, wielozadaniowego o alternatywnych funkcjach w stosunku do tradycyjnego poprzez wzrost udziału usług i drobnej wytwórczości;
- rozwijanie nowoczesnych systemów energetycznych, w tym elektrowni wiatrowych jako dodatkowe źródło dochodów gospodarstw rolnych z tytułu dzierżawy gruntów;
- stymulowanie rozwoju infrastruktury technicznej, w tym przede wszystkim kształtowanie właściwej gospodarki wodno-ściekowej (pozyskiwanie funduszy Unii Europejskiej na realizację zadań infrastrukturalnych);
- ograniczenie i przeciwdziałanie degradacji i zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego wynikającego z prowadzenia działalności rolniczej;
- stwarzanie warunków do podnoszenia poziomu kwalifikacji i wykształcenia ludności rolniczej;
- wspieranie prawidłowego użytkowania gleb i ich ochrona przed wprowadzaniem niewłaściwych zabiegów agrotechnicznych;

- ograniczanie lokalizacji obiektów inwentarskich w systemie bezściółkowym ze względu na ryzyko zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych;
- ochrona zadrzewień śródpolnych, przydrożnych, terenów łąk i pastwisk;
- wprowadzanie nowej zabudowy według zasady koncentracji wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych.

Rozwój leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny wyrażać się m.in. poprzez:

- dążenie do wzrostu poziomu lesistości poprzez zalesienie gruntów o słabej przydatności dla rolnictwa – uwzględniając siedliska i gatunki będące pod ochroną w bezpośrednim sąsiedztwie lasów istniejących;
- zwiększenie powierzchni lasów ochronnych;
- zakładanie, uzupełnianie i właściwa pielęgnacja zadrzewień przydrożnych;
- ograniczenie zrębów zupełnych;
- poprawę stanu sanitarnego lasów;
- dążenie do tworzenia zwartych kompleksów leśnych poprzez właściwe kształtowanie granicy polno-leśnej;
- maksymalne ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.

12. OBIEKTY I OBSZARY, DLA KTÓRYCH W ZŁOŻU KOPALINY WYZNACZA SIĘ FILAR OCHRONNY

Zgodnie z opracowanymi projektami zagospodarowania złoża, na obszarach górniczych wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny. Filary ochronne wyznacza się w przypadku wystąpienia na terenach górniczych obiektów budowlanych, dróg, elementów linii elektroenergetycznych (np. słupy elektroenergetyczne). Zadaniem filara jest zabezpieczenie tychże elementów przed negatywnym skutkiem eksploatacji górniczej. W projektach zagospodarowania złoża w odniesieniu do filarów ochronnych określa się takie elementy jak:

- zachowanie bezpieczeństwa powszechnego
- wymogi dotyczące ochrony środowiska
- ochrona złoża i obiektów budowlanych przed zagrożeniem wodnym, pożarami i wybuchami.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie znajdują się tereny górnicze. Obszary te wskazano na rysunku studium.

Złoże gazu ziemnego Bajerze położone jest w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie chełmińskim, w gminie Kijewo Królewskie. Na terenie gminy przewiduje się lokalizację zakładów górniczych zajmujących się wydobyciem gazu z obszaru złożowego.

Przedmiotem działalności zakładu górniczego będzie wydobycie gazu z obszaru złożowego Bajerze, położonego w miejscowościach Kijewo Szlacheckie, Napole i Bajerze, w gminie Kijewo Królewskie, w powiecie chełmińskim, w województwie kujawsko-pomorskim, na podstawie Koncesji nr 51/2008/p Ministra Środowiska z dnia 30 września 2008 r., przekształconej decyzją Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2017 r. na koncesję nr 51/2008/Ł na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu ziemnego oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego ze złóż w obszarze „Unisław-Gronowo”. Lokalizacja zakładów górniczych została wskazana orientacyjnie na rysunku studium (mapa kierunki). Dla lokalizacji zakładów górniczych gmina zakłada opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w których zostanie wskazana dokładna granica zakładów.

W obrębie zakładów zostaną zlokalizowane wszelkie niezbędne do prowadzenia wydobycia obiekty wraz z niezbędną infrastrukturą. W obrębie zakładu zlokalizowana będzie instalacja do wydobywania gazu wraz z gazociągami, instalację do osuszania i oczyszczania gazu do odpowiednich parametrów wymaganych do spalania gazu w silnikach gazowych i produkcji energii elektrycznej. Wyprodukowana energia będzie przesyłana poprzez linię kablową SN do sieci elektroenergetycznej.

13. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY

Na terenie gminy Kijewo Królewskie nie występują obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych zgodnie z ustawą z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 2120 z późn. zm.).

14. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

14.1. Obszary wymagające przekształceń i rehabilitacji

Charakterystyka przestrzeni zabudowanej upoważnia do stwierdzenia, że krajobraz terenów zurbanizowanych jest w znacznej mierze zdegradowany. Wobec oczekiwań poprawy warunków życia mieszkańców gminy przekształceń wymaga znaczna ilość obiektów i założeń przestrzennych. Podstawowym zadaniem jest sanacja techniczna obiektów istniejących, głównie mieszkalnych. Wraz z poprawą warunków techniczno – użytkowych winna następować poprawa warunków estetycznych przez powrót do tradycyjnej zabudowy wiejskiej. Obszary zwartej zabudowy wiejskiej wymagają przekształceń i rehabilitacji (rozumianej ogólnie jako działania mające na celu przywrócenie pierwotnych lub nadanie nowych cech zdegradowanej

przestrzeni i zabudowie zarówno historycznej jak i współczesnej). Zamiast poszukiwać nowych terenów osiedleńczych należy wykorzystać istniejące przestrzenie niezabudowane, co pozwoli na prawidłową kontynuację i zachowanie historycznych układów przestrzennych wsi. W ramach zachodzących przemian strukturalnych w rolnictwie należy przekształcać i rewaloryzować istniejące założenia folwarczne z dopuszczeniem do lokalizacji na ich terenie przetwórci produktów rolnych. Największe potrzeby w zakresie przekształceń i rehabilitacji zabudowy wymagają miejscowości nie posiadające wykształconego centrum wsi, a nowa zabudowa powstaje w wielu przypadkach w znacznym rozproszeniu i chaosie.

Zgodnie z rysunkiem studium obszary wymagające przekształceń rehabilitacji to tereny kontynuacji i uzupełnień istniejącej zabudowy wsi, w tym tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej, usługowej czy zagrodowej.

14.2. Obszary wymagające rekultywacji i remediacji

Działalność eksploatacyjna złóż kopalin niestety przeobraża trwale tereny produkcyjnych gruntów rolnych i leśnych, w często trudne do rekultywacji nieużytki. Mając na względzie przywrócenie terenom przekształconym dawnych funkcji produkcyjnych i rekreacyjno-krajobrazowych należy dążyć do likwidacji na obszarach przeobrażonych powstałych deformacji powierzchni. W głównym zarysie polegać ona powinna na przemieszczeniu zdjętych i zdeponowanych w trakcie robót górniczych mas nadkładu do powstałych pustek poeksploatacyjnych. Dopuszcza się również pozostawienie głębszych wyrobisk celem zapelnienia ich wodą i utworzenia sztucznych zbiorników wodnych.

14.3. Obszary zdegradowane

W myśl ustawy o rewitalizacji (t.j. z Dz. U. 2017 r., poz. 1023 z późn. zm.) obszarem zdegradowanym jest obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych - w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych - w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych - w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

- 4) technicznych - w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie zaobserwowano występowanie negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych. Tereny, na których pojawiają się w/w zjawiska charakteryzują się dużym rozproszeniem.

Gmina Kijewo Królewskie winna zostać poddana szczegółowej analizie głównie pod kątem występowania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych, które w porównaniu do sfery przestrzennej czy architektoniczno – urbanistycznej w większym stopniu warunkują funkcjonalność danego terenu. Obszary o największym natężeniu występowania negatywnych zjawisk społecznych winny być wskazane jako obszary zdegradowane, na których powinny zostać zainicjowane procesy rewitalizacji. Podstawowym kryterium wyznaczenia obszaru, jako „kryzysowego” i wskazania go do działań z zakresu rewitalizacji powinien być fakt, iż sytuacja zastana jest tam gorsza niż średnia dla danej jednostki analizowanej (np. obrębu, sołectwa). Jako obszary do rewitalizacji, wymagający wsparcia, proponuje się uznać tereny w następujących miejscowościach: Trzebcz Szlachecki, Płutowo, Szymborno oraz Kijewo Szlacheckie. Ostateczne zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Gminnym Planie Rewitalizacji.

15. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH

Na terenie gminy znajdują się tereny linii kolejowej relacji Bydgoszcz – Unisław – Chelmża będąca terenem zamkniętym ustalonym Decyzją Nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz. Urz. MR. z 2014 r., poz. 25).

Utrzymuje się w/w szlak kolejowy jako teren zamknięty. Nie przewiduje się powiększania terenów zamkniętych.

16. OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU LOKALNYM, W ZALEŻNOŚCI OD UWARUNKOWAŃ I POTRZEB ZAGOSPODAROWANIA WYSTĘPUJĄCYCH W GMINIE

Na terenie gminy nie wyznacza się obszarów funkcjonalnych o znaczeniu lokalnym.

17. URZĄDZENIA WYTWARZAJĄCE ENERGIĘ Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII O MOCY PRZEKRACZAJĄCEJ 100 kW

Do odnawialnych źródeł energii potencjalnie zlokalizowanych na terenie gminy zalicza się elektrownie wiatrowe wykorzystujące siłę wiatru, elektrownie wodne, panele fotowoltaiczne i kolektory słoneczne wykorzystujące energię słoneczną oraz biogazownie i elektrownie na biomasę zakładające wykorzystanie energetyczne stałych i suchych odpadów biomasy. Na rysunku studium wskazano granice obszarów rozmieszczenia potencjalnych urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Poszczególne odnawialne źródła energii cechowane są barierami przestrzennymi i środowiskowymi.

Energetyka wiatrowa

Energetyka wiatrowa cechuje się znaczną ingerencją w struktury przestrzenne i środowiskowe z uwagi na gabaryty elektrowni wiatrowych oraz emisję hałasu. Cechą pozytywną jest jednak stosunkowo niewielka przestrzeń gruntu zajmowana pod poszczególne elektrownie wiatrowe, co sprzyja ochronie gruntów rolnych.

Panele fotowoltaiczne

Panele fotowoltaiczne cechują się znaczną ingerencją w struktury przestrzenne poprzez zajęcie dużych powierzchni gruntów rolnych. Zleca się lokalizację paneli fotowoltaicznych na gruntach rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa, na dachach obiektów przemysłowych, rolnych itp. Kolektory słoneczne z uwagi na swoje lokalne zastosowanie nie powodują znacznej ingerencji w struktury przestrzenne oraz cechują się brakiem negatywnego oddziaływania na środowisko.

Biogazownie i elektrownie na biomasę

Biogazownie cechują się niewielką ingerencją w struktury przestrzenne mają wpływ na środowisko poprzez emisję odorów.

Elektrownie wodne

Elektrownie wodne potencjalnie możliwe do lokalizacji na terenie gminy to Małe Elektrownie Wodne (MEW), o mocy do 5MW, zgodnie z kryterium stosowanym w Polsce. MEW lokalizowane są zazwyczaj na istniejących stopniach wodnych. Ich lokalizacja wpływa zarówno korzystnie jak i niekorzystnie na bilans hydrologiczny i geomorfologiczny okolicy oraz biocenozę rzeki. Lokalizacja winna być poprzedzona stosownymi badaniami środowiskowymi. Potencjalnymi obszarami lokalizacji są naturalne stopnie wodne rzeki Fryby.

Na terenie gminy Kijewo Królewskie zlokalizowanych jest obecnie pięć elektrowni wiatrowych. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie gminy, na terenie gminy Stolno, zlokalizowanych jest również pięć takich elektrowni. Rozmieszczenie wszystkich wyżej wymienionych elektrowni wiatrowych, a także granice obszarów z ograniczeniami w zabudowie, wynikającymi z ich występowania, określonymi w ustawie o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 961) przedstawiono na rysunku studium. W/w granice wyznaczono w odległości równej dziesięciokrotności wysokości istniejących elektrowni wiatrowych zgodnie z zapisami wspomnianej ustawy.

W Szkole Podstawowej w Brzozowie funkcjonują solary, które zostały zamontowane w 2013 r. Gmina przewiduje budowę baterii fotowoltaicznych, solarów lub pomp ciepła w następujących lokalizacjach:

- Zespół Publicznych Szkół w Kijewie Królewskim,
- Szkoła Podstawowa w Trzebczyku,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Ślaskiego w Trzebczu Szlacheckim,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim,
- budynki socjalne należące do gminy (Kijewo Królewskie, Brzozowo).

Wszystkie OZE lokalizowane na wyznaczonych na terenie gminy obszarach oraz poza nimi muszą spełniać przepisy i normy szczególne mające odniesienie do ich rodzaju, wielkości i charakterystyki technicznej. Lokalizowanie i budowanie elektrowni wiatrowych powinno odbywać się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 961). Ustawa określa warunki i tryb lokalizacji i budowy elektrowni wiatrowych oraz warunki lokalizacji elektrowni wiatrowych w sąsiedztwie istniejącej albo planowanej zabudowy mieszkaniowej.

18. OBIEKTY HANDLOWE O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 m²

W granicach gminy nie wyznaczono obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

19. INNE OBSZARY PROBLEMOWE

Brak na terenie gminy większych zakładów przemysłowych, eliminuje zagrożenia środowiska i ludności, związane z procesami przemysłowymi. Ważnym źródłem zagrożenia (w przypadku awarii) stanowi transport drogowy materiałów niebezpiecznych, w tym głównie przewóz paliw płynnych autocysternami. Natężenie ruchu drogowego w obrębie gminy jest niewielkie. Największe na drodze wojewódzkiej nr 550 i tam potencjalnie największa jest możliwość wystąpienia zagrożeń nadzwyczajnych, a najmniejsze na drogach

gminnych. W przypadkach awaryjnych, punktowymi źródłami skażenia środowiska przyrodniczego substancjami ropopochodnymi, zagrożeniem pożarem, są również stacje paliw. Lokalne zagrożenia mogą stwarzać niewłaściwie składowane i stosowane środki ochrony roślin.

Gmina Kijewo Królewskie jest częściowo położona w zasięgu obszaru narażonego na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego. W zachodniej części gminy występują jedynie tereny podmokłe.

**GMINA
KIJEWO
KRÓLEWSKIE**

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

**UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA
PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZA
USTALEŃ PROJEKTU STUDIUM**

Załącznik Nr 3
do uchwały Nr XXIX/204/2022
Rady Gminy Kijewo Królewskie
z dnia 30 marca 2022 r.

1. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE SPORZĄDZENIA STUDIUM

Niniejsze Studium zostało opracowane zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a prace nad nim zostały rozpoczęte na podstawie uchwały nr VII/56/2015 z dnia 14 września 2015 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kijewo Królewskie.

2. ROLA STUDIUM

Studium nie jest aktem prawa miejscowego i nie stanowi podstawy prawnej do wydawania decyzji administracyjnych. Jest natomiast wykładnią gminnej polityki przestrzennej i jedynym dokumentem, w którym gmina określa zasady rozwoju przestrzennego, a ustalenia w nim zawarte są wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium ma również za zadanie uporządkowanie zasobu informacji przestrzennych w gminie o uwarunkowaniach rozwoju i przyszłych planach inwestycyjnych. Studium określa optymalne kierunki rozwoju całej gminy mając na uwadze min. dotychczasowe zagospodarowanie, możliwości inwestycyjne oraz oczekiwania społeczne w związku ze złożonymi wnioskami.

3. GŁÓWNE ELEMENTY NINIEJSZEGO STUDIUM

Zasadniczymi powodami zmiany studium jest, zarówno zdezaktualizowanie treści w nim zawartych jak również konieczność dostosowania zawartości studium do aktualnych przepisów prawnych. W wyniku zmian ustawowych zwłaszcza w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, sposób określania kierunków polityki przestrzennej gminy uległ radykalnej zmianie. Obecnie obowiązujące przepisy nakładają większy nacisk na dążenie do koncentracji zabudowy w ramach istniejących terenów zurbanizowanych poprzez dogęszczenie zabudowy w wykorzystaniem istniejącej sieci infrastruktury technicznej i drogowej. Duży nacisk nałożony został na analizy demograficzne w powiązaniu z wyznaczeniem nowych obszarów rozwoju zabudowy.

4. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA GMINY

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy tworzą obszary o różnorodnych, dominujących uwarunkowaniach, funkcjach i formach zagospodarowania, które w niniejszym studium nazwano strefami przestrzennymi. W granicach gminy wydzielono trzy strefy przestrzenne oznaczone symbolami: O, R, P, które różnią się od siebie wieloma cechami przestrzennymi, prawnymi, demograficznymi, środowiskowymi. Przy wyznaczaniu stref przyjęto zasadę wewnętrznej spójności cech społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Cechy poszczególnych stref wpłynęły na przyjęte obecne i planowane zagospodarowanie terenu. Granice stref zostały określone na załącznikach, a każda ze stref oznaczona odpowiednim symbolem. W poszczególnych strefach ponadto wskazano tereny funkcjonalne. Tereny funkcjonalne wyznaczono w oparciu o obecne zagospodarowanie terenu oraz wskazano tereny do rozwoju nowej zabudowy w sąsiedztwie.

**GMINA
KIJEWÓ
KRÓLEWSKIE**

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

**ROZSTRZYGNIĘCIE O SPOSOBIE ROZPATRZENIA
UWAG DO STUDIUM**

Załącznik Nr 4
do uchwały Nr XXIX/204/2022
Rady Gminy Kijewo Królewskie
z dnia 30 marca 2022 r.

Lp.	Data wpływu uwagi	Nazwisko i imię, nazwa jednostki organizacyjnej i adres zgłaszającego uwagi	Treść uwagi	Oznaczenie nieruchomości, której dotyczy uwaga	Ustalenia projektu studium dla nieruchomości, której dotyczy uwaga	Rozstrzygnięcie Wójta, w sprawie rozpatrzenia uwagi	Rozstrzygnięcie Rady Gminy załącznik do uchwały nr ..... z dnia	Uwagi	
	2	3	4	5	6	7	9	10	
1									11

NIE WPLYNĘŁY UWAGI

Załącznik Nr 7 do uchwały Nr XXIX/204/2022

Rady Gminy Kijewo Królewskie

z dnia 30 marca 2022 r.

Zalacznik7.gml

Dane przestrzenne, o których mowa w art. 67a ust. 3 i 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz.U. z 2020 r. poz. 293 z późn. zm.) ujawnione zostaną po kliknięciu w ikonę

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Rada Gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego celem określenia polityki przestrzennej Gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego.

Na podstawie Uchwały Rady Gminy Kijewo Królewskie Nr XVI/125/2020 z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kijewo Królewskie przystąpiono do prac związanych ze zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązującego w Gminie Kijewo Królewski.

Zmiana studium podyktowana była koniecznością ujawnienia złoża węglowodorów w studium na podstawie art. 95 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. 2021 r. poz. 1420 i 2269.).

Przewodnicząca Rady Gminy

Ewa Tyżaj